

**Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Meedia ja kommunikatsiooni osakond**

Kristel Vaino

**Eesti pilt Rootsi ajalehtedes
aastatel 1995-1997 ja 2002-2003**

Magistritöö

Juhendaja: professor Peeter Vihalemm

Tartu 2004

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. Rootsi - Eesti suhted 1988-2003	6
1.1. Põhilised suhete valdkonnad ja mõjutegurid.....	6
1.2. Poliitilised suhted.....	8
1.2.1. 1988-1989: Teineteise avastamise faas	8
1.2.2. 1990-1991: Toetus vabanemisliikumisele	9
1.2.3. 1991-1994: Aktiivsed suhted riikide vahel	10
1.2.4. 1994-1998: Läänemeremaade koostöö tugevdamine.....	11
1.2.5. 1999-2003: Rootsi abi Eesti liitumisel NATOga ja ELiga	13
1.3. Majandussuhted	14
1.3.1. 1988-1991: Esimesed kontaktid.....	14
1.3.2. 1991-1993: Eesti oludega tutvumise aeg	15
1.3.3. 1993-1995: Esimeste ettevõtete tulek Eestisse	16
1.3.4. 1995-1997: Majandussuhete plahvatuslik areng.....	16
1.3.5. 1997-1998: Uus Rootsi aeg Eesti majanduses	17
1.3.6. 1999-2003: Rootsi aeg Eesti majanduses kestab	18
1.4. Kultuurisuhted.....	18
1.4.1. 1988-1993: Kultuurisuhete tormiline areng	19
1.4.2. 1993-1995: Eesti kultuuriline pommitamine	20
1.4.3. 1995-1998: Aktiivne kultuurisuhtlus jätkub	21
1.4.4. 1999-2003: Kultuurisuhete stabiliseerumine	22
1.5. Isiklikud kontaktid	23
1.5.1. Suhted sõpruslinnade, koguduste ja kodanikeühenduste vahel	23
1.5.2. Turism	24
1.6. Kokkuvõtteks suhete arengust.....	26
2. Sotsiaalse ruumi muutumine ja ajakirjanduslikud tavad.....	32

2.1. Vastastikune paiknemine sotsiaalses ruumis	32
2.2. Ajakirjanduse mõju sotsiaalse ruumi kujundamisel.....	33
3. Uurimisküsimused ja hüpoteesid	38
4. Ajalehtede analüüsi meetoodika	45
4.1. Valim.....	45
4.2. Kontentanalüüs.....	46
4.3. Formaliseerimata analüüs.....	50
4.4. Ekspertküsitlus	52
5. Kontentanalüüsi tulemused	55
5.1. Eesti-teemaliste artiklite esinemine Rootsi ajalehtedes	55
5.2. Artiklite arvu seos erinevate sündmustega.....	57
5.3. Eesti-teemaliste lugude paiknemine ajalehtedes.....	60
5.4. Autorsus	61
5.5. Artiklite temaatika.....	64
5.5.1. Üldülevaade temaatikast esimesel ja teisel perioodil.....	64
5.5.2. Ainult esimesel perioodil esinenud temaatika.....	67
5.5.3. Mõlemale perioodile ühine temaatika	69
5.5.4. Pealkirja ja teksti emotsionaalne varjund.....	92
6. Formaliseerimata analüüsi tulemused.....	95
6.1. Esimesel perioodil esinenud mõtteviisid.....	95
6.2. Teisel perioodil esinenud mõtteviisid	107
7. Diskussioon: Miks Eestist nii kirjutatakse?	122
Kokkuvõte.....	130
Summary	135
Kasutatud kirjandus.....	137
Lisa 1 Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend.....	143
Lisa 2 Ajalehtedes ilmunud artiklite arv.....	142
Lisa 3 Artiklite arv kuude lõikes.....	144
Lisa 4 Refereeringuid ja tsitaate iseloomulikest artiklitest.....	147
Lisa 5 Intervjuude kokkuvõtted.....	178

SISSEJUHATUS

Pärast taasiseseisvumist 1991. aastal jõudis Eesti ümbritsevate riikide mällu tagasi. Kohe pärast ajaloolisi sündmusi oli Rootsi rahva huvi vahepeal unustatud Eesti vastu väga suur ja ajalehtedes ilmus suur hulk artikleid. Aeg on läinud edasi. Tekib küsimus kas rootslaste huvi on jäänud sama suureks või vähenenud? Kuidas on arenenud Eesti-Rootsi suhted? Kuidas kirjeldatakse Eestit Rootsi ajalehtedes ja millise mulje saavad rootslased artikleid lugedes? Kas ajalehtede antud pilt vastab sellele pildile, mis on inimeste peades. Kas ajakirjandus võib ja saab mõjutada kahe maa vahelisi suhteid? Need on mõned küsimused, millele püütakse antud magistritöös vastust leida.

Inimeste suhtumine ümbritsevasse maailmasse muutub aja jooksul. Ühelt poolt tekitavad sellel teisel maal toimuvad sündmused uut huvi riigi vastu ja teiselt poolt puudutab see pikaajalisi muutusi omal maal ning isiklik kogemus. Nii muutub sotsiaalne distants teiste maade ja rahvastega. Paljud neist on tulnud Eestile pärast raudse eesriide langemist lähemale, saanud tuttavamaks ja tähtsamaks. Mitmed aga nihkunud kaugemale, muutunud võõramaks. Eestil on nüüd võimalik valida partnereid poliitilistes, majanduslikes, kultuurilistes ja isikuvahelistes suhetes. Euroopa Liiduga ühinemine muudab neid suhteid teiste riikidega veelgi.

Välismeedia jälgimine annab meile võimaluse vaadata peeglisse ning näha, millisena paistame välismaailmale. Kuigi välisriigi meedia näol on tegu kõrvaltvaatajaga, ei saa me eeldada, et seal antav pilt oleks objektiivne. Kohati võib peegelpilt hoopis osutada kõverpeegliks. See, kuidas meid teises riigis nähakse, sõltub mh vahemaast ja suhtluse intensiivsusest, poliitilistest suhetest ja ajaloolisest ning kultuurilisest taustast. Oma osa on ka konkreetse riigi meedia traditsioonidel. Meedia on tänapäeval saanud üheks tähtsamaks vahendiks, mis kujundab ja korrastab inimeste arusaamu. Meedia mitte ainult ei kirjelda, vaid ka konstrueerib reaalsust. Missugune pilt ühe riigi ajakirjanduses teise riigi kohta tekib, sõltub sellest, kui palju ja missuguseid teemasid esitatakse, kes on kirjutajad, kes saavad artiklites sõna jne. Peale selle tuleb arvestada, et ajakirjandus võib

esitada teatud stereotüüpilisi arusaamu ning stereotüüpide olemasolu ja nendest lähtumine mõjutab ka kõiki kajastuse aspekte. Stereotüüpidele tuginemises peitub oht, et klammerdutakse ühe ja sama malli külge ning tekstidest kaob objektiivsus. Möödunud kümnendil ületas Eesti rahvusvahelises meedias uudisekännise vaid juhul, kui meil toimus midagi erakorralist või katastroofilist. Riigi positiivse maine sihipärane ja pidev kujundamine on Eesti kui väikese riigi jaoks oluline tegevus.

Töö koosneb seitsmest osast. Esimeses osas luuakse Eesti ja Rootsi suhete kirjeldamise kaudu taust ajakirjanduslikule pildile. Siin on selgelt näha, mis on juba toimunud. Töö teises osas räägitakse sotsiaalse ruumi muutumisest, ajakirjanduse mõjust sotsiaalse ruumi kujundamisel ja ajakirjanduslikust kontekstist. Töö kolmandas osas tuuakse välja uurimisküsimused ja hüpoteesid. Neljandas osas kirjeldatakse uurimismetoodikat. Töös on kasutatud kontentanalüüsi ning kvalitatiivset teksti sisuanalüüsi. Nendele lisaks on küsitud kümne eksperdi arvamust sel teemal. Töö viiendas osas esitatakse kontentanalüüsi tulemused, tuuakse ära ülevaade temaatikast, autorsusest ja Eesti-teemaliste artiklite esinemisest ajalehtedes, pealkirja ja teksti emotsionaalsest varjundist. Kuuendas osas esitatakse teksti sisuanalüüsi tulemused. Töö seitsmendas osas arutletakse toetudes ekspertide arvamusele, põhjuste üle, miks Eestist just sellisel moel kirjutatakse ning mida Eesti riik ise saaks teha pildi positiivsemaks muutumiseks.

1. ROOTSI - EESTI SUHTED 1988-2003

1.1. PÕHILISED SUHETE VALDKONNAD JA MÕJUTEGURID

Üldiselt leitakse, et Eesti-Rootsi kahepoolsed suhted on läbi aegade olnud head ja tihedad nii poliitika, majanduse, kultuuri kui isiklike kontaktide vallas – neid iseloomustab avatus, üksteisemõistmine, usalduslikkus ja heasoovlikkus. Rootsi endise suursaadiku Eestis, Lars Grundbergi arvates on olemas kolm mõjutegurit, mis mängivad eriti suurt rolli Eesti ja Rootsi suhetes (Päevaleht, Rootsi-lisa, juuni 1992). Nendeks on Eestit ja Rootsit pea 800 aastat ühendanud ajalooline side, rootslaste soov hüvitada viimase poolsajandi vaikimine ning Rootsis elavad eestlased.

Üks mõjuteguritest on Eestit ja Rootsit pea 800 aastat ühendanud ajalooline side. Eestis on läänerannikul ja saartel elanud sajandeid suur arv rannarootslasi ja ligi 150 aastat kuulus Eesti Rootsi riigi koosseisu. Ajaloo tähendust tänapäevale ei tohi alahinnata. Rootsi aja mälestusmärke leidub kõikjalt üle Eesti (Piirimäe 1997) ning siiani püsiv suur huvi rootsi keele õppimise vastu on ajaloo mõju kestmise üheks tunnistajaks.

Teiseks mõjuteguriks on rootslaste soov, hüvitada viie aastakümne järeleandlikkus ja vaikimine. Rootsis tekkis 1992. aastal lausa uus rahvaliidumine “Abi Baltimaadele”, mis on kestnud siiani. Üheks põhjuseks, miks selline rahvaliidumine tekkis, on Grundbergi arvates rootslaste südametunnistuse piinad, millega meenutatakse baltlaste väljasaatmist Rootsist pärast Teist Maailmasõda, Eesti ja Leedu kulla andmist Nõukogude Liidu Riigipangale, Stockholmis asunud Eesti saatkonna üleandmist Nõukogude valitsusele jm. Kõige negatiivsemaks loeti aga Rootsi nii pikka aega kestnud üldist vaikimist eestlaste, lätlaste ja leedulaste suhtes. Rootslaste noorem põlvkond pole koolis Baltimaade kohta peaaegu midagi õppinud. Kui sirvida Rootsi

koolides kasutusel olnud Põhjamaade kooliatlast, siis on Eesti, mis on niisama suur nagu Taani, esindatud vaid seitsme kohanimega. Tallinn on vahel kirjutatud õigesti, vahel valesti – ühe n-ga, venekeelse õigekirjutise kohaselt (Küng 1973: 5). Häbitunnet Eesti unustamise kohta mainitakse ka mitmes antud uurimistööga seoses tehtud intervjuus. Uues olukorras tahavad rootslased hüvitada oma hooletust. Paljudel Eesti linnadel on oma sõpruslinn Rootsis, mõnel kaks (Ahlander 1993: 68). Uskumatuna tundub see, et Rootsis korraldatakse siiani ulatuslikke korjandusi Eesti abistamiseks.

Kolmas ja üks olulisemaid mõjutegureid on Rootsis elav eestlaste grupp, kes on Eesti rootslastele lähemale toonud (Andersson 2004). Erinevalt rannarootslastest, kes elasid Eesti saartel ja läänerannikul mitmeid sajandeid, ei ole Rootsis eksisteerinud pikka ajaloolis-traditsioonilist Eesti vähemust. 20. sajand muutis seda pilti märgatavalt. Kui enne II maailmasõda elas Rootsis vaid mõnisada eestlast, siis 1943-1944. aastal sõja eest põgenenud eestlasi oli sõja järgses Rootsis ligikaudu 20 000. Praegusel hetkel elab Rootsis kokku umbes 10 000 eestlast, enamik neist on koondunud suurematesse linnadesse näiteks Stockholmi ja Göteborgi või nende ümbruskonda. 50 aasta jooksul tehtu on jätnud mitmeid tähelepanuväärseid jälgi Rootsi kultuuriellu ja eestlased on rootslaste seas tuntud ja hinnatud vähemusgrupp. Kõrgajal on Rootsis kokku tegutsenud umbes 400-500 eestlaste organisatsiooni, praegusel hetkel tegutseb neid ca 100. Ignatsi (2004) sõnul on eestlastel Rootsis hea maine, neid tuntakse tubli töörahvana. Eestlasena on olnud kerge Rootsis elada, sest esimesed tulijad olid nii tublid.

1990. aastatel oli märgata teatavat jähnemist välis- ja kodueestlaste suhete vahel, sest eestlased olid niivõrd hõivatud oma riigi ülesehitamisega. Välis-Eesti võõrandumine algas pagulaseestlaste sooviga asuda korraldama siinset elu läänemaailma väärtushoiakute abil. Saatuslikuks sai väär keskkonnatunnetus ja absolutistlik suhtumine Eestis toimunusse. Väliseestlaste hoiakus kumas teatav lapsevanemlikkus kodueestlaste suhtes. Teine suurem põhjus pagulaseestlaste võõrandumises Eestist oli nende liigne rahvusradikalism, mis avaldus mitme poliitiku suhtumises vene vähemusse. Ekslik on arvata, et suhete jähnemises on süüdi vaid pagulaseestlased. Võib oletada, et nii mõnegi väliseestlase on valvsaks ja tagasihoidlikuks muutnud kartus saada kodueestlase kasuahnuse ohvriks (Eesti Päevaleht, 20.03.1999).

Per Ehni arvates on väliseestlased nüüdseks pisut kibestunud. Nende panust Eesti iseseisvumisel ja pikaajasel toetamisel pole piisavalt märgatud ja kodueestlaste poolt on märgata teatavat ülbust – “Me saame piisavalt hästi hakkama ka ilma teieta” (Ehn 2004).

1.2. POLIITILISED SUHTED

Rootsi-Eesti poliitilised suhted võib jagada viide faasi. Nendeks on teineteise avastamise faas, toetus vabanemisliikumisele, aktiivsed suhted riikide vahel, Läänemeremaade koostöö tugevdamine ja Rootsi abi Eesti liitumisel Euroopa Liidu ja NATOga.

1.2.1. 1988-1989: Teineteise avastamise faas

Pärast Teist maailmasõda suleti Eesti suurele osale ümbritsevast maailmast. Ka muudeti Baltikum välismaa ajakirjanike jaoks praktiliselt suletud piirkonnaks ning seetõttu polnud võimalik Rootsis lugeda tõepärast infot Eesti kohta. Uuesti avastati Eesti 1980. aastate lõpus, kui Baltikumis algas vabadusliikumine. Rootsi võttis Balti riikide vabanemispüüdlused esialgu vastu küll ebamugavuse ja umbusuga, kuid sai üsna pea, eriti suure osa Läänemaailma reserveeritud suhtumise taustal, Eesti üheks peamiseks toetajaks.

Eestisse saabusid esimesed Rootsi poliitikud. Näiteks esines 1989. aasta kevadel Tallinna Linnahallis Rootsi liberaalide juht Bengt Westerberg. Oma külaskäigu järel nentis Bengt Westerberg, et “kõigest paari aasta eest kritiseeriti mind ennast Rootsis, kui rääkisin demokratiseerumise vajalikkusest Baltikumis ja kogu Nõukogude Liidus. Sellisel taustal oli lausa fantastiline tunne, et nüüd saan seista Tallinnas ja kõnelda avalikul koosolekul Eesti vabadusest...” (Küng 2002: 215). Samal ajal kasvas Rootsis huvi Eesti arengu vastu teispool Läänemerd. Näiteks kirjutas Mart Kadastik septembrist 1989 aprillini 1993 kümneid informatiivseid ja hästi sõnastatud kaastöid Sydsvenska jaoks (Küng 2002: 220).

Ametlik Rootsi oli algul väga ettevaatlik kõigis oma ütlustes ja üritas Moskvaga mitte tulla minna. Rootsi ajakirjandus kritiseeris sellist ettevaatlikust, sest enamik rootslastest on harjunud pidama Rootsi välispoliitikat moraalsemaks kui teiste oma. 1989. a. novembris Tallinnas Baltimaade okupeerituses kahelnud välisminister Sten Andersson vabandas mõni kuu hiljem, pärast tugevat üldsuse-poolset protesti avalikult oma ütluste pärast, aga rootslased heitsid veel palju aastaid hiljemgi talle ette tema käitumist Tallinnas (Piirimäe 1997: 33).

Alles pärast veriseid sündmusi jaanuaris 1991, kui nõukogude dessantväelased olid üritanud Vilniuses ja Riias asuda Baltimaade vabadusvõitlust maha suruma, hakkas ka ametlik Rootsi toetama Balti riikide püüdlusi.

1.2.2. 1990-1991: Toetus vabanemisliikumisele

Kevadel 1990 algas Rootsis Baltimaade toetuseks rahvaliidumine, mida on nimetatud esmaspäeva-liikumiseks. 1990. a. märtsist 1991. a. septembrini, kokku 79 esmaspäeval toimusid rahvarikkad koosolekud, milles toetati vabaduspüüdlusi Baltimaades (Küng 2002: 238). Esimest korda koguneti Norrmalmstorgi väljakul Stockholmis, seejärel samaaegselt igal esmaspäeval kell 12 paljudes linnades. "Esmaspäevamiitingud" said populaarseks, kogunemised toimusid korraga 20-30 linnas üle kogu Rootsi. Inimesi kogunes palju, tavaliselt paarsada, aga dramaatiliste sündmuste ajal kuni paar tuhat. Rootslaste huvi ja sümpaatiat Eesti vastu oli väga suur.

Kohe 1990. aastate algusest peale soovis Rootsi hakata Eestit abistama. Rootsi andis suurt materiaalselt tuge mitmesuguste valdkondade arendamiseks, ennekõike oli Rootsi abi suunatud koolitusele (Kubu 2000: 36).

Rootsi poolehoidu Eestile näitas see, et Eesti oli muutunud riigiks, mida Rootsi ministrid tihti külastasid. Rootsi eeskujul hakkasid ka teised maad Eestiga rohkem suhtlema. 1991. aasta alguses loodi Stockholmis Eesti Infobüroo, mille juhatajaks sai Margus Laidre. Ignatsi (2004) sõnul näitas rootslaste huvi Eesti vastu sel hetkel telefonikõnede suur hulk infobüroosse. Muu hulgas küsiti kontakte, kuidas oleks võimalik eestlasi aidata ning kuidas leida kolleege Eestist.

Islandi ja Taani järel taastunnustas Rootsi esimeste seas (27.08.1991) Eestit kui iseseisvat riiki. Esimese saatkonna Tallinnas avas Rootsi ning oli esimene välisriik, kes nimetas taasiseseisvunud Eestisse oma suursaadiku. Rootsi suursaadik Lars Arne Grundberg alustas Tallinnas tööd 29. augustil 1991. aastal, kultuuriatašeeks sai Hans Lepp.

Alates 1990. aasta suvest, kui parlamendidelegatsioon esimest korda Rootsis käis, oli tekkinud hea koostöö parlamentaarsete komisjonide näol. Rootsi välispoliitilises suhtumises Baltikumi oli palju muutunud. Rootsi oli asunud konkreetsete tegude teele.

Mainima peab ka 1991. aasta jaanuari lõpus toimunud sündmust, mis on varjutanud kahe maa suhteid siiani. Nimelt mõrvati Tallinnas kaks Rootsi ametiühingu liidrit. Kuna tegemist oli väga tähtsatel ametikohtadel töötavate inimestega, siis tekkis sellest riikide vaheline skandaal. Rootslastele jäi sündmus meelde ja see on olnud intervjuueeritavate arvates üheks põhjuseks, miks rootslased ei ole julgenud Eestisse reisida.

1.2.3. 1991-1994: Aktiivsed suhted riikide vahel

Sügisel 1991 peaministriks saanud Carl Bildt hakkas varakult rääkima Balti riikidest, kui tulevastest Euroopa Liidu liikmesriikidest. Rootsi ja Soome läbirääkimistel Euroopa Liiduga nõudsid mõlemad riigid, et vabakaubandusleping Eesti, Läti ja Leeduga peab kehtima jääma. Osaliselt tänu sellele nõudele sõlmitigi Euroopa Liidu ja Balti riikide vahel assotsiatsioonileping. Carl Bildt näitas üles suurt huvi Balti küsimuse vastu. Võib väita, et Rootsil olid sel ajal kõige paremad suhted just Eestiga, seejärel Läti ja Leeduga.

1992. aasta aprillis tegid Rootsi kuningas Carl XVI Gustaf ja kuninganna Silvia ametliku visiidi Eestisse. Kuninga visiit vallandas terve ahela sündmusi, mis kokkuvõttes viisid Rootsi ja Eesti vahelised poliitilised ja majandussuhtedki uutele tasanditele. Eesti ja Rootsi poliitikud tegid sel ajal tihedat koostööd ja Eestit aidati Euroopa erakondi ühendavatesse organisatsioonidesse. Rootsi poliitikud kasutasid ära oma kontakte ja seisid Eesti Euroopa Nõukogu täisliikmeks saamise eest.

Eestile oli see poliitiliselt raske aeg. Kui enne 1991. aasta sügist ei tahtnud paljud Euroopa riigid *de jure* eksisteerivatest riikidest midagi teada, siis 1992. aastal viidati Venemaa propaganda mõjul igal võimalusel väidetavatele inimõiguste rikkumistele

Eestis. Carl Bildtist sai teiste kõrval suur Eesti toetaja, kes üritas võidelda Euroopas leviva negatiivse suhtumisega Baltikumini. Ta oli Eesti oludega hästi kursis ja tal oli siin poliitikute seas häid sõpru. Kuna Rootsi oli huvitatud konfliktivabast Baltikumist, siis toetas ta ka Vene vägede viivitamatut väljaviimist Baltikumist meenutades, et Vene väed on siin Baltikumi rahvaste tahte vastaselt. Rootsi, Soome ning Taani oli meie lähinaabritena huvitatud stabiilsuse püsimisest mitte ainult Eestis, vaid kogu Läänemere regioonis.

1993. aastal võeti Eesti Euroopa Nõukogu liikmeks. Eesti oli oma välisriikidest partnerite silmis lühikese ajaga palju saavutanud. Eestil oli hea rahvusvaheline maine, kuid see oli alles pika tee algus.

Carl Bildt pidas 1993. aasta novembris oma ajaloolise kõne, milles ta teatas, et Rootsi ei saa jääda neutraalseks juhul, kui Balti riike ähvardab agressioon. See kutsus esile sotsiaaldemokraatide vihased rünnakud, sest nende arvates ohustas niisugune kergemeelne avaldus Rootsi neutraliteeti ja usaldusväarsust. Carl Bildt jäi selles küsimuses vankumatuks.

1.2.4. 1994-1998: Läänemeremaade koostöö tugevdamine

1994. aastal toimusid Rootsis valimised, mille järel Eesti-Rootsi senini väga sõbralikud suhted muutusid. Ametisse astus uus peaminister Ingvar Carlsson ja tema avaldusi tõlgendati kui kursimuutust Rootsi Balti-poliitikas. Rootsi oli olnud tolle ajani Eesti kõige järjekindlam toetaja. Siiski võib väita, et Rootsi poliitika Eesti suhtes ei muutunud pärast valimisi oluliselt. Kõik alustatud projektid ja programmid jätkusid ja nende lõppemisel tulid uued, kuigi Carlsson kritiseeris Bildti liiga sõbralikku Balti-poliitikat.

Mõned tegurid muutsid Rootsi poliitikat Eestile ebasoodsamas suunas. Näiteks Rootsi Euroopa-poliitika põhimõtted: sotsiaaldemokraadid toetasid küll Euroopa Liidu laiendamist, samas ei pooldanud nad aga NATO täiendamist uute liikmetega. Uus valitsus pooldas Euroopa julgeoleku süvendamist CSCE ja mõnede teiste üleeuroopaliste institutsioonide täiustamisega, mis Eestile võis tunduda ebaefektiivne.

Teiseks kandus Rootsi tähelepanu teistesse riikidesse. Kolmandaks tuleb arvestada ideoloogilisi tegureid. Ilmselt vähenes Rootsi entusiasm tugevalt parempoolsete reformide toetamisel nii Baltikumis kui Venemaal ja ka nn inimõiguste küsimuses.

Rootsi välispoliitiline konsensus nihkus ilmselt pisut paremale ka seetõttu, et vasakpartei sai endale esmakordselt koht välisnõukogus - nõuandvas organis, kus juhtivad erakonnad kooskõlastavad oma seisukohti tähtsamates välispoliitilistes küsimustes.

28. septembril 1994. aastal hukkus parvlaev Estonia ja see vajutas paratamatu pitseri Eesti ja Rootsi suhetele. Osa kontakte lõpetati, kuna see oli ränk tragöödia turvalise ühiskonnaga harjunud rootslaste jaoks. Samas jätkasid paljud, kes olid Eestis taasiseseisvuse algusest peale tegutsenud, pärast ehmatust taas koostööd. Kuid õnnetuse järel ütlesid esimeste emotsioonide najal mitmed rootsi arvamusiidrid asju, mis kahjustasid suhteid sügavalt vähemalt mõneks ajaks. Süü püüti kiiresti ja tingimusteta veeretada Eesti meremeeste kaela. Hiljem püüti pingeid tasandada ja toimusid mitmed vastastikused visiidid, mille käigus toonitati, et juhtunu ei tohi meid mitte lahutada, vaid peab ühendama.

Rootsi pööras suurt tähelepanu venelaste integreerimisele Eesti ühiskonda, näiteks eraldati raha migratsiooniametile. Lisaks anti kultuuriatašee Hans Lepale ülesandeks selgitada välja, millist abi vajavad kohalikud venelased eesti keele õppimiseks. Rootsi toetas aktiivselt mitte-eestlaste keeleõpet. Aja jooksul mõistsid ka teised riigid keeleõppeprogrammide vajalikkust ning järgisid keelekeskuste loomisel rootslaste eeskju.

Väga soojalt võeti Rootsis vastu Eesti Vabariigi president Lennart Meri ja Eesti delegatsioon riigivisiidi ajal 1995. a. septembris. Meri rääkis Rootsis viibides selgelt ja põhjalikult Eesti püüdlustest saada NATO täisliikmeks, lisades, et selles osas lähevad Eesti seisukohad Rootsiga lahku. "Mitte vastuollu - Rootsi on samas voolusängis, aga meie suund läheb natukene kaugemale" (Eesti Päevaleht, 14.09.1995).

Ajakirjanduses levis arvamus, et Põhjamaad on omavahel Balti riigid "ära jaganud". Kui Soome olevat oma eriliseks hoolealuseks võtnud Eesti, siis Rootsi olevat keskendunud eeskätt Läti, Taani aga Leedu aitamisele. Kuid see arvamus oli väga

kunstlik. Kui vaadata Rootsi abiprogramme Baltimaadele, siis oli näha, et Rootsi on aidanud Eestit rohkem kui teisi Balti riike ja rohkem kui ühtki teist Ida-Euroopa riiki.

1996. aasta aprillis tegi Rootsi uus peaminister Göran Persson oma esimese välisvisiidi just nimelt Eestisse, näitamaks, kuivõrd tõsiselt võtab Rootsi Läänemere-äärset julgeolekuprobleemi. Persson uuendas oma käiguga endise peaministri Bildti lubadust 1993. aasta novembrist, et konflikti korral Baltikumis ei jää Rootsi neutraalseks.

1.2.5. 1999-2003: Rootsi abi Eesti liitumisel NATOga ja ELiga

Märgatava lisamõõtme Rootsi-Eesti vahelisse suhtlemisse tõi 1999. aasta sügisel peaminister Perssoni algatatud initsiatiiv nimetada 2000. aasta "Balti riikide aastaks". Selle põhieesmärgiks oli Balti riikide tutvustamine Euroopa Liidus ja avalikkuse teavitamine Euroopa Liiduga seotud küsimustest kolmes Balti riigis. Rootsi oli üks suuremaid Eesti toetajaid integreerumisprotsessis Euroopa Liiduga.

1998. aastal kirjutati alla relvaostulepingule, koostööd tehti nõustamis-, varustus-, väljaõppe- ja keskkonna alal. 2001. aasta oktoobris saabus Eestisse esimene suurem saadetis Rootsi militaarabi. Kogu üleantav tehnika on moodne ning tänapäevani kasutusel ka Rootsi enda armees, kuid kaitsejõudude kärpimise tõttu nende oma relvajõududel seda enam vaja pole.

Rootsi üks peamisi eesmärke on olnud toetada erinevate programmide abil Eestit kuni täieliku Euroopa Liidu liikmestaatuse saamiseni. Strateegia järgi vähendatakse abi järkjärguliselt kuni otsese abi lõppemiseni. Iseloomustamiseks seda otsust võib öelda, et Rootsi tagastamatu abi maht Eestile 2000 aastal oli 224,7 miljonit Eesti krooni ja 2001. aastal 145,6 miljonit krooni. 2004 lõpetati Eesti abistamine täielikult.

1997. aasta 1. maist jõustus Eesti jaoks oluline viisavabadus Rootsiaga, millel olid ja on ka oma varjuküljed. Juba enne viisavabaduse algust kirjutasid Rootsi ajalehed suurenevast kuritegevusest, probleemidest narkootikumide, smuugeldamise ja prostitutsiooniga.

Rootsi asus ka probleeme lahendama, tõhustas tolli- ja politsei tööd, algatas kampaania prostitutsiooni vastu, kuna rootslaste meelest ei tegele Eesti ise selle probleemiga piisavalt.

Rootsi ministrid tegid ridamisi visiite Eestisse ja nende käigus kirjutati alla reale olulistele lepetele. Lisaks kahepoolsetele visiitidele on Eesti ja Rootsi riigijuhid kohtunud ka paljudel rahvusvahelistel foorumitel. Väga tihedaks on kujunenud koostöö erinevate ministeeriumite vahel.

Seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga on Eesti ja Rootsi suhetes toimumas märgatav muutus. Eesti roll on muutumas abivajajast võrdväärseks partneriks. Tulevikus nähakse “3+3 maade” ehk Baltimaade ja Soome, Rootsi ja Taani aktiivset koostööd Euroopa Liidus.

1.3. MAJANDUSSUHTEDE

Eesti ja Rootsi majandussuhted jagunesid kuude perioodi. Nendeks on esimesed kontaktid, Eesti oludega tutvumise aeg, esimesed ettevõtted tulevad Eestisse, majandussuhete plahvatuslik areng, uus Rootsi aeg Eesti majanduses ja Rootsi aeg majanduses kestab.

1.3.1. 1988-1991: Esimesed kontaktid

Nagu teisteski valdkondades, toimusid majandusmeeste esimesed külaskäigud tollal veel Nõukogude Liitu kuuluvasse Eestisse 1988. aastal. Prooviti leida lahendusi majandusliku koostöö tegemiseks toleaegetes tingimustes. Suurimaks probleemiks oli lennu- ja laevaühenduse puudumine, ebakindel kommunikatsioonisüsteem, rubla mittekonventeeritavus. Ühisfirmasid ei saanud luua, kuna seadus keelas väliskapitali Nõukogude Liidus.

1988. aastal loodi Rootsi ekspordinõukogu (REN), mille direktoriks sai Toomas Käbin, keda võib pidada Eesti-Rootsi majandussidemete sillaehitajaks. Tema kaudu on aastate

jooksul Eestisse tulnud sadu Rootsi ettevõtjaid. Rootsi riik toetas ettevõtlust sellega, et maksis kinni ühe osa nõustamist, mille tõttu said Rootsi firmad teatud hulga tasuta infot.

Koostöö alguses otsiti informatsiooni, õpiti Eestit tundma, otsiti tulevasi koostööpartnereid, arutati segaettevõtete ja tütarfirmade loomist, aga enne pidid toimuma majandusreformid, mis need võimalikuks teeksid. Eesti areng tekitas usaldust ja huvi oli Rootsi majandusringkondades suur. Arvati et Eestist võiks Rootsi firmadele saada värav kogu NSV Liidu turule. Rootslased olid 1990. aastate algul äraootaval seisukohal. Nad olid suhteliselt umbusklikud ja polnud nõus oma kapitali väga kergesti siinsetesse firmadesse paigutama, aga seda innukamad olid eestlased, kes nägid rootslastega suhtluses uusi võimalusi.

1989. aastal alustas SAS esimese Lääne lennukompaniina lende Tallinna ja nii oli taastatud otseühendus Eesti ja Rootsi vahel. Järgmisel aastal pandi Stockholmi ja Tallinna vahel käiku laev, seda tänu Rootsis elava eestlase Hans Laidwe eestvedamisele. 1991. aastal osales Rootsi Eestis 34 ühissettevõttes, Rootsi aktsiakapitali oli 49 ettevõttes. Selle aja majandussuhteid iseloomustab Bo Kraghi ütlus ühes intervjuus, et “kui tahaksid maakeral leida ühtainsat kohta, kus Rootsi võiks midagi ära teha ja kus rootslased on peale selle väga teretulnud, siis on see Eesti” (Äripäev, 17. 07. 1991).

1.3.2. 1991-1993: Eesti oludega tutvumise aeg

Pärast Eesti iseseisvumist olid Lääne suurfirmad (eriti oma Stockholmi-esinduste kaudu) hakanud looma kontakte Eestiga. Otsiti esindajaid, oldi huvitatud turutingimustest, näidati huvi alltöövõtuhanke vastu. Selleks võimalusi oli, aga kahjuks ei tulnud Eesti firmad küllaldaselt pakkumistele vastu. Ka Eesti riik oleks pidanud rohkem ära tegema ärisõbraliku keskkonna loomiseks. Väga soodsalt mõjus majandussuhetele konverteeritava Eesti krooni kasutuselevõtt. Majandussuhete takistuseks olnud kommunikatsioonivahendite taset parandati. Rootsi firmad hakkasid Eestisse investeerima. Esimesed edukad firmad olid näiteks Elektrolux ja SAAB Scania.

1.3.3. 1993-1995: Esimeste ettevõtete tulek Eestisse

Iseseisvumisest peale andis Rootsi valitsus Eestile majandusabi, mille üheks eesmärgiks oli kaitsta ja tugevdada Eesti iseseisvust. Siia tuleb juurde lisada veel sõpruslinnade ja maakondade piirkondlik abi. Eesti ettevõtetes töötasid konsultantidena mitmed Rootsi spetsialistid, kes said palka Rootsi riigilt. Eesti ja Rootsi vahelist majanduskoostööd edendasid ka mitmete lepingute sõlmimine, nagu vabakaubandusleping ja topeltmaksustamist vältiv leping.

Esimestel iseseisvuse aastatel eelistasid Rootsi firmad tulla Eesti turule Soome kaudu. Nähes, et suurematel firmadel läheb Eestis hästi, julgesid siia tulla ka väikefirmad. Probleemid olid peamiselt üksteise mittemõistmises – kultuurilises erinevuses ja seaduste mittetundmises. Polnud täpselt teada, millised seadused olid olemas ja kui kaua nad kehtivad. Investeerijad ei teadnud, kas nende investeeringud olid kaitstud.

Eestis valmistati allhangete korras osasid, mis Rootsis kokku pandi ja müüdi edasi Euroopa tehastele. Eesti eeliseks oli see, et oli võimalik uuendada tootmist, osta odavalt tootmishooneid ja kasutada odavat tööjõudu. Järgjärgult läksid rootslased julgemaks ja võtsid vastu otsuseid suuremate investeeringute tegemiseks. Koostööd toetasid ka mitmed riiklikud koostööprogrammid.

1.3.4. 1995-1997: Majandussuhete plahvatuslik areng

Eesti majandus ja sealhulgas väliskaubandus oli pärast Eesti taasiseseisvumist üllatava kiirusega arenenud. See ei jäänud Rootsis tähelepanuta ning tihti nimetati Eestit *Wunderkind*'iks ehk imelapseks. 1994. aastal ulatus Rootsi eksport Eestisse 2,4 miljardi Eesti kroonini, millest lõviosa moodustasid masinatööstustooted. Nendest suur osa osteti investeerimiseks Eesti arenevasse majandusse. Eesti eksport Rootsi koosnes enamasti allhanketöödest.

Endiselt mängisid kaalukat osa Eesti teadvustamisel Rootsis ning kaudsete või otseste otsuste langetamisel Rootsis elavad arvukad väliseestlased, kes moodustasid Rootsi

majanduses ja poliitikas küllalt mõjuka *lobby* - grupi. Selle teeb märgatavaks asjaolu, et leedulastel ja lätlastel Rootsis niisugune rahvusgrupp puudub.

Rootsi viis sel perioodil oma tekstiilitööstuse peaaegu täielikult Eestisse, sest Rootsis jätkates polnud nad enam võimelised konkureerima madalapalgalistes riikides asuvate tekstiilitööstustega. Suurim neist on Borås Wäfverier, kes ostis 1995. aastal ühe Euroopa suurimatest tekstiiliettevõtetest, Narva Kreenholmi manufaktuuri. Eestis olid palgad märgatavalt madalamad kui Rootsis. Rootsi ametühingud kritiseerisid tugevalt Rootsi ettevõtete Eestisse tulekut.

Sel perioodil kujunesid majandussuhted teistest valdkondadest olulisemaks, kaubavahetus kasvas ja investeringud suurenesid. Rootsi oli üks esimesi Euroopa riike, kellega Eesti sõlmis põhjaliku majandus- ja kaubandusalaste lepingute paketi. Rõhutamaks Läänemereregiooni arengu tähtsust Rootsi tööhõive suurendamise ja majanduskasvu kiirendamise seisukohalt, eraldas Rootsi parlament kahel korral Eestile nn Läänemere-miljardi, mille eesmärgiks oli võimaluste loomine äriprojektide edukaks läbiviimiseks.

Eesti maine Rootsis polnud sel perioodil eriti hea. Siiski kinnitas koostöös Rootsi politseiga tehtud uuring, et Eestis tegutsevate Rootsi firmade jaoks polnud kuritegevus probleem. Mitmed Rootsi ettevõtted või Rootsi osalusega firmad Eestis olid end tugevalt püsti ajanud, suurettevõtetest ABB, AGA, Kunda Nordic Tsement, Saku Õlletehas ja Põltsamaa Felix. Lisaks neile oli Eestisse investeerinud terve rida Rootsi keskmisi ja väikeettevõtteid.

1.3.5. 1997-1998: Uus Rootsi aeg Eesti majanduses

Üleminekumajandusega riikide peamisi probleeme oli omamaise kapitali vähesus. Välisinvesteeringud pole Eestisse toonud mitte ainult täiendavat raha, vaid ka uut tehnoloogiat, uusi teadmisi ja kogemusi. 1990ndate keskpaigas domineeris välisinvesteeringutes tugevasti Soome, Eesti majanduses oli Soome aeg (vt Vihalemm, 1997: 140-142).

Võib öelda, et 1998 algas uus Rootsi aeg Eestis. Rootsi pangad ostsid kokku Eesti panku, Rootsi kesk- ja väikeettevõtted tungisid Eesti turule, Rootsi tegi meelsasti siia investeringuid. Omad huvid olid nii riigil kui ettevõtjail. Riik vajab julgeolekut, ettevõtja kasumit. Leiti, et kui lähinaabruses asus väike, aga stabiilne turg, oleks olnud rumal see kasutamata jätta.

1.3.6. 1999-2003: Rootsi aeg Eesti majanduses kestab

Eesti suuremate pankade omanikud on Rootsi pangad. Swedbank omandas pärast Hoiupanga ja Hansapanga ühendamist võidupakkumises SEB-iga enamusosaluse Hansapangas. SEB ostis kaotuse järel enamusosaluse Eesti Ühis pangas. Eesti suuruselt neljas pank on uue täielikult Põhjamaadele kuuluv Merita-Nordbankeni filiaal. Nüüd võib konstateerida, et 1990ndate lõpus päätsid rootslased Eesti majanduse, aitasid üle saada nii Tallinna börsikrahhist kui Vene majanduskriisist. Mõned aastad hiljem hakkasid nad suurel määral otsustama, kuhu investeeritakse Eesti pensionifondi raha.

Eesti suurim kaubanduspartner on olnud nii ekspordi kui impordi osas Soome. Aga kaubavahetus Rootsiaga on olnud pidevalt tõusuteel. Rootsi on Eesti suurim välisinvestor, investeringute üldmaht oli 31.12.2003 üle 34 miljardi Eesti krooni, 43 % investeringute kogumahust (Economy at a Glance 19.05.2004).

Vastavalt Eesti Ettevõttereistri andmetele oli 2004. aastaks Eestis registreerunud 661 osaliselt või täielikult Rootsi kapitalil põhinevat ettevõtet. Prognoositakse nii väliskaubanduse kui investeringute suurt kasvu Eesti ühinemise järel Euroopa Liiduga.

1.4. KULTUURISUHTED

Eesti ja Rootsi kultuurisuhted võib jagada nelja perioodi. Need on kultuurisuhete tormiline areng, Eesti kultuuriline pommitamine, aktiivne kultuurisuhtlus jätkub ning kultuurisuhete stabiliseerumine.

1.4.1. 1988-1993: Kultuurisuhete tormiline areng

Juba 1988. aastal üritasid eestlased viibides Stockholmis ametlikul külaskäigul tutvuda Rootsi kultuuriinstitutsioonidega ja kasutada ära õigusi sõlmida iseseisvalt väliskontakte. Samal ajal kui kõrgemal tasemel oldi veel kõhkleva seisukohal, käis kultuurivahetus Rootsi ja Eesti organisatsioonide vahel juba agarasti. Seda tänu Rootsis elavatele eestlastele, kes hoolitsesid kontaktide eest, muretsesid esinemiskohad, organiseerisid esinemisi ja näitusi, kasutasid selleks tihti oma raha.

Esimene koostööleping sõlmiti 1988. aastal. Eesti tegi ettepaneku luua Eesti ja Rootsi kultuurikeskused Stockholmis ja Tallinnas. Tulevases koostöös leppisid kokku ajaloolased, muinsuskaitstjad, arhiivitöötajad, muusika-, teatri-, kunsti- ning filmirahvas, kirjanikud ja tõlkijad. Lühikese ajaga oldi jõutud Eesti ja Rootsi vaheliste kultuurisidemete arendamisel kaugemale kui mitme viimase aastakümne jooksul.

1980ndate lõpul - 1990ndate algul tõlgiti rootsi keelde mitmeid Jaan Krossi, Jaan Kaplinski ja Viivi Luige teoseid, enamuse neist anti välja Lennart Fricki väikese kirjastuse "Fripress" poolt. Frick tegi kangelaslikku tööd selleks, et tutvustada põnevaid uusi kirjanikke väikeste vähetuntud keelte piirkondadest, sealhulgas Baltikumist (Ahlander 1993: 118). Kogu perioodi analüüsid võib siiski väita, et Eestist pärit autoreid on rootsi keelde tõlgitud vähe. Raskusi on teoste tõlkimisega ja raske on leida neile ka lugejaid. Palju rohkem on tõlgitud rootsi kirjanike teoseid eesti keelde.

1991. aasta jaanuaris alustas Tallinna Rootsi saatkonnas kultuuriatašeenä tööd Hans Lepp, kel on olnud jätkuvalt keskne roll Eesti-Rootsi sidemetes. Hans Lepa esimene ülesanne oli välja uurida, kas Eestis tuntakse Rootsi vastu huvi. Selgus, et huvi oli ülisuur. Rootsi pole kunagi nii populaarne olnud kui üheksakümnendate alguse Eestis. Kõige silmanähtavamalt ilmnes see ehk asjaolus, et igaüks tahtis õppida rootsi keelt. Rootsist püüti leida õpetajaid, kes tahaksid Eestis töötada, aga neid ei jätkunud igasse kooli. Loodi Rootsi gümnaasium Noarootsi ja rootsi keele eriklass Gustav Adolphi Gümnaasiumisse ja 9. keskkooli Tallinnas. Teisi koole toetati õppematerjalidega.

Järgmine ülesanne oli sidemete loomine kõikvõimalike organisatsioonidega, kes olid huvitatud koostööst Rootsiga. Nende hulgas olid Virumaa Rootsi Selts, Eesti Rootslaste Selts, Sõpruslinnade Ühendus, aga ka muud ühingud, organisatsioonid ja koolid, kes otsisid kontakte organisatsioonidega Rootsis. Samalaadsed kontakte otsisid ka organisatsioonid Rootsis.

Läbi aastate on luuleteater Varius teinud etendusi rootsi luuletajatest ja kirjanikest (Karin Boye jt). Need etendused on lavastanud Heidi Sarapuu. Festival Baltoscandal on viinud kokku Põhjamaade ja Baltimaade teatritegijad. Palju Rootsi teatreid on esinenud Von Krahli Teatris (Göteborgi, Stockholmi jt linnade teatrid).

Rootslased suhtuvad tihti Eestisse kui ühte osa Baltikumist ning lähtuvad, et meil on Läti ja Leeduga samasugune hea kultuurikoostöö nagu Põhjamaadel omavahel. Kolmekesi koos esinedes oleme piisavalt suured, et tähelepanu äratada. Näiteks toimus nii 1991. kui 1992. aastal Stockholmis Balti muusika festival. Festival oli suurim seni Läänes peetud muusikafestivalidest, kus esitati Balti muusikat. Balti nädalaid Põhjamaades ja Põhjamaade nädalaid Baltimaades toimus ka mitmetel teistel kultuurialadel (film, kujutav kunst ja disain, rahvakunst jm).

1.4.2. 1993-1995: Eesti kultuuriline pommitamine

Mitmel korral (1993, 1995, 1996, 1997) kohtusid Läänemeremaade kultuuriministrid. 1995. aastal võis väita, et viie aasta jooksul oli toimunud Läänemeremaade vahel tohutu kultuurikontaktide kasv. Rootsis on seda nimetatud lausa Balti riikide kultuuriliseks pommitamiseks. Kultuurisuhtlust Rootsiga takistasid Eestis liialt keeruline töölubade taotlemise kord ja kõrge hind, kindlustusraskused, kallid posti- ja telekommunikatsiooniteenused ning viisa- ja tollikeerukused. Suureks takistuseks olid majanduslikud ja administratiivsed erinevused riikide vahel.

Eesti-Rootsi suhetes domineerisid sel perioodil tihedad teadus- ja kultuurisidemed, kuivõrd poliitiline huvi oli vaibunud ja majandussuhted ei olnud veel välja kujunenud. Eesti teadlastel on väga oluline olnud võimalus töötada Rootsi arhiivides,

raamatukogudes ja laboratooriumides, osaleda konverentsidel, kohtuda kolleegidega ning omandada kogemusi. Koostöö on kujunenud eriti tihedaks Uppsala ja Tartu Ülikooli vahel.

1993. aasta novembris alustas Visbys tööd Balti Kirjanike Nõukogu. Visbys on ka keskus, kus elamine kirjanikele-tõlkijatele tasuta. Erinevalt Rootsi ja teiste läänepoolsete Läänemeremaade kirjanikest on Gotlandi vald Eesti, Leedu, Läti, Poola ja Peterburi kirjanikele selleks otstarbeks stipendiume eraldanud. Lisaks neile eraldas ka Eesti Kultuurkapital sihtotstarbelisi toetusi Visbys töötamiseks.

1.4.3. 1995-1998: Aktiivne kultuurisuhtlus jätkub

1995. aasta septembris-oktoobris ilmestas Göteborgi elu sealse Eesti Kultuuriühingu algatatud kultuurisündmus ESTIVAL 95. Väliseestlased Göteborgis tunnetasid vastuseisu ESTIVALi programmile. Linnavalitsus ei varjanud, et palju huvitavam oleks näiteks mõni Inglise kultuurifestival, aga Eesti suhtes oldi küllalt kõhkleva seisukohal. Lõpuks siiski soostuti üritust toetama.

ESTIVAL on algusest peale tähistanud Rootsis elavate eestlaste kultuuripäevi. Sedakorda oli rõhuasetus pisut teine: rootslased ise kutsusid eesti kultuuriasutusi külla ja väliseestlased olid rohkem taganttõukajad ning vahendajad. Eestlased said endale hea ja vajaliku võimaluse end maailmale tutvustada. Eesmärgiks oli tutvustada rootslastele taasiseseisvunud Eesti Vabariigi kultuurielu avaraimas tähenduses. Göteborgi jõudis kontserdilaev ERSO, koori ja solistidega ning ettekandmisele tuli Rudolf Tobiase oratoorium “Joonase lähetamine”. Dirigendi puldis oli Neeme Järvi. Muu hulgas esitasid festivalil eesti muusikat Göteborgi Sümfoonikud. Toimusid loengud Eesti ajaloo ja kultuurist. Suurt kõlapinda leidis raamatumess, kuhu kutsuti ka kirjanikke. Eesti uuemat kunsti esitles näitus “Wait, we’r loading” Göteborgi Kunstmuuseumis. Rootsis hinnati Eestit eelkõige “Estonia” katastroofi ja maffia õitsengu järgi. Näitus oli võimalus tutvustada end soodsamas valguses.

Analüüsid 1997. aastal aset leidnud kunstirahva välisesinemiste geograafiat konstateeris Aili Aarelaid-Tart Soome jätkuvat domineerimist kultuurikontaktides, kellele huvi poolest Eesti kultuuri vastu järgnesid Rootsi ja Saksamaa. Rootsi esindatus Eestis, rootslaste huvi tulla Eestisse oli tagasihoidlikum (1998).

1.4.4. 1999-2003: Kultuurisuhete stabiliseerumine

Uue ajajärgu alguseks Eesti ja Rootsi kultuurisuhetes võib pidada Eesti Instituudi esinduse loomist Stockholmis 1999. aastal. Eesti omakorda on tänu Rootsi abile saanud rikkamaks kolme arhitektuurilise vaatamisväärsuse võrra. Rootsi valitsuse projekti “Österled” (“Idakaar”) raames renoveeriti Tallinnas Kadrioru loss, Rootsi-Mihkli kirik ja puitelamu Kalamajas Väike-Patarei tänaval.

Rootsi Instituut, kuhu pärast töö lõppu Tallinnas asus tööle Hans Lepp, on regulaarselt ellu viinud Eesti-Rootsi kultuurisuhteid arendavaid projekte, olgu siis Tallinna unikaalsete puitmajade restaureerimine, ülevaatenäitus Rootsi arhitektuurist või “Estonia” külalisetendused Rootsis vms.

Tallinna Rootsi saatkonna eriülesandeks oli jätkuvalt kultuurigevuse turgutamine Narvas, seda nii ajaloolistel kui poliitilistel põhjustel. Rootsi keele õpetamise ja Narva keelekeskuse toetamise kõrval küpses ka uus suurprojekt, mis aja jooksul sai nimeks Narva 2000, tähistamaks 300 a. möödumist Narva lahingust. Suure pidulikkusega, ajaloolise vabaõhuetendusega avati lõvimonument, mis püstitati Karl XII võidu auks, lisaks näitused, seminarid, sõjaväeorkestrite esinemine, sõpruslinnade päevad, aukonsulaadi avamine (vt Lepp 2003).

2001. aasta sügisel toimus Balti Kultuurifestival Põhjamaades, mille raames leidis aset enam kui 80 eesti kultuuri tutvustavat üksiküritust. Kokku 24 Põhjamaa linnas jõudis publikuni valik eesti kultuurist, mis ulatus animafilmidest vanamuusikani.

Kõikides kultuuri ja kunsti valdkondades kujunesid 1990ndate lõpuks välja kindlad koostöösuhted ja kultuurivahetuse vormid - Rootsi teatritruppide regulaarne osavõtt

laste- ja noorteteatrite nn Nordic-Baltic festivalidest ja harrastusteatrite festivalidest, muusikute osavõtt Viljandi pärimusmuusika festivalidest, vastastikused foto- ja kunstinäitused jne.

1.5. ISIKLIKUD KONTAKTID

1.5.1. Suhted sõpruslinnade, koguduste ja kodanikeühenduste vahel

Rootsi ja Eesti sõpruslinnade ja –maakondade koostöö sai alguse varakult. Algul seisnes see Rootsi-poolses praktilises abis. Eestisse saadeti riideid ning varustust koolidele, tuletõrjele ja politseile. Praegu on rohkem kui sajalt Rootsi kommuunil Eestis oma sõpruspaik. Sellist toetamist jätkatakse ka praegu, kuid üha enam on see asendunud vastastikuste külaskäikude, kultuurivahetuse ja ühiste projektidega. Rootsi valdadel ja linnadel oli võimalus taotleda riikliku abistamisorganisatsiooni “SIDA” käest raha “sõpruslinnade süvitsiminevate projektide” jaoks. Mõningad näited: Palamuse ja Ale õpilased ja õpetajad käivad vastastikku teineteise koolides külas. Taheva ja Karula vallad õpivad Bräcke kommuuni kolleegide käest, kuidas on valdade ühinemine Rootsis läbi viidud. Jõgeva õpib tänavate planeeringut ja päästeameti tööd Enköpingis ning saarlased ja hiidlased Rootsi kogemusi vanurite ja puuetega inimeste eest hoolitsemisel gotlandlaste käest. Ühe sõpruslinnade koostöö näitena võib tuua Uppsala Maja Tartus.

Koostöö käib ka mitmete organisatsioonide vahel. Avatud Hariduse Liidu (AHL), mis tegeleb täiskasvanute koolitusega ja Arbetarnas Bildnings Förbund (ABF) on teinud koos mitmeid projekte, mille käigus on koolitatud puuetega inimesi, ametühinguid jt. 2001. aasta esimesel poolaastal tehti projekti “Sõpruspaigad 2001” raames eriline panus neis riikides olevate sõpruslinnade, -maakondade ja -valdade vahelise koostöö tihendamisele. Taolise suhtluse eeliseks on, et suhtlemine ei käi mitte riikide tasandil, vaid inimeste tasandil.

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik Eksiilis (EELK) tegutses pärast sõda ka Rootsi maapaos. EELK oli algusest peale nii Luterliku Maailmaliidu kui ka Kirikute Maailmanõukogu liige ja püüdis, tõsi vähesed eduga, äratada nendes organisatsioonides

ja Rootsi Kirikus huvi usklake õiguste vastu Eestis. Pärast seda, kui Rootsi valitsuse seisukohad muutusid selgemaks, toetas ka Rootsi piiskoppide kohtumine 1991.a. talvel ühemõtteliselt baltlaste õigust iseseisvusele. Praegu on Rootsi kirikul regulaarsed kontaktid Eestiga. Tervel real kogudustel on juba pikka aega sõbruskogudused Eestis ja püütakse igakülgsest abistada (Küng 1993: 153). Rootsi-Eesti koostöö üks parimaid näiteid on Tallinna Rootsi-Mihkli kiriku renoveerimine, kus Rootsi riigi abiga tehti Nõukogude ajal olnud spordisaalist taas kirikuruum.

1.5.2. Turism

Enne 1988. aastat ei teatud Eestist eriti midagi, meid käsitleti suure Venemaa osana. Andres Küng kirjeldab raamatus “Saatusi ja saavutusi” olukorda Rootsis. “Kirjutasin hiljuti ühele Rootsi ajalehele artikli teemal “Tundmatu Baltikum”. Toimetaja pani mu kirjutise pealkirjaks “Tundmatu Balkan”. Baltikum on rootslastele kujunemas mingiks naljakaks nimeks, mis esineb peamiselt ilmateadetes...Võimalik, et mõne aasta pärast nimetatakse ilmateadetes Baltikumi lihtsalt Lääne-Venemaaks” (Küng 1973: 5).

Ka praegu ei tea üks osa rootslastest Eestist väga palju. “Ma ei tea Eestist peaaegu midagi, hoolimata tõsiasjast, et ta on Rootsile nii lähedal,” ütleb Hälsinge Kurireni ajakirjanik Annely Clemente tehes reportaaži Eesti eurovisioonist. Enamus rootslasi pole Eestis käinud ja nii saavad nad tugineda vaid sellele informatsioonile, mida kuulevad tuttavalte või saavad lugeda Eesti kohta meediast. Suhtumine Eestisse on aja jooksul muutunud.

Nägemus baltlastest on justkui uus ja äravahetatud sellest ajast, kui kadus viisakohustus. Eestlaste, lätlaste ja leedulaste arv Rootsi vanglates on viimase aasta jooksul mitmekordistunud ning neid võib arvutada juba sadades. Kuid meedias on pilt baltlastest jäänud siiski liiga ühekülgses. Mitte just väga kaua aega tagasi ei teadnud rootslased Balti riikidest suurt midagi, sest viimased olid maetud kommunismi vaikusesse. Kuid siis ühel suvel oli kuulda, et Tallinna lauluväljakule on kogunenud sadu tuhandeid inimesi, kes laulavad ja lehvivad keelatud lippe. Kätest kinni hoidvatest inimestest moodustati kett ümber kolme Balti riigi. Hakkas võrsuma nende usk tulevikku. 1991. aasta Moskva putši ajal võtsid Eestis noored võimu enda kätte, loodi uus valitsus, peagi jõuti oma rahani. Nii ehitati riik taas üles. Tänapäeval on pilt Baltikumist

pisut teine ning sageli seotud kuritegevusega, mis nõuab piiril karmimat kontrolli (DN, 17.07.2002).

Rootsi uuringufirma Tellas Consultingi uurimuse põhjal tuleb rootslastel Eestile mõeldes kõigepealt meelde Tallinn ja selle muinasjutuline vanalinn, mis pakub nii ajalooelamusi kui ka meeldivaid söögikohti, pubide külastamise võimalusi ja tasemel meelelahutust. Ka geograafiline lähedus ja ajaloolised sidemed teevad Eesti reisisihina huvipakkuvaks. Need, kes on Tallinna või Eestit korduvalt külastanud, tõstavad esile maa kiiret arengut. Suurem osa rootslastest sõidab aga Tallinna tõenäoliselt soodsate hindade tõttu. Kui otsitakse nädalalõpu veetmise võimalust hea söögi, ostuvõimaluste ja väikese kultuurielamusega, siis on Tallinn äärmiselt sobiv reisisiht. Eestis on Rootsiga võrreldes odavam väljas söömas käia, taksoga sõita, erinevatel üritustel osaleda ning käsitööd osta. Samas Eesti majutuse ja tarbekaupade hindu peetakse juba Rootsiga võrreldavaiks. Lisaks Tallinna vanalinnale kiidetakse ka Pärnut ja Saaremaad. Eestit peetakse sobilikuks sihtkohaks reisimisega lastele ja eraldi tuuakse välja eksootilist võimalust käia nõukogude aja jälgedes.

Eesti kui reisisihi nõrgemate külgedena nimetatakse kõigepealt probleeme turvalisusega ja madalamat teenindustaset kui Rootsis (selle all mõeldakse vähest kliendi soovidele orienteeritust). Kehva teenindust mainib ka Rootsi Suursaadik Dag Hartelius (Rahuoja, 2003: 50) ja Edith Kiilmaa (2004). Autoga reisijatel on raske kohti üles leida, sest puuduvad teeviidad. Paljud rootslased jätavad Eestisse sõitmata negatiivse info tõttu Rootsi ajakirjanduses (eriti seoses kuritegevuse ja prostitutsiooniga). Nii Estonia katastroofi kui ametiühingu esindajate tapmist Tallinnas mäletatakse paremini kui Eurovisiooni lauluvõistlust.

Viimasel ajal on rootslaste Eestisse saabumiste arv kasvanud peamiselt tänu laevareiside arvu suurenemisele. Suurenenud on ka tööreisid ja rootslaste ööbimiste arv. Kui mitte arvestada ühepäevareisijaid, viibivad Rootsi turistid Eestis keskmiselt 2-3 ööpäeva. Rootsi reisikorraldajate hulgas tehtud küsitluse tulemused näitavad, et kui majutustingimused maal paranevad, suureneb rootslaste huvi maaturismi vastu ning selliseid maapaikade külastusi liidetakse meelsasti rootslaste valmisreisidesse. Rootsi

puhkereisija eelistab head 2-tärnihotelli või 3- ja 4-tärnihotelli, maakohtades ka võõrastemaja.

Aktiivsetel välismessidel osalevad ettevõtjad tunnistavad, et kahtlase Ida-Euroopa riigi maine on hakanud Eestilt pikkamööda kaduma ja selles on ettevõtjatel oma osa. Eestit vaadatakse järjest enam kui uut ja huvitavat tegijat. Seevastu tunnistatakse, et esmakordselt Stockholmi messil osaledes oldi Eesti suhtes päris ettevaatlikud (Postimehe lisa, Turismimesst Tourest 2004).

Pärast 11. septembri terroriakti on rootslaste reisikäitumised paljus muutunud. Reisisihtkohana eelistatakse nüüd kodule lähemal asuvaid riike, külastatakse väiksemaid linnasid. See on üks teguritest, mis aitab meelitada rootslasi Eestisse ja Tallinnasse. Otsus lühike linnapuhkus just Tallinnas veeta, sünnib rootslase peas sageli spontaanselt. Reisi planeerimine võtab neil vähe aega, kindlustunnet lisab tõsiasi, et Tallinn on juba teada-tuntud sihtpunkt. Rootslaste välisreiside koguarvuga on Eesti-reiside arv praegu väga tagasihoidlik. Enamus Rootsi reisikorraldajatest ennustavad, et reisimine Eestisse kasvab lähimate aastate jooksul.

1.6. KOKKUVÕTTEKS SUHETE ARENGUST

Rootsi-Eesti poliitilised suhted olid algul ettevaatlikud. Kui Eesti soovis algusest peale luua häid suhteid, siis Rootsi ei osanud seisukohta võtta, kuidas peaks Eestiga suhtlema ja tegi lausa vigu (Sten Anderssoni sõnavõtt novembris 1989). Tänu Rootsis elavate eestlaste aktiivsele tööle ja mõnede rootslaste toetusele seati kahe maa vahel sisse head suhted. Eesti ja Baltikumi toetuse heaks näiteks oli “Esmaspäeva-liikumine”.

Rootsi oli üks esimestest maadest, kes tunnustas Eesti iseseisvust. Pärast valimisi 1991.a. septembris sai peaministriks Carl Bildt, kes sai tuntuks suure Eesti-sõbrana. Muu hulgas esines ta 1993. aastal kõnega, kus väitis, et Rootsi ei saa jääda ükskõikseks, kui Eestile peaks keegi kallale tungima. Sellega tõmbas ta enda peale rootslaste pahameele, sest Rootsi on maailmas tuntud kui neutraliteedi pooldaja. Rootsist sai koos Soomega Eesti suurim toetaja. Toetati Vene vägede lahkumist Eestist, vene vähemuse

integreerimist ühiskonda, Eesti iseseisvuse säilitamist jne. Hiljem sai Rootsist Eesti advokaat Euroopa Liidu ja NATO liikmeks astumise läbirääkimistel. Järgmine peaminister Ingvar Carlsson väitis küll algul, et Bildt oli teinud vea, lubades Eestile Rootsi abi kallaletungil korral, kuid hiljem väitis samuti, et Rootsi ei jää sellisel juhul ükskõikseks. Pisut külmemaks suhted siiski muutusid. Üheks põhjuseks oli Estonia katastroof ja teiseks Rootsi huvi kandumine teistesse Euroopa piirkondadesse, kus samuti abi vajati.

Göran Perssoni esimene välisvisiit peaministrina aastal 1996 toimus aga Eestisse, millega ta muutis traditsioone (esimese välisreisi pärast ametisse valimist on Rootsi peaminister teinud tavaliselt Soome). Eesmärgiks oli näidata, kuivõrd Rootsi soovib Balti riike toetada. Göran Persson väitis, et Eesti asi on Rootsi asi, näidates, et suhted on sama head kui varem. Märkatava lisamõõtme riikidevahelisse kahepoolsesse suhtlemisse tõi 1999. aasta sügisel Göran Perssoni algatatud initsiatiiv 2000. aasta nimetamise kohta "Balti riikide aastaks". Initsiatiiv, mille põhieesmärgiks oli Balti riikide tutvustamine Euroopa Liidus. Rootsi kõhkles alguses, kas lubada oma mahakantud sõjaväe varustus Eestisse, kuid lõpuks jõuti kokkuleppele ja nii toodi Baltimaadesse suures koguses veokeid, relvi jm.

Alates 1990. aastate algusest on Rootsi andnud riikliku abi Eesti eri eluvaldkondadele. Prioriteedid on läbi aegade olnud erinevad, muu hulgas demokraatliku kultuuri süvendamine, sotsiaalselt stabiilsele ja säästlikule majandusele ülemineku toetamine Eestis jm. Rootsi üks peamisi eesmärke oli toetada erinevate programmide abil Eestit kuni täieliku Euroopa Liidu liikmestaatuse saamiseni, mille järel Rootsi (nagu paljud teised lääneriigid) lõpetab Eestile otsese abi osutamise.

Seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga on Eesti ja Rootsi suhetes toimumas märgatav muutus - Eesti on muutumas abivajajast võrdväärseks partneriks. Rootsi peab jätkuvalt Eestit üheks oma lähimaks partneriks Põhja-Euroopas ja Euroopa Liidus. Tulevikus nähakse "3+3 maade" ehk Euroopa Liiduga liituvate Baltimaade ja Euroopa Liitu kuuluvate Põhjamaade Soome, Rootsi ja Taani koostööd. Euroopa Liidu tulevik seisneb tõenäoliselt regioonide koosluses.

Rootsi oli ka majandussuhetes algul äraootaval seisukohal. Jälgiti kuidas Eesti areng toimub ja ka turg oli tundmatu. Eesti tutvustamiseks Rootsi ärimeeste seas tegi tänuväärse töö ära Ekspordinõukogu. Esimesel perioodil kardeti Eestisse tulla olukorra ebastabiilsuse ja kõrge kuritegevuse tõttu. Aja möödudes hakkasid siia tulema esimesed suurettevõtted, seda eelkõige Soome tütarettevõtete kaudu. Eesti plussiks oli geograafiline lähedus, liberaalne majanduspoliitika ja odav tööjõud. Välismaa eksperdid hakkasid Eestit kutsuma imelapseks, sest alates iseseisvumisest saadik oli Eesti majandus ja sealhulgas väliskaubandus arenenud üllatava kiirusega. Eesti oli sobiv välisinvesteeringute jaoks ning Rootsi osalusega ettevõtete arv kasvas pidevalt. Väiksemad firmad said hoogu suurte ettevõtete edust ja julgesid samuti tulla Eesti turule. 1998. aastal tõusis Rootsi Eestisse tehtud välisinvesteeringute poolest esimeseks ja algas nn uus Rootsi aeg Eesti majanduses. Algul jäid rootslased oma ettevõtetega Tallinna ja selle lähedusse, hiljem liiguti sealt edasi. Vaatamata sellele, et suured tegijad nagu Telia, Ericsson või Volvo ajasid Eestis äri juba aastaid, algas rootslaste tõsisem majandusinvasioon alles 1998. aastal, kui Eesti suuremate pankade omanikuks said Rootsi pangad.

Rootsi on Eesti suurim välisinvestor. Suurem osa investeeringutest on läinud pangandus-, transpordi- ja sidesektorisse. Suurimad Rootsi kapitali baasil tehtud otseinvesteeringud Eestis on suunatud järgmistesse ettevõtetesse: Hansapank, Ühispank, Elion, Eesti Mobiiltelefon, Eesti Statoil, Kreenholmi Manufaktuur, Saku Õlletehas jt. Rootsi firmad jätkasid Eesti firmade ülevõtmist. Maailma majandusprobleemide taustal suurenes Skandinaavia firmade huvi tuua toodete omahinna alandamiseks oma tootmine Eestisse. Tekstiili-, õmblus- ja tehnoloogiafirmade kõrval otsisid võimalusi ka autotööstused. Tänu headele kohtadele korrupsiooni ja majandusvabaduse edetabelites ning riigi reitingu paranemisele tõusis ka Eesti usaldusväärsus võimalike välisinvestorite silmis.

Eesti oli rootslastele ja muule maailmale juba enne "raudse eesriide" kadumist tuntud eelkõige kultuuri kaudu. Seda tänu eesti muusikale. 1988. aastal võis märgata rootslaste suurt huvi Eesti ja tema kultuuri vastu, kuid veel ei teata, mida ette võtta. Kulub aega, enne kui Eestit võetakse iseseisva riigina ja mitte ühe osana Nõukogude Liidust. Samas

oli eestlaste huvi Rootsi vastu väga suur. Kultuurisuhted tundusid enne iseseisvumist olevat ainus võimalus selgitada, mis Eestis on toimunud. Kõik kontserdid ja Eesti kunsti tutvustavad näitused Rootsis olid algul tugeva poliitilise alatooniga. Rootsi pole Eestis kunagi olnud nii populaarne kui 1990ndate alguses. Populaarsust oli lihtne märgata – kõik tahtsid õppida rootsi keelt. Rootsi otsustas toetada Eestit ja selle üheks väljenduseks on tihedate kultuurisidemete loomine. Rootslased avastasid enda jaoks uue maa ja suhtusid Eestisse suure sümpaatiaga. Isegi puuduvad kommunikatsioonid ei häirinud tegutsemist. Suureks abiks kultuurisuhete edendamisel on Rootsis elavad eestlased, kes loeid kontakte, vahendasid ja maksid tihti oma rahakotist kinni eestlaste Rootsis viibimise.

Pärast Eesti iseseisvumist jätkusid kultuurisidemed samasuguse intensiivsusega ja nii mitmetel tasanditel, et kellelgi polnud enam selget arusaama, kuidas suhted toimivad. Alates 1991. aastast töötas Rootsi saatkonnas Tallinnas kultuuriatašeenä Hans Lepp. Kümniku (2004) arvates sõltus kultuurisuhete kiire ja mitmekülgne areng paljus Lepa suurest töövoimest, karismaatilisusest ja kontaktide loomise oskusest. Pärast Eestist lahkumist asus ta tööle Rootsi Instituudi kultuuriosakonna juhatajana ja mitmed toetusprojektid on Eestisse tulnud tänu temale. Huvi Eesti vastu kasvas ja kuna Rootsil on väljakujunenud kultuuriinstitutsioonid ja kultuuri jaoks raha eraldati, siis alates 1995. aastast algas Baltikumi kultuuriline pommitamine. Teatud mõttes oli see pommitamine kaootiline, sest väga raske oli saada ülevaadet kõikidest tekkinud ja tekkivatest institutsioonidest, kes üldse kultuurisidemetega tegelesid. Kultuurisuhtlust Rootsiiga takistasid Eestis liialt keeruline töölubade taotlemise kord ja kõrge hind, kindlustusraskused, kallid posti- ja telekommunikatsiooniteenused ning viisa- ja tollikeerukused. Eestis oli kultuur jäänud vaeslapse ossa ja seda oli raha puudusel palju raskem viia teistesse maadesse. Kergemini õnnestus Eestil näidata oma kultuuri, tehes koostööd Läti ja Leeduga, sest rootslased võtavad meid ühe Baltikumina, hoolimata sellest, et tegemist on erinevate riikidega.

Igal aastal toimuvad kümned näitused, teatrietendused, kontserdid. Tihti käib asjade ajamine mitte riiklikul tasemel, vaid oma isiklike kontakte kasutades. Eesti-Rootsi kultuurisuhete pilt on kirju ja väga üksikasjalikku ning täpset ülevaadet polegi võimalik

anda. Oodata on teatavat, loodetavasti ajutist tagasilööki kultuurisuhetes, sest seoses Euroopa Liitu astumisega ei toeta Rootsi Instituut enam kultuuriürituste läbiviimist Eestis ja kulub aega, enne kui selguvad uued rahastamise võimalused.

Rootsi ja Eesti vahelised suhted isiklikul tasandil on väga head. Ignatsi (2004) väitel on uuringud näidanud, et ühel kolmandikul eestlastest on lähemaid või kaugemaid sugulasi Rootsis. See avaldab mõju suhtumisele. Need, kellel on olemas oma "isiklik" eestlane või rootslane, omavad maadest ka hoopis teistsugust pilti. Mainima peab tihedat koostööd sõpruslinnade ja –valdade ning koguduste tasandil. Lisaks nendele käib aktiivne koostöö vabatahtlike ühenduste, ülikoolide, koolide jm vahel. Rootslaste toetus Eestile on olnud märkimisväärne.

1990. aastate alguses oli Eesti liiga tundmatu, et tavaturist siia sõidaks, kuid huvi kestis ja üha rohkem tuli Eestisse rootslasi. Pärast Estonia katastroofi vähenes rootsi turistide osakaal märgatavalt. See arv on väga aeglaselt kasvanud. Paljud rootslased jätvad Eestisse sõitmata negatiivse info tõttu Rootsi ajakirjanduses (eriti seoses kuritegevuse ja prostitutsiooniga). Näiteks nii Estonia katastroofi kui ametiühingu esindajate tapmist Tallinnas mäletatakse paremini kui Eurovisiooni lauluvõistlust. Teatavat rootslaste huvi tõusu Eesti külastamise vastu on märgata 2004. aastal seoses Eesti astumisega Euroopa Liitu. Tõenäoliselt annab liitu kuulumine teatava usaldusväärse garantii.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Eesti ja Rootsi vahelised suhted on eri perioodidel ja eri valdkondades olnud erinevad. Suhteid võiks kujutada graafiliselt, kus kultuurisuhted olid aktiivsed juba enne Eesti taasiseseisvumist. Alguses oli see ainukeseks suhtlusvormiks, mida sai arendada (eriti aktiivne oli Eesti pool). Kultuurisuhted jõuavad tippu 1995. aastaks, mil Eestit kultuuriliselt "pommitati". Pärast seda hakkab kultuurisuhete kõver aeglaselt vajuma. Põhjusteks raha puudus ja huvi vähenemine. Kultuurisuhete kõrval on juba enne taasiseseisvumist välja kujunenud poliitilised suhted, rootslased toetasid Eesti vabadusvõitlust, algul avalikkus, hiljem ka ametlik Rootsi. Avalikkuse huvi väheneb taasiseseisvumise järel, ametlike suhete kõver aga tõuseb ja jõuab haripunkti, kui Carl Bildt peaministrina kinnitab, et Eestit toetatakse ka kallaletungi korral. Ingvar Carlssoni ajal suhted liiguvad graafikul allapoole (huvi kandub mujale), kuid jäävad stabiilseteks. Göran Perssoni ajal teevad poliitilised suhted

hüppe veidi ülespoole ja jäävad siis stabiilseteks (pidev toetus Eestile Euroopa Liidu liikmeks saamisel). Majandussuhted liiguvad algul väga aeglaselt ülespoole (ebastabiilsus ja mitmed takistused suhete loomisel). Sellele järgneb huvi kasv ja graafikujoon läheb järjest tõusumäge. Personaalsed suhted on olnud stabiilsed. Eestlaste huvi Rootsi vastu on jätkuvalt suur. Rootslaste huvi Eesti vastu on jätkuvalt väike.

2. SOTSIAALSE RUUMI MUUTUMINE JA AJAKIRJANDUSLIKUD TAVAD

2.1. VASTASTIKUNE PAIKNEMINE SOTSIAALSES RUUMIS

Vihalemma (1998: 68) järgi ei kattu sotsiaalne lähedus geograafilise lähedusega, kuigi on sellest tugevasti mõjutatud. Sotsiaalsele distantsile avaldavad maade vahel oma mõju ka poliitilised ja majanduslikud, ajaloolised ja kultuurilised tegurid. Vihalemma järgi (1997, 1999) võib rahvusvahelises sotsiaalses ruumis eristada viit erinevat tasandit: 1) poliitiline, 2) majanduslik ja 3) kultuuriline ruum, 4) individuaalsete praktiliste kontaktide ruum, 5) hoiakute ja eelistuste ruum. Kolme esimest võib vaadelda sotsiaalse (institutsionaalse) ruumina, kahte viimast personaalse ruumina.

Eesti iseseisvumise alguses domineeris Eesti majanduslikus ja personaalses ruumis ülekaalukalt Venemaa. Tähtsate riikide esikümnes olid ka Läti, Leedu, Soome ja Rootsi. Eesti poliitilises ruumis aastatel 1994-1997 olid väga olulised Venemaa, Soome, Rootsi, teised Baltimaad, USA, Saksamaa ja Taani. Eesti majandusruumis domineerisid Soome, Rootsi ja Venemaa. Eesti kultuuriruumis olid kõige tähtsamal kohal Põhjamaad, eriti Soome. Individuaalsete kontaktide ruumis domineeris ülekaalukalt Soome, seda nii välismaalaste kontaktides Eestiga kui eestlaste praktilistes kontaktides teiste maadega. Eestlaste huvides ja hoiakutes teiste maade suhtes olid olulisel kohal Venemaa, teised Balti riigid, Soome ja Rootsi (Vihalemm 1997). Kui koondada erinevad ruumisuhete indikaatorid sotsiaalse distantsi indeksiks, võis konstateerida Soome, Venemaa ja Rootsi domineerimist Eesti sotsiaalses ruumis aastatel 1994-1997 (Vihalemm 1998: 69). Selleks ajaks oli toimunud eemaldumine Nõukogude liiduvabariikidest ja lähenemine Põhjamaadele. Nendes muutustes kajastus Eesti üldine tagasipöördumine Läänemaailma ja lähenemine Euroopa Liidule Põhjamaade kaudu.

2002.-2003. aastaks oli distants Venemaast veelgi suurenenud, Soome absoluutne domineerimine asendunud mõnevõrra pehmema domineerimisega, Soomele järgnesid tähtsuse poolest Eestile Rootsi ja Saksamaa (Vihalemm 2004).

Samal ajal on Rootsi majanduslik ja personaalne ruum selgelt koondunud teiste Põhjamaade, Saksamaa, USA ja Suurbritannia ümber. Eesti asub Rootsist sotsiaalselt väga kaugel (Vihalemm 2004). Lähedus oli veidi suurem Balti vabadusliikumise ajal 1990-1991, taasiseseisvumise järel on huvi langenud (Weibull & Rosengren 1997; Ignats 2004).

Vihalemma (1998) järgi oli sotsiaalne distants Läänemaade ja Nõukogude impeeriumisse haaratud maade vahel ebasümmeetriline. Kui Eestis suudeti mõnevõrra kursis olla Rootsist toimuvaga, siis samal ajal Eestis toimuv jäi arusaamatuks. Pärast eesriide langemist on sotsiaalne distants Lääne ja Ida vahel hakanud vähenema, ent eeskätt Ida poolt Lääne suunas, palju vähem vastupidi.

Rüütli (2004) arvab, et eestlaste huvi Rootsi vastu oli mõned aastat tagasi suurem, sest oli see ju üks väheseid maid kuhu viisavabalt pääses. Pärast seda kui avanesid ka teiste maade piirid, siis kandus huvi kaugemate maade vastu. Huvi on pigem stabiilne, suurenenud see ei ole, mida on näha ka keeleõppijate arvus.

Ignatsi (2004) väitel on rootslastel Eesti vastu siiski huvi olemas, sest muidu poleks võimalik panna Eesti-Rootsi vahel käima senisest veelgi suuremaid laevu. Tegemist pole ehk enam iseseisvuse alguses olnud ülitugeva huviga, kuid see on stabiilne. Kiilmaa (2004) väitel on eestlaste ja rootslaste omavahelised suhted isiklikul tasandil ääretult head, mis selgelt avaldub ka segaabiellude hulgas.

2.2. AJAKIRJANDUSE MÕJU SOTSIAALSE RUUMI KUJUNDAMISEL

1990. aastate alguses oli Eesti Rootsi jaoks uus ja huvitav, sellest kirjutati palju. Hiljem uuduse võlu kadus. Uus ühiskonnatüüp ja muutused Eesti ühiskonnas on muutnud

eestlaste elu, aga Eesti postkommunistlik maine Rootsis on visalt vähenemas. Selle püsimisel on suur osa meedia kaudu levitatavatel stereotüüpsetel ettekujutustel.

Palju on spekulereeritud teemal, kas Rootsi pressis ilmuvad artiklid kuritegevusest ja prostitutsioonist on seotud kommertsiaalsete huvidega. Meedia loodud pilt nullib ära eestlaste püüded müüa Eestit positiivse maana. Kiilmaa (2004) ei usu, et kuskil oleks otsustatud riiklikul tasandil tegema propagandat, aga mõnab, et naaberlik kadedus võib teha oma töö. Negatiivne uudis müüb lihtsalt paremini ja ületab uudisekännise kergemini. Rootslased omakorda kinnitavad, et nad pole täheldanud kohaliku pressis sihikindlat tegevust Eesti kui võimaliku sihtkoha maine kahjustamisel. Eestist on saamas konkurent Rootsi turismiturul ja see intensiivistab paratamatult võitlust. Põhjamaad on varmad enese eest välja astuma. Et negatiivse uudise kõrvale positiivseid saada, tuleb mitmeid kordi rohkem pingutada.

Kui kergesti mõjutatav on rootslaste reisikäitumine, näitab lugu, mis toimus 2004. aasta jaanuaris, kui Pärnu sanatooriumisse pääsme broneerinud rootslased loobusid sõidust, pärast seda, kui olid lugenud Dagens Nyheterist ilmunud lugu marutaudi epideemiast. Paarikümnerrealises nupus, mille autoriks oli Stefan Lundberg Helsingist, kirjeldati Eesti kuurordis möllavat marutaudi. “Turiste hoiatatakse hulkuvate koerte ja kasside eest, kes kannavad eluohtlikku nakkust”. Viitega Pärnu Postimehele oli lisatud, et kohaliku veterinaar keskuse spetsialisti Jaak Jaansonil sõnul laieneb epideemia iga päevaga ja olukord on väga tõsine. Veel lisatakse, et Pärnu on tuntud oma poolmetsikute kodutute koerte poolest, kes hulguvad tänavatel, linn aga on viimastel aastatel olnud populaarne reisikoht nii rootslastele kui soomlastele. Lundbergi loo aluseks oli Pärnu Postimehes 20. jaanuaril ilmunud artikkel “Pärnumaal ründab marutaud endiselt raugematu jõuga”. Linnas möllavast marutaudiepidemiast pole aga ajalehes sõnagi, kõiki loomade nakatumise juhtumid, millest räägitakse, on olnud maakonnas.

Kaks nädalat hiljem saabusid Tartusse kolm ajakirjanikku, kes polnud varem Eestis olnud. Muu jutu hulgas küsisid nad ettevaatlikult ringi vaadates imestusega, et kus on kõik need marutaudis hulkuvad koerad, millest räägib rootsi ajakirjandus. Seega oli jutt marutaudist võimendunud ja kattis juba kogu Eestit.

Aegajalt saabuvad siia sellised ajakirjanikud, kes ei tea Eestist eriti midagi, ent omavad kindlaid kujutlusi enam-vähem kõigest. Näha on, et nad tulevadki Eestisse selleks, et oma peas valmis olevatele lugudele pildikate muretseda, mitte selleks, et uurida, mis siin toimub. Tihti on nende kinnisideeks käia ära vanadekodus, kirjeldada kurba pilti lastekodust, ajada juttu eesti vähemuste esindajatega. Ka aeg mängib oma rolli. Siia tulles on tihti ära otsustatud, mis teemal artikkel kirjutatakse, intervjuud on kokku lepitud. Otsused on varem ära tehtud.

Igal aastal on Tartusse saabunud ajakirjandustudengid Rootsist, kelle ülesandeks on kirjutada siinviibimise ajal Eestist lugu. Oleme saabumisel neilt küsinud, millistel teemadel nad kirjutada tahavad. Teemadeks on alati stereotüüpsed teemad venekeelse vähemuse diskrimineerimisest, Eesti raskest sotsiaalsest olukorrast lastekodude taustal ja kuritegevusest. 2000. aastal oli Tartus külas TV 4 võttegrupp, kes tahtis taas teha haledat lugu Eesti paljulapselistest peredest. Kui loo jaoks leiti tavaline eesti pere, kes polnud liiga vaene ega rikas, vaid tuli normaalselt toime, selgus et see võttegrupile ei sobi. “Minu toimetaja nõuab vaest peret ja see tuleb kätte saada.”

Pikapeale on hakanud Rootsi reisiajakirjad avaldama positiivseid reisiartikleid Eestist. Peamiselt tutvustatakse reisisihina Tallinna. Näiteks kirjutab Allt om resor 2003. aasta jaanuarikuu number:

Unusta, et ida on hall ja lootusetu. Tallinna vanalinn on kui muinasjutust välja võetud oma keskaegse linnamüüri, kitsaste põiktänavate, ilusate munakivitänavate ja tornidega. Tundub, et see on nagu Vendade Grimmide muinasjutt. Tegelikult meenutab Tallinn Visbyt. Tallinn tantsib ja naeratab – ja mitte ainult kui tegemist on Eurovisiooniga – ka sina naeratud kui avastad, et siin on kõik nii odav.

Maailma suurtes ja populaarsetes väljaannetes sagenevad viimasel ajal positiivse tonaalsusega kirjutised Eestist. Turismitegelased tunnistavad ajakirjanduse võimalikku positiivset mõju, kuna on näha, et nõudlus hotellikohtade järele on tõusnud. Täheledatakse ka meediakajastuse negatiivset mõju, tuues näiteks aastatetaguse Rootsi ametiühingutegelaste mõrva Tallinnas, misjärel Rootsi turistide arv kohe kahanes. Positiivsed kajastused rahvusvahelises meedias on statistikaameti andmetel

suurendanud turistide hulka 4 % võrra. “Oleme vabanemas ohtliku ja kahtlase Ida-Euroopa riigi mainest ning selle muutumisel on rahvusvahelisel meedial väga suur roll” (Postimees, 05.03.2004).

Rootsi ajakirjandust lugedes tundub, et on välja kujunenud kindel mudel endiste Ida-riikide kirjeldamiseks. Nendes kirjeldatakse üldjuhul nostalgiat endise suhtes, kehva teenindust, kõrget kultuuritaset, odavaid hindu ning sageli lisatakse ajaloolist tausta.

2.3. AJAKIRJANDUSLIK KONTEKST

Rootsi on pikaajaline pressivabaduse traditsioonidega riik. Juba 1766. aastal sätestas Rootsi parlament ajakirjandusvabaduse. Rootsi ajakirjandussüsteem hõlmab teabeagentuure, millest tähtsaim on Tidningarnas Telegrammbyrå (asutatud 1922, edaspidi lühendatult TT), Rootsi raadiot ja televisiooni, mida korraldab Sveriges Radio AB (asutatud 1925), kaabeltelevisiooni, ajalehti ja ajakirju.

Rootsi ajakirjandusturgu valitsevad kaks tähtsaimat Põhjamaade ajakirjanduskontserni, peamiselt Norra kapitalil põhinev Shibsted ja kodumaine Bonnier (vt Harrie 2003). Nad on omavahel ära jaganud nii juhtivad kollase või kõmulise suunitlusega õhtulehed kui ka kvaliteetlehed (hommikulehed). Õhtulehtede rühmas kuulub Shibstedile Rootsi suurim ajaleht Aftonbladet (trükiarv 2002.a. 435 900), Bonnierile Expressen (trükiarv koos Göteborgis ilmuva GT ja Malmös ilmuva Kvällsposteniga 2002.a 321 800). Lisaks kuulub Bonnierile hommikuleht Dagens Nyheter (trükiarv 2002.a. 364 200), Malmös ilmuv Sydsvenska Dagbladet (138 800) ja ärileht Dagens Industri (116 000). Shibstedile kuulub Svenska Dagbladet (trükiarv 2002.a. 183 600). Dagens Nyheterit võib lugeda juhtivaks avalikku arvamust kujundavaks ja uudiseid vahendavaks päevaleheks Rootsis. Kahest suurest kontsernist väljapoole jääb Rootsi suuruselt neljas päevaleht, 1858. aastal asutatud Göteborgs Posteni (trükiarv 2002.a. 249 100) (Harrie 2003: 46-47).

Viimastel aastatel on toimunud suuri muutusi Rootsi ajakirjandusmaastikul. Muutunud on omandussuhted, Shibsted on jõuliselt tunginud Rootsi ajakirjandusturule, ostes

1996 Aftonbladeti ja 1998 Svenska Dagbladeti. Kümne aasta jooksul 1992-2003 on päevalehtede tiraaž vähenenud 17% (Harrie 2003: 41). Suuri muutusi on ka sisus. Svenska Dagbladeti koduleheküljel kirjeldatakse viimastel aastatel toimunud sisumuutusi järgnevalt: “Kõik, kes on lugenud Svenska Dagbladeti viimastel aastatel, teavad, et mitte miski pole eelnevaga sarnane. Tekstid on muutunud kergemaks. Uudised on lühemad ja täpsemad ja arutelu muutunud tugevamaks. Kultuuriosa on laienenud ja sport hõlmab rohkema arvu lehekülgi. Toimunud on palju muutusi, aga ühest asjast hoiame me kinni: alati kriitiliselt küsida ja analüüsida.” Ajakirjanduslik konkurents sunnib ajalehti ennast pidevalt uuendama. Muu hulgas muudeti hiljuti (01.06.2004) lugejasõbralikumaks Svenska Dagbladeti interneti versiooni.

Suurkontsernidele kuulub ka enamik kohalikke lehti. Püütakse olla võimalikult kohalik leht. Välisuudistele ei panda nii palju rõhku. Materjali valikul pole esmatähtis uudise sensatsioonilisus, vaid lokaalsus. TT uudised on olulised seetõttu, et 80-90 % kohalikes lehtedes ilmuvatest välisuudistest on TT toodetud (Hadenius & Weibull, 1989: 243). Ülejäänud tuleb rahvusvahelistest agentuuridest ja kirjasaatjatelt. Suuremate päevalehtede välisuudised kirjutatakse enamasti oma ajakirjanike poolt, sest ajalehed ei taha saada ainult fakte, vaid ka selgitusi ja tõlgendusi. Mida suurem leht, seda rohkem on enda kirjutatud välisuudiseid. Õhtulehed kasutavad TT-uudiseid vähe. Raadio ja TV kasutavad lisaks agentuuri uudistele oma ajakirjanike toodetud materjali. Ajalehtedel on olemas oma kindlad korrespondendid ja vabakutselised ajakirjanikud, kes tihti esinevad debati- ja kultuurilehekülgedel.

3. UURIMISKÜSIMUSED JA HÜPOTEESID

Antud uurimistöö eesmärgiks on jätkata Eesti pildi uurimist Rootsi ajakirjanduses, keskendudes 2002-2003 ajalehtedes avaldunud tendentside võrdlemisele varasemaga, aastatega 1995-1997.

Eesti on stabiliseerumisperioodi algusest 1995 kuni euroreferendumini 2003 teinud läbi pika arengutee. Kuivõrd on seda arengut märgatud Rootsi ajakirjanduses, kuidas on see 2002-2003 kajastunud sealsetes ajalehtedes?

Rootsi-Eesti suhted on nende aastate jooksul muutunud, kas on muutunud ka Eesti pilt Rootsi ajalehtedes?

Rootsi suursaadikuna Eestis avaldas Lars Grundberg 1992. aastal arvamust, et Rootsi ja Eesti suhteid mõjutavad tugevasti kolm tegurit – ligi 800 aastat kahte maad ühendanud ajaloolised sidemed, rootslaste soov hüvitada viimase poole sajandi vaikimine ja järeleandlikkus Moskvale, Rootsis elavad eestlased (Päevalehe Rootsi-lisa, juuni 1992). Need tegurid mõjutasid 1990ndate esimesel poolel oluliselt mitte ainult kahe maa suhteid, vaid ka Eesti pilti Rootsi lehtedes, kuigi nende mõju hakkas 1995.-1997. aastaks nõrgenema (vt Vaino 1999). Kas nende tegurite mõju on veel märgata aastatel 2002-2003 avaldatud artiklites Eesti kohta või on selle perioodi pilti mõjutanud rohkem mingid teised tegurid? Milliste tegurite mõju võib oletada?

Võimalike mõjuteguritena võib lisaks Eestis toimunud arengule ja Rootsi-Eesti suhete arengule esile tõsta

- 1) Rootsi ühiskonnas ja Rootsi trükimeedias viimase 10 aasta jooksul toimunud muutusi;
- 2) üldisi tendentse Euroopas ja maailmas – globaliseerumine, postmodernsete tendentside tugevnemine, Euroopa Liidu ja NATO laienemine jms;

- 3) läänemaades levinud stereotüüpne lähenemine postsotsialistlikule Euroopale kui “barbaarsele Idale”;
- 4) ajakirjanduslikud traditsioonid, Rootsi ajakirjanduses juba sõjaajal levinud skeemid Eesti ja teiste Läänemere idakaldal asuvate riikide kujutamisel.

Vaatame neid teguriterühmi veidi lähemalt.

Rootsi ühiskonnas viimastel aastakümnetel toimunud muutustest võib esile tõsta seda, et kuigi majanduskasv on olnud stabiilne (1994 - 2000 keskmiselt 3,2 % aastas – Hedegaard & Lindström 2003: 421), on Rootsi kaotanud oma juhtpositsiooni Põhjamaade hulgas majanduslikult jõukuselt. 1975 jäi Rootsi SKP tase ühe elaniku kohta alla vaid Taanile, 2001 oli Rootsi selle poolest Põhjamaade hulgas viimane, jäädes SKP taseme poolest ostujõudu arvestades ka Soomest tahapoole (Human Development Report 2003: 278). Euroopa Liiduga ühinemiselt loodeti Rootsi rahvusvahelise mõju kasvu. Need lootused ei täitunud, pigem on tulnud tunnistada, et Soome rahvusvaheline staatus on tänu soomlaste suuremale aktiivsusele tõusnud Euroopa Liiduga liitumise järel rohkem kui Rootsi oma. Mõnevõrra lihtsustatult võib kokkuvõtlikult öelda, et Rootsil ei lähe enam nii hästi kui varem.

Ka ajalehtedel ei lähe enam nii hästi kui varem. Tiraazid on viimastel aastatel langenud, huvi tõstmiseks ja lehe edukamaks müügiks peavad ajakirjanikud muutma oma sündmuste kirjeldamise viisi. Sageli tähendab see konfliktse ja kõmulise esiletõstmist, eriti siirderiikide käsitlemisel.

Analüüsinud 500 Venemaa kohta 1990-1994 kirjutatud reportaaži kvaliteetlehes (Dagens Nyheter), tabloidis (Expressen) ja üldloetavas ajakirjas (Vi), tõi Jan Ekecrantz esile, et kuigi tabloid erines oma käsitusviisilt oluliselt teistest väljaande tüüpidest, võis tabloidiseerumise tendentse märgata ka kvaliteetlehes ja ajakirjas (2000a: 42-43).

Üle-euroopaliste ja ülemaailmsete arengutendentside mõju silmas pidades tuleb nõustuda Ekecrantzi mõtteavaldusega, et meediat ja ajakirjanduslikku kultuuri peab mõistma nii ajaloolistes ja geograafilistes kui ka ajalistes ja ruumilistes kategooriates.

Läänemere piirkond on ühelt poolt geofüüsiline reaalsus ning teiselt poolt kultuuriline ja poliitiline konstruktsioon, mida on ikka ja jälle taasloodud. Iga koht, ükskõik, kas

tegemist on keskusega või ääremaaga, on olnud sõltuvuses ümbritsevast suuremast maailmast. Seega on olemas stratifitseeritud ruum, nagu on olemas ka mitmekihiline aeg. Me elame väga keerulises segus, mis on moodustunud siinest ja sealsest, olevast ja olnust. Ajakirjandus peegeldab seda kõike, kui seda lugeda õiges valguses – mitte kui artiklite seeriat hiljuti toimunud, vaid kui kultuuriliste ja poliitiliste seisundite peegeldust ja kaasautorit. Nendes artiklites kohtub ajalugu olevikuga ja kohalik globaalsega...

Moodsal ajastul moodustavad globaalne ja rahvuslik meedia ning meediasündmused lahutamatu osa ajutisest või pikemaajalisest geokultuuriliste infrastruktuuride ja mentaalse ruumi taasloomisest või ümberkujundamisest (Ekecrantz 2004: 3-4).

2002. ja 2003. aastat Rootsi ajalehtedes iseloomustas teatav segadus ja ebakindlus läheneva Euroopa Liidu laienemise eel, mis ei puudutanud üksnes välispoliitika käsitlusi, vaid ka majandussuhete, igapäevaelu, kuritegevuse, isegi Eurovisiooni käsitlemist (vt kontent- ja kvalitatiivse teksti sisuanalüüsi tulemusi peatükis 5 ja 6, refereeringuid ja tsitaate iseloomulikest artiklitest lisas 4). Lihtsustatult ja teravdatult võiks seda seisundit kokku võtta nii – maailm on muutumas, tundmatud võõrad (barbarid) on tulemas ja keegi ei tea, mis sellest välja võib tulla.

Postkommunistlike siirderiikide stereotüpiseeritud käsitus on tugevasti mõjutanud isegi meie väga lähedasi naabreid soomlasi. 1990ndate aastate keskpaigas Soome ajalehtedes domineerinud pilti Eestist on iseloomustatud kui vastuolulist, tendentslikku ja suhteid teravdavat (Kiin 1997: 97).

Soome teabevahendid, eriti õhtulehed, on loonud Eestist teadaolevalt pildi kui kurjategijate, mafioosode ja prostituutide paradiisist. Näiteks avaldas Soome juhtiv päevaleht "Helsingin Sanomat" 15. juulil 1996 artikli sellest, kuidas paarkümmend Soome üliõpilast asub tänava sügisel õppima kaubandust uues Tallinna majanduskõrgkoolis. Üks Soome noormeestest ütles usutluses järgmist: "Esimene mõte Tallinnas õppimisest oli see, et kas see on ikka turvaline koht. Kas seal julgeb üldse elada ja kõndida, kuna on ju siin loetud lehtedest kõikvõimalikke asju. Seal on ju iga teine kurjategija..." (Kiin 1997: 96).

Soomes ollakse viimaste aastate jooksul stereotüpiseeritud suhtumisest suures osas üle saadud (kuigi on tekkinud ka uusi stereotüüpe – eestlaste suur tahtmine Soome suurt raha teenima tulla jne). 2000.a. tehtud küsitluse kohaselt iseloomustavad soomlased eestlasi valdavalt positiivselt, kuigi mitte Eesti ühiskonda (Veere 2002: 121-122).

Rootslaste hulgas on negatiivsed stereotüübid palju tugevamad. Võrreldes Soomes, Rootsis, Saksamaal, Suurbritannias ja Itaalias reisikorraldajate ja messiküllastajate hulgas tehtud küsitluste tulemusi, torkab silma kõige negatiivsem suhtumine rootslaste hulgas. Üle poole Rootsi reisifirmades küsitletutest tõstab esile probleeme turvalisusega, veerand mainis, et Eestit peetakse osaks Ida-Euroopast, millega Rootsis seostub “midagi halli ja igavat (betoonmajad), vähe glamuuri ja sära, vähetoimiv infrastruktuur ja vähene kliendikesksus teeninduses” (Rahuoja 2003: 27).

Ülalnimetatud uuringus 500 Venemaad puudutava reportaaži kohta Rootsi ajakirjanduses toob Jan Ekecrantz välja järgmised Läänt ja Ida puudutavad skeemid (2000b: 15-20):

Läänt iseloomustavad jooned

Tsiviliseeritus
Moraalsus, headus, tervis
Tugevus
Küpsus
Õpetaja, lapsevanem
Ratsionaalsus
Stabiilsus
Ühiskasule orienteeritud liidud
Ausus
Läbirääkimised

Ida iseloomustavad jooned

Barbaarsus
Amoraalsus, kurjus, haigus
Nõrkus
Ebaküpsus
Õpilane, laps
Emotsionaalsus
Ebastabiilsus
Omakasule orienteeritud sugulus
Korruptsioon, omavoli
Kauplemine

Mida kaugemal idas asus tegevuskoht, seda enam tõusid esile ülaltoodud skeemid. Läänemaade ajaloolist missiooni nähti Venemaa läänestamises, kõik positiivne seostus Lääne mõjuga.

Hiljaaegu lõpetas Jan Ekecrantz Rootsi lehtedes 2001.-2002.a. Eesti kohta avaldatud artiklite analüüsi (2002, 2004). Selle tulemuste põhjal võib ka Eesti pildis märgata “banaalset orientalisti” (2004: 29). Kuid kuna Eesti on Rootsile nii geograafiliselt kui ajalooliselt ja kultuuriliselt lähemal, avaldub see Eesti pildis palju nõrgemini. Esile tõuseb ka ajalooline traditsioon, “kollektiivne ajakirjanduslik mälu”. Nimelt on Ekecrantz leidnud 1928. aastal ajalehes Ny Tid avaldatud reportaaži Tallinnast, mida ta iseloomustab kui “väikest kirjanduslikku meistriteost orientalistlikus traditsioonis”.

Nii selles kui teistes Eesti käsitlestes niihästi enne sõda kui tänapäeval tõusevad esile kaks põhiteemat, millega seoses Eestist kirjutatakse – üks neist on Hansa, kui kaubandus, mis ulatub üle piiride. Teine teema on Tagahoov – võimalikud ohud piiri taga. Üheskoos loovad nad pildi Rootsi missioonist Läänemere piirkonnas. Hansa on tugevalt seostatud rahuliku ja teineteist mõistva kaubandusega. Peale selle on sageli kasutuses puhvri metafoor – Rootsi on huvitatud sellest, et Eesti suudaks ennast ise kaitsta. Enamus Eestiga seonduvaid teemasid ja diskursusi Rootsi ajakirjanduses 2001-2002 olid needsamad kui 1920.-1930. aastatel ja andsid tunnistust kolonialistliku mõttemudeli säilumisest.

Kesksete teemadena tõstab Ekecrantz oma analüüsi põhjal esile kaks järgmist: “Omakasupüüdlid misjonärid” (sagedaste otseste ja kaudsete paralleelidega Hansale, Eesti käsitlemisega puhvri ja eelpostina); “Tagahoovi ähvardavad probleemid” (kuritegevus, narkomaania, Aids, inimkaubandus, prostitutsioon, sotsiaalsed probleemid jne).

Muidugi ei ole need ainsad teemad, Ekecrantz toob tähtsamatena välja veel järgmised:

- Kohalikud kohtavad kohalikke – provintsis tunnetatakse kõiki omadena.
Kohalikes ajalehtedes on Eesti kirjeldatud kui küllaltki normaalne maa üsna normaalsete inimestega. Neil on muidugi probleeme, kuid nendest võib tihedama omavahelise suhtlemisega jagu saada.
- Ajaloo tagasitulek: vana hea Rootsi aeg
Ajaloaliste sidemete meenutamine ja taastamine, kollektiivse mälu aktualiseerimine.

- Kriisilähedane olukord poliitikas
Valitsuskriis aastavahetusel 2001-2002, murettekitav olukord enne Euroopa Liiduga ühinemist. Üks põhiteemasid üleriigilistes lehtedes, väga vähe käsitletud kohalikes lehtedes.
- Lauluga Euroopa Liitu, laulev eurorevolutsioon.
Eurovisiooni lauluvõistlus, millega Eesti on taas Euroopa kaardil.

Ülalesitatud arutlused, eeskätt Jan Ekecrantzi uuringud võimaldavad püstitada täiendavaid uurimisküsimusi lisaks ülaltoodutele, samuti mõningaid hüpoteese.

Kuivõrd üldised Eesti ja teiste Läänemere idakalda riikide suhtes on rootslaste hulgas ja Rootsi ajakirjanduses kujunenud tugevad skeemid ja stereotüübid, võib eeldada, et 1995-1997 ja 2002-2003 ajalehtedes esitatud pildid Eestist on küllaltki sarnased.

Eesti pildi stereotüpiseeritus näib tugevasti sõltuvat isikliku kogemuse olemasolust (sellele viitavad ka Helina Rahuoja töös toodud andmed – need, kes olid Eestis käinud, iseloomustasid Eestit palju positiivsemalt). Seetõttu on oluline võrrelda Eesti representatsiooni üleriigilistes ja kohalikes lehtedes, oletatavasti on need üsna erinevad, kohalike lehtede esitatud pilt Eestist vähem negatiivsetest stereotüüpidest kantud.

Tabloidiseerituse üldise suurenemise tõttu Rootsi ajakirjanduses võib eeldada kõmulisuse kasvu Eestiga seonduvates materjalides, seejuures pealkirjades rohkem kui artiklite sisus (müügiedule orienteerituse korral on tähelepanu tõmbamine olulisem kui läbilugemine).

Töö uurimisülesannetena püstitati rida küsimusi, millele otsiti vastuseid ekspertide abiga. Selleks tehti ekspertküsitlus, mille käigus küsiti järgnevaid küsimusi:

Milline on rootslaste pilt Eestist? Miks selline pilt on tekkinud? Tegemist oli keskse küsimusega antud uurimustöös, sooviti saada mitmekülgseid vastuseid ja see tõttu uuriti nii ajakirjanduse loodud pilti, kui ka küsitleti väliseestlasi, rootslasi ja eestlasi.

Millised on peamised teemad Rootsi ajakirjanduses, millega seoses Eestist kirjutatakse? Mis võiksid olla põhjused, miks nii kirjutatakse? Vastused sellele küsimusele on ära toodud uurimustöö diskussiooni osas.

Kuidas hindate Eesti-Rootsi suhteid (poliitikas, majanduses, kultuuris, isiklikul tasandil) viimase 15 aasta jooksul? Miks on selline areng toimunud? Selle küsimuse puhul saadi materjali (lisaks ajalehtedes ilmunule) uurimistöö esimese osa kirjutamiseks.

4. AJALEHETEKSTIDE ANALÜÜSI METOODIKA

Vastuse leidmiseks ülaltoodud uurimisküsimustele on kasutatud põhiliselt formaliseerimata analüüsi, võrreldud aastatel 1995-1997 ja 2002-2003 Rootsi ajalehtede Eesti-teemalistes artiklites levinud diskursiivset repertuaari. Lähtuvalt eeldusest, et kvantitatiivne ja kvalitatiivne meetod pole mitte ranged alternatiivid, vaid hoopis osaliselt kattuvad lähenemisviisid, mida tuleb üksteisega täiendada (Kracauer 1953: 637, viidatud Tigassoni kaudu 2003: 49), on tekstis avalduvate mõtteviiside ja teksti laiema konteksti analüüsi täiendatud kontentanalüüsiga. Üldise ülevaate saamiseks Eesti pildist Rootsi ajalehtedes kahel võrreldaval perioodil, on andmete esitust alustatud kontentanalüüsist.

4.1. VALIM

Uurimus on läbi viidud kõikide 1995.-1997. ja 2002.-2003. aastal Rootsi ajalehtedes ilmunud Eesti-teemaliste artiklite põhjal. Esimesel perioodil lähtuti artiklite üldkogumist, mis oli fikseeritud Uppsalas olevas Pressiarhiivis (*Pressarkivet*), teisel perioodil elektroonilises andmebaasis www.nyheter.se sisalduvast. Säärasest üldkogumist lähtumise aluseks oli soov hõlmata kõiki Rootsis ilmuvaid päevalehti, mitte ainult suuremaid lehti. See andis hea võrdlusmomendi selle kohta, millistest teemadest kirjutati kõikides lehtedes ja millised teemad käsitleti vaid suuremates päevalehtedes Dagens Nyheteris või Svenska Dagbladetis.

Pressiarhiivis sisalduva põhjal moodustatud valimis oli aastatest 1995-1997 kokku 406 artiklit ja elektroonilisest andmebaasist lähtuvas valimis aastatest 2002-2003 kokku 1673 artiklit. Teisel korral on valimisse kaasatud ka TT lühiuudised, mis ilmusid korraga paljudes lehtedes. Artiklite valimisel oli aluseks sõna Eesti (*Estland*), samuti

mõne teise Eestiga seotud sõna (Tallinn, *estnisk, estniska*) mainimine loo pealkirjas või sissejuhatavas osas.

1995.-1997. aastal ei leidunud valimis lugusid Estonia katastroofi kohta, kuna sündmus oli liiga värske ja artiklite suure arvu tõttu oli sellest moodustatud eraldi kataloog. 2002.-2003. aastal esinesid selle teemalised artiklid üldvalimis, sest teema oli esindatud võrdselt teistega. Esimesel korral ei esinenud ka sporditeemalised uudised, kuna tegemist oli uudisnuppudega, mis ei küündinud artikli tasemeni. Teisel korral esines spordi teema seoses Kristina Šmiguni ja Andrus Veerpalu võitudega. Pressiarhiiv lõpetas oma töö 2001. aastal ja teisel korral kasutati artiklite hankimiseks tasuta interneti lehekülge www.nyheter.se, kus on olemas artiklid kõikidest Rootsis ilmuvatest ajalehtedest. Artiklid on kättesaadavad ka arvutibaasis Presstext, mis on kasutusel Södertörni kõrgkoolis ja viimasel ajal ilmunud artikleid saab lugeda interneti leheküljel www.eniro.se.

4.2. KONTENTANALÜÜS

Kontentanalüüs on kõige üldisemalt võttes uurimistehnika kommunikatsiooni sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks uurimiseks ning analüüsimiseks (Lauk 1995: 33; McQuail 2003: 445).

Keskseks probleemiks on uurimismetoodika valiidsuse ja reliaabluse saavutamine. Valiidsus ehk paikapidavus on küsimus sellest, kas mingite nähtuste mõõtmiseks valitud ühikud ja kategooriad ikka väljendavad just seda nähtust ja mil määral adekvaatselt. Kui uuritakse teksti kui sellist, siis tähendab valiidsus kategooria sobivust antud sisuklassi mõõtmiseks/väljendamiseks. Kui sisu põhjal uuritakse tekstiväliseid nähtusi, on samuti kõigepealt küsimus kategooria vastavusest sisuklassile ja seejärel sisuklassi vastavusest konkreetsele tema abil uuritavale nähtusele. Oluline on mõistete, sisuklasside ja kategooriate täpne määratlemine (Lauk 1995: 42).

Reliaablus e menetluse ja tulemuste usaldatavus, tõeväärsus on kontentanalüüsi puhul otsustava tähtsusega. Uurimisprotseduur on töökindel, kui selle kordamine teatud aja

möödudes või teiste isikute poolt annab samad tulemused. Kodeerimise usaldatavus määratakse tavaliselt erinevate kodeerijate kodeerimistulemuste ühtlangevuse protsendiga. Kui see on vähemalt 90 %, võib protseduuri pidada töökindlaks (Lauk 1995: 42).

Kuna käesoleva uurimuse materjali töötas läbi ainult üks kodeerija, siis ei saanud reliaablust muul moel kontrollida, kui sama artikli uuesti kodeerimisel teatud aja möödudes. Tulemus jäi ülalnimetatud protsendi piiridesse.

Käesolevas töös kasutatud kontentanalüüsi kategooriate süsteem tugineb bakalaureusetöös kasutatud kategooriatele (Vaino, 1999), mida on mõnevõrra muudetud. Ühelt poolt on vaadeldavate tunnuste hulka vähendatud, ära jäetud näiteks žanri analüüs. Lisaks valimisse sattunud artiklite üldtunnustele (ajaleht, avaldamise aeg, autor) olid vaatluse all temaatika ning pealkirja ja kogu teksti emotsionaalne varjund (vt kodeerimisjuhend lisa 1).

Pealkirja emotsionaalne varjund jagunes 8 alarühma:

1. Neutraalne – kuhu alla liigitati neutraalsed, erapooletud, suhtumiseta pealkirjad. Näiteks “Šmigun sai kulla”, “Hääled Eestist.”
2. Kriitiline – arvustavad pealkirjad. Näiteks “Miks ei räägita midagi Läänemerd ähvardavast ohust?”
3. Irooniline – pilkavad, vastupidiselt mõeldud, pisut üleolevad pealkirjad. Näiteks “Made in Estland, Lettland, Litauen”, “Persson annab korvi Luuki (veri)vorstile”.
4. Pateetiline – tundeküllased, ülevad, paatoslikud pealkirjad. Näiteks “Eesti klassi parim,” “Eesti igatseb nii väga Euroopa Liitu”, “Nüüd julgeb Eesti taas naeratada”, “Väike maa, kel õnnestus saada suureks”.
5. Normatiivne – ettekirjutuslikud, reegleid seadvad pealkirjad. Näiteks “Ekspluateerimise suurenemise risk Euroopa Liidus”, “Eesti peab tegema valiku nüüd”.
6. Ideoloogiline – vaateid ja süsteeme ülistavad pealkirjad. Näiteks “Ekskommunistide nimed avalikustatakse Eestis.”

7. Dramaatiline, kõmuline – nähtuse tõsidust suurendavad pealkirjad. Näiteks “Eesti on tiksuv AIDSi pomm”, “Suguhaigused on väga tavalised Eestis”, “AIDSi epideemia kasvab Eestis.”
8. Muu – kui polnud võimalik eelnevate alarühmade alla liigitada

Samade tunnuste järgi liigitati ka tekstid alarühmadesse.

1. Neutraalne

Traditsioon kutsuda sõpruslinnade naisühinguid endale külla, sai alguse 1998. aastal, aga mõtte pani idanema Inga Blomberg 1997. aastal. Ta külastas konverentsi Narvas ja tutvustas seal võrgustikku “Karla Skog” (Karlskoga Tidning, 07.03.2002).

2. Kriitiline

Koostöö Eesti politseiga ei suju. Eestis ei vaadata naiste müüki kui kuritegevust. Eestis suhtutakse prostitutsiooni kui midagi loomulikku, iseenesest mõistetavasse asja. Ametivõimude huvi tegeleda selle probleemiga, on peaaegu olematu (DN, 30.12.2003).

3. Irooniline

Eesti teadus pole just midagi, mis seisaks kogu aeg ajalehtede esikaanel. Aga nüüd on Tartu teadlased suutnud 22 äsjasündinud beebit panna roomama 17 sentimeetrit, loeme me ajakirjast Dagens Medicin. Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kui oluline on beebidele lõhnataju. Beebidest 17 sentimeetri kaugusele asetati taskurätik, mis lõhnas ema järele. Ning vaata: kolme minutiga õnnestus titadel roomata taskurätikuni. Järgmise nädala ajalehtede esikaanelt võib leida: Tartu võtab vastu külalisi, kes osalevad esimesel beebide takistusroomamise võistlusel (Göteborgs Posten, 01.19.2002).

4. Pateetiline

Rootsi suure sõbra Lennart Meri rahulolu liitumise üle Euroopa Liiduga muutub kurbuseks. “Ma näen enda ees teie lahkunud välisministrit Anna Lindhi, naeratusena näol. Ta ohverdas oma elu ühinenud Euroopa nimel” (DN, 14.09.2003).

5. Normatiivne

Kuidas oleks Eestil raha maksta narkomaanide eest, et need saaksid ennast ravida, kui neil puudub isegi see viis miljonit krooni, mis läheb 43 HIVi nakatunu ravimiseks. Aga teiselt poolt, kas neil on mingit valikut? Kui nad praegu ei maksa, siis on selle hind hiljem palju kõrgem. Nii Eesti kui muu maailma jaoks. Kohe nüüd, kui epideemia on alles oma alguses, tuleb Eestil valida, mis teed mööda minna (SvD, 08.07.2002).

6. Ideoloogiline

Ärge hääletage endiste kommunistide poolt! Sellise üleskutse andsid Eesti endised poliitvangid, kui nad kolmapäeval töid ajakirjanduses ära ligi 40 nime, kes kandideerivad pühapäeval parlamendivalimistel. Teiste nimetatud endiste kommunistide seas on peaminister Siim Kallas, kes juhib liberaalset

reformiparteid ja Tallinna linnaeapea Edgar Savisaar, kes juhib vasakpoolse rõhuasetusega Keskerakonda (DN, 26.02.2003).

7. Dramaatiline, kõmuline.

Aastaks 2020 sureb 68 miljonit inimest sureb AIDSi. Ida-Euroopas kasvab AIDS dramaatiliselt. HIVi nakatunud naised Tallinnas finantseerivad oma narkootikumide ostu prostituudi tööga. Rootsi meeste arv, kes kasutavad teenust, tõuseb pidevalt (DN, 03.07.2002).

Temaatika kategooriate puhul loobuti bakalaureusetöös kasutusel olnud jaotusest institutsionaalsetest valdkondadest lähtudes, püüti eristada teemarühmi, mis aitaksid paremini esile tuua muutusi Eesti käsitlemisel ja oleksid abiks ka kvalitatiivse sisuanalüüsi tegemisel.

Temaatika jagunes järgmisesse 11 alarühma:

1. Poliitilised päevasündmused - presidendi ja parlamendi valimised, valitsuskriisid, Savisaare lindiskandaal, Euroopa Liiduga liitumisega seotud artiklid jms.
2. Majandussuhted - Rootsi kapitali investeerimine Eestisse, ettevõtete asutamine või üleviimine ja nende käekäik Eestis, majanduse üldine areng jms.
3. Igapäevaelu Eestis - elu enne ja nüüd, tänavapilt ja kauplused, erinevate ühiskonnakihtide olukord, edukate inimeste lood jne.
4. Abi ja koostöö – erinevad projektid, Eesti abistamise algatused, abi jõudmine Eestisse ja vastuvõtt siin jne.
5. Loodus ja keskkond – nii need artiklid, milles kirjeldati Eesti unikaalset loodust kui ka need, mis keskendusid reostusele ja selle vähendamisele suunatud tegevusele.
6. Venekeelne elanikkond – olukord ja probleemid, keelekursused, kodakondsuse saamise tingimused jms.
7. Reisikirjeldused - lood külastustest Eestisse, aga ka artiklid, mis kutsusid rootslasi külastama Eestit, reisiraamatuid arvustavad artiklid jms.
8. Suured saavutused - artiklid, mis kajastasid Eurovisiooni, Kristiina Šmiguni, Andrus Veerpalu ja Markko Märtni võite.

9. Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid - artiklid, mis puudutasid kuritegevust, narkootikume, maffiat, naiste kupeldamist ja prostitutsiooni, AIDSi, alkoholismi jms.
10. Parvlaeva Estonia hukkamisega seonduv – laevahuku asjaolud (näiteks artiklid Jutta Rabbe uuest filmist, nii selle tegemisest kui linastumisest), samuti laevaliikluse ohutusest Läänemerel jms.
11. Rootsi Eestis ja Eesti Rootsis - kuningapaari eraviisit Eestisse, Rootsi Mihkli kiriku varade tagastamine, kultuurivahetus jms.

Kontentanalüüsi aluseks võeti esimesel perioodi ajalehtede kõik artiklid. Neid oli kolme aasta jooksul kokku 406 artiklit ning teisel perioodil valiti välja artiklid, mis kirjutasid puhtalt ainult Eestist. Lisati ka iseloomulikumaid TT-uudiseid. Nii sai artiklite arvuks teisel perioodil 328. Kontentanalüüs tehti esimese perioodi artiklite kohta uuesti, sest kontentanalüüsi kodeerimisjuhend muutus ja vastasel korral poleks olnud võimalik võrrelda esimest ja teist perioodi.

4.3. FORMALISEERIMATA ANALÜÜS

Lugusid kodeerides selgus, et hinnangulisust, mis osutaks lugudes esinevate tegelaste negatiivsusele või positiivsusele, oli märkimisväärselt vähe. Selleks, et tuua esile temaatika, mis ei selgu kvantitatiivse analüüsi käigus, oli oluline teha ka kvalitatiivne analüüs. Kontentanalüüsi kasutades selgus küll teksti ja pealkirja emotsionaalne varjund, aga töö autor soovis uurimusega rohkem süvitsi minna. Ainult kvantitatiivseid meetodeid kasutades võib mõne teksti või tekstiosa olulisus kaduda. Võib väita, et paaril tugeva hinnangulisusega artiklil võib olla suurem tähtsus kui suurel hulgal neutraalsetel lugudel. Suhtumist muudab rohkem üksik, kuid kirgesid lõkkelepuhuv artikkel.

Teine põhjus kvalitatiivse analüüsi kaasamiseks ilmnes kontentanalüüsi puudujääkidest: seda kuidas Eestit kujutatakse, võib mõista teema, probleemi, loo omaduste, hinnangute kaudu küll, kuid selleks peab vaatlema, millises kontekstis need esinevad. Teema, loo ja hinnangu baasil saab küll otsustada, kas tegemist on positiivse

või negatiivse väljaga, millel Eesti pilti luuakse, ent seda, kuidas teatud omadustega Eesti loo käigus välja kujuneb, kontentanalüüs uurida ei võimalda. Seega ei saa ka teada, kuidas luuakse sotsiaalset tegelikkust, kuidas keelekasutuse abil seda korrastatakse, konstrueeritakse ja muudetakse. Küsimust, kuidas luuakse pilt Eestist, oli võimalik käsitleda paremini kvalitatiivse teksti sisuanalüüsiga. Töö autor oli mõjutatud McQuaili, Faircloughi jt ideedest.

McQuaili (2003) väitel on diskursuse analüüs rakendatav kõigile keelekasutuse ja teksti vormidele, kuid peamine idee on, et kommunikatsioon leiab aset teksti ja kõne vormide kaudu, mis on kohanenud konkreetsete sotsiaalsete paikkondade, teemade ja tüüpiliste osavõtjatega. Viimaseid nimetatakse vahel tõlgendavateks kogukondadeks. Kriitiline diskursuse analüüs uurib keelelistes vahendites väljenduvat domineerimist, kus keelelised vormid on sotsiaalselt prevaleerivate tundmuste ja ideoloogiate kandjad.

Fairclough (1995) peab diskursuse all silmas sotsiaalset käitumist, mis avaldub keeles ja mille abil luuakse sotsiaalset tegelikkust. Loomise käigus tõlgendatakse ja kinnistatakse tegelikkus sõnade abil. Diskursuse analüüs keskendub sellele, kuidas diskursus konstrueerib seda sotsiaalset tegelikkust.

Mitmete autorite vaateid kokku võttes võib diskursuses näha ajalooliselt muutuvat tähendusüsteemi, mis realiseerub tekstis kui lausungite kogumis, ja mis, sisaldades tegijaid, konstrueerib objekti ja subjekti, samas osundades teistele diskursustele ning iseennast reflekteerides. Diskursus loob reaalsuse, genereerib teadmise ja võimu teatava tüübistiku, tõe režiimi, inimeseks olemise reeglistiku, strateegiad ja tehnoloogiad, mille käivitumise ja toimimise tulemusel kujundatakse/kujunevad looduslikest inimkehadest ajaloolis-kultuurilised kehad. Need ajaloolis-kultuurilised kehad paigutuvad üksteise suhtes, positioneeruvad teatud võimuhete alusel – erinevates diskursiivsetes formatsioonides erinevalt (Ruus 2000: 4).

Teun A. van Dijk (1988, viidatud Voldi 2000: 21 kaudu) kirjeldab diskursust kui tunnetuslikku struktuuri, mis sisaldab interpreteeritavaid, mälus säilitatavaid ettekujutusi. Diskursuse tootmise protsess hõlmab eelnevalt kogutud informatsiooni, asjakohaseid malle ning olukordade ja informatsiooni vahelist sidet. Taoline lähenemine

tõstab diskursust esile tunnetuslikuna, kuna diskursus haarab interpretatsiooni ja representatsiooni, ning sotsiaalsena, sest diskursus esineb sotsiaalse interaktsioonina (Volt, 2000: 21).

Rootslaste jaoks oli Eesti nõ uus maa, seega hakkas ajakirjandus tegelema tähenduse loomisega, muutuva Eesti pildi konstrueerimisega. Rootsi ajalehtede Eesti-diskursus mitte üksnes ei esita konkreetsete sündmuste representatsioone, vaid sisaldab hulgaliselt väiteid Eestis toimuva kohta. Seejuures võib Rootsi ajalehtedes avaldatud erinevaid materjale käsitleda kui lõpu ja algusega tekstivoolu, milles diskursused kujunevad intertekstuaalselt, läbi aja üksteisesse kajavate, avalikkuses üksteist võimendavate väidetena (vt Lauristin, 2000: 65).

Antud töös pole tegemist diskursuse analüüsiga selle klassikalises mõttes. Pigem kasutati tekstis avalduvate mõtteviiside ja teksti laiema konteksti analüüsi. Analüüsiks valiti need lood, milles väljendusid terviklikud tunnetus- ja tõlgendusskeemid ning milles oli võimalik määratleda domineeriv mõtteviis. Esimesel perioodil oli valimisse võetud 150 artiklit ja teisel perioodil neid enam uuesti ei analüüsitud. Antud uurimistöös on kasutatud varasemat analüüsi. Teise perioodi valimisse võeti samuti 150 artiklit. Kõrvale jäeti analüüsi jaoks vähe materjali pakkuvad lühiuudised ja lühemad artiklid. Otsingumootori kaudu tuli valimisse artikleid, milles ei keskenduta ainult Eestile. Näiteks räägiti üldiselt kümnest liituvast riigist, teiste hulgas ka Eestist, enamus sellistest artiklitest jäeti analüüsist välja. Analüüsil osutus probleemiks ühe ja peamise mõtteviisi valimine. Tihti olid need artiklis segunenud – näiteks Muutumise vajadus ja Ohtlik Eesti. Probleem lahendati sellega, et valiti domineerivam mõtteviis.

4.4. EKSPERTKÜSITLUS

Lisaks formaliseeritud ja formaliseerimata analüüsile on tehtud ekspertküsitlus, mille peaeesmärk oli välja selgitada, kuidas mõtestatakse Eesti-Rootsi suhetes aastatel 1989-2004 toimunud muutusi ja kuidas kommenteeritakse Eesti pilti Rootsi ajalehtedes. Ekspertide arvamused on aidanud tõlgendada ja täiendada tekstianalüüsi tulemusi. Intervjuud on läbi viidud 2004. aasta kevadel, pisut enne Eesti liitumist Euroopa

Liiduga, millega algas Eesti – Rootsi suhete uus peatükk. Kokku küsitleti kümmet eksperti. Nende valikul on lähtunud kriteeriumist, et küsitletav oleks olnud aktiivselt tegev Rootsi ja Eesti suhete arendamisel.

Küsitletute nimekiri on järgmine:

- 1) Per Ehn, töötanud Eesti Vabariigi Saatkonnas Stockholmis
- 2) Katrin Maandi, Tartu Ülikooli Skandinavistika osakond, lektor, väliseestlane
- 3) Ivar Rüütli, vabakutseline rootsi keele tõlk ja rootsi keele õpetaja Rootsi Rahvaülikoolis
- 4) Liina Kümnik, Rootsi Suursaatkond Tallinnas, kultuurisekretär
- 5) Margus Särglepp, Eesti Vabariigi Välisministeeriumi pressi- ja infoosakonna meedia analüüsi büroo ametnik, põhisuunitlusega Põhjamaadele
- 6) Kalli Klementi, Põhjamaade Ministrite Nõukogu Tallinna büroo juhataja, väliseestlane
- 7) Edith Kiilmaa, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kommunikatsioonijuht
- 8) Ülo Ignats, Stockholmi “Eesti Päevalehe” toimetaja, on korjanud ja süstematiseerinud Rootsi ajalehtedes ilmunud artikleid, väliseestlane
- 9) Hans Lepp, endine Rootsi Suursaatkonna kultuuriatašee, Svenska Instituteti kultuuriosakonna juhataja
- 10) Lars Andersson, Uppsala Maakonna kultuurinõunik

Intervjuud toimusid silmast-silma, kaheksa intervjuud kümnest on salvestatud elektrooniliselt, kahe puhul tehti märkmed kirjalikult. Rootsikeelsed intervjuud on töö autori poolt tõlgitud eesti keelde.

Ekspertintervjuu koosnes neljast peamisest teemaküsimusest, mida intervjuu käigus vastavalt vajadusele täiendati ja täpsustati:

- 1) Milline on rootslaste pilt Eestist?
- 2) Millised on peamised teemad Rootsi ajakirjanduses, millega seoses Eestist kirjutatakse?
- 3) Mis võiksid olla põhjused, miks nii kirjutatakse?
- 4) Kuidas hindate Eesti-Rootsi suhteid (poliitikas, majanduses, kultuuris, isiklikul tasandil) viimase 15 aasta jooksul?

Valitud meetod kindlustas vastused töö autorit huvitanud põhiküsimustele, kuid andis vestluspartnerile ka võimaluse täiendavateks arutlusteks. Intervjuud kestsid 40-60 minutit. Intervjuude kokkuvõtted on ära toodud antud töö lisas 5. Tekstianalüüsi tulemuste tõlgendamisel on kasutatud ka lõike teiste antud uurimuse raames toimunud vestlustes kogutud materjale.

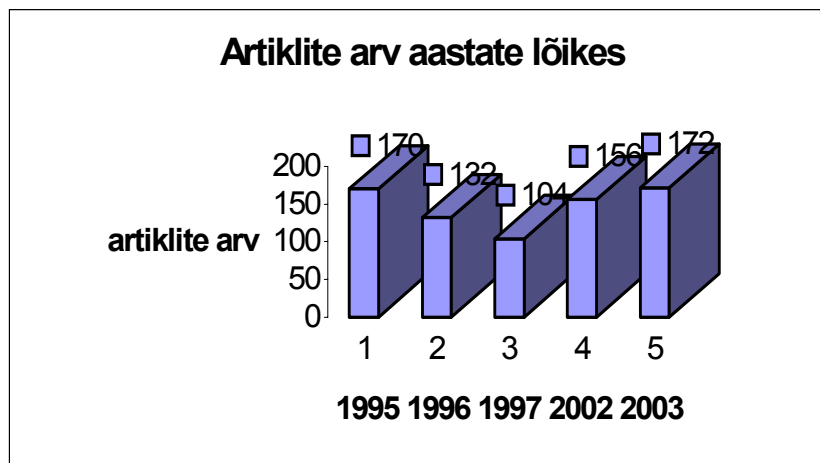
5. KONTENTANALÜÜSI TULEMUSED

5.1. EESTI-TEEMALISTE ARTIKLITE ESINEMINE ROOTSI AJALEHTEDES

Igasugune sügavam huvi eeldab teavet. Mida rohkem on teavet ja mida intensiivsem see on, seda tugevamaks võib kujuneda huvi. Vähemalt juhul, kui teave pole vastuoluline. Puudulik teave aitab kaasa sellele, et me hakkame asjast vähem hoolima (Küng 2002: 113).

Aastatel 1995-1997 vähenes Eestit käsitlevate artiklite arv 30 artikli võrra aastas: 1995.a. - 170 artiklit, 1996.a. - 132 artiklit, 1997.a. - 104 artiklit.

Aastatel 2002-2003 olid artiklid välja otsitud teistel alustel. Lühiauudiste kaasahaaratuse tõttu kujunes üldarvuks 2002. aastal 823 artiklit ja 2003. aastal 850 artiklit. Jättes välja paljudes ajalehtedes korraga ilmuvad TT uudised, on artiklite arv esimese perioodiga võrreldavad - 2002. aastal 156 artiklit ja 2003. aastal 172 artiklit.

Joonis 5.1. Artiklite arv aastate lõikes

Möödunud kümnendil ületas Eesti rahvusvahelises meedias uudiskünnise üldjuhul vaid siis, kui meil toimus midagi erakorralist või lausa katastroofilist. Aasta 2002 ja 2003 oli

Eesti maine kujundamise seisukohalt üliolulised. Neil aastatel täitusid poliitilised ja kultuurilised unistused, mida Eesti on pikalt endas kandnud. Positiivseid emotsioone tekitasid nii Eesti sportlaste säravad saavutused kui Eurovisiooni lauluvõistluse korraldamine; NATOga ühinemiseks kutse saamine ning Euroopa Liiduga peetud liitumisläbirääkimiste lõpetamine. 2003. aasta tippündmus Eesti poliitilises elus oli 14. septembril toimunud rahvahääletus Euroopa Liiduga liitumise küsimuses ning kevadel toimusid Riigikogu valimised. Samas moodustavad nimetatud sündmused vaid osa Rootsi meedias Eesti kohta kirjutatust.

Artikleid lugedes selgus, et suuremad hommikulehed nagu Svenska Dagbladet ja Dagens Nyheter avaldavad niihästi oma artikleid kui ka TT-uudiseid. Õhtulehed Expressen ja Aftonbladet avaldavad peamiselt oma toimetuse materjale ja ei avalda eriti TT-uudiseid. Üleriiklikele lehtedele lisandub Rootsis terve rida suuremaid kohalike lehti, mis avaldavad enamus oma toimetuse materjali ja lisaks ka TT-uudiseid. Nendele lisandub suur hulk väiksemaid kohalikke lehti, mis avaldavad harva Eesti kohta oma toimetuse artikli, aga ilmub üksikuid TT-uudiseid ning erialalehed, kus ilmub aastas paar Eestiga seonduvat artiklit.

Rootsi päevalehed mõjutavad rohkem avalikku arvamust, kui kohalikud lehed (Åker 2000). Seda kinnitab ka Maandi (2004), öeldes, et kohalike lehtede artiklite positiivsus ei mõjuta avalikku arvamust. Kolm rootslast neljast loeb päevalehte vähemalt viiel päeval nädalas (Nilsson & Severinsson 2001). Seega mõjutab avalikku arvamust pigem päevalehtedes avaldatu. Kõige rohkem artikleid ilmus mõlemal perioodil ajalehes Dagens Nyheter (igal aastal 40-55 artiklit). See teeb artiklite koguarvust tervelt ühe kolmandiku. Selle järel tuleb teine üleriigiline päevaleht Svenska Dagbladet, kus ilmus 30-40 artiklit aasta jooksul. Suhteliselt palju artikleid ilmus esimesel perioodil ajalehtedes Göteborgs-Posten, Borås Tidning, Dagens Industri, Upsala Nya Tidning, Nerikes Allehanda ja Skånska Dagbladet. Ülejäänud ajalehtedes oli artikleid alla viie ja seega käsitlesid need lehed ainult kõige olulisemaid teemasid näiteks poliitika ja Riigikogu ning presidendi valimised. Muutunud on need lehed, mis avaldavad Eesti kohta rohkem uudiseid. Näiteks varem Eesti-teemaliste artiklite poolest silma paistnud Göteborgs Posten ja Upsala Nya Tidningen, avaldavad nüüd palju vähem artikleid.

Oletatavaks põhjuseks võib olla Eestisse positiivselt suhtuva ajakirjaniku lahkumine toimetusest (Tiina Meri töötab Göteborgs Posteni asemel nüüd Svenska Dagbladetis ja Upsala Nya Tidningenis töötas Tiia Derblom). Põhjalikum ülevaade artiklite kohta on toodud lisas 2.

Huvitav on jälgida seda, et 1995. aastal ilmus artikleid 31 erinevas lehes, kuid edaspidi arv vähenes (1996 - 22, 1997 - 18). Nii võib väita, et väheneb nii artiklite arv kui ka lehtede hulk, kus Eestist kirjutatakse. Teisel perioodil oli Eesti kohta kirjutatud ajalehtede-ajakirjade arv suurenenud kaugelt üle 50 (paljudes neist ainult TT uudised).

Erinevused artiklite arvus võivad oleneda mitmetest asjaoludest. Üheks põhjuseks võib olla see, et enamus ajalehti kirjutavad peamiselt kohalikest uudistest ja levivad ka vaid väikses piirkonnas. Üleriigilised ajalehed Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter ja Dagens Industri kirjutavad palju välispoliitikast ja majandusest ning välisuudiste osakaal on suurem.

Ka lehtede majandusolukord võib siin olulist rolli mängida. Dagens Nyheter ja Svenska Dagbladet on üleriigilised ajalehed, mille tiraažid ja seega ka majanduslik olukord on parem kui kohalikel lehtedel. Ajalehel Dagens Nyheter oli kuni 1998. aastani Eesti korrespondent Mert Kubu, kes kirjutas peaaegu ainult Eesti teemal. Ajalehel Svenska Dagbladet oli Baltikumi teemadel kirjutav ajakirjanik Elisabeth Crona. Viimasel ajal kirjutab Svenska Dagbladetis Tiina Meri. Kuna majandussuhted on muutunud olulisemaks, siis on Dagens Industris avaldama Eesti teemalisi artikleid Reet Waikla.

5.2. ARTIKLITE ARVU SEOS ERINEVATE SÜNDMUSTEGA

Artiklite arv oli erinevatel kuudel erinev. Kõige rohkem artikleid ilmus esimesel perioodil 1995. aasta märtsis seoses Riigikogu valimistega. Valimiste eel tehti ennustusi, milline partei võidab. Pärast ilmusid valimiste tulemused ja räägiti Eesti olukorrast üldiselt. Esimesel perioodil ilmus kümme artiklit kuus. Umbes kuus neist on üleriigiliste ajalehtede Eestit käsitlevad artiklid ja neli ilmub mitmetel erinevatel teemadel väiksemates lehtedes.

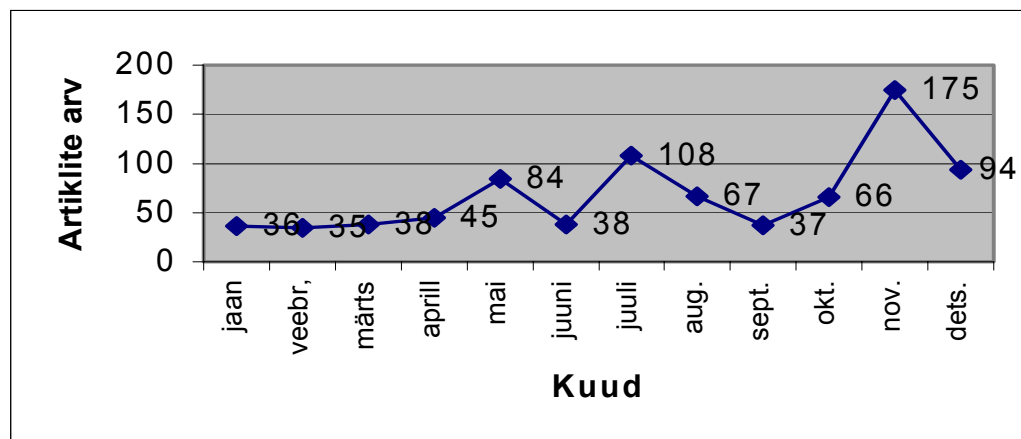
Esimesel perioodil kasvas artiklite arv Savisaare lindiskandaali ajal ja kui toimus konflikt vene ja eesti õigeusu kiriku vahel, mis ei hõlmanud ainult usku ja hingesid, vaid ka maad, kinnisvara ja kirikuvara. Lugejaile pakuvad alati huvi sündmused, milles

on inimeste või institutsioonide vahelisi kokkupõrkeid ja vastuolusid. Nähes konflikti ja suutes seda esile tuua, suudab ajakirjanik teha uudise põnevaks, kõitvaks ja dramaatiliseks. Samal ajal ilmus pikem seeria ajakirjanduse olukorrast Eestis ja milliseid võimalusi on siinsetel venelastel hankida informatsiooni. Artiklite arv kasvas oluliselt ka presidendivalimiste ja Vähi korteriskandaali ajal.

Aprillis 1997 ilmus rootsi-eestlase Peeter Puide raamat "Samuil Braschinski kaotatud viha", mis tekitas suure debatti rootsi ajakirjanduses. Raamat räägib juutide massimõrvast, milles osalesid ka eestlased - rahvus, keda oli siiani teatud kui tagakiusatud, osales Puide raamatu väitel aktiivselt ise teise rahvuse hävitamisel.

Augustis 1997 kasvab artiklite arv viieteistkümneni. Selle põhjuseks on Euroopa Liidu parlamendisaadiku Jörn Donneri ettepanek muuta Eesti kakskeelseks analoogiliselt Soomega.

Ka Lundi üliõpilased jõuavad aastaid 1989-1991 puudutavas töös selleni, et Eesti kohta ei ilmu artikleid pidevalt ja ühtlaselt, vaid ajalehtedes kirjutatakse Eestist pigem mõne suure õnnetuse või poliitilise muutuse tõttu (Kuoppa & Uhlin 1994).

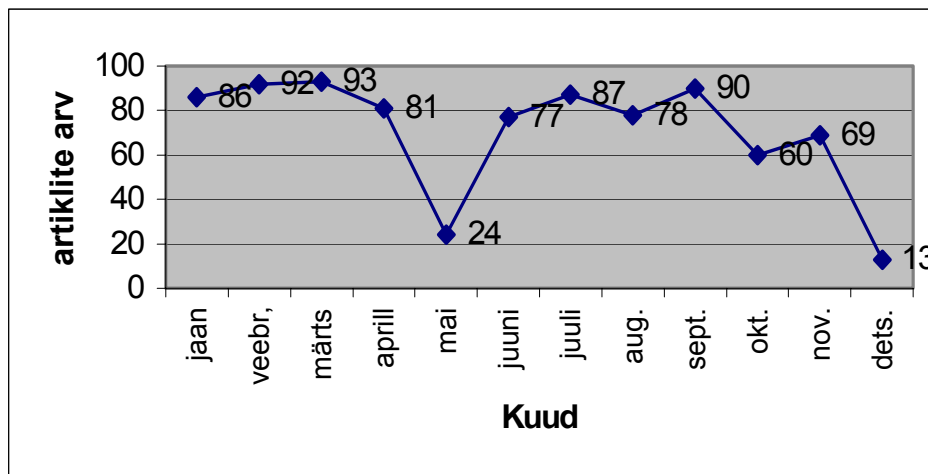

Joonis 5.2. Artiklite arv 2002. aastal

2002. aasta mais avaldati rohkem artikleid seoses Eurovisiooni toimumisega Eestis. Kogumiku "Pilk Peeglisse 2002" koostajate väitel võib Eesti ja Eurovisiooni vahele panna võrdusmärgi. Just see – eurooplaste arvates keskpärane muusikasündmus, millesse suhtutakse teatava annuse ironiaga, kuid mis naelutab kord aastas üheks

õhtuks telerite ette vähemalt 150 miljonit inimest kogu maailmas – kinnistas ajakirjanike arvates Eesti Euroopa kaardile. Ajakirjanikke ei huvitanud üksnes lauljad, laulud ega sujuv korraldustöö. Euroopa Liitu ja NATOsse pürgiv musteriigi, kuid samas maailmale ikka veel võõra endise Nõukogude Liidu vabariigi igapäevaeluga lähem tutvumine pakkus vaat et rohkemgi avastamisrõõmu ning kirjutamisainet.

2002. aasta juulis ilmub suur hulk artikleid erinevatel teemadel. Artiklite koguarvu tõstab kohalikes lehtedes TT vahendusel ilmunud artiklid. Juuli algul jääb merehätta Helsingi ja Tallinna vahel sõitev Linda Line laev. Stockholmi eeslinnas Täbys leitakse tükkideks lõigatud laip, kuritegu seostatakse Eestist pärit inimestega. TT vahendab ka uudise, et eestlased võitsid naisekandmise maailmavõistlused Sonkajärvis. Kajastatakse Kajsa Bergqvisti osalemist Tallinnas toimunud võistlustel.

Joonis 5.3. Artiklite arv 2003.aastal

Novembris 2003 ilmub rekordarv artikleid. Nendes on kajastatud Eesti kutsumine NATOsse, AIDSi päev Eestis – “Mitte kuskil ei levi epideemia nii kiiresti kui meie naabermaal Eestis”. Seoses Hispaania ranniku lähedal toimunud laevahukuga, kus uppus toornaftat kandnud ühekordse kerega naftatanker Prestige, pööratakse detsembris rohkem tähelepanu ka teistele sarnastele laevadele. Näiteks Tallinnast naftat tankinud Byzantiol, mis tehniliste näitajate poolest sarnanes Prestigega. Detsembris ilmus mitmeid artikleid Andres Küngi mälestuseks. TT saadab välja uudise, kus öeldakse, et

samal päeval kui Rootsi otsustab oma raha küsimust, hääletab Eesti Euroopa Liitu astumise poolt. Vahistatakse Theresa Lilius, keda kahtlustati noorte tüdrukute müügis.

Kui võrrelda erinevaid päevalehti, kohalike lehti ja õhtulehti, siis võib märgata mõningaid erinevusi. Kõige Eesti sõbralikumaks leheks võib pidada Dagens Nyheterit. Selles lehes ilmus enim pikemaid Eestit käsitlevaid artikleid ning teemade ring oli kõige laiem. Dagens Nyheteri puhul võib välja tuua ka mõningaid autoreid, kes järjepidevalt Eestist kirjutavad ning tänu korrespondentide olemasolule, on pilt, mis lugejale Eestist tekib, ilmselt kõige tasakaalustatum. Teise suure päevalehe Svenska Dagbladeti osa Eestist kirjutamisel võib pidada tagasihoidlikumaks. Rohkem oli lühemaid ning TT kaudu edastatud uudiseid. Svenska Dagbladeti pikemate ja analüütilisemate artiklite autoriks on Tiina Meri, kes kirjutas esimesel perioodil Göteborgs-Postenis. Aftonbladetis ja Expressenis ilmusid põhiliselt spordiuudised. Nende kõrval leidsid kajastamist konkreetseid sündmused. Õhtulehtedele iseloomulikult olid ülekaalus skandaalimaigulised, eelkõige prostitutsiooni ja kuritegevusega seotud teemad.

Kohalikud lehed kirjutavad peamiselt omavalitsuste tasandil toimuvast eestlaste ja rootslaste suhtlemisest ja kohalikust initsiatiivist Eesti abistamisel. Lisaks vahendavad kohalikud lehed TT uudiseid. Vähe tähelepanu oli üldpoliitilistele ja päevakajalistele teemadele, kuid päevalehtedele iseloomulikku stereotüüpilisust esines kohalikes lehtedes vähem. Kõige Eesti sõbralikumateks kohalikeks lehtedeks võib lugeda kahte Gotlandil ilmuvat kohalikku ajalehte, Gotlands Allehanda ja Gotlands Tidningar.

5.3 EESTI-TEEMALISTE LUGUDE PAIKNEMINE AJALEHTEDES

Seda eraldi välja ei kodeeritud, sest allikmaterjaliks olid juba ajalehest välja lõigatud või internetist otsitud artiklid, aga nende juures oli tihti näha, millisel leheküljel ja millise rubriigi all lugu ilmus. Siinsed tõlgendused on tehtud üldmulje põhjal täpseid protsente välja toomata. Artiklid paiknesid valdavas enamuses välisuudiste (*Utrikes*) ja juhtkirja külgedel (tihti ilma allkirjata, väljendades toimetuse arvamust). Veel ilmus terve rida reportaaže.

Eesti oli esiküljel ja juhtkirja küljel seoses 1995. aasta Riigikogu valimiste, Savisaare lindiskandaaliga, presidendivalimistega 1996 ja Vähi korteriskandaaliga 1997. Perioodil

2002-2003 olid artiklid esiküljel või juhtkirja küljel seoses Eurovisiooniga ja liitumisega Euroopa Liiduga.

Eraldi võib välja tuua ka selle, et Eestist ilmus terve rida artiklite seeriaid – Elisabeth Crona suvejuttude seeria esimesel perioodil, ettevõtete ülekolimine Eestisse, AIDS ja prostitutsioon, Eurovisiooni aegne Eesti igapäeva elu, Staffan Skotti reisikirjade sari teisel perioodil.

5.4. AUTORSUS

1990. aastate alguses polnud Rootsi päevalehtedel Baltikumi korrespondente või kui oli, siis olid need ajakirjanikud, kes varem olid töötanud Venemaal. Seega oskasid nad vene keelt ja informatsiooni hankimiseks loeti vene keelseid ajalehti nii Eestis kui Venemaal. Seda kinnitab ka Andres Küng oma raamatus “Baltikumile elatud aastad”, öeldes, et esmaspäevased koosolekud Norrmalmstorgil muutusid ruttu Baltikumisse puutuvate uudiste levitamise ja arvamuskujunduse keskuseks. Sinnani oli enamus Baltikumi kohta käivast teabest laekunud Moskva kaudu, mis aitas kaasa selle muutumiseks tarbetult “nõukogudesõbralikuks”. Moskva kirjasaatjad sõitsid harva Tallinna, Riiga või Vilniusse, hankimaks endale vahetuid muljeid. Esmaspäevased kohtumised muutusid “pidevaks pressikonverentsiks”, kus maailma ajakirjanduse esindajad võisid iga nädal kohtuda Balti juhtivate poliitikutega (Küng 2002: 258).

Seega anti edasi vene ajakirjandusest pärit pilti. Eesti Sotsiaalmajandusliku Analüüsi Instituudi direktori Juhan Sillaste sõnul suhtub 85 % vene massiteabevahendeist Eestisse negatiivselt, vaid 3-5 % suhtub sõbralikult, 10-15 % neutraalselt. Seega anti edasi peamiselt negatiivset pilti Eestist. Kuna eestlaste keeleoskus oli kehv, siis polnud ajakirjanikel võimalik neid ka intervjuerida. Maandi (2004) arvates loodi 1990. aastate alguses Eestist teatud pilt, mida hiljem muutma hakata oli juba palju raskem. Ka Kiilmaa (2004) kinnitab et, rootslaste pilt pärineb sellest ajast ja Eesti hilisemad edusammud avaldavad vähe mõju.

Enamus ajakirjanike, kes Rootsi meedias Eestist esimesel perioodil kirjutavad elavad Rootsis ja nad on mingil moel seotud ja lähedased Eestiga. Tihti on nad Eestist pärit vanemate lapsed, kes valdavad mõlemat keelt. Väga vähe on kasutatud eesti

ajakirjanikke. Siin on ilmselt probleemiks keel. 1995. aastal kirjutas ainukesena eestlane Hanno Tomberg Äripäevast, mis on Rootsi Dagens Industri tütarleht ja seega oli kergem teha koostööd. Kirjanik Jaan Kaplinski on kirjutanud ühe kommentaari Dagens Nyheterile. 1996. aastal lisandus neile "Postimehe" peatoimetaja Vahur Kalmre, kes kirjutas pikki analüüsivaid artikleid Uppsala Nya Tidningenis. Sellega eesti ajakirjanike osa kirjutamisel rootsi ajakirjanduses ka lõpeb. Puudu jääb eestlaste enda poolt kirjutatud uudised, millega saaksime mõjutada Eesti representatsiooni meile sobivas suunas. Teisel perioodil ilmus suhteliselt palju TT vahendatud uudiseid. Eesti ajakirjanike sulest ei ilmunud mitte ühtegi artiklit. Ajalehtedel on olemas ajakirjanikud, kes tegelevad Baltimaade teemaga. Enamasti on paar-kolm korrespondenti Soomes, kes kirjutavad ka Balti küsimustest. Vajadusel tullakse Eestisse kohale. Ignatsi (2004) sõnul on Rootsis elavad eestlased püüdnud viimastel aastatel teha lobby-tööd ja kutsunud ajakirjanike saatkonda, et valgustada Eesti olusid.

Mert Kubu

Mert Kubu kirjutas esimesel perioodil palju kriitilisi artikleid Eesti kohta, kujundades sellega rootslaste arvamust. Oli väga produktiivne ja kirjutas rootslaste jaoks huvi pakkuvatel teemadel nagu Eesti-Vene suhted, Eestis elavate venelaste olukord, keeletest, prostitutsioon, maffia jne.

Kubu on sündinud Pärnus, elab 1945. aastast Rootsis. Ajalehe Dagens Nyheteri kaastöeline ja reporter alates 1960. aastast. DN-i Baltimaade korrespondent 1992-98. Kubu oskab vabalt eesti keelt, mille tulemusena on tal kergem eestlasi intervjuerida. Kubu artiklid olid tihti reportaažid, lugedes oli kasutatud vähe "kõnelevaid päid". Tegemist oli kõige kõmulisemate lugudega kõige kõmulisematel teemadel. Lugedes tema artikleid esimesel perioodil saab Eestist järgmise pildi: Eestis tapetakse üks inimene päevas, maffia tegutseb ja politsei ei suuda midagi nende takistamiseks teha, tapetakse julmalt ka tavalisi inimesi, korrupsioon on igapäevane nähtus, keset päist päeva röövitakse inimestelt püstoli ähvardusel autosid, inimesed tapetakse ja visatakse kuusikusse, poliitikat teevad endised kommunistid, põgenikud elavad ebainimlikes tingimustes ja lõpuks peab Soome nad "humaansetel põhjustel" enda riiki võtma, Eesti viskab välja kõik venelased, kes endale elamisluba ei taotle, noored tüdrukud tegelevad prostitutsiooniga ja poisid tarvitavad narkootikume ja istuvad põhiliselt kasiinos.

Sellised lood müüsid hästi, aga objektiivsus nendes puudus. Eestist ilmub vähe artikleid, kui need on negatiivsed, siis seda keerulisemaks olukord meie jaoks muutub. Dagens Nyheteris kirjutavad ka mõned teised ajakirjanikud Eesti teemadel ja nende artiklid on objektiivsemad.

Elisabeth Crona kirjutas esimesel perioodil Svenska Dagbladetis nii poliitikast kui ka teistel teemadel – näiteks Eesti-Vene piiriläbirääkimistest, eestlaste tervisest ja üldiselt Eesti elust. Juulis 1995 ilmub tema seeria artikleid Eesti rannikualadest ja saartest. Teema oli hästi valitud ja ajastatud, sest üks osa rootslasi oli kindlasti Eestisse sõidust huvitatud ja nad tundsid huvi peamiselt just nende alade vastu, kus olid kunagi elanud rannarootslased.

Peeter Luksep kirjutas esimesel perioodil peamiselt poliitilisi artikleid erinevates ajalehtedes. Luksep oli Rootsieestlaste Ühenduse esimees ning teda tõstsid ajalehed esile kui ühte eksperti Eesti küsimuses. Ta kirjutas artikleid peamiselt vahetult enne parlamendi valimisi, nende ajal ja pärast. Kuna parteid Eestis ei vasta päris poliitilisele süsteemile Rootsis, siis olid tema asjalikud artiklid parteidest ja poliitilisest olukorrast Eestis vajalikud. Üheks puuduseks on Luksepa puhul tema kommunistide vihkamine. Artiklist artiklisse on tema kõige suurem hirm, et endised kommunistid saavad Eestis võimule (näiteks artikkel “Kommunister tillbaka i Estland?” – “Kas kommunistid tulevad Eestis tagasi võimule?”).

Esimesel perioodil kirjutas Tiina Meri Eestist Göteborg-Postenis, teisel perioodil Svenska Dagbladetis. Artiklid ilmuvad põhiliselt arvamisleheküljel, kus ta võtab sõna erinevatel teemadel (nt “Brutaalsed ja rahulikud baltlased”, “Vastikul moel teenitud raha Liljamaal”). Ta vanemad on pärit Eestist, kuid ta ise on üles kasvanud Rootsis. 1995. aastal töötas ta Eestis ja keskendus peamiselt sotsiaalteemadele, näiteks tegi ta dokumentaalfilmi Eesti tänavalastest. Erialalt on Meri politoloog ja kirjutab alates 1994. aastast Soome, Rootsi ja Taani lehtedesse Eesti poliitikast. Samas on ta välismaa lehtedes paralleelselt tutvustanud ka Eesti sotsiaalset olukorda. Üheks oma olulisemaks saavutuseks peab ta kurdide elu valgustamist leheveergudel (nii Eestis kui ka mujal). Peale poliitika kirjutab ta veel põgenike kohtlemisest Eestis, Eesti-Vene

piiriläbirääkimistest jm. Eesti Ekspressis (05.05.1995) väidab ta, et tunneb meeletut vastutust, kui peab Eestist midagi negatiivset kirjutama. Ta üritab olla ülitäpne tsitaatide vahendamisel. “Kuid info moondumine on igal pool probleem - ka Rootsis teevad toimetajad muu tükke “magusamaks” tõde ähmastades.”

Teisel perioodil ilmub majandusajalehes Dagens Industri palju artikleid Reet Waikla sulest. Artiklid on neutraalsed, positiivne on nende suur hulk. Majandusartiklite arvu suurenemise põhjuseks on majandussuhete tähtsamaks muutumine teisel perioodil.

Staffan Skott avaldab teisel perioodil põneva reisikirjade seeria Eestist. Tegemist on rootslasega, kes suhtub Eestisse suure sümpaatiaga, mida peegeldavad ka artiklid.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Eestist kirjutavad peamiselt Eestiga seotud ajakirjanikud, kes elavad Rootsis. Eestis töötavaid ajakirjanikke ei kasutata ja oma korrespondente saadetaks lühikestele komandeeringutele Eestisse. Ainult Baltikumist kirjutavat ajakirjanikku saavad majanduslikel põhjustel endale lubada vaid üleriigilised päevalehed. Õhtulehed kasutavad rootslastest ajakirjanikke, kelle lähenemine Eesti temale on rootslase-keskne. Teisel perioodil kasutatakse ajalehtedes palju TT uudiseid. See, millise pildi lugeja Eestist saab, oleneb palju ajakirjanikust ja tema suhtumisest Eestisse.

5.5. ARTIKLITE TEMAATIKA

5.5.1 Üldülevaade temaatikast esimesel ja teisel perioodil

Võib täheldada, et Eesti ühiskonnas toimuvate nähtuste ja arengute kajastamine on muutunud aja jooksul mitmetahulisemaks. Kui 1990. aastatel imetleti vabaduse võitu diktatuuri üle ja Eesti kiireid majandusreforme ning välisilme tormilist muutumist, siis nüüd vaadeldakse positiivse kõrval ka kiirete muutuste hinda – suurenevaid lõhesid ühiskonnas ning sotsiaalseid probleeme (Pilk peeglistse 2003: 10). Ignatsi (2004) sõnul on Rootsi ajakirjandusele iseloomulik, et üles kerkivad sealse ühiskonna aktuaalsed probleemid ja selle taustal vaadeldakse Eesti olukorda.

Võrreldes omavahel Eesti ja Rootsi kohta kirjutatud artikleid (vt Sverige i utländska medier 1993-2003), võib öelda, et eestlaste Rootsi kohta käiv pilt on palju mitmetahulisem ja ülevaatlikum. Seda kinnitab ka Rootsi kohta ilmunud artiklite ülevaate koostaja Liina Kümnik (2004). Seda võib seletada Kalkuni (2002: 110) väitega, et Eesti ajakirjandus on võrreldes teiste maadega avatum, sest erinevatest valdkondadest räägitakse palju ning antakse nii positiivseid kui negatiivseid hinnanguid.

Andersson (2004) väidab, et kirjutatakse üldiselt Baltikumist, kuid Eestist on rohkem artikleid kui Lätist ja Leedust, sest tema sõnul tunnevad rootslased Eestiga suuremat lähedust. Üllatavalt vähe kirjutatakse ajalehtedes teisel perioodil Eesti poliitikast, mida kinnitab ka Klementi (2004). Näiteks kui president Arnold Rüütel teeb 2003. aasta alguses töövisiidi Rootsi, siis ei kajasta seda mitte ükski leht. Vähe kirjutatakse meie riigimeestest ja poliitilistest parteidest, üldse ei kirjutata Eesti geenivaramust ja teistest teaduse saavutustest.

Küsitletavate arvates kajastatakse Eesti sündmusi Rootsi ajakirjanduses pisut negatiivse varjundiga, rõhudes suures osas kuritegevusele. Särnglepp (2004), kes tegeles Põhjamaade ajakirjanduse monitoorimisega, leidis, et Rootsi kirjutab kõikidest Skandinaaviamaadest Eestist ehk kõige negatiivsemalt. Üldine toon artiklites on skeptiline ja südamliku poolehoidu leiab vähestest artiklitest. Rootslastele, kes pole Eestis varem käinud jääb Eesti võõraks ja kultuuriliselt arusaamatuks.

Kontentanalüüsi põhjal oli kõige levinumad teemad aastatel 1995-1997 igapäevane elu Eestis, poliitilised päevasündmused, koostöö ja abi. Küllalt palju kirjutati ka loodusest ja keskkonnast ning venekeelse elanikkonna olukorrast ja probleemidest.

2002-2003 oli temaatika mõnevõrra muutunud. Endiselt kirjutati palju koostööst ja abist, kuid poliitiliste päevasündmuste käsitlemine oli tugevasti langenud. Esile olid tõusnud kuritegevusega seonduvad lood. Teisel vaatlusperioodil on esimesega võrreldes suurenenud majandussuhete käsitlemine. Märkimisväärset tähelepanu leiavad eestlaste suured saavutused.

Tabel 1

Eestit puudutavate artiklite temaatika Rootsi ajakirjanduses

Teema	1995-1997	2002-2003
1. Poliitilised päevasündmused	19 %	3 %
2. Majandussidemed	6 %	12 %
3. Igapäevaelu	21 %	13%
4. Koostöö ja abi	19 %	20%
5. Loodus ja keskkond	13 %	8 %
6. Venekeelne elanikkond	10%	7 %
7. Reisikirjeldused	3 %	3 %
8. Suured saavutused	0 %	7 %
9. Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid	8 %	24 %
10. Estonia katastroof ja laevaliiklus Läänemerele	0 %	3 %
11. Rootsi Eestis ja Eesti Rootsis	1 %	3 %

Jan Ekecrantz (2004) tõstab oma analüüsis teemadena esile järgmised (täpsem teemade kirjeldus on ära toodud töö uurimisküsimuste ja hüpoteeside juures):

- Omakasupüüdlilikud misjonärid
- Tagahoovi ähvardavad probleemid
- Kohalikud kohtavad kohalikke – provintsis tunnetatakse kõiki omadena.
- Ajaloo tagasitulek: vana hea Rootsi aeg
- Kriisilähedane olukord poliitikas
- Lauluga Euroopa Liitu, laulev eurorevolutsioon.

Võrreldes Jan Ekecrantzi poolt tema viimases analüüsis (2004) esiletoodud teemasid ja antud töös kasutatud temaatilist jaotust, võib öelda, et see on osalt sarnane ja osalt erinev. Näiteks toob Ekecrantz ühe teemana välja Kriisides poliitika. Töö autorile tundus, et Eesti poliitikast kirjutatakse Rootsi meedias üldse vähe ja sel perioodil ei esinenud suuri poliitilisi kriise, erinevalt Lätist. Ka ei tundunud töö autorile, et Eesti Eurovisiooni kasutati ainult selleks ära, et müüa Eesti Euroopa Liitu (küll aga tutvustada ennast positiivselt maailmale). Vana hea Rootsi aeg esines artiklites, mis antud töös

liigitati enamasti reisikirjadeks. Üsna lähedane liigitus on Ekecrantzi Tagahoovi ähvardavad probleemid ja töö autori Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid.

5.5.2. Ainult esimesel perioodil esinenud temaatika

Enamus teemasid esines nii esimesel kui teisel perioodil. Mõned erandid siiski olid. Ainult esimesel perioodil kajastati presidendi valimisi, Savisaare lindiskandaali, Eesti-Vene piiritüli, põgenike teemat, Donneri ettepanekut muuta Eesti kakskeelseks ja juutide massimõrva viimase sõja ajal. Detailne ülevaade nende sündmuste ja protsesside käsitlemisest Rootsi lehtedes on esitatud autori bakalaureuse töös (Vaino 1999). Siinkohal tuuakse esile vaid mõned iseloomulikud teemad.

Presidendivalimised

Esimesel perioodil kajastati presidendivalimisi suhteliselt pikalt augustist kuni septembrini 1996. Mõeldes Eesti pikale riigipiirile Venemaaga ja lahendamata konfliktidele Peipsi juures, oli presidendi roll olulisem kui teistes Euroopa riikides. Pärast pikka heitlust valitakse Lennart Meri tagasi presidendiks.

Savisaare lindiskandaal

Esimesel perioodil kirjutati väiksemaid kokkuvõtlikke artikleid lindiskandaalist. Artiklid on hoolimata toimunust Eesti suhtes positiivselt meelestatud väites, et iga postkommunistlik riik peab käima läbi teatud arengutee demokraatiani jõudmiseks.

Olukord pole siiski nii hull, sest Eesti, vastupidiselt oma naabermaale Lätile, on näidanud pärast vabanemist stabiilsust nii demokraatia kui ka majanduslikes reformiprotsessides. See, et üks minister lendas pealtkuulamisega vahele ja veab põhja kogu valitsuse - sellega saab Eesti demokraatia hakkama (SvD, 12.10.1995).

Eesti-Vene piiriküsimus ja suhted Venemaaga

Kui Eesti-Vene piiriläbirääkimiste kohta ilmuvad eraldi suured artiklid, siis suhteid Venemaaga arutatakse tavaliselt kõrvalteemadena näiteks valimisartiklites. Rootslastele on arusaamatu, mis põhjusel Eesti jageleb Venemaaga piiri pärast. Artiklites tuuakse välja tüli põhjused. 1995. aasta septembris käis Lennart Meri Rootsis ja muuhulgas

pidas Rootsi Välispoliitika Instituudis terava kõne "Eesti - Euroopa tuleviku proovikivi". Kõne järelkajana ilmusid mitmed Eestit toetavad artiklid.

Kuid näiteks ilmus ka artikkel Svenska Dagbladetis, kus Mikael Holmström kirjutab, et "Eesti president Lennart Meri kasutas oma Rootsi riigivisiiti tugevaks rünnakuks Venemaa presidendi Jeltsini vastu, kes on ähvardanud sõjaga, juhul kui NATO-t laiendatakse" (SvD, 13.09.1995). Sama teema jätkub ka 1996. ja 1997. aastal.

Kurdi põgenikud

Ka siin saab Eesti kriitika osaliseks. Kuigi artikleid polnud palju, olid need mahukad. Kirjutatakse sellest, kuidas üle 100 kurdi põgeniku jäi Saaremaa külje all teel Rootsi merehätta ja oleks peaaegu uppunud. Ajalehe sõnutsi keegi neile appi ei läinud, "seisti niisama rannal ja vaadati pealt"(DN, 09.01.1995), kuni lõpuks põgenikud siiski päästetakse. "Niisiis peab ette vaatama, et seal kandis merehätta ei jää", hoiatab ajaleht. Kuid sellega põgenike kannatused veel ei lõpe. Nad peavad istuma ebainimlikes tingimustes vangis, mille tagajärjel neil tekkivad psüühika häired, kuni Soome riik päästab nad ja viib "humaanseid eesmärke silmas pidades" Eestist ära.

Eesti kakskeelseks

Euroopa Liidu parlamendi liige Jörn Donner teeb pärast Eestis viibimist ettepaneku muuta Eesti kakskeelseks analoogiliselt Soomega, kus on riigikeeleks nii soome kui ka rootsi keel. Eestlased olid selles küsimuses ülitundlikud ja reageerisid ägedalt.

Juutide massimõrv

Eestis sündinud rootsi kirjanik Peeter Puide avaldas aprillis 1997 oma raamatu "Samuil Braschinskys försvunna vrede" ("Samuil Braschinsky kadunud raev"). Ajalehtedes tekkis suur arutelu. Raamatus ilmnes, et tuhandeid juute mõrvati Teise Maailmasõja ajal eestlaste poolt. "Paarsada eesti timukat ja piinajat määrisid rahva hea maine, mille olime ära teeninud, kui andsime juutidele nagu teistelegi vähemustele laialdase kultuurautonoomia" (Kaplinski & Salminen 2003). Puide süüdistab mõrvas mõndasada meest politseist koos saksa Gestapoga ning oli pettunud, et sellel teemal kirjutati eesti ajalehtedes vähe. Peamine põhjus, miks selle ümber Eestis poleemikat ei tekkinud, on see, et eestlased on ise olnud 50 aastat okupeeritud ja Nõukogude võimu poolt

tagakiusatud. Seepärast erutab vanade Saksa okupatsiooni aegsete sõjakuritegude üle polemiseerimine vaid väheseid – kui hirmuäratavad need ka ei olnud. Kerge on ühel neutraalsel riigil, kes ise igasugustest kannatustest pääses, meid kritiseerida (Kubu 2000: 46).

5.5.3. Mõlemale perioodile ühine temaatika

Poliitilised päevasündmused

Parlamendivalimised

Esimesel perioodil ilmus palju artikleid parlamendi valimiste kohta. Enne parlamendi valimisi kirjutati peamiselt sellest, et Eestil seisavad ees teised demokraatlikud parlamendi valimised pärast iseseisvumist ja nendel osaleb 31 väikest erakonda, mis on tillukese Eesti kohta suur arv. Kuna erakonnad erinevad Rootsi parteidest, kulutatakse palju aega rootslastele meie poliitilise süsteemi selgitamiseks, tuues võrdlusi Rootsiiga. Valimised on ideaalne põhjus Eesti igapäeva elust kirjutamiseks ja Eesti teadvustamiseks. Kõrvalteemadena jooksis sisse Eesti-Vene piiriküsimus, Eesti sotsiaalne olukord, eriti pensionite väiksus, kuritegevus ja korrupsioon, venekeelne elanikkond Eestis. Artiklid on mahukad, piltidega (kerjus trepi peal koos tuvidega jne). Tihti lisatakse skeemina erakondade poliitiline skaala ja ka peamiste erakonna liidrite pildid. Valimised olid olulised mitte ainult Eestile vaid ka ümbritsevale maailmale. Kardetakse, et Eestis juhtub samamoodi nagu on läinud mõnes endises Nõukogude Liitu kuulunud riigis, kus tänu inimeste rahulolematusele tulevad kommunistid uuesti võimule. Neid arvamusi kummutab Harri Tiido Dagens Industrias:

Enamus Eesti inimesi on rahul sellega, kuidas nende elu on muutunud pärast iseseisvumist. Seda tunnetavad poliitikud ja isegi poliitilise skaala keskel asuvad erakonnad julgevad teha parempoolset poliitikat. Minuga võtavad tihti ühendust saatkondade poliitilised vaatlejad. Kõik usuvad, et Eesti poliitika läheb nüüd vasakule, nii nagu juhtus näiteks Poolas. Aga ma usun, et peamised tegelikud poliitilised muutused, mis tulevad pärast valimisi, on toetus põllumajandusele ja kõrgendatud aktsiis luksuskapadele (DI, 02.03.1995).

Teraselt jälgisid sündmusi välismaised investeerijad.

Kõige hullem on see kui vasakpoolsed erakonnad võidavad valimised ja parempoolsed erakonnad hakkavad neid kritiseerima, nii et informatsioon levib välismaal. Siis vähenevad investeeringud ja abi. Tegelikult pole need võimalikud poliitilised muutused iseenesest ohtlikud,” väidab endine Eesti majandusminister Jaak Leiman (DI, 01.03.1995).

Valimisi iseloomustatakse kui rahulikult möödunud.

Üldiselt võib öelda, et kirik, kultuur ja äri tõmbab eestlasi rohkem kui poliitika. Poliitiline elu on selle asemel koondunud mõnede isikute ümber, kes kerkisid esile iseseisvumise ajal. Valimiste ajal suurt kampaaniat ei tehtud: mõned valimisplakatid ja reklaamid televiisoris ja raadios (SvD, 06.03.1995).

Enamus ajalehtedes ilmusid valimiste tulemused ja prognoos Eesti tuleviku kohta. Puudustena tuuakse välja naiste vähene kandideerimine valimistel ja tulemustes märgitakse eraldi ära vene parteide osavõtt ja parlamenti saamine. Ilmuvad mitmed artiklid Tiit Vähi valitsuse moodustamisest.

Ka teisel perioodil ilmuvad artiklid Riigikogu valimistest, kuid üldiselt vähe. Üks teema, mis ülesse võetakse on see, et mitmed Eesti parteid on võtnud vastu salajase päritoluga summasid enne 1999. aasta parlamendivalimisi ja pärast üritanud raamatupidamises nimetatud toetuseid varjata. Peaminister Siim Kallas kehitab selle peale vaid õlgu.

Hiljuti ütles Siim Kallas, et kõiki Eesti erakondi, sealhulgas ka tema enda Reformierakonda, toetatakse nn mustade rahadega. Poliitiline surve raha abil on ohuks demokraatiale. Eesti seadusandlus on aga erakondadele toetuste maksmise osas täiesti hambutu ja seetõttu on mahhinatsioonid erakondade rahadega täiesti tavalised.

Ajakirjanik teeb lühiülevaate Rahvaliidu, Reformierakonna ja EÜRП rahastamisest ning mainib, et juba kaks aastat on töötatud uue parteide rahastamist reguleeriva seaduse kallal, kuid ka see töötab tulla sama hambutu kui praegune (Reet Waikla, DI, 08.03.2002).

Valitsuskriisid

Eesti poliitikute tegemisi on kajastatud peamiselt seoses valitsuskriisidega. Riigisisese poliitikaga seotud uudiseid on lehed üldjuhul käsitlenud sarnaselt, väga sarnane on

kajastus kohalikes lehtedes, kuna uudiseid on peaaegu eranditult vahendatud Rootsi Uudisteagentuur TT poolt.

Üks valitsuskriisidest toimus 1996. aasta novembris. Sama teema jätkus ka jaanuaris 2002 kui peaminister Mart Laar lahkus koos oma koalitsiooni valitsusega ja tekitas sellega valitsuskriisi. Artiklites väidetakse, et poliitilised ja isiklikud vastuolud on Eesti parlamendis suured, aga poliitiline ebastabiilsus pole takistuseks Eesti teele Euroopa Liitu, sest “rööpad on paigas, rong sõidab ja ajaplaan on kinnitatud” (Göteborgs-Posten, 09.01.2002).

Liitumine Euroopa Liiduga

Liitumine Euroopa Liiduga sai üha aktuaalsemaks teemaks 1997. aastal. Kuna Euroopa Liit nõudis, et Eesti piir peab olema paika pandud, siis eestlased kiirustavad ja püüavad jõuda Venemaaga kokkuleppele. Venemaa nõuab aga tugevama positsioonilt, et Eesti parandaks venelaste olukorda Eestis. Venemaa välisminister Jevgeni Primakov ähvardab Eestit ja teisi Balti riike majanduslike sanktsioonidega.

2002. aastal on Euroopa Liitu astumise teemalisi analüütilisi artikleid väga palju. Tegemist on rahvusvaheliselt tähtsa küsimusega, mis on olnud aktuaalne kogu perioodi jooksul ning teemale on Rootsi meedias ka pidevalt tähelepanu pööratud. Artiklites võrreldakse Eestit teiste kandidaatriikidega ning kirjeldatakse liitumisprotsessi. Peamiseks arutelu objektiks on ka Rootsi suhtumine erinevatesse Euroopa Liidu laienemisega seotud küsimustesse. Antud teemadel on ilmunud ka juhtkirju, mis tervitavad Eesti liitumist Euroopa rahvaste ühise perega.

2003. aasta tipp-sündmus Eesti poliitilises elus oli 14. septembril toimunud rahvahääletus Euroopa Liiduga liitumise küsimuses. Referendum, mis tekitas teravaid arutelusid kodus, tõi hulgaliselt hinnanguid Eesti arengu kohta ka välispressis. Meie endi jaoks sedavõrd olulist pööret Euroopa suunas nimetati teiste maade ajakirjanduses Eesti tähtsaimaks poliitiliseks harjutuseks pärast iseseisvuse taastamist 1991. aastal (Pilk peeglist 2003: 10). Kuna samal ajal toimus Rootsi euroga liitumise rahvahääletus, siis käsitleti teemasid koos.

Üheks päevaks või vähemalt mõneks tunniks võis Göran Persson unustada jah-kampaania. Kiirel visiidil Eestisse rääkis Rootsi peaminister Balti riikide lähenevast Euroopa Liiduga liitumisest.

14. septembril, samal päeval, kui rootslased hääletavad EMUga liitumise osas, teevad eestlased otsuse Euroopa Liidu liikmelisuse suhtes. Kuid Eesti peaminister Juhan Parts, kes on kogu südamest Euroopa Liidu poolt, ootab parem tulemus kui Perssonit. Viimaste arvamusküsitluste tulemuste kohaselt on Euroopa Liiduga liitumise poolt 70 % Eesti valijaskonnast (Erik Ohlsson, DN, 29.08.2003).

Majandussuhted

Kui veel 1995. aastal ilmus suhteliselt vähe artikleid majanduse kohta (majandussuhted polnud väga olulised), siis juba järgnevatel aastatel ilmub neid järjest rohkem. Eesti sai kiiresti Rootsi firmade jaoks majandusparadiisiks oma madalate palkade ja tollivaba kaubanduse tõttu. Eesti majanduse areng on läinud kiiremini ja valutumalt kui teistes Balti riikides. Esimesel perioodil ilmuvad artiklid, kus kardetakse vene maffiat, ent see hirm kaob. Teisel perioodil on üks enim kajastatavaid teemasid Rootsi ettevõtete tulek Eestisse. Põhitähelepanu on Rootsis toimuvatel koondamistel ja töökohtade vähenemisel. Paljud koondamisele minevad töötajad on asunud oma töökohtade säilitamise eest aktiivselt võitlema (Cecilia Jacobsson, DN, 18.04.2002). Kohalikes lehtedes ilmub palju artikleid Eestisse kolinud ettevõtete käekäigust. Aftonbladet avaldab lausa seeria artikleid pealkirja all "Made in Estland, Lettland, Litauen", mis käsitleb Baltimaades tegutsevaid Rootsi kapitalil põhinevaid firmasid.

Igapäevane elu

Eesti enne ja nüüd

Rootslased avastavad enda jaoks teistmoodi, uue Eesti.

Mitte enam Eesti, mis oli hall ja räpane. Inimesed jooksid ringi jahtides vorstitükki, õunu või seebikildu. Piimapoodides oli hais väljakannatamatu. Kalapoes jõllitasid kliente mõned kuivanud kalad. "Viru" hotell oli õudusunenägu, pime, must ja täis purjus soomlasi. Õhtusöök restoranis kujutas endast rusika suurust lihatükki ja ainuke jook, mida pakuti oli konjak, mida serveeriti pudeli kaupa. Minu Eesti sõbrad pesid pead munakollasega ja käisid veel pikka aega sügisel ilma sokkideta, selleks et hoida ainukest paari, mis neil oli. Veel mõned aastad tagasi oli leib, suhkur, seep ja kõik muud olulised kaubad talongide peal (DN, 26.08.1995).

Korterid olid roppkülmad. Endisest Nõukogude Liidust enam odavat kütust ei saanud. Vene rubla kehtis ikka veel. Aga rahal polnud väärtust. Alati pidi terve rahapatakas kaasas olema. Osta polnud eriti midagi. Pätsi leiva ostmiseks tuli kaua aega sabas seista. Peale leiva oli Narva

maantee poes saada vaid poolläppunud heeringaid. Keskturul müüsid talumehed Soome markade eest suitsusinki. Ühel hilisõhtul katkestati TV-uudistesaaude eriteateks ja erutatud Eesti rahandusminister rääkis, et ta oli hetk tagasi puht juhulikult kuulnud ühest vene uudistesaahest, et kõik 50- ja 100-rublased rahatähed kaotavad alates keskööst kehtivuse. Rahvas sattus paanikasse. Silmapilkselt tekkis ainsa avatud poe ette suur järjekord. Seal müüdi vaid alkoholi (Kubu 2002:5).

Rootslased on vestlustes öelnud, et nad pole siia julgenud sõita, kuna ei tea, kas siin isegi süüa saab. Muu hulgas on arvatud, et ainus, mida siin söögiks pakutakse on toores metssealiha. Nüüd avastatakse Eesti ja see on palju ilusam, parem ja puhtam. Artiklist artiklisse imetletakse riigi kiiret arengut. See on meeldiv avastamine: “Võibolla olen ma liialt palju lugenud artikleid kuritegevuse, korrupsiooni ja maffia kohta” (Smålands-Posten, 16.06.1995).

Näiteks ilmub juhtkiri pealkirjaga Estland har blivit västland (Eestist on saanud lääneriik), kus räägitakse Maria Rankka uuest raamatust pealkirjaga Estland. En ny generations nation (Eesti. Uue põlvkonna rahvas). Autor viib lugejad kaasa riiki, mis on jõudnud kaugemale. Vastu ootusi rühub Eesti edasi kasvu- ja heaoluliigades. Majanduskasv on olnud 1990ndate teisel poolel 5 protsendi ringis. Samuti on Eesti elatustase kõrgem kui enamikul endise ida bloki riikidel. Rankka kirjeldab oma raamatus trendikaid baare Tallinnas, mis ootab Eesti liitumist Euroopa Liiduga esimeses laienemisringis.

See kõik ei ole sündinud teatud eneseohverdusteta, kuid Eesti näitel võib siiski väita, et liberalism on lühim tee heaolule ja sõltumatusele. Isegi kui alguses võib see vaevarikas tunduda. (juhtkiri, Erik Zsiga, SvD, 06.05.2002)

Rikkad ja ilusad

Selle teemalisi artikleid ilmub esimesel perioodil tunduvalt rohkem kui teisel perioodil. Ajalehtedes ilmuvad lood inimestega, kes on suutnud Eesti kiirest majanduslikust arengust kasu lõigata ja on kiiresti rikkakssaanud (Tiiu Silves jt). Sellest hoolimata kumab artiklites arvamus, et Eesti pole mingi muinasjutumaa, kus tänavapoistest saavad miljonärid ja tuhkatriinu muutub printsessiks. Siin on ka vaesust ja eluga mitte toimetulemist ning Tallinn on muutunud omamoodi kauplusevitriniiks, mida vaadates

tundub kõik väga ahvatlev, aga vitriini taga on igapäevaelu. Sageli esinevad lood noortest, kes saavad ootamatult kõrgetele kohtadele ilma eelneva kogemusega. Näiteks ilmub portreelugu Eesti haridusminister Mailis Rannast. “Eesti on ilmselt ainus riik, kus võib kohata nii palju alla 30-aasta vanuseid pangadirektoreid ja ministreid.” Artiklis on lühidalt juttu ministri eluloost, tema doktorantuurist Uppsala ülikoolis, mida ta oma ministritöö kõrvalt siiski unarusse jätta ei taha (Erik Ohlsson, DN, 06.04.2002).

Koostöö ja abi

Kui lugeda ja jälgida, mida kirjutatakse teiste maade kohta Rootsis (vt Sverige i utländska medier 1993-2003), siis koostöö aspekt on kõige tugevam. Enamasti on tegemist valdade ja organisatsioonide vahelise koostööga, millest kirjutatakse meelsasti ka kohalikus ajalehes. Näha on, et samalaadne (vähemalt mitte nii ulatuslik) sõprusvaldade vaheline koostöö ei toimi näiteks teiste Balti riikidega ja Poolaga. (Medieanalys 1997: 19). Huvitav on see, et tegemist pole kahepoolse koostööga võrdsete partnerite vahel. Artiklites küll räägitakse “ametühingu koostööst” ja “koolide vahelisest koostööst”, aga tegelikult lähtuvad artiklid paternalistlikust vaatepunktist. Kõige kergem on seda välja lugeda pealkirjadest: “Eestlased õpivad demokraatiat Bollnäsist”, “Eestlased õpivad põllumajandust” jne.

Võrdsete partnerite vahelist koostööd on näha kultuurivahetuses. Erandina saab välja tuua artikli, mille lõpus ajakirjanik tõstatab küsimuse, kas Rootsil ei oleks midagi eestlaste käest õppida. Seda just majanduskasvu osas. (Ola Ström, Nerikes Allehanda, 20.03.2002). Rüütli (2004) arvates on Rootsil vähemalt ühes vallas võimalik õppida - kuidas toimida piirkondadega, kus on sisserändajaid rohkem kui emakeelt rääkivaid kodanikke.

Klementi (2004) sõnutsi arvavad rootslased, et nad saavad kõiki abistada, mis on korraga nii positiivne kui negatiivne. Nad tõepoolest tahavad südamest raskemas olukorras inimesi aidata. Negatiivne on aga see, et nad arvavad kõike kõige paremini teadvat. Näiteks kirjutab ühe artikli autor Peeteli koguduse diakoonia tööst. Peale traditsioonilise kirikutöö peab kogudus ka lastekodu 24 lapsele ja päevakeskust tänavalastele ning toetab vanglast vabanenute turvakodu. Autor leiab, et vajadus sotsiaaltöö järele on Tallinnas tohutu. Autor küsib, et kes on vastutav nõrkade ja tõrjutud inimeste abistamise eest Eestis? Kas see on ainult Eesti vastutus? Milline on

kiriku roll? Mille eest vastutab Venemaa? Milline vastutus lasub Rootsil? Probleemi ei lahenda endise nõukogude süsteemi süüdistamine. Samuti ei ole inimesed, keda nimetatakse illegaalideks, ise oma saatust valinud (DN, 28.03.2002).

Veel mõned näited artiklitest.

33 suurt konteinerit on humanitaarabiga saadetud Baltikumi poole tee. Uued laadungid on taas komplekteerimisel. Põhiliselt on tegemist haiglate varustusega, kuid saadetakse ka riideid, koolipinke, mänguasju. Kui mõnes Rootsi haiglas tehakse renoveerimistöid, muretsetakse tavaliselt ka uus varustus, eelmine võib seega minna humanitaarabiks (Omar Magnergård, SvD, 24.03.2002).

Rootsi armee saadab järjekordse lasti sõjaväemasinaid, sh veoautosid, maastikusõidukeid, mootorrattaid jm, abi korras Balti riikidesse, kus toetatakse kolme pataljoni Eestis, kolme Lätis ja nelja Leedus. Olgugi et Balti riikidesse saadetud masinad on Rootsis mahakandmisele läinud, ei tähenda see, et saadetised on vanad ja kasutamiskõlbmatud, vastupidi, kõik masinad on heas korras ja hiljuti ülevaatusel käinud. Paljud sõidukid on Rootsis kaitsejõudude vähendamise tõttu muutunud üleliigseks (Kjell-Arne Karlsson, Bengt Faleij, Västerviks Tidningen, 15.04.2002).

Loodus ja keskkond

Sellel teemal ilmus suhteliselt palju artikleid aastatel 1995-1997. Eestit seostati tugeva keskkonna reostusega, mis sobib rootslaste pildiga Ida-Euroopast. “Narva, Saku, Paldiski ja Sillamäe on saanud Läänes juba tuntuks. Kohanimed tuletavad meelde keskkonnakatastroofi. Nõukogude aja pärandusi on mitmeid” (Helsingborgs Dagblad, 15.01.1995). Göteborgs-Posten (18.05.1995) kirjutab aga, et eestlased on võibolla Euroopa kõige rikkam rahvus, vähemalt mis puudutab bioloogilist paljusust. Eestis on selliseid looma- ja taimeliike, millest lääneeurooplased ainult unistada võivad.

Sama suhtumine jätkub ka teisel perioodil. Ilmub suhteliselt vähe artikleid ja need kirjeldavad nii unikaalsed loodust kui ka reostust. Näiteks ilmub artikkel “Rootsi puhastab vene sõjaväebaaside järel”. Taas on rootslased need, kes aitavad Eestit õigele teele. (SvD, 29.09.2002)

2003. aasta alguses tekib ajakirjanduses diskussioon naftatransiidi üle, kuhu ka Eesti on segatud. Tihenev naftatransiidi liiklus Läänemerel ning talve rasked jääolud tõstsid üles teema laevaliikluse võimaliku keskkonda reostava mõju kohta. Nii Soome, Rootsi kui

ka Eesti valitsustegelased tahavad põhjalikult läbi vaadata laevatamise korra enne kui leiab aset mõni pöördumatute tagajärgedega katastroof (Tiina Meri, DN, 27.02.2003).

Tehakse ka loodusfilm Eestist, kus näidatakse Eestit kui Euroopa kõige paremini säilinud looduskeskkonda, mis on koduks tuhandetele huntidele ja seda ainult tuhande kilomeetri kaugusel Stockholmist (Göteborgs-Posten, 27.01.2002). Siiski oleme kinnistunud rootslase peas kui reostatud loodusega riik. Olgu meil siis pealegi toonekured ja hundid. Need on meil ikka tänu rootslastele, sest “Rootsi Loodusfond juhib laia piirkonda hõlmavat loodushoiutööd Eestis” (Helsingborgs Dagblad, 27.01.2002).

Venekeelne elanikkond

Rootsi ajakirjanikud väidavad tihti artiklites, et Eestis diskrimineeritakse venelasi - siin tahetavat teha venelasi “teise sordi kodanikeks” ja “õigusteta inimesteks”. Rootslastel endil on palju sisserändajaid – lihtsustades võib öelda, et Rootsi üheksa miljonilisest rahvastikust on üks miljon sisserändajaid. Nii põgenikud kui sisserändajad saavad mitmesugust abi selleks, et kergemini kohaneda Rootsi ühiskonnas. Viimasel ajal on seoses majanduse allakäigu ja suure töötuse tõttu muutunud rootslaste suhtumine sisserändajatesse. Soovitakse nende kiiremat sulandumist ühiskonda (Demker 1995: 57).

Kuna kultuurid on erinevad, siis rootslased vahel ei mõista, miks Eesti ei võiks kõiki kodanikeks vastu võtta. Kuna rootslased on harjunud, et sisserändajaid peab kohanemisel ühiskonda abistama ja selleks peab eraldama raha riigikassast, siis lähtuvad nad sellest vaatepunktist ka hinnates venekeelse elanikkonna olukorda Eestis. Sellele lisandub venekeelse elanikkonna aktsioon muu maailma lehtedes, väites et neid Eestis diskrimineeritakse. Hoolimata sellest, et mitmete Eestis läbiviidud uurimuste tulemused seda väidet ei kinnita.

Meie poole pöörduakse ka kindlate küsimustega, mis näitavad, et Venemaa rünnak Eesti vastu on oma töö teinud ja meid süüdistatakse vene vähemuse diskrimineerimises. Järelikut on propaganda oma töö teinud – inimesed on hakanud seda uskuma. Ma olen püüdnud seda asja seletada ja pakkunud välja võimalust rääkida vene keelt kõnelevate kodanikega, kel on olnud võimalus Venemaale tagasi kolida, aga väga vähesed kasutasid seda võimalust (Kiilmaa 2004).

Rootsi valitsus on kogu aeg toetanud vene vähemuste integreerimist Eesti ühiskonda. Pingete põhjuseks Eesti-Vene suhetes võib olla Venemaa ekslik soov hoida Balti riike oma mõjusfääris (Postimees, 02.03.2004). Mida Venemaa loodab saavutada, süüdistades pidevalt Eestit inimõiguste rikkumises? Ta võib tahta, et Läti, Leedu ja Eesti astuksid Lääne liitudesse sügavatest siseprobleemidest ja määratud mainest nõrgestatuna. See aitaks tagada, et meie poliitikainitsiatiive – eriti kui neil peaks olema tegemist Venemaaga – ei võetaks Euroopa Liidus ja NATOs täie tõsidusega (Postimees, 06.03.2004).

Esimese perioodi artiklites kirjutatakse palju raskest keeletestist ja keelekursuste kallidusest ning elamislubade taotlemise skandaalist. Enamasti kirjutatakse Eesti rahvusvähemuse olukorrast üldiselt Eesti elu-olu kirjeldavates artiklites. Teemat on käsitletud ka üksikutes lugejakirjades ning esineb ka paar konkreetselt seda teemat käsitlevat artiklit. Üldine toon on Eesti ühiskonna kriitiline. Kirjeldatakse vene vähemuse madalat elustandardit ja esinevad viited sellele, et Eestis diskrimineeritakse vene vähemust (Kääramees 2003).

Teisel perioodil ilmub artikleid, kus püütakse olukorda Eestis selgitada. Tuuakse näiteid nii igapäevaelust kui ka rahvusvahelisest poliitikast, selle kohta, et suhted eestlaste ja Eestis elavate venelaste vahel paranevad. Muu hulgas ka see, et Euroopa organisatsioon OSSE, kes on jälginud vähemuste olukorda Balti riikides alates 1993. aastast lõpetas oma töö 2001. aastal, sest nende arvates oli situatsioon piisavalt paranenud (Borås Tidning, 23.05.2002).

Osa Eestis käinud autoreid leiavad, et vene rahvusest elanike diskrimineerimist ei toimu. Võrreldes Eestiga on Rootsis olukord sama – töö saamiseks on vajalik riigikeele oskus ning illegaalne riigis viibimine ei anna õigust sotsiaalabile (DN, 24.03.2002). Küsimusse suhtumine oleneb sellest, kas autor tunneb kohalikke olusid. Muutust on märgata just viimasel ajal. Vene suursaadik Rootsi, Nikolaj Sadtjikov väidab lugejakirjas, et seoses eelseisva Eesti ja Läti vastuvõtmisega Euroopa Liitu ja NATOsse omistatakse Venemaa ja Euroopa Liidu vahelises dialoogis järjest enam suuremat tähendust venekeelsele elanikkonnaga seotud probleemidele neis maades. See ei toimivat seepärast, et Venemaa tahab kasutada seda küsimust surve avaldamiseks

Euroopa Liidu ja nende Balti riikide vastu. Venemaa leiab, et koostöö- ja partnerlusleping Euroopa Liiduga tähendab, et põhimõtte “inimõiguste, esmajoones vähemuste õiguste kinnipidamise ülimuslikkus” ei jääks üksnes paberile. Omades täit respekti Euroopa Liidu ja NATO kriteeriumide suhtes, leiab Venemaa, et on võimatu ignoreerida avaldusi sellistelt lugupeetud rahvusvahelistelt organisatsioonidelt nagu Euroopa Nõukogu ja ÜRO profiilkomiteed. Need mitte üksnes ei väljenda muret inimõiguste ja rahvusvähemuste olukorra üle Eestis ja Lätis, vaid viitavad ka konkreetsetele põhjapanevate rahvusvaheliste dokumentide rikkumistele. Kommentaariks on väljaanne Svenska Dagbladet lisanud:

Venemaa teeskleb, nagu ta omaks toetust rahvusvahelistelt organisatsioonidelt, väites nagu rikutaks venekeelsete vähemuste õiguseid Eestis ja Lätis. See on vale. Euroopa Nõukogu ei jaga seda arusaama. Kõik – välja arvatud Vene valitsus – suudavad näha, et olukord seevastu on aina paranemas (SvD, 08.12.2003).

Reisikirjeldused

Positiivsed artiklid, mis räägivad Eestist kui turismimaast esinevad mõlemal perioodil eelkõige üleriigilistes päevalehtedes Svenska Dagbladet ja Dagens Nyheter. Negatiivsema pildi loovad paraku peamiselt kohalikes lehtedes ilmuvad artiklid, kus rootslased külastavad oma sõpruskooli, -kogudust, -linna vm ja pärast kirjeldavad külaskäiku. Need artiklid ei tekita soovi Eestisse reisida, pigem jääb rootslastest mulje, kui kangelastest, kes on kohutavates tingimustes ellu jäänud.

Esimesel perioodil õhutab Elisabeth Crona Svenska Dagbladetis rootslasi Eestisse reisima oma artiklite seeriaga suvisest Eestist. Seda lugedes jääb rootslasele Eestist soe ja südamlük pilt. Ka võimalus lapsepõlvemälestustesse reisida, sest “Eestis on kõik nagu Rootsis, ainult et kõik tundub olevat aastast 1940”. Dagens Nyheteris ilmus 2002. aasta suvel terve artiklite sari “Eestimaa teedel”, mille autoriks on Staffan Skott (vt lisa 4, reisikirjeldused).

Järjest rohkem rootslasi külastab Eestit, Lätit ja Leedut. See ei ole enam sugugi ohtlikum reis kui Londonisse või Kanaari saartele. (Staffan Skott, DN, 29.07.2002)

Seoses rootslaste suurema huviga Eesti vastu on ilmunud ka mitmeid reisikäsiraamatuid endiste väikeste ja igavate brošüüride asemel ning ilmub neid tutvustav artikkel. Tallinn

on populaarne ja sellest kirjutatakse tihti. Näiteks ilmub Expressenis üksikasjalik noortele suunatud artikkel, kuhu Tallinnas pidutsema võiks minna. Aga ilmuvad ka romantilist Tallinna kirjeldavad artiklid.

Vähe järjekordi, palju jalutajasõbralikke paiku rohkete vaatamisväärsustega. Tallinn oleks nagu mõeldud just neile, kelle vaja eemale saada stressirohkemast argipäevast. Pariis, Rooma ja London võisid olla kõige romantilisemad reise sihtkohad 30ndatel või 50ndatel aastatel. Aga millised südamed hakkavad kiiremini põksuma Veneetsia järele, kui gondlisõitu võivad endale lubada vaid 80-aastased ameeriklased? Mis on kirglikku selles, kui pead poole oma õppelaenust loovutama kerge eine eest Eiffeli tornis? Samal ajal on Ida-Euroopa kultuurilinnad vaid ümber nurga (DN, 17.02.2002).

Näiteks ilmub 2002. aasta veebruaris lugu, kus autor tunneb heameelt Tallinnasse jõudmise, kohapeal ööbimise ja toitumise odavate võimaluste üle. Tallinna soovitab autor neile, kes on suurest infotulvast ja telefonide helinast läbi põlenud või soovivad lihtsalt hoida üksteisel käest kinni ja vaadata sügavalt silma (Anders Forsström, DN, 17.02.2002).

Mitmeid reisiteemalisi artikleid ilmub vahetult enne Eurovisiooni festivali. Artiklid on varustatud linnaplaanide, konkreetsete vihjetega, milliseid vaatamisväärsusi ja restorane, ostukohti peaks külastama. Mainitakse ära, et Eesti on moodne maa, eraldi toonitatakse odavust, erilist huvi pakuvad rootslastele rannarootslaste alad (Vormsi, Noarootsi, Hiiumaa), Haapsalu kui Ilon Wiklandi kodulinn ja rootsi ajaloo seotud paigad (Narva, Tallinn, Tartu). Lugejatele tutvustatakse ka Eesti sanatooriume.

Ajapikku hakkab ilmuma Eesti-teemalisi artikleid ka spetsiaalsetes reisiajakirjades. Ajakiri Allt om resor avaldab 2003. aasta mais pika artikli Eestist ja Tallinnast. Seal püütakse murda müüti Eesti ohtlikkusest.

On vaja muuta ettekujutust Tallinnast kui ohtlikust linnast. Tavalised turistid, kes kasutavad oma mõistust, ei sattu ohtlikumatesse olukordadesse Tallinnas kui kusagil mujal suurlinnades (Allt om resor, 5/2003).

Suured saavutused

Eurovisioon

Kui Eesti võitis Eurovisiooni, siis olid esimesteks reaktsioonideks Rootsi ajalehtedes see, et Eestil pole piisavalt raha seda üritust läbi viia.

Kui Eesti võitis eelmisel aastal, hakati kohe küsima, kas riik võib endale lubada nii suure telesündmuse korraldamist. Samasugused spekulatsioonid käivad nüüd Läti ümber. Arvid Babris Läti televisioonist ütleb, et Läti saab sellega probleemideta hakkama (Martin Söderström, Aftonbladet, 26.05.2002).

Loomulikult on see hea, et meil on Eurovisioon. Aga parem oleks, kui me ei võidaks sel aastal uuesti. Siis läheks küll Eesti pankrotti (DN, 23.05.2002).

Rootslastele on omane suur usk oma maa võitu, seda ka Eurovisiooni eel. Ridamisi ilmuvad artiklid Rootsi kindlast võidust - olgu selleks siis Eestit esindav Sahlene või Rootsit esindav Afrodite. "Rootsil on kahekordne võimalus võita!" "Arvestades, et kiired ja rahvalikud lood nüüdsel ajal alati võidavad, peaks Rootsi tulema esimese viie hulka – vähemalt!" (Pressens Mediaservice, 09.04.2002).

Peakontserdil esines Afrodite vapralt, kuid ilmselt töötas mingi asjaolu nende kahjuks. Lõpptulemus oli karm – kõigest 72 punkti ja kaheksas koht. Järgnes viha, sest Afroditet loetakse rahvusiidoliks, kelle võit oli ilmne (Sundsvalls Tidning, 08.03.2003).

Enamus ajalehtedes ilmunud artikleid kajastas Rootsi lauljate käekäiku võistlusel, aga lugeda võib ka Rootsi SVT abist Eestile võistluste korraldamisel. Ilmuvad lood võistluste lavakujundusest ja turvameetmetest ning Eesti märgi tutvustamisest Eurovisiooni ajal. Eurovisiooni kaudu arvatakse Eestit müüvat hoopis oma maad Euroopa Liitu. Ilmuvad artiklid nagu "Eurovisioon aitab Eestit Euroopa Liitu" jt. Kajastamata ei jää ka Euroopa linnulauluvõistlus (TT, SvD, 04.05.2002).

Rootslaste jaoks on Rootsi väheste punktide saamine mõru suutäis.

Kuumad tunded pärast õhtust draamat Tallinnas. Rootsi trio Afro-Dite oli lauluvõistluse suurfavoriit, kuid sai kõigest kaheksanda koha ning võidu saavutas ootamatult Läti. Rootsi delegatsioon šokeeritud. "Selle hääletusega oli midagi kahtlast," kõlas rootsi lauljatar Gladys del Pilari kommentaar. Afro-Dite mänedžer Bert Karlsson: "See võistlus sureb välja kui kommertslikud lood ei võida. Läti võit on skandaal võistluse jaoks." Ida-Euroopa riigid võtavad üha enam võimust, see Bert Karlssonit vihastabki: "Meil ei ole samasugune muusikamaitse kui neil ja me ei suuda ennast kunagi nende järgi kohandada. Taani ja Soome, kes võistlusest välja langesid, olid täiesti murtud ja on mõelnud edaspidi Eurovisioonist kõrvale jääda. Samuti on

olnud juttu oma, Põhjamaade lauluvõistluse korraldamisest (Tobias Lindner, Aftonbladet, 26.05.2002).

Andrus Veerpalu kuldmedal

Ka Salt Lake City taliolümpia eel ilmuvad ridamisi artiklid rootslaste suurtest võiduvõimalustest. “Täna on Per Olofssonil väga hea vahemaa ja esmaspäeval Magdalena Forsbergil.”, “Kas algab sõit kulla järgi?”. Andrus Veerpalu mainitakse küll artiklis ära kui eelmise aasta kolmekümne kilomeetri võitja. “Aga siis oli tegemist klassikalise stiiliga. Arvatavad võitjad on seekord hoopis teised” (ÕP,09.02.2002). Võitjaks osutus Veerpalu. Ta võitis 15 km klassikalises stiilis klassikalises stiilis, lisas hõbemedali viiekümnes kilomeetris ja Jaak Mae sai 15 km pronksi. Veerpalu kuldmedalist teatatakse vaid lühikestes artiklites, kuigi tegemist on positiivse uudisega, mida oleks rootsi meedia võinud rohkem kajastada.

Kuna pettumus oli suur, siis tembeldasid SVT spordiajakirjanikud mõlemad eestlased otsemaid “kahtlasteks”. SVT saatesse kutsutud ekspertkommentaator Anders Blomkvist märkis, et on äärmiselt tähelepanuväärne, kuidas eestlastel õnnestus järsku tippu tõusta, ehkki senisel hooajal polevat mehed silma paistnud. Tegelikult olid Veerpalu ja Mae jäänud vastavalt kolmandaks ja neljandaks viimasel maailmakarika etapil enne olümpiat. Õhtulehe Expressen spordikommentaator kirjutab, et tema elektronposti aadressile saabus pärast eestlaste medalivõitu hulgaliselt kirju, mille sisu oli ühene: “Kirjuta nüüd, kurat võtaks, sellest, mida kõik niikuinii teavad – paljasta eestlased!”

Ka rootslaste lootus, olümpiamänge oodatust tagasihoidlikumalt alustanud suusatamise maailmakarikasarja liider Per Elofsson avaldas ajalehele Aftonbladet antud intervjuus üllatust 15 km klassikasõidu võitnud Andrus Veerpalu võimsuse üle. Samas kinnitas eelmisel aastal Lahti MMil suusakuningaks tõusnud rootslane, et ei süüdistata kedagi dopingupuukimises. Tabloidleht märkis Elofssonile viidates, et Veerpalu on kangeline, kes tekitab kahtlusi. Artiklis imestatakse, kuidas suudab ka Lahti MMil kuldmedali teeninud eestlane saavutada hiilgava vormi vaid suurvõistlusteks. Meenutatakse, et Veerpalu pole MK-sarja üldarvestuses kunagi paremate sekka tõusnud. “Olümpiavõidule ei ole ta varem isegi mitte lähedale küündinud. Tean Veerpalu varasemat taset,” ütles kahekordne maailmameister Elofsson. Elofsson imestas, et

erinevalt temast pole rivaalidel Salt Lake City mäestikuoludes ka erilisi kohanemistraskusi.

Paljud sõidavad ränkrasketel ja merepinnast 1700 m kõrgusel asuvatel olümpiaradadel isegi paremini kui tasasel maal. Nii kiiresti ei suuda inimene iialgi aklimatiseeruda – see on fakt. Ma ei süüdistata kedagi, kuid nad sõidavad uskumatult võimsalt (Aftonbladet, 13.02.2002).

Kuigi Aftonbladeti hinnangul usuvad paljud rootslased, et Veerpalu on dopingut pruukinud, hoidus Elofsson sõna “doping” kasutamast. Aftonbladet küsitles ka Rootsi koondise arsti Klas Östbergi ning kunagisi suusakuulsusi Torgny Mogreni ja Gunde Svani. Östberg märkis, et Eesti sportlaste hiilgavat esinemist võib seletada suurepärase kohanemisvõimega. Arst rõhutas, et Veerpalu ei või mingil juhul kahtlustada keelatud ainete tarvitamises. “Kuni dopinguproov pole midagi vastupidist tõestanud, peame lähtuma sellest, et kõik on puhtad,” lausus Östberg. Svan hoidus dopingukahtlustusi kommenteerimast. “Loomulikult leian end vahel kõige halvemast mõtlemas, eriti pärast Lahti dopinguskandaali,” märkis neljakordne olümpiavõitja (Stefan Holm, Aftonbladet, 14.02.2002, DN, 12.02.2002, Expressen, 13.02.2002).

Artiklites domineerib arvamus, et rootslased võivad alati ausalt, aga välismaa sportlased on kahtlased, eriti siis, kui nad rootslasest favoriiti edestavad.

Rootslased võivad alati ausalt. Nad söövad kodus putru ja teevad kõvasti trenni, ja kui nad on juhuslikult OMi eel kehvemini esinenud, siis vaid seetõttu, et on sihid seadnud tippvõistluseks. Välismaa sportlased on kahtlased tüübid, eriti siis, kui nad rootslasest favoriiti edestavad. Sest kuidas on võimalik, et välismaalane suusatab rootslasest kiiremini, laseb täpsemalt, on tugevam või parema psüühikaga...? Rootslasi võib takistada vaid ebaõnn, puhas ja selge (SvD, 15.02.2002).

Veel räägitakse artiklites sellest, kuidas kogu Eesti pidutseb. “Tallinna tänavad olid täis pidutsevaid inimesi ja pubid tegid külastajatele tasuta jooke välja” (TT,13.02.2002). Vasaloppeti maratoni korraldajad olid huvitatud, et suusakuulsus osaleks nende võistlusel ja tõstaks sellega maratoni staatust. Andrus Veerpalut peeti Vasaloppeti üheks favoriidiks. Veerpalut häirisid spekulatsioonid selle ümber, et ta tarvitas OMi ajal dopingut.

“Mind testiti ju mitmeid kordi Soldier Hollows – nii enne kui ka pärast võistlusi. Proovid näitasid ometi, et ma olen puhas. On kahju, et nii suur hulk energiat ja huvi läheb just dopingu küsimustega tegelemiseks.” Olümpiavõitja näeb välja väsinud ja häiritud, kui ta taas saab küsimuse dopingu kohta. “Suusaspordi jaoks on oluline teha kõik, et jälile jõuda dopingu kasutajatele. See on kurb ja traagiline, et suusatajad petavad. Dopinguskandaalis Salt Lake Citys ja eelmisel aastal Lahtis jätvavad nende võistluste ümber suure leinaraami,” ütles Veerpalu (TT, SvD, 13.03.2002).

Leidub artikleid, kus Eestit võidu puhul õnnitletakse.

Seda oli oodata Eestilt, kellest sai eelmisel aastal Eurovisiooni võitja Kopenhaagenis. Tuleb ainult kummardada ja õnnitleda väikest maad väheste ressursidega – aga suurte suusatajatega (SvD, 14.02.2002).

Kristiina Šmiguni dopingu-skandaal

Kristiina Šmiguni testiti 12. detsembril Brussonis Itaalias. Artiklitest võis meelde jääda pigem see, et Šmigun oli kasutanud dopingut kui see, et ta pärast õigeks mõisteti. Šmiguni rootslasest treener Larry Poromaa hüüatab “Aftonbladetis”, “Ma arvasin, et mul on maailma parim töö, aga nüüd tunnen ennast totaalselt petetuna.” Kogu artikkel on kirjutatud emotsionaalselt ja täis hüüatusi nagu “Ma ei mõista, kuidas selline toppnimi nagu Šmigun, üldse julgeb võtta keelatud aineid” (Aftonbladet, 24.01.2002). Hiljem ei taha rootslased nagu hästi uskuda, et Šmigun mõisteti õigeks. “Aftonbladet” intervjuuerib dopingueksperti Huddinge haiglast, kes mõistab B-proovi hukka ja väidab, et kui esimene proov näitas piirimäära, siis on Šmigun võtnud nandrolooni. Õigustuseks toob ekspert näite, et tema 20 tööaasta jooksul on ainult viis juhtumit kui B-proov on olnud negatiivne ja see tähendab, et “A-proov on kindel” (Aftonbladet, 01.02.2002).

Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid

Esimesel perioodil ei suuda kuritegevusega seonduvad artiklid konkureerida poliitika temaga, aga seda lõõvamad nad on. Paljudes artiklites esines see tema kõrvalteemana. Elisabeth Crona tunnistas Svenska Dagbladetis, et maffia määrab ära pildi iseseisvast Eestist.

Maffia mürgitab eestlaste argipäeva. See pole mitte ainult see, et lääne massimeedia on pidevalt teavitanud maffia kriminaalsusest ja pealegi rohkem kui igapäevaelust ja edusammudest. See rikub kogu pildi iseseisvast Eestist ja tekitab negatiivse suhtumise (SvD, 08.05.1995).

Jalgpallikoondise peatreeneri Teitur Thordarsoni abikaasa Asdis Olafsdottir kirjutas, et kui tema mehele tehti pakkumine Eestisse tööle tulla, oli nende ettekujutus Eestist üsna hirmuäratav.

Norras valitses arusaam, et siin pekstakse inimene läbi, võetakse riided seljast ja lüüakse mahagi. Sealne ajakirjandus rääkis nagu Rootsi ajakirjanduski peamiselt negatiivsetest külgedest - maffiast ja kuritegevusest. Meie tuttavad imestasid: kuidas te sinna minna julgete?! Me mõtlesime, et käime korra siiski ära ja kui elusana naaseme, siis teeme lõpliku otsuse.

Asdis Olafsdottir tunnistab, et tagasi sõites oli neil häbi. Kuidas nad said üldse nii halvasti mõelda. Enne Eestisse tulekut olid nad valmis käima vanade kingadega ja katkiste riietega nagu asotsiaal. Nad arvasid, et parem majanduslik olukord võib vargad ligi meelitada (Eesti Päevaleht, 13.03.1999).

1997. aastal kerkib üles küsimus, kas rootsi ettevõtjad julgevad maffia pärast Eestisse oma firmasid luua. Eestis juba eksisteerivate firmade seas viidi läbi küsitlus, mis näitas, et Eestis on ohutu. Viimasel ajal on maffia hirm hakanud rootslaste seas kaduma, taolisi küsimusi esitatakse harvem.

Kuritegevusega seotud artikleid leidub nii üleriigilistes lehtedes kui kohalikes lehtedes ning Eesti kuritegevuse kandumine Rootsi on üks sagedamini esinevaid teemasid üldse. Üldjuhul kirjutatakse konkreetsetest, Eestist pärit kurjategijate poolt Rootsis toime pandud tegudest. Sama suure või ehk isegi suurema tähelepanu osaliseks on aga saanud ka Eestis toimunud kuriteod, kus kannatajaks Rootsi kodanik. Suurimates päevalehtedes on kuritegevuse teema leidnud põhjalikku kajastamist. Antakse ülevaade üldiselt Baltimaadest Rootsi kanduvast kuritegevusest, arutatakse võimaluse üle saata Eesti kurjategijad Eestisse karistust kandma jne. Selle teema alla võib liigitada ka Eesti metanooli tragöödia, mis sai Rootsi meedias suure tähelepanu osaliseks (Kääramees 2003).

Kui ohtlik on külastada Eestit? Mert Kubu sõnutsi oli üleminekuaastatel kuritegevus Baltikumis ja eriti Tallinnas tõsiseks probleemiks. Mõrvade, tapmiste ja röövide arv ühe elaniku kohta oli Eestis suurem kui Rootsis. Kuid on fakt, et oma Eesti-reisidel on vaid väga vähesed turistid langenud kallaletungi või varguste ohvriks. Täna pole Tallinna kesklinn Stockholmi omast ohtlikum (Kubu 2002: 33).

Ilmub seeria artikleid, mis kajastavad prostitutsiooni, narkomaania ja AIDSi probleeme Eestis. Tõdetakse, et üheks kiiremaiks HI-viiruse kasvukoldeks maailmas on Eesti, mida nimetatakse "tiksuvaiks AIDSi pommiks". Tallinnas Rootsi saatkonnas töötav Andres Ullenius tunneb eelkõige muret Eesti astumise pärast Euroopa Liitu, millega koos avanevad Euroopa Liidu ukсед idapoolt tulevale narkokaubandusele. Ühtlasi tuntakse muret ka rootslaste tervise pärast, kuna Rootsis keelustatud seksuaalteenuste ostmise suunab järjest enam Rootsi mehi Eestis viibides külastama lõbumaju. Autor on intervjuueerinud vange, narkomaane, HI-viiruse kandjaid ning lisaks vestelnud ka sotsiaalminister Siiri Oviiriga. (Anna-Lena Haverdahl, SvD, 03.-07.07.2002, DN 03.07.2002)

Vargused, röövid, võltsingud

Rootsi politseile on probleemiks Baltimaadest pärit kurjategijad. Enamasti kipuvad baltlased majadest ja kauplustest varastama, aga on olnud ka paar suuremat pangaröövi. See on mõjutanud rootslaste suhtumist nendesse riikidesse. On oht, et kokku puututakse vaid Balti riikide kurjategijatega ja nähakse vaid nende riikide pahupoolt (Postimees, 20.04.2001).

Baltikumist pärit kuritegevus kasvab Rootsis jõudsalt, muutub järjest jõhkramaks ja organiseeritumaks. Kuritegevus kasvas plahvatuslikult pärast Rootsi ja Balti riikide vahelise viisavabaduse jõustumist 1997. aastal. Rootsi politsei on tuvastanud 600 isikut Eestist, Lätist ja Leedust, kelle nimed esinevad erinevates registrites seoses kuritegevusega. Kuritegevuse vähendamiseks peetakse olulisimaks sammuks Balti riikidega lepingu sõlmimist, mille järgi hakkaksid kurjategijad karistust kandma elukohajärgses riigis (DN, 8.07, 9.07, 12.07, SvD, 8.07, 11.07; Aftonbladet, 9.07, 10.07, 12.07.2002).

2003. aasta veebruaris sagesid Rootsis juhtumid, kus kurjategijad maksid kaupade eest võltsitud pangakaardiga. Artiklites käsitleti juhtumit, kus Kesk-Rootsis asuva Faluni linna alkoholi kaupluses ostsid kaks Eesti päritoluga meest võltsitud pangakaartiga alkoholi kokku 45 900 Eesti krooni eest. Politsei hoiatab, et Ida-Euroopa maade restoranis ei tasu pangakaardiga arvet maksta, sest samas võidakse kopeerida ka magnetriba.

Rootsi hakkab saatma sundkorras kurjategijaid oma kodumaale karistust lõpuni kandma. Artiklites kurdetakse selle üle, et Rootsi vanglad on ülerahvastatud ning vangide ülalpidamine on kulukas.

Prostitutsioon ja inimkaubandus

Prostitutsioon, nii nagu ka kuritegevus, on üks enim levinud teemasid Rootsi meedias. Nii levinud, et üks osa rootslasi arvab, et Tallinnas on prostituute hulgaliselt tänavatel näha. Prostitutsiooni teema tõi meediasse toonane minister Margaretha Winberg, kes asus selle vastu võitlema. Kampaniate peale on hulgaliselt kulutatud rootsi rahva raha. Klementi (2004) arvates on tegemist teemaga, kus varjatakse enda probleeme ja püütakse toonitada Eesti olevat probleeme. Eelkõige kirjutatakse konkreetsetest juhtumistest, kus on tabatud Eestist pärit prostituute. Näiteks kirjeldatakse artiklites seda, kuidas Rootsi politsei korraldas reidi nelja Stockholmi üürikorterisse, mida kasutati bordellina. Haarangu käigus vahistati mitu inimest, keda süüdistati bordelli pidamises ja seksuaalteenuste müümises. Seksuaalteenuseid müüvad naised olid pärit Eestist, Ungarist ja teistest Ida-Euroopa riikidest (Andreas Harne, Aftonbladet, 12.04, Hans Österman, 13.04.2002).

Teema kajastamise teiseks pooluseks on Läänemere äärsete riikide koostöö prostitutsiooni ohjeldamisel. Näiteks korraldasid Põhjamaad ja Balti riigid ühise kampania sekskaubanduse ja prostitutsiooni vastu (Maria Crofts, DN, 11.04.2002).

Kuna tegemist on nii kuuma teemaga, siis mõtleb üks õhtulehtedest lausa välja järgmise uudisloo: “Üks Tallinnas korraldatud Põhjamaade ja Baltikumi inimkaubanduse ja prostitutsiooni vastase konverentsi korraldajatest külastas ühel hilisõhtul Tallinna eeslinnas asuvat bordelli. Oma sõnul ei olnud ta prostituudiga vahekorras, vaid tahtis näha, kuidas äri toimub ja tüdrukuga lihtsalt rääkida.” (Richard Aschberg, Aftonbladet, 3.06.2002) Hiljem asuti uurima, et kes see mees on ja uurimise tulemusena selgus, et lugu oli väljamõeldud.

Eestit süüdistatakse ka selles, et siit on pärit inimkaubandusega tegelejad. Nimelt tabatakse Eesti päritoluga kupeldajad, kes tegelesid Eesti naiste Rootsi müümisega (Gunnar Sörbring, DN, 05.08.2003).

Narkootikumid

Järgmine suurem probleem Rootsi tagahoovis on narkootikumid.

Eestis valmistatud amfetamiin on juba aastaid olnud probleemiks Soomes, nüüd on ka Rootsi politsei hakanud avastama amfetamiinikoguseid, mis pärinevad Eestist ja Leedust. Politsei arvates on vaid aja küsimus, kuni heroiin leiab tee Baltikumist Rootsi. Põhjus on hinnas - gramm valget heroini maksab Balti riikides 200 Rootsi krooni, Rootsis 2000 krooni (DN, 26.04.2002).

Rootsi ametivõimud peavad viimasel ajal sagenenud narkootiliste ainete avastamise ühe põhjusena seda, et turu on üleküllastanud muuhulgas Eestis avatud uued uimasteid valmistavad vabrikud. Tollis avastatakse aina rohkem narkootikume ja see peegeldab narkootikumide levimist ühiskonnas” (Lasse Wierup, DN, 27.06.2003).

Narkootikumid pole probleemiks mitte ainult Rootsis vaid ka Eestis.

Vaevalt jõudis Eesti hakata rõõmu tundma Nõukogude Liidust vabanemise üle, kui üle piiride hakkas sisse voolama narkootikum koos selle juurde käivate probleemidega (nt kasvav kriminaalsus). Eesti geopoliitiline olukord, kui vaene transiitmaa ida ja lääne vahel on olnud maffiale suurepäraseks narkootikumidega kaubitsemise kohaks. Olukorda “kergendab” ka asjaolu, et ligikaudu kolmandik rahvastikust on venelased. Just marginaliseerunud vene rahvastiku hulgas ongi heroini tarbimise ja HI-viiruse kasvulava. Sotsiaalminister Siiri Oviiri sõnul ei ole riigil praegu lihtsalt raha, et maksta narkomaanide võõrutuskuuride eest, isegi kui nad on HIVi nakatunud. Jättes aga probleemi tähelepanuta nüüd, kasvab tulevikus lahenduse hind järjest kõrgemaks nii Eesti kui ka muu maailma jaoks. Seega ollakse teelahkmel just praegu, kui epideemia on alles algusjärgus (Anna-Lena Haverdahl, SvD, 8.07.2002).

Kui teisel perioodil kirjutati palju sellest, kuidas kuritegevus ja narkootikumid tulevad just Eestist, siis perioodi lõpus hakkab järjest rohkem ilmuma artikleid selle kohta, kuidas Põhjamaad ja Baltikum teevad koostööd. “Kui me suudame Põhjamaad ja Baltimaad siduda kokku, tegemaks tihedad koostööd kõikidel tasanditel, saavutame suuremat edu” (SvD, 24.09.2003). Skandinaavia- ja Baltimaade sotsiaalala ministrid kohtusid Lundis ja arutasid koostöö üle narkootikumide piiramise küsimuses. Viis Põhjamaade ministrit kirjutasid alla narkopoliitika strateegiale.

Narkootikumid on muutunud järjest raskemaks probleemiks Põhjamaades ja Baltikumis. Koostööd tehes võitleme kuritegevuse vastu, mis teenib rikkusi narkootikume müües (SvD, 24.09.2003).

Jätkeb ka alkoholi ja tubakatoodete smuugeldamine Rootsi. Smuugeldajate lemmiksadamaks on saanud Stockholmist 70 kilomeetri kaugusel asuv Kappelskär. Lisaks narkootikumidele hakkab Rootsi tulema ka rohkem odavat alkoholi.

Eestist saab tuua senisest rohkem odavat alkoholi ning ka Soome madaldab alkoholiaktsiisi. Lubatavale maaletoodavale hulgale lisanduvad ka Ahvenamaa *tax free* kvoodid, seega järgmisel aastal saab laevaga Rootsi tuua 11 liitrit viina korraga. Tallink kavatseb panna Tallinn-Stockholmi laevaliini sõitma läbi Ahvenamaa, ning praeguse seisuga saab Tallinna reisijatel olema õigus nii Euroopa Liidu kui Ahvenamaa *tax free* kvootidele (Johan Hellekant, SvD, 13.11.2003).

Rootsi kimpus võõrtöötajõuga

Asüülitaotlemisest Rootsis on eestlaste hulgas saanud soodne võimalus heaoluriigis paar aastat legaalselt töötada ning lisaks sotsiaaltoetusi saada. Kappelskäri toll saadab iga nädal tagasi Rootsi saabunud õnneotsijad, kel pole piisavalt raha, et end Rootsis elatada. Paljud pääsevad siiski tollikontrollist läbi ning töötavad mustalt erinevatel töökohtadel terves Rootsis. Rootsi politseil napib põhjalikuks musta tööjõu sissevoolu kontrollimiseks vahendeid. Balti riikidest Rootsi saabunud illegaalsed töölised on varmad süsteemi nõrkusi ära kasutama. Vahelejäämise korral taotletakse kiiresti asüüli, kuna see tagab lisaks sotsiaaltoetusele ka tööloa. Stockholm poliitsei väitel võivad nii nemad kui ka migratsiooniamet teada, et asüülitaotlus on bluff, aga nad ei saa midagi teha.

Estonia katastroofi ja laevaliiklus Läänemerel

Estonia katastroofi teema esines esimesel perioodil vaid kõrvalteemana, seoses reisijate arvu vähenemise kirjeldamisega ning lugejad võtsid sõna seoses laeva ja hukkunute ülestõstmisega.

Nii Rootsi kui kogu maailma ajakirjandus pühendas laevakatastroofile Läänemerel rohkem tähelepanu kui näiteks Vene vägede väljaviimisele Eestist. Võõras sõjavägi, iseseisvus ja piirid pole teema, mis vallutaks päevade kaupa uudiste esikohta. Ligi tuhande süütult, kuid kohutavalt surnud Euroopa riikide elaniku juhtum on seda kindlasti. Katastroofi kirjeldamisel oli hästi näha ka kultuurilised erinevused. Soome lehed sõimasid Rootsit, Saksamaad ja Eestit, Rootsi lehed süüdistasid Soomet, Eestit ja

Saksamaad ning Saksamaa lehed kirusid Rootsit, Soomet ja Eestit. Ainult Eesti lehed sõimasid iseennast (Äripäev, 13.06.1995).

Aastal 2002 ja 2003 Estonia katastroofi teema jätkub, hoolimata sellest, et sündmusest on möödunud aastaid, artiklite arv pole suur. 2002. aasta veebruaris esitasid neli Rootsi parlamendiliiget konstitutsioonikomisjonile kaebuse valitsuse peale, kuna nende arvates ei täidetud pärast Estonia uppumist kõiki kohustusi korrektselt. Kaebuses viidatakse “uute faktide” ilmnemisele, mis annavad põhjust edasisteks uuringuteks, aga valitsus ei ole seda teinud (Anders Hellberg, DN, 06.02.2002).

Rootsi integratsiooniminister Mona Sahlin teatas, et kuna parvlaev Estonia huku asjus ei ole esile kerkinud mingeid uusi asitõendeid, siis ei ole uus uurimisprotsess motiveeritud. Kohtumisel viidati sadamaprotokollile, mis oli koostatud vahetult enne Estonia lahkumist sadamast septembris 1994. Protokollis on kirjas rida tõsiseid puudusi Estonial, mille järgi laev tegelikult ei oleks tohtinud sadamast lahkuda (Lillemor Melsted, TT, Helsingborgs Dagblad, 04.04.2002).

Küsimust Estonia uppumise süü kohta ei võeta Rootsi kohtus arutlusele. Kõrgeima astme kohus otsustas nimetatud komplitseeritud teemat mitte üles võtta. Antud otsusega kadus Estonia katastroofis hukkunute omaste viimane võimalus leida Rootsi kohtus küsimusele lahendus. (Björn Hygstedt, SvD, DN, 08.02.2002)

Veel ilmus artikleid septembris laevahuku kuupäeva vahetus läheduses ja seoses TV 4 dokumentaalfilmi seeriaga Estonia huku kohta, kus jätkuvalt otsitakse süüdlasi. Rootslastele on Estonia laevahuku teema valus. Rootsi kaks suuremat kinodeketti keeldusid näiteks näitamast saksa ajakirjanik Jutta Rabbe ettevõtmisel valminud parvlaeva “Estonia” huku ainetel vändatud filmi “The Baltic Storm” (DN, 04.12.2003). Seda, kui tundliku teemaga on tegemist, näitab lause ühes artiklis: “Kui Laar kasutas inglise keelset sõna “Estonia” tardusid inimesed hetkeks valusa seose tõttu paigale.” (Expressen, 12.09.2003)

Kuna Estonia hukk hirmutas tugevalt rootslasi, siis avaldab rootsi meedia hulgaliselt samalaadseid artikleid laevaliiklusest Läänemeresel.

Pea iga nädal tuleb rahutust tekitavaid raporteid probleemide kohta laevadel, mis sõidavad Tallinna ja Helsingi vahet. Enim on kannatada saanud Linda Express. Mitmel juhul on laevad sattunud teineteisele liiga lähedale, kuna laevaliiklus ei ole konkreetselt reguleeritud. Järgmisest suvest peaks aga olukord paranema, sest Soome, Eesti ja Venemaa on otsustanud koostöös korraldada laevaliikluse 2 miili laiuses merekoridoris.” (Stefan Lundberg, DN, 25.07.2002)

Soome lahel on tihe laevaliiklus, kus ohtlikult ristub turismitee järjest suureneva kaubateega. (Tiina Meri, DN, 01.08.2002)

Rootsi Eestis ja Eesti Rootsis

Tegemist on teemaga, mis on leidnud peamiselt kajastamist päevalehtedes. Ühes osas artiklites räägitakse Eestis elanud rannarootslastest. Üksikuid artikleid on rootsi mälestistest Tartus ja Tallinnas. Kõige rohkem on tähelepanu pälvinud varade tagastamine Rootsi Mihkli kogudusele Tallinnas ja Rootsi kuningapaari külaskäik Eestisse selle sündmuse puhul. 2002. aasta mais tagastati nimelt Rootsi koguduse St. Mikaeli kiriku taas-sisseõnnistamisel kirikule kuulunud esemed.

Pärast 1943. aasta Nõukogude vägede saabumist Balti riikidesse põgenesid paljud eesti-rootslased võttes endaga kaasa Eesti kirikutes leiduvaid väärisesemeid. Nad juba aimasid ette, mis nendest esemetest vastasel korral võib saada. Rootsi jõudes andsid põgenikud väärtuslikud esemed üle riigi antikvaarile, kes omakorda andis need edasi muuseumile. Kõige vanemaks väärisesemeks on karikas 1656. aastast. (Bengt Falkkloo, DN, 04.05.2002; Expressen 30.04.2002)

Eestlased Rootsis

Vaadeldava perioodi ajaleheveergudel leiab üksikuid artikleid ka Rootsis elavatest eestlastest. Mitmes artiklis kirjutatakse Andres Küngist seoses tema raamatu “Baltikumile elatud elu” ilmumisega. A. Künigi ootamatu surma järel ilmus ajalehtedes terve rida rootsi meediale iseloomulikke järelhüüdeid. Samalaadsetes järelhüüetes mainitakse teiste väliseestlaste puhul alati ka lahkunu Eesti päritolu. Veel leidub ajalehtedes artikleid Maarja Talgrest, Ivo Illistest, Neeme Järvist, Ilon Wiklandist jt. Maarja Talgrel ilmus 1990.aastal romaan Leo – ett estniskt öde (Leo – üks eesti saatus), mille sündmustik jälgis paralleelselt kirjaniku 1944. aastal tšekistide poolt tapetud isa ja Eesti riikluse käekäiku kahe maailmasõja vahel. Teisel perioodil ilmus romaan Leos

dotter (Leo tütar), mis ei keskendu niivõrd välisele ajaloolisele aspektile, vaid annab edasi sisepildi väikesest Maarjast, kes kasvas üles “vabal maal rahu ajal”, ent kes üle kõige kartis kogu aeg kahte – et teda ei võeta tema kaaslaste poolt omaks ning et Stalini käsilased ta röövivad. Arvustaja sõnul maalib romaan ereda pildi II maailmasõjast raputatud Rootsist, mis mitte üksnes ei võtnud põgenikke vastu, vaid ka neid Balti riikidesse tagasi saatis.

Eestlased on vapper, aga meeleheitele aetud väike rahvus, kes jääb Hitleri ja Stalini risttule alla ja hiljem pärast osa rahva Siberisse saatmist, seotakse Nõukogude Liiduga. (Stefan Spjut, SvD, 22.08.2003)

Lisaks Talgrele on viimasel ajal ilmunud ka Hans Laidwe ja suursaadik Henrik Liljegreni mälestusraamatud.

2003. aasta jõuluõhtul tekitas elevust eesti päritoluga TV4 programmijuht Kristian Luuk, kes pakkus peaminister Göran Perssonile eesti jõulutoite.

Göran Perssonile verivorst eriti ei maitsenud, pigem oli ta üllatunud selle serveerimise viisist ja Eesti napsist. Aga saate lindistamise ajal käitus Persson diplomaatiliselt. “Olles sinu külaline, solvaksin vastuvõtjat, toite mitte maitstes. Eesti verivorst ja sidruniviin - seda jõuluõhtut ei unusta ma kindlasti mitte kunagi”, ütles peaminister. (Expressen, 24.12.2003)

Eesti kultuur ja teadus

Eesti kultuurist kirjutatakse peaaesjalikult konkreetsete isikute läbi, kes on teinud endale nime ka väljaspool Eestit. Mitu artiklit on Jaan Krossist, keda nimetatakse ka ajakirjanike poolt “lootuse kirjanikuks”.

Ühelgi teisel kirjanikul, peale Solženitsõni, ei ole olnud nii dramaatilist elulugu kui Krossil. Ta on istunud nii natside kui ka kommunistide vanglates, olnud Siberi koonduslaagris ja kõigest eluga välja tulnud. Ta on kirjeldanud sageli oma elukogemusele toetudes lootusetuna näivat võitlust ülemvõimu vastu, kuid ei kaotanud seejuures ise kunagi lootust. (Christian Braw, SvD, 13.02.2002)

Mitmes väljaandes on kirjutatud Jaan Kaplinski ja Johannes Salminenil ilmunud kirjade kogumikust. Heliloojatest esinevad Neeme Järvi, Erki-Sven Tüür ja Arvo Pärt. Viimasest on ajalehtedes juttu seoses Torsten Kälvemargi raamatu ilmumisega Arvo

Pärdi kohta, kus ta annab põhjaliku ülevaate helilooja elust ja tegevusest. Pärti nähakse kui sillaehitajat ida ja lääne vahel. (Magnus Ringgren, Aftonbladet, 02.08.2002)

Intervjuudest selgub, et Eestit ei peeta rootslaste silmis teaduseriigiks. Pigem arvatakse, et tegemist on mahajäänud riigiga. Siiski ilmub teisel perioodil artikleid, mis püüavad kummutada seda arvamust.

Tallinn on viimastel aastatel saanud kohaks, kus katsetatakse erinevaid mobiilse Interneti võimalusi, äratades tähelepanu ka väljaspool Eestit. Eesti oma väiksuses on ideaalne test-turg. Üle kolmandiku eestlastest kasutab Interneti panka ja enam kui igal teisel eestlasel on mobiiltelefon. Ekspordinõukogu möödunudaastases uurimuses mobiilse Interneti kohta osutati Eestile kui võimalikule katsetusturule. Tähelepanu osaliseks on saanud mobiilse parkimise võimalus. Ericsson katsetab paljusid uusi teenuseid just Eestis, kuigi see pole teadlik strateegia. Eesti edu selles valdkonnas põhjendab peaminister Siim Kallas nii: “See on meie suhtumine tehnikasse. Me oleme seiklushimulised.” (Lilian Almroth, DN, 17.06.2002).

5.5.4. Pealkirja ja teksti emotsionaalne varjund

Kontentanalüüsi tehes selgus, et esimesel perioodil domineeris pealkirjades neutraalne varjund, teisel perioodil oli valdavalt neutraalne toon, aga esines suhteliselt palju kõmulist.

Tabel 2

Pealkirja emotsionaalne varjund

	1995-1997	2002-2003
1. Neutraalne	46 %	28 %
2. Kriitiline, ründav	4 %	12 %
3. Irooniline	4 %	2 %
4. Pateetiline	5 %	3 %
5. Normatiivne	2 %	2 %
6. Ideoloogiline	2 %	3 %
7. Dramaatiline, kõmuline	28 %	43 %
8. Muu	9 %	7 %

Mõned näited esimesest perioodist neutraalse varjundiga pealkirjadest: “Ühe kirjaniku tee presidendiks”, “Eesti otsib uut peaministrit”, “Vasakpoolsed võivad võita Eestis”, “Eesti meremehed saavad oma ametiühingu”.

Dramaatilisi pealkirju samast perioodist: “Halvim mõeldav uudis”, “Iga kümnes kadus”, “Viimane peatuspaik”, “Eesti Watergate kukutas valitsuse”, “Vägivald ja korrupsioon on igapäevaelu”, “Vanad poliitikud tagasi”.

Teisel perioodil esines samuti peamiselt neutraalne toon. Näiteks võib tuua pealkirju: “Värmlandi maakond loodab uutele arstidele Eestist”, “Uus kaubakeskus Tallinnas”, “Abi läheb sõpruslinna Eestis”, “Avasta unustatud puhkuseparadiisid Eestis”, “Eesti ja Euroopa Liit”.

Mõned näited kõmulise varjundiga pealkirjadest: “Kas tõesti võib idaeurooplasi usaldada?”, “Järjest rohkem idaeurooplasi rootsi vanglas”, “Rootslased suurendavad Eesti prostitutsiooni”, “Seksiostjad nimeliselt kliendiregistris teada”, “Suur hulk narkootikumi kätte saadud Linköpingis”, “Eesti madalad maksud ärritavad Perssoni”, “Inimkaubitsejate rühmitus purustatud”, “Sofia, 19, rootsi meeste seksiori”, “8 uut süüdistatavat kinni võetud”, “Narkootikumid ja HIV-epideemia ohustab Eestit”, “Eestlased teenivad 20 krooni tunnis”.

Kui esimesel perioodil esines kõmulist varjundit pealkirjades peamiselt tabloidlehtedes, siis teisel perioodil polnud suurt erinevust kvaliteetlehtede ja tabloidlehtede vahel. Tõsi küll, tabloidlehtede pealkirjad olid rohkem kõmule orienteeritud.

Lepp (2004) väidab, et hoolimata pealkirjade sensatsioonilisusest kirjutatakse Eestist äärmiselt positiivselt debatilehekülgedel. Eriti hästi oli seda märgata diskussioonis tööjõu vaba liikumise kohta.

Tehes kontentanalüüsi selgus, et esimesel perioodil ilmnes kogu teksti emotsionaalse varjundina suhteliselt palju neutraalset tooni, millele lisandus kõmuline varjund. Teisel perioodil neutraalse tooni domineerimine säilis, kuigi osakaal veidi vähenes ja kõmulise tooni osakaal suurenes. Näiteid neutraalsetest ja kõmulistest artiklitest leiab lisast 4.

Kogu teksti emotsionaalne varjund

	1995-1997	2002-2003
1. Neutraalne	52 %	48 %
2. Kriitiline, ründav	4 %	8 %
3. Irooniline	2 %	3 %
4. Pateetiline	3 %	2 %
5. Normatiivne	1 %	1 %
6. Ideoloogiline	1 %	1 %
7. Dramaatiline, kõmuline	29 %	33 %
8. Muu	8 %	7 %

Võrreldes esimest ja teist perioodi on näha, et teisel perioodil on nii pealkirjad kui tekstid läinud kõmulisemaks. Rootsis on päevalehtede tiraažid vähenenud ja see sunnib lehti orienteeruma kõmulistele uudistele tähelepanu ja müügiedu suurendamiseks. Võrreldes esimese perioodiga on õhtulehtedes ilmunud artiklite osakaal teisel perioodil suurem. Tunda on ajakirjanduse üldist kolletumist.

6. FORMALISEERIMATA ANALÜÜSI TULEMUSED

Analüüsiks on kasutanud 1995-1997 ja 2002-2003 aasta Rootsi ajakirjanduses ilmunud Eesti-teemalisi artikleid. Valiku lähtepunktiks oli see, et üks, kuid emotsioone lõkkele lõöv artikkel mõjutab rohkem, kui kümmekeelne neutraalset lugu. Esimesel ja teisel perioodil analüüsiti kokku 300 artiklit.

Analüüsi tulemusena võib välja tuua kuus suuremat rühma. Need on: Edukas Eesti, Ilus Eesti, Abivajaja Eesti, Konfliktne Eesti, Muutumise vajadus ning Meie ja Nemad. Esimesel perioodil domineerisid Edukas Eesti ja Konfliktne Eesti. Teisel perioodil vähenes Edukas Eesti ja Konfliktne Eesti. Võimsamalt kerkis esile Abivajav Eesti ja Ohtlik Eesti. Täiesti uueks ilmnis Meie ja nemad.

Tabel 4

Mõtteviiside muutused erinevate perioodide lõikes

Mõtteviis	1995-1997	2002-2003
Edukas Eesti	36 %	14 %
Ilus Eesti	11 %	7 %
Abivajav Eesti	17 %	20 %
Konfliktne Eesti	22 %	16 %
Muutumise vajadus	6 %	5 %
Ohtlik Eesti	8 %	26 %
Meie ja nemad	0 %	12 %

6.1. Esimesel perioodil esinenud mõtteviisid

Esimese perioodi põhilised mõtteviisid olid Edukas Eesti, Ilus Eesti, Abivajaja Eesti ja Konfliktne Eesti.

Edukas Eesti

Uus Eesti (Det nya Estland)

Esines peamiselt esimesel perioodi artiklites, aga on täiesti kadunud teiseks perioodiks, kuna Eesti pole enam "uus". Rootslaste meelest oli Eesti nii palju muutunud võrreldes sellega, mis pildi nad said siit Eestit esimest korda avastades 1988. aastal, et nad toovad artiklites meelsasti erinevused välja. Uus Eesti on eelkõige noorte ja edukate Eesti.

Nad on noored ja kõrgharidusega. Nad teevad karjääri ja teenivad hästi. "Meile, noortele, on Eestis antud ajalooline võimalus", ütleb pearaamatupidaja Katrin Kaarli (24). (Nüüd võtavad noored üle uues Eestis, DN, 31.08.1997)

Siin rõhutakse noorusele ja tublidusele. Artiklis väljendatakse arvamust, et Eesti ühiskonnas on haritud noortele antud suur võimalus. Nad on reisinud ringi ja õppinud välismaal. Neid ei koorma vanema põlvkonna viiekümne aasta koorem. Eestis vajatakse keeleoskusega ja eriharidusega noori. Rahvusvahelised teadmised majanduses, kaubanduses ja poliitikas on kõrgelt hinnatud. Ühelt poolt imetletakse ja öeldakse Eestile kiidusõnu, teiselt poolt lööb artiklites välja kadedus. "Samal ajal kui hea haridusega noored Rootsis käivad töötutena ringi, teevad nendega samaealised Eestis karjääri." (ibid).

Eestlastel läheb hästi, aga rootslaste meelest on neil edust hoolimata veel palju õppida. Artiklis "Uus põlvkond võtab üle" (Arbetarbladet, 14.08.1996) hinnatakse kõrgelt noorte tegutsemisindu, aga "Leili Puustusmaa lakib mööblit ilma kaitsevahenditeta. Lakilõhn on nii tugev, et see võiks murda hobuse". Siit tuleb meeldetuletus, et oleks vajalik kasutada kaitsevahendeid "nii nagu meil Rootsis".

Väike, aga tubli!

Ilmnes peamiselt esimesel perioodi majandusartiklites. Eesti kiiret majandusarengut kiidetakse ja Eestit nimetatakse imelapseks.

Ümberõppimine on käinud valutumalt kui mujal Baltikumis. Tööstus ja eksport on rohkem diferentseeritud kui Lätis ja Leedus. Töötus on väiksem ja sissetulekud kõrgemad, isegi kõrgemad kui ametlikud arvud näitavad (Eesti enam ja enam Lääneriik, SvD, 30.03.1996).

Siin on selgelt näha, et Eestit võetakse ühe riigina Baltikumist ja Eestit võrreldakse Läti ja Leeduga ning mitte Lääneriikidega. Kui vaadelda hierarhiat, siis on Rootsi kõrgemal, sest tema on hinnangu andja.

Kolmest Baltimaast, mis tähistavad oma vabaduse viieaastajuubelit sellel aastal, on Eesti väikseim (*hellitlevalt ja soosivalt*) ja kõige kiirema majandusarenguga, konstateeris Sparbanken oma raportis. (Eesti kiire edasimarss, Göteborgs Posten, 01.06.1996)

Võrreldakse samamoodi Baltimaadega. Hellitussõna näitab Rootsi positiivset suhtumist (Väike, aga tubli!). Eksperdik on taas Rootsi ja seekord panga näol (näitab usaldust). Esimesel perioodil kiidab Rootsi Eestit ka kiire arengu eest ja Euroopa Liidu liikmesriigiks taotlemiseni jõudmise eest.

Ainult mõni aasta tagasi nägi Eesti külastaja vaid auklikke teid, tühje poeriuleid, telefone, mis ei töötanud, olematut teenindust, ettetõmmatud kardinaid ja idariigi sumbunud lõhna. Nüüd seisab Eesti esimeste seas, kes soovivad astuda Euroopa Liitu. Toimunud on üllatama panev areng. (Idariigi lõhnast Euroopa Liidu liikmesmaani, DN, 18.07.1997).

Arengut on hea näidata tuues näited, millest milleni on jõutud. Väike aga tubli mõtteviis jätkub ka teise perioodi majandusartiklites. Ka küsitletud (nt Lepp, 2004) esitasid seda kui Eestile iseloomulikku mõtteviisi.

Ilus Eesti

Antud mõtteviis esineb vähem esimesel perioodil ja rohkem teisel perioodil. Rootslasi kutsutakse üles Eestit külastama, enne kui selleks hilja on.

Eesti on praegu fantastiline maa, mida tundma õppida ja seda peaks tegema kindlasti enne kui ta kaotab oma sarmi. Varsti on ta nagu iga teine Lääneriik. (Eesti maffia jätab rootslased rahule, Skånska Dagbladet, 16. 09.1996)

Abivajaja Eesti

Ärikultuure uurides jõutakse järeldusele, et kõigist uurimisalustest on Rootsi kõige naiselikum. Feminiinsetes kultuurides peetakse peamisteks väärtusteks inimestevahelisi suhteid, elukvaliteeti, keskkonda, teenindust, hoolitust – lühidalt, ühiskonda, mis

kannab inimeste eest hoolt. (Lewis, 1997: 256). Rootslaste suur abistamise soov on sellest ideest kantud. Lisades siia suhete mõjutegurina nimetatud süütunde (Ignats 2004), saamegi Rootsi kui Eesti kõige suurema toetaja. Mõtteviis ilmneb hästi poliitilistes artiklites, kus põhiteemaks on poliitilistes küsimustes mitte hakkama saamine. Kriisidest kantud poliitikat kui tüüpilist teemat ajakirjanduses mainib ka Ekecrantz (2002: 13). Näiteks esineb antud mõtteviisi esimesel perioodil presidendivalimiste ajal.

50 aastat Nõukogude Liidus olemisel on oma hind. Selle tõttu poliitilised oskused ja kogemused lihtsalt puuduvad. Umbes 80 protsenti Riigikogu saadikutest on olnud kommunistliku partei liikmed ja ainukesed kogemused pärinevad sealt. (Ebaõnnestunud presidendi valimised, DN, 28.08.1996)

Eesti peaks ükskord ja korralikult tegema poliitikas toa korda. (DN, 02.03.2003)

Artiklites kirjeldatakse valimiste käiku ja valimiste ebaõnnestumisel väidetakse, et Eesti on “noor demokraatia, kellel on veel palju õppida”, seda kõike räägitakse Rootsi poliitilise osavuse taustal. "Märkimisväärne on parlamendi võimetus leppida kokku presidendi kandidaadis." (Ka mitte kolmandal korral, DN, 28.08.1996). “Enamus maailma poliitikuid on ühel meelel, et president Lennart Meri võidab kõigest hoolimata” (Eesti segadus, Göteborgs Posten, 28.08.1996). Siin näidatakse, et mujal maailmas on juba ammu kõik selge, kes peaks president olema, aga Eesti ei saa ikka veel hakkama otsustamisega.

Eesti esineb artiklites tihti paluja rolli. Rootslased aitavad hea meelega, nii teadmiste kui ka rahaga. Vahel ka siis, kui ei küsita. Ühelt poolt on tegemist tõepoolest puhtast südamest tuleva sooviga aidata, et Eesti jõuaks järele Lääneriikidele, teiselt poolt annab abi andmine ka võimu. Abi andja on ka otsustaja, mis moel ja kuidas teine peab tegutsema.

Vahel on Eesti passiivne. Ta ei ütlegi midagi muud kui, et abi oleks vaja ja ta ei formuleeri oma abisoovi. Vahel on jälle eestlased aktiivsed - nad ütlevad selgelt välja, miks ja millist abi nad soovivad. Siin on võimusuhted hierarhilised - on selge, et abivajaja tunneb puudust millestki sellisest, mis aitajal olemas on ning see asetab ta paluja positsiooni.

Pääsküla prügimägi kasvab tallinlastel üle pea. Nüüd on tehtud plaanid uue prügimäe jaoks. Kuid probleemiks on, nagu tavaliselt, raha puudus. (Tallinna prügimägi on töötutele sissetuleku allikaks, Göteborgs Posten, 15.07.1996)

Siin on tegemist selgelt ülepea kasvava probleemiga ja viidatakse eestlaste tavalisele probleemile - rahapuudusele. Artiklis mainitakse ka päästjat - Göteborgi linna, kes on "aidanud Tallinnat üsna palju, et linn saaks lahendada oma keskkonnaprobleemid".

Vajadused on suured. Eesti saab õnneks üsna palju abi väljastpoolt. Eelkõige nendes paljudes projektides, mis on ette nähtud linnade ja tööstuste reovee puhastamiseks. Läänemere ümbruses olevad rikkad maad - Rootsi, Soome, Saksamaa ja Taani aitavad. Eesmärgiks on puhtam ja kalarikkam Läänemeri. (ibid)

Õnneks tõttavad vaesele ja väiksele Eestile appi "rikkad maad". Tähele tasub panna ka maade järjekorda. Need pole mitte geograafilises järjestuses (Soome oleks sellisel juhul esimene), vaid Rootsi on pandud iseenesest mõistetavalt esimeseks. Vahel näidatakse artiklis lihtsalt kui suurt abi Eesti vajaks, ilma et konkreetset abi palumist artiklis esineks.

Hiiglaslik toru purskab kõrgele taevasse vastikut, musta vett. See on tuhk ja põlevkivijääd, mis on järgi jäänud tootmisest. (Mürgitatud Narva, DN, 15.07.1996)

Sellega on loodud vastik ja hirmutav pilt olukorrast Eestis. Ühelt poolt tekitab see tahtmist ebameeldivast objektist eemale tõmbuda, teiselt poolt tekib haletsustunne ja soov aidata. Pealegi kui asi puudutab rootslasi endid - elame me ju samas keskkonnas. Kui Eestis reostatakse loodust, siis see mõjutab paratamatult ka Rootsit. Artiklites esinevad eksperdid, kes kinnitavad olukorra katastroofilisust. "Vattenfalli eksperdid käisid seal ja vaatasid ringi. Nad suutsid ainult pead vangutada. "Õudne!" Ka eksperdid suutsid vaid päid vangutada.

"Suurema ja targema" positsioon võetakse juhul kui käiakse lastekodudes ja vanadekodudes. Kahtlematult ei ole Eesti sotsiaalhooldus-süsteem arenenud veel nii kaugele kui Rootsi oma, aga olukord on paranenud võrreldes 1990. aastate algusega. Sellest hoolimata oodatakse meie lastekodudelt viletsat seisu.

Tori vanadekodu meenutab mahajäetud, kokkukukkunud raudteejaama. Telliskivid on seinast siit-sealt välja kukkunud. Vana ja katkine pink seisab umbrohus ja ukсед on piida küljest maha kukkumas. (Vaikne ootus elu lõpp-peatuses, Vestman Läns Tidning, 15.07.1996)

Lugu ilmub rubriigis “Sõpruslinnad Västerås ja Vändra”. Otseselt ju abi ei paluta, aga kirjeldades pilti Tori vanadekodust, tekib küll paljudel soov midagi ära teha ja Eesti vanureid toetada.

Abi vajamist näidatakse ka selle läbi, kui suure tänuga abi vastu võetakse. Selleks pole alati isegi sõnu vaja. “Olga ei saa rääkida, aga ta teeb suurest rõõmust uue jaki ja mantli üle mõned tantsusammud.” Vaesust ja abivajamist on kerge demonstreerida toidu kaudu. Vanadekodu juhataja jagab välja pühapäevase lõunasöögi, mis loogiliselt võttes peaks argipäeva toidust pisut parem olema. “Peale mõne makaroniga piimasupi saavad vanurid kaks leivatükki ja tüki kuivatatud kala.” Toidu kirjeldamise teel näidatakse vanadekodu ääretut vaesust.

Eesti riik otseselt abi ei palu. Kui abi palutakse, on selleks inimene madalamalt astmelt. Nii on ka abi palumine konkreetsem. Näiteks võib tuua Võru haigla peearsti Mait Karlise, kes küsimuse peale, kas ta ei võrdleks Eesti ja Rootsi haiglaid (mis iseenesest näitab küsija võimu - nii tema kui vastaja teab, et Rootsis on haiglad paremas korras) ütleb: “Mein lieber Herr!” Ja jätkab konkreetse abipalvega.

Loomulikult võime me alati soovida paremat tehnikat. Aga kõige rohkem on meil vaja teadmisi. Me vajame haritud personali ning muu hulgas on meil vaja õppida patsiendikeskset ravi. (Suur haigla väikeste rahaliste vahenditega. Arbetet, 03.08.1996)

Millist abi Eesti vajaks? (küsimus on suunatud Eesti riigile kui üldisele, aga vastus lähtub ikka konkreetse abivajaja soovidest.) Meil on vaja konkreetseid asju, näiteks arvuteid, et me saaksime korda teha oma infopanga. Praegu on Eestis 135 noortepolitseinikku ja nende kõikide peale üks arvuti, mis on minu laual. (Kasiinod Tallinnas, DN, 04.03.1995)

Kui eelmises lõigus sooviti väljaõpet, siis siin tahetakse saada praktilisi asju, mida saab töös kasutada. Abitaotleja on aktiivses rollis ja peaaegu võrdne abiandjaga. Eestlasi peetakse üldiselt uhketeks, kergem on tunnistada, et me vajame teadmisi, kui humanitaarabi, sest teadmised on õilsamad kui vanad riided.

Rootslased annavad meelsamini abi kui tegemist on rootslaste endi jaoks oluliste küsimustega, nagu keskkonnaprobleemid (Narva, Sillamäe, Läänemeri), venelaste integreerimine ühiskonda (vähemused), vanurite ja väetite abistamine (sotsiaalhoolekanne) jne. Need on kõik valdkonnad, mille eest riik Rootsis hoolt kannab.

Eestit aidatakse ka liitumisel Euroopa Liiduga. See, et Rootsi võtab endale vastutuse ja kohustuse Eesti eest, tuli välja ka uurimistöö suhete osas (Eesti asi on Rootsi asi). Dagens Nyheteris (24.05.1997) kirjutatakse, et “suured” riigid Euroopa Liidus tahavad võtta liikmeks Poola, Tšehhi ja Ungari. Võibolla isegi Slovakkia.

Balti riigid jäetakse aga silmitsi tundmatu tulevikuga. Nende jaoks on see ei-ütlemine nii NATO kui Euroopa Liidu poolt. Kuid see oleks väga ohtlik ning seda võib tõlgendada kui Euroopa uut geograafilist tükeldamist. (Rootsi peab seisma Eesti eest, DN, 24.05.1997)

Rootsit on nimetatud Eesti advokaadiks Euroopa Liitu astumisel. Artiklis koputatakse rootslaste südametunnistusele: “Mitte keegi teine Euroopa Liidus ei tegele Eesti probleemidega.” Rootsi on tuntud vaeste ja väikeste aitajana kogu maailmas. Artiklis on tal võimupositsioon. Eesti enda käest ei küsita, mida tema arvab. Nii tegutseb Rootsi vanema vennana, kes ajab asjad ise korda. “Selge on see, et Rootsi peab Eesti eest võitlema, sest huvi Läänemere piirkonna vastu on mujal nõrk.” (Eesti EL-debatt, DN, 11.01.1997).

Konfliktne Eesti

Diskursused ilmnevad alati paremini konfliktide ja õnnetuste ajal. Konflikti diskursust iseloomustab tegelaste avalik vastuseis. Kõiki esinenud konflikte võib pidada huvide konfliktideks - tegelastel on omad huvid ja nende realiseerimine tekitab pingeid. Konfliktsete suhete tegelikud tagamaad ulatuvad kaugemale minevikku. Esimesel perioodil on konfliktideks maade tagastamine, konflikt Jörn Donneriga, kes teeb ettepaneku muuta Eesti kakskeelseks, piiritülid Venemaaga ja vene vähemuse olukord.

Üheks näiteks konflikti kohta on maade tagastamine endistele rannarootslastele. Ühelt poolt on siin tegelaseks endine rannarootslane, kes sõja ajal põgenes Rootsi ja teiselt poolt Eesti riik koos oma seadustega, vallavalitsus ja kohalikud elanikud. Paljud Eestist pärit rootslased soovisid oma endisi talusid tagasi saada, esitasid selleks taotluse, kuid tagasi saamisel esinesid suured probleemid.

Meil kõigil on omad mälestused. Minu jaoks on see kogu minu lapsepõlv ja suur osa noorusest. Meie eisiad on siin käinud ja kündnud põldu viikingiajast peale. Rannarootslased olid vähemusrahvas. Kas siis selle pärast nad käituvad meiega nii inetult meie endises elupaigas? Nad hoiavad oma elanikke (*etteheide*) ja loodavad, et me sureme, siis võib taotlused panna seisma. (Unistus lapsepõlvkodust, SvD, 02.03.1997)

Selles näites võib tunda viha ja pettumust ("Kas siis selle pärast..."), 50 aastat on neil olnud koduigatsus ja kui nad lõpuks on jõudnud oma koju tagasi, aetakse nad uuesti minema. Konflikt läheb ajas tagasi. Paljud Rootsis elavad eestlased peavad oma viimased aastad elama teadmises, et nende endine kodumaa ei võta neid sugugi kahel käel vastu.

Me oleme õiged omanikud, pole olemas ühtegi kindlat paberit selle kohta (kahekordne kinnitus, et neil on õigus), et meie talu on müüdud. Sellepärast tahame me tagasi saada oma lapsepõlvkodu. (Ta tahab tagasi saada oma isakodu, Upsala Nya Tidning, 21.10.1996)

Antud artiklis rõhub Rootsis elav eestlane oma õigusele ("meie oleme õiged omanikud"). Nad lihtsalt ei suuda mõista, kuidas nad ei saa oma talusid tagasi, kui seaduse järgi on nemad omanikud. Rootslastele on omane suur õiglustunne. Enamasti artiklites eestlaste arvamust ei küsita. Ühe erandina ilmus artikkel "Nad peaksid olema tänulikud."

Me oleme rahvas, kel on olnud 50 aastat väga raske. Neil eestlastel, kes põgenesid Rootsi, on oma uuel kodumaal hea elada. Nad peaksid olema tänulikud ja neil peaks olema kahju meist, kel on olnud nii raske. Sellepärast pole neil mingit põhjust taotleda tagasi oma vanu maju ja kortereid", ütleb Paldiski linnapea Jaan Mölder. (Upsala Nya Tidning, 21.10.1996).

Siin esitatakse eestlaste seisukoht. Eestlased suruvad oma õigusele (“nendel on isegi juba hea”) ja kaastundele (“neil peaks meist kahju olema”). Kuid see ei aita. Konflikt jääb püsima. Rootslased näitavad välja, et nemad soovivad ainult head. Ühes artiklis lubaks rootslased vanal perekonnal kuni surmani talus edasi elada. Teises artiklis tahaks rootslased ehitada talu juurde saekaatri ja puusepatöökoja. Kõik ettevalmistused on tehtud. Masinavärk seisab juba kokkupakitult Rootsis valmis Eestisse saatmiseks. Ainuke takistav tegur on, et eestlased ei anna talu tagasi, hoolimata sellest, et saekaater puhuks elu sisse väiksele külale. (Mina tahan head, aga teie olete rumalad, et seda vastu ei võta). “Tähtsad ninad Noarootsi vallavalitsusest teevad kõik, et kaikaid kodaratesse loopida.” (Raske on tagasi saada isakodu, DN, 29.01.1996) Siin on näidatud põlglikust (“tähtsad ninad”) ja võitlemist (“kaigaste kodaratesse loopimine”).

Tegemist oli ainukese konfliktiga eestlaste ja rootslaste vahel. Kahel juhul, mida veel mainida võiks, puudutasid artiklid petta saanud rootslasest ärimeest. Kuid sel puhul arvati, et ega rootslastest ärimehed ise ka ausad polnud. Rootslased polegi nii aldis kellegagi konflikti minema. Seda juhtub vaid siis, kui nad tunnevad, et küsimus on õigluses.

Kuid konfliktide kirjeldamist tuleb artiklites ikka ette. Kuid siis on kallaletungijaks keegi “suurem ja targem” mujalt. Eesti liitumisel Euroopa Liiduga on üheks takistuseks olnud venekeelse elanikkonna mitte-integreerumine Eesti ühiskonda. Jörn Donnerile tuleb 1997. aastal pähe geniaalne idee kuulutada vene keel teiseks riigikeeleks Eestis. See on kallaletung Eestile, sest sõna võtab Euroopa Liidu Parlamendi liige. Donner saab endale verivaenlase Eesti rahva näol ja jääb üksi, sest ajakirjandus Rootsis näib toetavat eestlasi.

Aktsepteerige vene keelt ametliku keelena! Seda nõuab (*aktiivne ja jõudu näitav verb*) EL Parlamendi liige Jörn Donner ühes ajaleheintervjuus. (*et see pole oluline, siis pole isegi mainitud ajalehe nime ja kuna ta avalduse tegi*). Ettepanek heidutab kogu Baltikumi (*selleks, et näidata konflikti suurust on lausesse pandud sõna "kogu"*). “Seda me küll ei saa teha”, ütleb Andra Veidemann Eesti valitsusest. (*konkreetne ei ja seda ei ütle keegi kuskil, vaid valitsusliige*). (Baltlased on tulivihased, Expressen, 10. 08.1997)

Artikli lõpus naeruvääristatakse Donneri uurimisreisi Eestis. “Narva oli kuradi ilus linn. Aga seal polnud müüa ei vene ega eesti viina, ainult Absolut Vodkat.” Nüüd selgus, et Donner uuris Narvas pigem alkoholiletti kui venelaste olukorda. Nii Eestis, Soomes kui ka Rootsis tekitas see ettepanek arutluse, kaotajaks jäi Donner. Kodumaal Soomes nimetas "Hufvudstadsbladet" (13.08.1997) ta “tänapäeva viimaseks ristirüütliks, kes tahab paganaid õpetada.”

Konflikt Eesti ja Venemaa vahel ilmnis peamiselt esimesel perioodil. Siin on tegevad mitmed jõud. Konflikt ilmnis seoses Nõukogude Liidu pärandiga. Artiklites tegeldakse Eesti ja Venemaa vahelise suurima konfliktiallikaga - venekeelse vähemuse olukorraga Baltikumis. Siin püüab Rootsi abistada püüdes integreerida venelasi Eesti ühiskonda, aga piiriküsimust ei suuda ka Rootsi lahendada. Rootsi asub Eesti poolele, sest tahab meid toetada ühinemises Euroopa Liiduga.

Ka Baltikumi ja Venemaad jälgivad rootsi diplomaadid, heidavad Venemaale ette küünilist mängu Eestiga, enne NATO laienemise otsustamist. (Vene majanduslikud sanktsioonid kui külmdušš Eestile, SvD, 11.01.1997)

Üks konfliktidest on seotud NATO idalaienemisega. Selles väljendub Venemaa selge soov hoida ära NATO laienemist eelkõige Baltikumi. Lisaks suhtub Venemaa eitavalt ka NATO laienemisse Põhjamaadesse (Soome ja Rootsi), kuid seal ei tunne ta piisavat võimu, midagi teha selle takistamiseks ja Venemaa seisukohad ei avaldu otseselt. Venemaa isegi ei suhtle Eestiga selles küsimuses, vaid esitab oma arvamused kas Euroopa Liidu riikidele või neile, kes Baltikumi ühinemisele NATOga võimalikku toetust on väljendanud. Konflikti pole niisiis segatud ainuüksi Eesti ja Venemaa, vaid Euroopa Liit, NATO ning teised riigid, mis teeb konflikti lahendamise keerukaks.

Kuna rootslased ise on tuntud oma sisserändajate-sõbraliku poliitika poolest, laidavad nad Eesti venekeelse vähemuse integreerimise poliitikat.

Suured vene elamurajoonid asuvad Tallinna uemates linnaosades, need on nagu noaga lõigatult (*terav eraldusjoon*) eraldatud eestlaste linnaosadest. Väidetakse, et venelasi püütakse metoodiliselt (*pidevalt ja kogu aeg*) kõrvaldada nii valitsusorganitest kui tööstusest. Selle

tulemusena on Eestis kaks paralleelset majandust. Venelastel on oma poed ja nad töötavad oma ettevõtetes. Eestlaste püüde, suruda venelased tahaplaanile, taga asub vihkamine (*tugeva varjundiga sõna - leebem oleks näiteks olnud mittedallimine*). Aga kättemaksutundeid on ohtlik valla päästa. (Venelased on Tallinnas nähtamatud (*olematud*), Västerbottens Kuriren, 03.09.1996)

Siin on selgelt näha, kuidas autor püüab näidata venelaste äralõigatust Eesti ühiskonnast. Seda tehakse taas “suurema ja targema” positsioonilt. Kuna Rootsil on piisavalt kogemusi antud valdkonnas ning lähtutakse seisukohast, et riik peab tegema kõik vähemuste toetamiseks. Autor Allan Sandström ei pea lugeja veenmiseks isegi kasutama mingeid autoriteetseid allikaid. Ta kasutab umbisikulist tegumoodi (“väidetakse”). Samas loeb ta ka ohtralt õpetussõnu (“kättemaksutundeid on ohtlik valla päästa”). Eestile pakutakse probleemile lahendusi ilma asjasse süvenemata, lähtudes oma kogemusest.

Svenska Dagbladet tegi ettepaneku, et Eesti peaks Narvast loobuma ja koos sellega saaks lahti viiendikust riigis elavatest venelastest. Eesti jaoks väheneks probleem see läbi kahtlemata see. (Vene elanikkond on Eesti jaoks probleem, Blekinge Läns Tidning, 15.10.1997).

Lõigus on soovitusel esitatud käsu vormis. Taas ei küsita, mida Eesti ise asjast arvab. Otsused tehakse valmis tema eest. Sellega näidatakse teise osapoole võimetust probleemide lahendamiseks ise otsuseid vastu võtta.

Eesti ja Venemaa konfliktiks on ka kahe ortodoksi kiriku vaheline võitlus Eestis. Pigem on siin tegemist Eesti ja Venemaa suhetega. Kirik on oluline Eestis elavatele venelastele. Seega taandub konflikt vene vähemuse diskrimineerimiseni. Selles küsimuses võtavad rootslased vanema venna positsiooni (“Aga meie oleme selle probleemi juba ammu lahendanud”).

Võibolla on neil õigus (*võibolla*). Aga (*tegelikult ikka ei ole*) rahvuslus on irratsionaalne, ja kui konflikt saab etnilised tundemärgid, muutub ta iseenesest ennast tugevdavaks. Eesti ei peaks (*võib, aga ei peaks - tungiv soovitus*) laskma suurel osal elanikest olla ilma poliitiliste õigusteta. (Eesti kolm tüli Venemaaga, DN, 20.04.1996).

Siin ilmneb taas Rootsi vanema venna positsioon. Ilma, et keegi paluks, võtab Rootsi vastu otsuseid, soovitab ja vahel lausa nõuab. See on selge märk sellest, et Rootsi kohtleb Eestit kui mahajäänut riiki, keda on vaja õpetada.

Muutumise vajadus

Antud mõtteviisis tuleb välja, et mingi sihi saavutamiseks (näiteks Euroopa Liidu liikmeks saamiseks) tuleb Eestil ennast muuta. See on suunatud tulevikku, muutusi tehakse eesmärgi saavutamiseks. Muutuste teel on suunanäitajaks Rootsi, kes on enamasti eesmärgi juba saavutanud (on Euroopa Liidu liige, arenenud majandus, demokraatia, sotsiaalsüsteem jne). Seega peab ta iseenesestmõistetavaks, et Eestile tuleb nõu anda ja näidata, millist teed pidi ta peab liikuma (näiteks suurendama makse). Pealegi leiab Rootsi, et kuna nendel see asi toimib, siis peaks Eesti lihtsalt õppust võtma ja tegema täpselt nii nagu neil. Loomulikult on eeskuju näitajal võim ja Eesti muutub passiivseks järgijaks. Tundub, et Eestil oleks omamoodi võim, kuna ta tegutseb, kuid kuna on tegemist teise riigi soovituga, siis on see oma olemuselt ikkagi passiivsus. Peale Rootsi seavad Eestile direktiive veel Venemaa ja Euroopa Liit.

Kui Eesti tahab Euroopa Liidu liikmeks saada, peab ta kiiremas korras kaotama surmanuhtluse. Eesti peab kiirustama õigussüsteemi kohandamisega vastavalt EL standarditele. Komisjoni raportis öeldakse veel, et inflatsioon on liiga kõrge, venekeelne elanikkond tuleb kiiremini ühiskonda integreerida, Eesti eksport on liiga väike ja Eesti on hoolimata suurtest edusammudest endiselt vaene maa Euroopas." (Surmanuhtlus tuleb kaotada. (DN, 18.10.1997).

Siin loetletakse konkreetselt üles kõik asjad, mida eesmärgi saavutamiseks tuleb teha. Eesti oma arvamust ei küsita.

Ohtlik Eesti

Näiteks uuritakse Rootsi ärimeeste tellimisel kuritegevuse olukorda Eestis ja selgub, et Eesti sobib äritegevuseks.

“Kas maffia on Eestis olemas?” Kui rootsi politsei esitas küsimuse Eestis tegutsevatele rootsi ettevõtetele, siis vastus oli üheselt ei.” Rootsi politseis töötav Krister Salomonsson väidab, et “Rootsi ettevõtjatega juhtub harva midagi halba. Ta on äsja koju tulnud pärast kolme aastat Tallinnas viibimist (*seega teab mida räägib*). Tema sõnade kohaselt pole need firmad, kellega midagi juhtub, ise päris puhtad (*on ise süüdi*). (DN, 11.07.1996)

Kommenteeritakse veel, et maffia ei tülita rootsi ärimehi, kuid samas ei püüta asja ilusamaks teha. "Võrreldes Rootsi on mõrvade arv kõrge. Stockholmi maakonnas, kus elab umbes sama palju inimesi kui kogu Eestis, sooritatakse keskelt läbi üks mõrv nädalas. Eestis tapetakse üks inimene päevas." Võrdluste teel on kergem asjade olemust inimestele näidata. Politseis töötav Jaanus Rahumägi püüab siiski veidi rahustada. "Need on enamuses kriminaalsete gruppide omavahelised tülid ja purjus inimeste kaklustes tapetud."

6.2. Teisel perioodil esinenud mõtteviisid

Teisel perioodil vähenes Edukas Eesti. See jäi alles peamiselt vaid Euroopa Liiduga ühinemise teemaga seotud ja majandusartiklites. Abivajaja Eesti ja Konfliktne Eesti jätkusid. Vaid konfliktid teisesid. Varem esinenud konfliktidest hakkas domineerima vene vähemuse diskrimineerimise mõtteviis. Uutest saab nimetada mõtteviisi Meie ja nemad – ida ja lääs.

Edukas Eesti

Eduka Eesti mõtteviis jätkub. Ülo Ignatsi sõnul suurenes peamiselt just enne Euroopa Liidu liitumist artiklite arv, kus kirjeldati liituvaid maid ja öeldi, et nendest üks tublimaid on Eesti. (Ignats, 2004). Eriti palju ilmneb seda mõtteviisi majandusartiklites, aga tihti on ka tavalist Eesti elu kirjeldavates artiklites toodud välja positiivset Eesti arengu kohta.

Balti riikide majandus on arenenud üllatavalt võimsalt hoolimata ülemaailmsetest majandusraskustest. Selle kohta annab kinnitust Föreningsbanken Läänemere raport. Eestis majandus kasvas 2002. aastal 1,8 % enam kui seda Föreningsbanken oli esialgselt ennustanud, ja reaalselt kasvas SKP ligi 6 %. Ka käesolevaks ja tulevaks aastaks on väljavaated head. Inflatsioon on kontrolli all ning majapidamiste reaalsed sissetulekud kasvavad. Üldine madal laenutase julgustab inimesi ka kulutus- ja eluasemelaene välja võtma (Reet Waikla, DI, 26.02.2003).

Arengut näidatakse tihti numbrite kaudu. “Maailmamajanduses näeme me tagasiminekut, aga me oleme endiselt optimistlikud Baltikumi suhtes”, ütleb Mikael Johansson, SEB *Baltic Outlooki* väljaandja.” Kui Baltikumi majanduslikku olukorda kirjeldatakse heledates värvides, siis on pilt rohkem kirju kesk- ja ida-euroopa maades, mis on ka raportis ära toodud.

Eesti majandus kasvas 6 % eelmisel aastal. Sama kasv jätkub ka sel aastal ja järgmisel aastal. Kasv on tingitud peamiselt investeeringutest.” (Leif Petersen, SvD, 03.4.2004)

10 aastat tagasi seisid Eesti, Läti ja Leedu valitsushoonete läheduses massiivsed kiviblokid, mis pidid peatama Nõukogude vägede tanke. Need tankid sõitsid neil päevil mööda laulva revolutsiooni tänavaid, sellal kui elanikel oli kõike napilt – süüa, toasooja, bensiini ja tarbeasju. Kümme aastat hiljem on olukord kardinaalselt muutunud ja EK kutsub 10 demokraatlikku Ida-Euroopa riiki Euroopa Liiduga liituma. Kaitsemüürid purunevad, raudtarad lastakse alla – Euroopa Liit avab oma süle.” (DN, 10.10.2002)

Ilus Eesti

Eesti saarte ilu kirjeldavates artiklites püütakse Rootsi lugejaile tuletada meelde ka ajaloolisi sidemeid Eesti ja Rootsi vahel.

Avasta Eesti äraunustatud puhkuseparadiis. On ülim aeg taas avastada eestlaste suvesaared. Saaremaa, mis kubiseb spahotellidest ja on sama suur nagu Gotland. Ja Hiiumaa, mis on nii palju väiksem ja peamiselt pakub loodust ja ööbimist väikestest külalistemajades. Just siin elasid rannarootslased. Hiiumaa on väike saar, kus aeg on seisma jäänud ja kus ikka veel võib näha nõukogude sõjaväe punkreid ja kaarte varem sõjaväe poolt suletud alade kohta – keset orhideesid ja metssigu. (Helena Wetterström, SvD, 25.07.03)

Tundub, et ajakirjanik ei vaevu ennast faktidega kurssi ajada ja artiklis esineb mitmeid vigu.

Siin **Muhu** saarel peab kindlasti vaatama ka **Kaali järve**, mis tekkis meteoriidi poolt 3000 aastat tagasi. Koht on võlutud ja on põnev ning müstiline ronida kaatri serval. Tagasi peasaarel Saaremaal võib minna vaatama Angla tuulikuid. Oma autoga reisijale on külastuse kõrgpunkt kindlasti Kuressaare, mida hüüti Arensburgiks kuni iseseisvuseni aastal **1917**. See on sarmikas linn kivimajadega ja madalate puitpitsidega kaunistatud puitmajadega (SvD, 25.07.03).

Ilmub ka ülevaatlilikuid artikleid suvemõnudest Lääne-Eestis, kus leidub päikest, liivarandu, sanatooriume – kusjuures kvaliteet on kõrge ja hinnatase madal.

Eesti läänerannik ja kaks saart Saaremaa ja Hiiumaa on populaarsed reisisihid soomlaste ja eestlaste endi seas. Rootslased on siin olnud, nii sõjatandril kui puhkusereisil. Aga see oli ammu. Alles nüüd hakkame taasavastama meie naabermaad idas ja selle potentsiaali mõnusaks suvepuhkuseks. (Eesti: Kõrgem klass odavaima hinnaga. Johanna Orre, Expressen, 30.07.2003)

Vanemad inimesed tulevad hea meelega Eestisse. Nad leiavad siit midagi, mida Rootsis enam alles pole. Linnades ringi käies on nende meelest siin lopsakas ja hämar, idülliline (Rüütli, 2004)

Abivajav Eesti

Teisel perioodil sama mõtteviis jätkub. Nüüd on hambaarstid Dalarna maakonnast, kes teevad külastuse Karula lastekodusse. Pilt on kohutav.

Üle poolte lastest on karjuv vajadus hambaarsti abi järele. Paljud neist, keda läbi vaadati, polnud oma elus näinud hambaarstivõlli. Teatud juhtudel ka hambaharja mitte. (Mora Tidning, 17.04.2002)

Antud teema juures on kummaline see, et teisiti ei osatagi enam kirjutada. Hoolimata sellest, et lastekodud Eestis on palju abi saanud ja mõni neist on juba päris heas korras, kirjutatakse siiani samalaadseid artikleid, kus vanadekodude “uksed vaevalt ripuvad uksepiida küljes.” Meedia poolt kujutatud pildist tingituna lähevad rootslased neid külastama valede ootustega ning on üllatunud, kui olukord on tunduvalt parem ajakirjanduse poolt kujutatust.

Ma kujutasin endale ette, et lastekodu on kohutavas seisus – remontimata ja hästi vaene, aga tegelikult oli neil ootamatult hea standard. (vestlusest Emma Forsmaniga, 02.04.2004)

Ma seisin seal [Tartu tänavalastekodus] nagu tola, käes kilekotike seepidega ja mulle tundus nii alandav ja mõttetu seda neile anda. Lõpuks mõtlesin, et olgu, annan ära, sest seebid kuluvad igas majapidamises marjaks. (vestlusest Carina Johanssoniga, 02.04.2004)

Rootsi koolides tahetakse õpilastele anda projektiviisilise töötamise kogemust. Viimasel ajal on sagenenud juhtumid, kus projektiks valitakse ühe Eesti lastekodu ühekordne aitamine. Kohalikes ajalehtedes ilmuvad sel teemal artiklid enne ja pärast reisi.

Reisimuljed suurendavad Abivajaja Eesti pilti. Tegemist on noortega, kes on üles kasvanud Rootsi heaoluühiskonnas ja nende jaoks on Eesti võõras ja kaugel. Lehtonen (1990) ütleb, et ollakse harjunud tegema asju mingil kindlal moel ja seda loetakse õigeks ja normaalseks. Katkend artiklist, kus õpilased kirjeldavad oma külastust Eestisse.

Tunne oli nagu minna ajamasinaga 50 aastat ajas tagasi. Mööbel, kangad ja riided olid täiesti teistmoodi. Elutuba kasutati ka magamistoana. Kogu põrandapinda kasutati ära. Minu meelest oli seal väga kitsas. Käimla oli auk maa sees, millele oli peale pandud WC-pott. See oli minu jaoks ootamatu. Aga pärast ühte nädalalt eesti perekonnas olen ma õppinud hindama seda, mis mul on ja mitte midagi võtma iseenesest mõistetavana. Pean tunnustama, et oma kodus on väga mõnus. (Göteborgs-Posten, 27.04.2002)

Vaesusest kirjutamine on levinud kõikide Baltimaade kirjeldamisel.

Ta elab ühetoalises korteris koos oma mehe Saoliuse, poja Sarunase ja tütar Aiste-Kotrynaga. See on kitsas korter kulunud, uriini järgi haisevas nõukogudeaegses majas. Loreta saab 1600 rootsi krooni pensioni. Kõik läheb söögiks. Saolius saab 2400 krooni spordiõpetajana. “See vähene, mis meil õnnestub säästa, läheb laste koolitusele. Me usume nende tulevikku.” (Expressen, 31.12.2003)

Veel mõningaid näiteid Abivajajast Eestist:

Relvad tuhandetele sõduritele, mitmed sajad veokid, laevad, radari- ja haiglavarustus. Eesti kaitseväge ja piirikaitset varustatakse Rootsi poolt. Humanitaarabi on väärt mitmeid miljardeid kroone. “Meie jaoks on sel piiratud väärtus, aga baltlaste jaoks on sel suur väärtus”, ütleb Balti koostöö eest vastutav kindral Jan-Gunnar Isberg. “Abi on meie jaoks oluline. Samal ajal investeerib Rootsi oma turvalisust, sõnab Aare Evisalu.” (Jan Höglund, Rootsi varustab Eestit liitumiseks Euroopa Liiduga, SvD, 12.06.2003).

Abi andmine muutub teisel perioodil üksikutel juhtudel kahepoolseks.

Nüüd sõidab Persson Tallinnasse kohtuma Juhan Partsi ja Arnold Rütliga. Seekord on abivajajateks mõlemad pooled. Samal päeval, kui rootslased teevad otsuse EMUga liitumise suhtes, hääletavad eestlased Euroopa Liiduga liitumise üle. Erinevalt rootslastest kavatsevad eestlased öelda “jah”. Paljud Rootsi eurovastased lootsid pärast Keskerakonna “ei-otsust, et

toetusprotsent Euroopa Liiduga ühinemisele Eestis langeb, kuid läks paraku vastupidi. (Aftonbladet, 27.08.2003)

Kuid, mis juhtub sellisel juhul, kui Rootsi ise vajab abi? 2002. aasta aprillis ilmub artikkel “Värmlandi maakond loodab uutele arstidele Eestist”. Tegemist on tundliku teemaga, sest töötus on rootslaste seas suur ja tegelikult ei taheta töökohti ida-eurooplastele ära anda. Aga kuna Värmlandi maakonnas on 129 arstikohast täitmata 37 kohta (seega kolmandik), siis otsitakse erinevaid lahendusi. Eestist tulevatele arstidele esitatakse kõrged nõudmised – tegemist peab olema arstidega, kes on õppinud pärast iseseisvumist (*ei mingeid arste sovjeti ajast!*) ja nad peavad juba olema viie-aastase töökogemusega. Arstid peavad tegema keeletesti ja tööloa antakse vaid kolmeks aastaks. (Dagens Medicin, 23.04.2002).

Konfliktne Eesti

Ignatsi (2004) väitel oli kuni iseseisvuseni baltlased need, keda kaitsti. Kohe pärast iseseisvuse saavutamist muutus Rootsi toon Eesti suhtes. Venekeelne vähemus oli nüüd see, kes oli väike ja kaitsetu. Teema on üles kerkinud ülivõimsa vene propaganda tagajärjel. Igal pool, kus venelased esinevad tõstatavad nad ka selle probleemi ja nii tekibki inimestes arvamus, et Eestis ja Lätis diskrimineeritakse vene vähemusi. Alates 1997.aastast on propaganda veelgi aktiivsemaks läinud. Vene vähemuse diskrimineerimist ei kirjeldata rootsi meedias artiklite kaupa, kuid tihti otsitakse Eesti-teemaliste pikemate ja analüüsivamate artiklite tegelasteks mõni majanduslikult kehvas olukorras vene vähemuse esindaja.

Ma seisan siin viis tundi päevas ja maksan 10 krooni renti. Varem ma müüsin kuni 50 raamatut päevas. Nüüd ehk viis raamatut. Rahvas on nii vaene, et neil pole raha osta raamatuid oma lastele, ütleb Dina Alexejeva ja trambib külmast *valenkites* jalgu. (Jan Höglund, Göteborgs-Posten, 04.03.2003)

Kääramees (2003) toob selles seoses esile artiklid, mis räägivad Rootsi firmadest Eestis. Nendes intervjuueritakse just vene rahvusest töölisi. Dagens Nyheterist leiab loo Elcoteqist koondatud Oksanast, kes unistab lapsega Disneylandi minemisest. Iseloomulikuks näiteks on ka artikkel “Eurovisioon peab müüma Eesti Euroopa Liitu”.

Poliitikud ja meedia, kes on Euroopa Liidu liikmelisuse poolt, kasutavad Eurovisiooni lauluvõistlust ära, et eestlasi Euroopa Liidu suhtes positiivselt meelestada. Aga kõik mu sõbrad siin suhtuvad Euroopa Liidu negatiivselt. Nad kardavad keskjuhtimist, ja sellest võib aru saada, mõeldes nende minevikukogemusele /.../ Mulle ei meeldi, et lauluvõistlus on sellele suunatud: see on puhas propaganda. (Stina Blomgren, DN, 23.05.2002)

Artikkel räägib eestlaste valmistumisest Eurovisiooniks, reportaaži kõrval on aga suur pilt Oksana Sjivinskajast (pildil Lasnamäe taustal), kes tuuakse näiteks vaesest vene elanikkonnast. Konkreetse artikli puhul on selgelt näha, et autor on artikli üles ehitanud ja tegelased valinud oma eelarvamusest lähtuvalt. Kuna Eesti venelased ei esine rootsi ajalehtedes praktiliselt kunagi vastupidises kontekstis st kõrgetel ühiskondlikel positsioonidel või heal majanduslikul järjel, kinnistubki stereotüüpiline pilt. (Kääramees 2003)

Viimastel aastatel on miljonäride hulk kiirelt kasvanud Eestis. Aga kontrastid renoveeritud Visbyle sarnaneva linnasüdames, kus domineerivad Nordea, Nestlé või Tele2 reklaamid ja eeslinna Lasnamäe vahel on terav. Siin, hallide lõputute miljoniprogrammi majade vahel, elavad peamiselt venelased ja paljud tänavanimed on kirjutatud kirrilitsas. Poolvalmis haigla majaskelett seisab seal alates Berliini müüri langemisest. Suured tänavaaugud ja roostetanud rauakolakad, mis maapinnast üles kerkivad, tõestavad, et siit pidi kord minema kiirtramm linna. (DN, 23.05.2002)

Punktide panek on kõige põnevam – Venemaa annab alati hulga punkte Eestile, aga Eesti annab venelastele hästi vähe punkte. (DN, 23.05.2002).

Kinnitust diskrimineerimisele saab ka artiklist, mille autor on külastanud Stockholmi vanglas Kronobergshäktet karistust kandvat kolm Baltikumist pärit vene rahvusest noormeest.

“Niikaua kui olukord meie koduriikides on selline, nagu ta just praegu on, jätkavad Baltikumist pärit kurjategijad Rootsi tulemist ja siin kuritegude sooritamist,” arvavad noormehed. Nad on kursis hiljuti Stockholmis toimunud “tükeldamismõrvaga” ning selgitavad, et üldjuhul ei ole Balti riikidest pärit kurjategijate näol tegemist “koletistega”. “Paljud noored tulevad tõesti Rootsi varastama, kuid nad teevad seda ju ainult oma perede ülalpidamiseks.” Kõik kolm noormeest on vene perekondadest, mis nende arvates ei ole kokkusattumus, kuna Balti riikides on venelased nende sõnul “valged neegrid”. (Peter Letmark, DN, 11.07.2002)

Valimiste ajal tutvustatakse parteide valimisplatvorme läbi selle prisma, mis rootslastele on oluline – ehk siis kuritegevus Eestis ja vähemuste olukorra parandamine.

Valimiste suur üllatus tundub olevat parempoolne Res Publica, mida juhib Juhan Parts. Programmis seisab muu hulgas nulltolerants kurjategijate suhtes ja partei flirdib ka venekeelse vähemusega lubades kaotada keeletesti kodakondsuse taotlemisel. (Erik Ohlson, DN, 28.02.2003)

Muutumise vajadus

Kui esimesel perioodil oli Eestil vaja muutuda peamiselt selle tõttu, et meid Euroopa Liitu vastu võetak, siis teisel perioodil on meil vaja muutuda, et saada rohkem Põhjamaade sarnaseks ja kaotada/vähendada ühiskonnas valitsevad probleemid.

Kolme aasta jooksul on Anders Ullenius märganud narkootikumide probleemide tõusu. Teiseks raskeks küsimuseks nimetab ta inimkaubandust. Eesti ajalehed avaldavad kuulutusi, kus tüdrukutele pakutakse hästimakstud tööd välismaal ja värbamine käib avalikult ööklubides ja baarides. (SvD, 07.07.2002)

Seal, kus enne oli vaid kahest roostetavast konteinerist ehitatud ajutine kontrollpunkt, seisab nüüd uhke, kõige vajalikuga varustatud tollipunkt, mis oma tehniliste näitajate poolest on kaasaegsem kui mistahes Rootsi tollipunkt. (Niklas Orrenius, Sydsvenska Dagbladet, 18.11.2002)

Ohtlik Eesti

Teisel perioodil eriti võimenduv mõtteviis. Kahe ametiühingu liidri tapmine 1991. aastal ja Estonia katastroof on paljudelt võtnud soovi külastada Eestit. Teisel perioodil annab rootsi meedia pidevalt hoiatusi.

Eestisse reisivad seksituristid ei riskeeri mitte ainult AIDSi haigestumisega. Eestis levivad ka süüfilis ja gonorröa. 1990. aastate alguses tõusid süüfilise haigestumise juhtumid 23 korda. (Suguhaigused on Eestis väga tavalised, SvD 03.07.2003)

Rootsi riiklik alkoholimonopol Systembolaget on seoses Soomes aset leidnud mürgitusjuhtudega andnud hoiatuse Eestis ostetava Captain Morgan Black Label Jamaican Rum'i suhtes. "Pudelid on tõenäoliselt ostetud Eestist. Rootsised, kes sealt alkoholi ostavad peaksid olema

ettevaatlikud”, sõnab Systembolageti pressiesindaja. Üks mees Soomes on surnud ja mitmed kahjustada saanud pärast seda kui nad jõid etüülglükooli, mis oli pandud rummi pudelitesse. (Eestist pärit rumm võib olla ohtlik. Robert Holender, SvD, 27.07.2003)

Sadakond last Stockholmist läksid Saaremaale suvelaagrisse Saaremaale. Laagril on suured probleemid bakteritega vees – kraanivesi ei kõlba juua. Nii lapsed kui täiskasvanud on jäänud haigeks. Esmaspäeval tuli Annica Norberg koju ratsutamiselaaagrist. Ta tundis ennast pärast kõhutõve põdemist juba paremini. Haiguse põhjustasid kolibakterid joogivees. “See oli täiesti kohutav. Pärast tüht ööpäeva jäi minu sõbranna haigeks. Ta oksendas kohutavalt. Pärast seda jäid kõik üksteise järel grupis haigeks, jutustab Annica Norberg”. “Kui minu 14-aastane laps peaks sõitma Eestisse ja ma saaks teada, et neil seal on kolibakterid joogivees, siis ma oleksin kohutavalt vihane,” ütleb Annica Norberg. “Ma soovitaksin kõigil vanematel viia oma laagris käinud lapsed arsti juurde. Tegemist võib olla ka salmonellaga, millel on pikk peiteaeg”, ütleb keskkonnaministeeriumi spetsialist. (DN, 26.08.2003)

Kuritegevuse lokkamise kinnituseks kirjutatakse kõikidest varastamistest ja muudest ebameeldivustest, mis rootslasi Eestis olles tabab.

Rootsi parlamendi spiiker Birgitta Dahl viibis 18.-20.06 ametlikul visiidil Tallinnas. Lõunasöögil Toomkooli restoranis varastati aga Dahli käekott, milles oli tema pangakaart koos PIN koodiga. Seetõttu läks Dahli lõunasöök umbes 26 000 EEKi võrra kallimaks, kui ta oli arvestanud. (Zendry Svärdkrona, Aftonbladet, 23.06.2002)

2003. aasta alguses mõrvatakse Tallinnas puhkusereisil viibiv Jan-Ola Byström. Kõmulehtede esiküljel ilmuvad artiklid: “34-aastane rootslane mõrvatud”, “Sõprade päev Tallinnas lõppes tragöödiaga”, “Jan-Ola mõrvar võib näha olla lindil”, “Varsti lahendame me Jan-Ola mõrva”.

Jan-Ola Byström leiti kõri läbilõigatuna laupäeva varahommikul ühes Tallinna tagahoovis. Politsei on suunanud oma töö selgitamiseks, kuidas möödusid kahelapseisa viimased tunnid elavana.” (Lena Lindehag, Expressen, 26.03.03)

Artiklites meenutatakse ka pidevalt kahe ametiühingu tegelase mõrvamist 1991. aastal ja räägitakse kuidas 1990. aastatel on Eestis olnud suured probleemid kuritegevusega

(SvD, 25.02.2003). Eestlased tulevad rootslaste arvates Rootsi juba algusest peale kuriteo mõttega.

Stockholmi ametivõimude statistika kohaselt siseneb Rootsi regulaarselt vähemalt 400 kolme Balti riigi kodanikku, kavatsusega panna toime kuritegu. Nüüd tahab politsei ennetava abinõuna saada õigust saada kriminaalsed baltlased juba piirilt tagasi. Kuritegevus on suurenenud nähtavalt alates sellest ajast kui tekkis viisavabadus Baltikumiga 1997. aastal. Kuritegevus hakkab kasvama iga aastaga ja kestab nii kaua kuni sotsiaalsed erinevused meie maade vahel ei kao. (Kjell Nilsson, DN, 13.06.2003.)

48-aastane Gennadi Kirves, kes põhjustas eelmisel aastal Stockholmis 79-aastast Rootsi meest haamriga rünnates viimase surma, saadetakse oma 8-aastast vanglakaristust kandma Eestisse. See on esimene kord, kui Rootsi saadab riigist välja vangi vastu tema enda tahtmist. Kirvese sõnul oligi tema ainsaks kallaletungi motiiviks pääseda Rootsi vanglasse ja Eesti vanglasse ei ole ta vabatahtlikult nõus minema. Rootsi justiitsministeeriumi ametniku Jonas Hulti sõnul on vangide kodumaale saatmiseks peale majanduslike kaalutluste ka mitmeid teisi põhjuseid. Ühe sellisena nimetab ta riski, et vangide hulgas areneb välja oma kriminaalne võrgustik ja seega jätkavad välismaalased pärast karistuse kandmist kriminaalset tegevust Rootsis. Samuti peaks vangide taaskohanemine igapäevaeluga toimuma kõige paremini nende kodumaal, kus on neil toeks perekonnad. (DN, 8.07, Expressen, 10.07, Aftonbladet, 11.07.2002)

Aastal 2002 hakatakse kirjutama natuke pahelisest Eestist.

Kasiinod. Ööpäevaringselt avatud ööklubid, dragshowd, kioskid, kus keset ööd alkoholi müüakse, tugevalt meigitud staarid baarilettide ääres...Kas Tallinn pole mitte natuke nagu Las Vegas? (Anders Nunstedt, Expressen, 24.05.2002)

Meie ja nemad ehk lääts ja ida

Jan Ekecrantzi Lääts ja Ida iseloomustavad jooned on ära toodud töö uurimisküsimuste ja hüpoteeside osas. Artikleid analüüsid ilmnesid jooned selgelt. Tulemuste põhjal võib Eesti pildis märgata “banaalset orientalist” (Ekecrantz, 2004: 29). Kuid kuna Eesti on Rootsile nii geograafiliselt kui ajalooliselt ja kultuuriliselt lähemal, avaldub see Eesti pildis palju nõrgemini.

Üldiselt on välja kujunenud arvamus, et lääs tähendab tsivilisatsiooni, arengut ja edu ja ida barbaarsust ja vähest arengut. Koos kommunismi kadumisega tekkis küsimus, millised riigid kuuluvad Lääne-Euroopasse. Mitmed riigid, kes asuvad piiri peal kinnitasid, et nad on tõelised eurooplased. Ida riikide uurija Kristian Gerner kasutas formuleeringut “Kolm Balti vabariiki näitasid, et nad on alles hoidnud olulised osad oma euroopalikust poliitika ja kultuuri traditsioonidest.” (Gerner 1988: 79).

Eesti identiteedi maailma viija Lennart Meri põhjendab Eesti kuuluvust Põhjalasse ja seega ka Läände just läbi Eesti ja Rootsi seoste. “Sidemed kahe maa ja rahva vahel on olnud kauaaegsed ja Eesti jaoks tähtsad. Eestit on läbi sajandite saatnud tunne Rootsi ligiolekust, Rootsi mõjust ja osavõtust (Meri 1996: 498). Läänemerd Rootsi ja Eesti vahel käsitletakse pigem kommunikatsioonikanalina, infrastruktuuri osana ja mitte eraldatud tegurina. Eestit kirjeldatakse juba vanades Skandinaavia saagades kui “üht viimast mittekristlikku, erilist ja kummalist maad Euroopas” (Jonuks 2003).

Saadest iseseisvaks ootab Eesti kinnitust Läänelt, meie kuulumise kohta sinna. Nii nimetab Eesti ennast lääneriigiks, kuid Rootsi ei taha seda tunnistada.

Eesti otsib tunnustust oma naabritelt ja tulevastelt liitlastelt. 2001. aastal, kui Eesti võitis Eurovisiooni, vallutasid rahvahulgad tänavad: “Me ei koputa enam Euroopa uksele, vaid läheme sinna lauldes!” kuulutas tolleaegne peaminister Mart Laar (DN, 14.08.2002).

Sahlene Eurovisiooni kohta: “Isegi vanad tädis, kes ei räägi eriti palju inglise keelt, tulevad minu juurde ja julgustavad. Ma arvan, et minu edule Eestis aitab kaasa see, et Eesti tahab nii kohutavalt olla üks osa läänest.” (DN, 23.05.2002)

Käärmehe (2003) sõnul on umbusku “ida” suhtes selgelt näha 2002. aastal toimunud Eurovisiooni kajastavates artiklites. Artiklite hulgas jäävas silma sellised pealkirjad nagu “Festival peab müüma Eesti Euroopa Liitu” ja “Eesti tahab pesta endalt Idabloki riigi templi”. Nende pealkirjade all ilmunud artiklites ironiseeritakse Eesti püüete üle ennast Eurovisiooni ajal Euroopas tutvustada. Autorid väidavad, et muusikafestival on eestlaste jaoks täiesti kõrvaline asi, pigem on tegemist poliitilise kampaaniaga.

Ja mina arvasin, et tegemist on tavalise šlaagrilauluvõistlusega. Nüüd saan ma aru, et see on midagi palju enam. Eurovision Song Contest Tallinnas on üks osa hõlmavast poliitilisest tegevusest, mille eesmärk pole mitte lauluvõistlus. Festival kuulub intensiivsesse kampaaniasse,

et Eesti võetaks vastu Euroopa Liitu. Iga informatsioonileht, turismibrošüür ja inglise keelne tasuta ajaleht viitab sellele. Kaugemale Venemaast ja lähemale Läänele, ja mitte kõige vähem Rootsile. Liikumine puudutab kõiki alasid. Tahetakse kustuda vanad arusaamad, et Eesti on hall ja mahajäänud maa viletsa toiduga kibestunud inimestega. Selle asemel kirjutatakse muu hulgas ühes ajalehes City Paper, et eestlastel on nüüd moodsam vaade seksile ja Põhjamaade pereelu mudel kehtib ka Eestis. Samal ajal teevad Vanalinna Stripiklubid endale reklaami ja nõustatakse, et eesti mees pole eriti tubli koduste tööde tegemisel. Veel väidetakse, et Tallinnal on pakkuda rikkaliku kultuurielu ja kogu maailma köökidest inspiratsiooni saanud restoranid. Venemaast kirjutatakse aga mahategevalt ja leidub terve rida nalju aeglastest, võib lausa öelda imbetsillidest venelastest. Laupäevane teleülekanne annab unikaalse võimaluse viia maailmasse pilt moodsast Eestist. Teleülekanne juhid ütlevad, et nad tahavad vahendada “tõde Eestist, kui ilusast maast kõrgelt haritud ja kõvasti tööd tegevaste inimestega”. Pole raske mõista nende unistusi ja ambitsioone. Sest Eestil on mängus palju rohkem kui eurovisiooni võit. Loodetavasti, et nad ei kustuta maa isikupära oma suure igatsusega saada “eurooplasteks” (Johan Lindqvist, Eesti igatseb nii väga Euroopa Liitu, Göteborgs-Posten, 24.05.2002).

Kui Eesti võitis Eurovisiooni, siis nähti kiiresti, et see on riigi võimalus muuta pilti iseendast. Eesti tahtis pääseda idablokist ja kõikidest nendest assotsiatsioonidest, mis see endaga kaasas kandis. “See, mis me teeme finaali kolme tunni jooksul, mõjutab Eesti pilti 50. aasta jooksul”, ütles üks Eesti teleoperaator. /.../ Efekt oli hea, aga edu polnud täielik. Mingit nähtavat turistide voolu tõusu pole näha (Christer Jönsson, Eesti Eurovisiooni idee sündis ÜRO raportis, SvD, 29.11.2004)

Ka teise eestlastele olulise sündmuse – kuldmedali - võidu puhul ei usu, et Idast võib tulla võitja. Eesti ja Rootsi ajakirjanduse objektiivsust selle sündmusega seoses on uurinud Mari Poola (2002).

Andrus Veerpalu pole endast palju märku andnud enne olümpiamänge. Enne 15 kilomeetri sõitu ei uskunud paljud temasse. Vaevalt keegi, peale tema enda loomulikult. Ta on kuulus selle poolest, et ilmub äkitselt välja nagu mustkunstis. Ramsaus 1999.aastal tuli ta mitte kusagilt ja võitis hõbeda. (Patrik Thornéus, Aftonbladet, 13.02.2002)

Võitja kirjelduses pole mingit rõõmu, artikli toon on negatiivne ja kibestunud. Andrus Veerpalu on ainult keegi, kellest midagi varem ei teata. Tundub nagu Veerpalu pole mitte positiivne kangelane, vaid keegi, kes on medali ära võtnud õigelt võitjalt Per Elofssonilt. Elofssoni kaotus on terve rahvuse kaotus – oodati ju medaleid. Pettumus on

suur ja ajakirjanikud, kes on sama pettunud, kui rootsi rahvas, ei suuda kibestumist varjata. Artiklites kujuneb välja hea ja aus Elofsson, kellele tehakse liiga (Poola 2002: 44).

Per Elofsson libises kuldmedali poole, aga jäi viiendaks, löödud ühe minuti ja kolme sekundiga. Siiski tegi Per, nagu ta ise ütles, hea sõidu (Stefan Holm, Aftonbladet, 14.02.2002).

Andrus Veerpalu on aga “eestlane, kes paljude silmis on tänu dopingule võitnud ja kelle käest peaks olümpiakulla ära võtma. Vähesed usuvad, et 31-aastane on võitnud 15 kilomeetrit klassikalises stiilis ausal moel” (Klas Östberg, Aftonbladet, 14.02.2002). Artiklites unustatakse ära Veerpalu varasemad medalid ja tundub, et Elofsson ise ja tema ümbruskond ei taha kaotust uskuda. Veerpalule endale artiklites enda kaitseks sõna ei anta.

Rootslased peavad Eestit pigem tüüpiliseks Ida-euroopa riigiks, kus on domineerivaks hall linnapilt, lagunevad majad ja teed, räpasus ja ebasõbralik teenindus. (Reisimaailm 2/2003). Baltimaid nähakse vaimses mõttes kaugel ja võõra maana, mis on kaua olnud üks hall tsoon ja mille sarnasus kas Soome või Saksamaaga (harvem Skandinaaviaga) imestust tekitab. Ida konstrueeritakse ajakirjanduses tihti kui midagi halli, ohtlikku ja viletsat.

Te ei tea, mida tähendab mõiste “hall” enne, kui olete näinud stalinistliku arhitektuuri jäänuseid selles linnas. Tõeliselt vaimustav. (Per Bjurman, Aftonbladet, 22.05.2002)

Eesti on suur segu Balti kultuurist, millel on palju ühist ühelt poolt Soome ja teiselt poolt Nõukogude aja arhitektuuriga. Viimasest ei ole isegi mitte parima tahtmise juures võimalik midagi head rääkida. Lohakalt ehitatud, juba lagunevad suured üürimajad on teravaks kontrastiks idüllilistele puumajadele ja elegantsele linnamiljööle keskajast ning esimesest Vabariigist (1918-1939). (DN, 10.07.2002)

Kääramees (2003) tõdeb, et kõige enam esitatakse artiklites Eestit kui Idariiki ning et enamusel juhtudest kasutatakse sõna “ida” negatiivses kontekstis. Ida on see, kust tuleb kuritegevus ja prostitutsioon, kus on madalam elustandard ja kus asjad ei ole täpselt nii

nagu peaksid. Siin võib öelda, et tegemist on distantseerumisega ja piiri tõmbamisega “meie” ja “nemad” vahele.

Kriminaalsarjadesse on ilmunud viimase kolme-nelja aasta jooksul tegelasteks hea rootsi politsei, kes peab võitlema kurja ida-euroopast (Poolast, Lätist, Eestist) pärit kurjategijaga. Enamasti on tegemist kas naiste kupeldajate või narkodiileritega. Kirjeldatakse näiteks Lätist pärit naisprostituute, kes üksteise järel ära tapetakse, selleks et varjata patsientide peal tehtavaid katseid jne. Kurjad räägivad tugeva vene aktsendiga ja seriaali lõpus vaprad rootsi politseinikud vahistavad nad (Rüütli, 2004).

Åker (2000) kirjutab, et pole võimalik rääkida ühesest Meiest ja Nendest. Artikli lugejad ehk vastuvõtjad on ruumiliselt ja ajaliselt lahutatud sisust ja tekib Meie, kes me saame aimu sellest, kuidas teistel – Nendel – on. See suhe muutub pidevalt ja sõltub erinevatest seostest.

Selle aasta jooksul võivad Eesti, Läti ja Leedu saada kinnituse Euroopa Liidu ja NATO liikmeks saamise kohta. Sellise sammuga loodavad Balti riigid endalt raputada viimsegi nõukogude aja tolmu. Kuid endiselt leidub veel teatud takistusi teel Lääne-Euroopasse. (DN, 15.02.2002)

Kiilmaa (2004) sõnusi olime me üks idabloki läänepoolsemaid riike ja üks kõige läänelikuma mentaliteediga riike. Kõik endiste idabloki riikide inimesed tunnistavad ja märkavad seda. Rootsi jaoks oleme me aga endise Nõukogude liidu osa. Eestil on sama *image* nagu Venemaal.

Paljude rootslaste arvates on Eesti midagi Ida-Euroopa ja Lääne-Euroopa vahepealset. Tõenäoliselt mängivad nii ajaloolised sidemed, geograafiline lähedus kui ka majanduslik areng selle arvamuse kujunemisel rolli. Eestit peetakse vabamaks kui teisi Ida-Euroopa riike. Süvaintervjuudest Rootsi reisifirmadega selgus, et üks asi mis Eesti Lääne-Euroopaga võrreldes põnevaks teeb, on mälestus nõukogude ajast. Näiteks võimalus “kalašnikoviga” lasta peetakse ääretult eksootiliseks ja võib arvata, et ka külastus Ida-Virumaale, mis tutvustaks nõukogudeaegse elu aspekte, pakuks rootslastele oodatust rohkem huvi. (Reisimaailm, 2/2003)

Ignatsi (2004) sõnul on tegemist kirjeldamise küsimusega. Varem oli kõik Ida-Euroopa, sõltumata sellest, kus riik asus. Rootslased ütlevad Ignatsi arvates Eesti kohta Ida-riik

ka selle pärast, et Eesti asub geograafiliselt nendest ida pool. Nii nimetatakse rootsi keeles ka Läänemerd Östersjöniks ehk Idamereks, sest see asub Rootsist ida pool. Ignatsi väitel pole tegemist mitte halvustava väljendiga, vaid kõnepruugiga, mis on püsima jäänud.

Eesti paigutatakse kord ühele poole, kord teisele poole ida-lääne joont. Sellest võib järeldada, et Eesti identiteet Rootsist (ja mitte ainult seal) on alles kujunemas. Ebakindlust näitavad ka artiklite pealkirjad, kus võib leida erinevaid modifikatsioone sõnast Estland (rootsi keeles Eesti): Östland (idariik), Västland (Lääneriik), Baltland (Baltimaa) (Kääramees, 2003). Mõnede autorite meelest oleme me pigem lääneriik.

Võiks ju öelda, et nendele, kes soovivad külastada Ida-Euroopat, kuid alustada ettevaatlikult, oleks Eesti sobivaks stardipaigaks – kuid see oleks vale. Isegi kui see nii ei pruugi olla Eesti enda maapiirkondade rahvastiku jaoks, siis turisti jaoks on Eesti lääneriik. (Staffan Skott; DN, 8.07.2002)

Kui Eesti ei taha oma kohta ida-riikide seas tunnustada, siis näidatakse talle Rootsi poolt tema koht kätte.

Eurovisiooni lauluvõistlus kaotab kogu oma väärtuse, kui see niiviisi jätkub. Minu arvates peaks ida-Euroopa maadel olema oma poolfinaal, enne kui nad tulevad suurde finaali. (Per Bjurman, Aftonbladet, 26.05.2002)

Kuigi Eestile meeldib rääkida endast kui E-riigist, on ta siiski sammu Lääne-Euroopast maas, näiteks põhikoolides on vaid 3,8 arvutit 100 õpilase kohta (Rootsis 16,6, Taanis 45,2). (Lilian Almroth, DN, 17.06.2002).

Viimase näite puhul mainib Klementi (2004), et on oluline jälgida, millises kontekstis ajakirjanduses fakte esitatakse. Üks artiklitest rääkis edumeelsetest rootslastest, kes kasutavad kõige rohkem internetti, kui aluseks võtta kodudes olevad arvutid. Pilt oleks aga hoopis teine, kui aluseks võtta see, kui palju inimesi kasutavad internetti töökohtadel ja avalikes interneti punktides – sellisel juhul on Eesti Rootsist edukam.

Idariigile vastandlikult on termin Lääneriik seotud mitte ainult distantse hoidmisega, vaid integratsiooniga. Siin tuleb tuua välja suurimates päevalehtedes Dagens Nyheteris ja Svenska Dagbaldetis ilmunud artiklid, kus räägitakse Eesti edusammudest demokraatiseerimisel ja majanduse liberaliseerimisel. Rõhutatakse, et Eestile, ja teistele Baltimaadele tuleb avada uks Euroopa Liitu ning kohati on mainitud ka asjatut

viivitamist nende maade vastuvõtmisel ja nende edusammude hindamisel (Kääramees 2003).

Kas Tallinn on Põhjala vingim linn? See küsimus tõstatab vastuküsimuse: “Kus lõpeb Põhjala ja algab ida-euroopa?” Palehigis identiteeti otsiv Eesti annab endast kõik, et esile tõsta oma ühtekuuluvust Põhjalaga. Eestlased leiavad põhjendusi enamasti ajaloost – ajast, mil Põhjala asus lihtsalt muust Euroopast põhja pool, ilma viideteta itta või läände kuulumise kohta. Skandinaavlaste osakaal Tallinna rahvastikust on olnud läbi aegade märkimisväärne ja eestlastel on õigus, väites, et kui Stockholmi, Visbyt või Viiburit võib hansakaupmeeste mõjuvõimust hoolimata pidada Põhjala linnadeks, kehtib sama ka Tallinna kohta.

Rootslasele seostuvad aga Eestiga betoonist magalarajoonid, vene maffia, prostitutsioon ja smuugeldamine (parim näide sellest on film “Lilja 4-ever”), salakaubavedu ning venekeelsed vabrikutöölised – seega kõik, mis on Põhjalast meeletult kaugel. Kultuuri vallas võibolla mõtleme kõige pealt Arvo Pärdi müstilisele ortodoksi kirikust inspireeritud muusikale, millel on palju rohkem näiteks Poola religioosse muusikaga tegemist kui “Põhjamaiste” traditsioonidega.

Loomulikult Eesti saab üheks osaks Euroopa Liidust ja meie maal elab ikka veel tuhandeid eksiileestlasi, aga rootslaste silmis on Eesti ikkagi Põhjamaadest tohutult kaugel asuv maa.” Äsja lugesin ma Dagens Nyheteris oma imestuseks juhtumist, mis olevat toimunud “Leedu pealinnas Riias”. Täpselt nagu vahetatakse Aafrika jõgede nimed või pannakse päikesesüsteemi planeedid valesse järjekorda – lihtsalt sellepärast, et see on midagi väga kauget omaenda igapäevast. “Haruldane on pärineda peaaegu nimetatelt randadelt”, ohkas eesti emigrantluuletaja Ivar Ivask “Balti eleeegiates” ja konstateeris kurvalt, et Baltikum on läänemaailma silmadega vaadates “kusagil teisel pool kuud”.

Kuigi Eesti taasiseseisvumine toimus paljuski üksnes tänu Saksamaa abile, on Eesti omariikluse ülesehitamisel joondunud just Põhjala riikidest, eriti Soomest ja Rootsist. Infotehnoloogia tähtsustamine E-valitsuse näol on näide avatuse põhimõttest Eesti ühiskonnas ja see annab lootust, et Eestis võivad põhjamaised väärtused juurduda. Eesti väited kuulumisest Põhjalasse sunnivad meid seda mõistet uuesti läbi mõtlema, võib-olla isegi muutma. Seega võib ka “mitte-euroopalik” Türgi ühel heal päeval osutada euroopalikuks. (Per Högelius, Eesti igatseb nii väga Põhjalasse, SvD, 20.11.2003)

Eeltoodu põhjal võib öelda, et Rootsi meedias on keskseks müüt Eestist kui rändurist, kes on teel Läände. Müüdiga seostub kogu Eesti taasiseseisvumisjärgne areng, eelkõige aga liitumine Lääne institutsioonidega nagu EL ja NATO. Nagu ühele “Idariigile” kohane on rändur väike ja vaene, kuid samal ajal väga tubli (nt edusammud majanduse alal). Ühelt poolt on tee Läände avatud ja rändurit toetatakse, teiselt poolt on tema vastu umbusk suur (Kääramees 2003).

7. DISKUSSIOON: MIKS EESTIST NII KIRJUTATAKSE?

Põhjuseid, miks Eestist nii kirjutatakse, on mitmeid ja antud uurimistöös on ära toodud vaid mõningad arvatavad põhjused. Tõenäoliselt on tegemist on mitmete asjaolude koosmõjuga.

Esiteks võib Eesti pisut negatiivsema tooniga kujutamine Rootsi meedias tuleneda rootslaste üleolekust ja isekusest. Särgelepa (2004) sõnutsi on Rootsil suhted kõikide oma naabritega pisut problemaatilised ja põhjuseks on just nende üleolevus.

Rootslased on endast ja oma poliitikast heal arvamusel. Nad arvavad, et tegutsevad alati õigesti ja et nad on maailma misjonärid (Klementi 2004).

Nüüd kui Eesti edusamme teeb, on suhtumine minu arvates selline heaperemehelikult armulik, et ah, noh rabelege pealegi, meile te järele ikka ei jõua. Mulle tundub, et Rootsi püüab end upitada natuke ja seda teisi hirmsasti maha tehes. Samas paneb Eesti Rootsit teatava murelikkusega juba üle öla vaatama (Kiilmaa 2004).

Rootslastele meeldib õpetada ja tulla Eestisse ekspertidena. Sama fenomeni kajastavad ka Eesti meedias ilmunud artiklite pealkirjad: “Rootslased õpetasid eestlasi elama Euroopa Liidus”, “Rootslased töö tulemuslikkust hindamas” jne. Suhtumine pole hoolimata Eesti kiirest arengust muutunud.

Rootsi naudib oma heaolu, üleolekut, rutiini. Eestlased tunnevad, et nendesse suhtutakse ülekohtuselt – nagu järeleaitamist vajavatesse õppuritesse, nagu arengumaa poliitikutesse, kel tarkuseni veel pikk tee ja kes ikka veel esindavad endist mahajäänud nõukogude vabariiki (Pilk peeglis 2002: 7).

Rootslaste arusaamine rahvusvahelistest läbikäimistest seisneb paljuski selles, et rootslased õpetavad teistele, kuidas asjad korraldada tuleb.

Rootslased on siiani õnnelikud, et kuulus maadeuuriija-kartograaf Mercator maalis nende maa oma kaardile aafrikasuurusena. Oma hümnis laulavad rootslased: ”Sa troonid mineviku kuulsusrikkail päevil...” Rootslase jaoks pole maailmas olemas sellist maad või riiki, millega ta

enda oma ülistavalt ei võrdleks. Rootslased on siiralt üllatunud, et te polegi Rootsi kaarti oma voodi kohale riputanud (Berlin 1998: 5).

Rootslasi hämmastab, et säärane hoiak pole nendele Euroopa Liidus edukaks osutunud. Uuringutest selgus, et Soome on oma vaikse ja rahuliku moega saavutanud suurema populaarsuse kui Rootsi, kes läks oma õpetava käitumisega Euroopasse, kus neid keegi eriti kuulda ei taha võtta.

Eriti valulikult reageerib Rootsi siis, kui loodetakse oma maa võitu ja võidab hoopis keegi teine, kellel Rootsi arvates pole mingit võiduvõimalust (vt artiklite katkendeid Eurovisiooni ja suusavõistluste kohta, lisa 4).

Teiseks Eestit negatiivselt kujutamise põhjuseks on see, et rootslased elavad endiselt kujutlusmaailmas, mis pärineb 1990. aastate algusest – Eesti on mahajäetud üksik, õnnetu, hall ja räpane ida-riik. Ignatsi (2004) sõnul räägiti ajalehtedes iseseisvuse alguses palju kuritegevusest (mõrvatud ametiühingu tegelased jne). Lepp (2004) lisab, et see hirm kuritegevuse pärast püsib siiani.

Oma reisir Tallinnasse kästi meil kogu bussi oma asjadest ööseks tühjaks teha, sest vargusi pidavat siin palju olema. Mitte midagi ei võinud sinna jätta ja nii kui me lahkusime päeval bussist, pidime pingsalt kõiki oma asju jälgima ja valvama (vestlusest Bertil Klingega, mai, 2004).

Rootsi suursaadik Hartelius kinnitas, et kui kord on meedias midagi väga negatiivset olnud, siis see kujutluspilt jääb väga kauaks ja pilti on väga raske muuta. Sama kinnitab ka Rahuoja uurimus (2003).

Kujutlus viletsast Eestist tekitab Anderssoni (2004) arvates rootslastes empaatiatunde ja see omakorda abistamise soovi – selletõttu saabuvad siiani suured koormad abi Euroopa Liitu kuuluvasse Eestisse. Abistamise artiklites tuleb sisse paatose moment ja inimesed tunnevad ennast kellegi jaoks vajalikud olevad. Artiklites domineerib Abivajava Eesti pilt.

Sellest tuleneb ka pisut imperialistlik pilt – me peame neid vaesekesi aitama. Kui minna veel üks samm edasi, siis tekib rootslastes vahel ärritus. Need kuradi eestlased, nad pole ju üldse tänulikud nende asjade eest, mis me neile saadame ja vahel ei taha nad isegi vastu võtta meie

vanu arvuteid! Kõigele lisaks elavad nad juba liiga hästi, nad ehitavad maju, ostavad uusi autosid jne. See kõik ärritab rootslasi, sest puruneb nende kujutus endast kui heast ja aitavast inimesest. (Andersson 2004)

Eesti on kiiresti edasi arenenud, aga ajakirjanikud tulevad siia varasemale pildile kinnitust otsima ja enamasti ka leiavad selle. Ainus, mis aitab ajakirjanduses loodud pilti muuta, on isiklik kogemus. Lepa sõnul on rootslased hakanud rohkem reisima Eestisse, seda tänu reklaamikampaaniatele ja uue laeva kasutusele võtule.

Kolmandaks põhjuseks võib tuua harjumuse jõu. Eestit on harjutud kujutama vaesena ning lõpuks ei ole Rootsi harjunud võtma Eestit kui võrdset partnerit, vaid pigem kui väikevenda. (Kääramees 2003). Rootsised ei loobu oma harjumustest kergesti. On ju just stabiilsusele ülesse ehitatud kogu Rootsi heaoluriik. Kui Eestist on nii aastaid kirjutatud, siis nii peabki seda tegema.

Neljandaks võib välja tuua selle, et müüvad artiklid, mis on seotud emotsioonidega. Kõik negatiivne tõmbab tähelepanu. Meedia toodab seda, mis müüb. Arvestades tihenendud konkurentsi meedias, on vajalik muuta kirjutamise stiili.

Esimesed artiklid kirjeldasid vangide olukorda Eestis, kuidas vanglad nägid välja, kui kaua seal pidi erinevate kuritegude pärast istuma jne. Sellest tekkis negatiivne pilt – vaata, kui kehv neil seal on. Pärast seda tuli varastatud autod, mis liikusid üle Läänemere. Seejärel narkootikumide vedu, alkoholi, tubaka smuugeldamine, mis puhuti üles meeletult suureks probleemiks. Lausa tekkis selline tunne, et iga inimene, kes tuli sealt poolt, kannab endaga kaasas kotikest heroiiniga (Andersson 2004).

Andersson (2004) väidab, et rootsi ajalehed kirjutavad negatiivselt ka Rootsist endast. Informeerituse taseme tõstmine pole seejuures oluline.

Viiendaks on oma osa ka ajakirjanduslikel traditsioonidel (Ekecrantz 2002, 2004) Esile tõuseb “kollektiivne ajakirjanduslik mälu”. Nimelt on Ekecrantz leidnud 1928. aastal ajalehes Ny Tid avaldatud reportaaži Tallinnast, mida ta iseloomustab kui “väikest kirjanduslikku meistriteost orientalistlikus traditsioonis”. Eesti kirjeldamine aastal 2003 on sama kui aastal 1928.

Kuuendaks tundub, et osa ajakirjanikke ei näigi tahtvat näha muutusi või anda tasakaalustatud pilti. Nad eelistavad kirjutada lugu juba välja kujunenud klišeedele tuginedes.

Mulle meenub üks lugu, kus üks ajakirjanikest tuli siia valmis mõtetega, kuidas ta tahtis Eestit kirjeldada. Siin ringi käies oli ta täiesti pettunud – inimesed käisid ilusasti riides jne. Lõpuks läks ta Balti jaama ja sai seal joodikuid ja kerjuseid filmides endale vajalikud kaadrid Eesti kujutamiseks. Ma küsisin ka, et kas ta ei tahaks Eestist adekvaatsemat ülevaadet, aga ta ei tahtnudki. Kui see pilt, mis temal on ei klapi reaalsusega, siis ta tekitab pildi. Samas tuleb palju ajakirjanikke, kes tulevad ja tahavad Eestist kirjutada kui hästi tegusast ja modernsest, trendikast riigist. Ja nad saavad materjali kokku samuti ilma eriliselt pingutamata (Kiilmaa 2004).

Sellega, et korduvad teemad ning tuginetakse välja kujunenud stereotüüpidele, pakutakse lugejaskonnale harjumuspärast, seda mida ta ootab. Võib öelda, et meedia kasutab stereotüüpe ka oma huvides. (Kääramees 2003). Särnglepa (2004) arvates toimib nn ringi loogika, samad teemad tulevad uuesti ja uuesti kirjutamisele. Klementi (2004) arvates puudub ka nende ajakirjanike ring, kes teaks ja tunneks ning oskaks asja seletada. Oma jälje jätab ajakirjanike väljaõpe ja see, et nad peavad kiiresti suutma toota suures koguses artikleid, aega on vähe, palju kasutatakse TT-uudiseid ja kättesaadavaid materjale. Üldse näitab Rootsi ajakirjandus Klementi arvates üllatavalt vähe uudishimu Eestis toimuva kohta.

Seitsmendaks võib mainida naabrite vahelist fenomeni. Ekecrantz (2004) väidab, et naabritel on alati negatiivsed klišeed üksteisest. Rootslastel on terve rida eelarvamusi ja stereotüüpe soomlastest, norralastest ja taanlastest. Võib olla suurenenud kontaktid Eestiga on ka viinud sellise suhtumiseni. Samamoodi on näiteks eestlased suhtunud üleolevalt lätlastesse ja leedulastesse.

Kaheksandaks on Rüütli (2004) väitel rootslased ülimalt kriitilised kõigi ja kõige suhtes, kaasaarvatud ka iseenda suhtes. Ignatsi (2004) väitel on Eesti riik teiste riikide hulgas ja peab välja kannatama kriitikat, mida tehakse kõikide riikide puhul. Kui Eesti teeb vigu, siis peab ta ka kriitikat taluma. Mitmed intervjuueeritavad (Andersson, Lepp jt) mainivad, et Eestist kirjutati iseseisvuse alguses väga palju, ka väga positiivselt. Eesti on muutumas tavalisemaks, “normaalsemaks” riigiks ja sellega seoses on muutunud ka

pilt tavalisemaks – ei minna enam äärmustesse, kirjutades ülimalt positiivselt (väike armas Eesti) või negatiivselt (kuritegelik Eesti).

Lehtonen (1990) mainib, et oma kultuuri esindajat nähakse normaalse, targa, objektiivse ja loomulikuna. Seda, kes kaldub oma kultuuri väärtustest kõrvale, vaadatakse kui ebanormaalset, ebaõiglast, mittekristlikku või vähemalt mingil moel imelikku.

Üheksandaks on Eesti muutumas Rootsile võrdväärseks partneriks või lausa konkurendiks. Klementi (2004) sõnusi ei võta Rootsi senini Eestit võrdse naaberriigina, Põhjamaade areaali kuuluvana. Aga isegi kui Rootsi seda ei taha tunnistada, oleme me siiski teel läänelikumaks riigiks. Särnglepp (2004) tõdeb, et mitmete uute maade liitumine Euroopa Liiduga sunnib Euroopa riike selle definitsiooni uuesti lahti mõtestama.

Rootslaste pilt Baltikumist on sageli liialt ühekülgne. Kui jätta kõrvale tänavatel marssivad SS-veteranid, hotellide ümber tiirlevad lapsprostituudid, autovargad, eurovisiooni fanaatikud, riided ja transpordivahendid, siis on Baltikum sama tühi kui Laputa maa “Gulliveri reisides”. Kuid juba 1990ndate alguses Balti riike külastades võis tajuda Läänemere imperialistide kummitusrongi ida poole sõitmas. Kui baltlastel hakkab paremini minema, siis võib mõnelgi tekkida tunne, et see ei ole just kõige meeldivam, arvestades ülimana tundunud suurvõimu unistust. Sageli võib rootslaste suust kuulda halvustavaid kommentaare “selliste riikide” kohta. Kas ei või selles peituda teatud hirm? On ehk Rootsi ise muutumas surnud Laputaks?” (Peter Handberg, DN, 28.07.2002).

Vahel ma küsin rootslaste käest, kas te teate, mis on Wireless internetiühendus? Ei, me ei tea, ütlevad nemad. Eestis on see kõikjal olemas, võid oma arvutiga keset Raekoja platsi istuda ja internetis surfata. Kuidas see võimalik on, küsivad nad? Eestlased on meist lihtsalt infotehnoloogia alal kaugemale jõudnud, vastan mina (Andersson 2004).

2003. aasta oktoobris Soomes toimunud Soome, Rootsi ja Taani ning Balti riikide ministrite kokkusaamisel teemal “Eesti, Rootsi ja Soome Euroopa Liidus – partnerid või lihtsalt head sõbrad?”, kritiseeris Rootsi peaminister Göran Persson Balti riikide maksupoliitikat. Perssoni arvates peavad suurte maksudega riigid hakkama madalate maksudega uustulnukaid ülal pidama.

Tulevikus ei saa Baltimaad edendada oma madalate maksude poliitikat Põhjala heaoluriikide arvel. Seda ütles Göran Persson eile kui ta kohtus oma Balti kolleegidega. “Kui ma oleksin Eesti peaminister, siis ma räägiksin ka tõenäoliselt madalate maksude poolt. Aga tulevikus pole see enam võimalik, et Soome, Taani ja Rootsi praktiliselt finantseerivad teiste Euroopa Liidu riikide madalaid makse. Ma olen kindel, et kui majandus kasvab, siis ka maksud lähevad suuremaks” (SvD, 11.10.2003).

Samal ajal näiteks näeb Soome peaminister Eestit pigem positiivse väljakutsena, kinnitades, et Euroopa Liidule on kasulik, et vähemalt kuskil Euroopas kasvab majandus jõudsalt. Persson jätkas 2004. aasta kevadel järjekindlalt oma arvamuse avaldamist: “Kui nemad arvavad, et Rootsi, Soome ja Taani korjavad suuri makse ja saadavad selle Ida-Euroopasse selleks, et seal oleks kõrgklass, kes makse ei maksa, siis nad eksivad”.

See toob kaasa ajakirjanduse pahameele. Nii avaldab näiteks Norrköpings Tidningar (15.04.2004) juhtkirja, kus ütleb, et “eestlased ei lase enda peal ükskõik kuidas trampida.” Ja jätkab: “Eestlased võivad õigusega olla ärritunud, kui meie lapsik sotsialist Persson väljendab arvamusi, mis vaid tekitavad võõravaenulikke ettekujutusi.” Tavainimesed nõustuvad Perssoni väitega ja pole rahul Eesti maksusüsteemiga. Maksude kohta esitatud küsimused sagesid jutuajamistes tuntavalt 2004. aasta kevadel. Andersson (2004) avaldab arvamust, et maksude küsimus ja tööjõu vaba liikumine võib koguni mõju avaldada Rootsi ja Eesti suhetele, mis seni on positiivsed olnud. Rootslastel suureneb ksenofoobia ja nad arvavad, et Eestist ja mujalt riikidest tulevad inimesed ja kasutavad ära nende suuri makse makstes ülesehitatud sotsiaalsüsteemi hüvesid.

Ignatsi (2004) sõnul võib mõista Perssoni kartust tööjõu sissevoolu üle. Partei juhina peab ta väljendama muu hulgas ka parteidega tihedat koostööd tegevate ametühingute kartust palgataseme langemise üle. Kuid maksusüsteemi kohta pole Ignatsi arvates rootslastel õigust midagi öelda, sest võitlevad ju nad ise selle üle, et võiksid otsustada maksusüsteemi üle sõltumatult teistest Euroopa Liidu riikidest. Ignatsi arvates on selleks, et Rootsi ja Eesti saaksid Euroopa Liidu arengus kaasa rääkida, vaja luua alliansse, ka uus ja kaasaegne koostööorgan Baltimaade ja Taani, Rootsi ning Soome vahel.

Eesti pildi parandamiseks meedias on vajalik Eesti enda aktiivsem müük. Seda kinnitasid ka kõik küsitatud eksperdid. Üks võimalustest ennast maailmale tutvustada on läbi muusika ja kunsti. Lepp pakub välja idee eesti muusika maailmaturnee ja kunstinäituse kohta. Teine võimalus oleks ise artikleid kirjutada. Maandi (2004) arvates ei peaks me ootama, kuna meist kirjutatakse, vaid me peaksime ise esimestena uudistega (ka negatiivsete uudiste ja nende põhjendustega) välja minema. Lepp (2004), lisades, et negatiivset ei tohiks eitada, vaid tuleb öelda, et me oleme probleemidest teadlikud ja me tegeleme sellega. Vajalik on ajakirjanikega suhtlemine, Eestile iseloomulike (ja positiivsete) asjade välja toomine ja tutvustamine. Ignatsi (2004) sõnul on Eesti tutvustamisega algust tehtud (näiteks ajakirjanike vastuvõtt Eesti saatkonnas Stockholmis).

Kiilmaa (2004) arvates on Eestit kõige kergem müüa läbi inimeste. Mida paremad, sõbralikumad, pädevamad on meie inimesed, seda parem mulje Eestist jääb. Lepp (2004) lisab, et Eesti inimesed ongi üks põhjus, miks Eestisse soosivalt suhtutakse. Neis on piisavalt hoolivust ja külalislahkust. Eestlastega on meeldiv koostööd teha.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Eestist on kujunenud kolm erinevat pilti. Esimene on ajakirjanduse maalitud pilt pigem hirmsast ja ohtlikust Eestist. Teine on rootslaste pilt, kes kunagi polnud Eestis käinud. Nemad kujutavad Eestit sageli ette kui tüüpilist ida-euroopa riiki, mis neile jääb kaugeks ja kultuuriliselt arusaamatuks. Nende pilt on tihti ajakirjandusest mõjutatud.

Need, kes sõidavad Eestisse esimest korda, kujutavad endale ette, et nad näevad mahakoorunud värviga maju. Need on nii lagunenuid, et kanalisatsioonitorud paistavad, inimesed käivad kühmus ringi pikkades, hallides palitutes ja läkiläki on tõmmatud silmini. See meenutab kunagisi vanu must-valgeid Vene filme. Tegelikkus on ju hoopis midagi muud. Kui näiteks istuda Raekoja platsi välikohvikus, tekib tunne, et oled Sevillass. Piltilusad tüdrukud kõrgetel kotsadel ja lühikeste seelikutega jalutavad mööda, nagu ükskõik millises maailma linnas. (Andersson 2004)

Need, kes siia esimest korda tulevad, on positiivselt üllatunud, et siin on teil hästi vahva ja kõik töötab. Imestatakse isegi seda, et kõike on poes saada (Kümnik 2004).

Rahuoja (2003) uurimus kinnitab, et rootslaste jaoks on Eesti tüüpiline ida-euroopa maa. Eestit peetakse ebatavaliseks, mida kommenteeriti järgmiselt: “Rootslased mäletavad rohkem Estonia katastroofi ja ametiühingutegelaste tapmist Tallinnas, kui Eurovisiooni lauluvõistlust”. Tendents on valdav just nende seas, kelle Eesti pilt on kujunenud põhiliselt meedia ja kolmandate inimeste vahendusel.

Kolmas pilt on rootslastel, kel on isiklik suhe Eestiga. Nad on üliposiitvused ja toetavad Eesti suhtes. Ka ajakirjandus ei tundu nende jaoks negatiivse varjundiga. Näiteks küsib Ignats (2004), et kuidas saab öelda, et ajakirjanduse pilt Eestist on negatiivne kui järjest ilmuvad artiklid, kus öeldakse, et kümnest liituvast riigist on Eesti kõige tublim. Sama fenomeni kinnitab ka Kümnik (2004) oma intervjuus. Eestist on rohkem huvitatud inimesed, kes elavad idarannikul ja kohtades, kus on ühendus Eestiga (Stockholm, Gotland). Ka sealsed ajalehed kirjutavad Eestist rohkem. Samal ajal kui näiteks Rootsi lõunaosa on rohkem keskendunud Poolale ja Leedule.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö *Eesti pilt Rootsi ajakirjanduses aastatel 1995-1997 ja 2002-2003* eesmärgiks oli jätkata Eesti pildi uurimist Rootsi ajakirjanduses, keskendudes 2002-2003 ajalehtedes avaldunud tendentside võrdlemisele varasemaga, aastatega 1995-1997.

Iseseisvuse alguses kirjutati Eestist palju ja positiivselt. Pärast seda on Eestist kirjutamise viis muutunud. Aasta 2002 ja 2003 said uue analüüsi aluseks valitud kuna see aeg oli Eesti maine kujundamise seisukohalt ülioluline. Tähtsusi poliitilised ja kultuurilised unistused, mida Eesti on pikalt endas kandnud. Samas moodustasid need sündmused vaid osa Rootsi meedias Eesti kohta kirjutatust.

Vastuseks uurimisküsimusele, kas on veel tunda nende tegurite mõju, mis mõjutasid 1990. aastate esimesel poolel Eesti ja Rootsi suhteid ja Eesti pilti Rootsi lehtedes, võib öelda, et mõju hakkas 1995.-1997. aastaks vähesel määral nõrgenema, aga ei kao täielikult ka veel aastatel 2002-2003. Rootslased tunnevad endiselt suuremat sümpaatiat Eesti suhtes, kui teiste Baltimaade suhtes ja Eestist kirjutatakse rohkem.

2002-2003. aasta Eesti pilti Rootsi ajakirjanduses hakkasid mõjutama ka teised tegurid, millest lähtuvalt võib välja tuua järgnevad üldised tendentsid.

Rootsi meediale on tüüpiline, et Eestist kirjutatakse kui osast Baltikumist. Võrreldes omavahel Eesti ja Rootsi kohta kirjutatud artikleid, võib öelda, et eestlaste Rootsi kohta käiv pilt on palju mitmetahulisem ja ülevaatlikum.

Enim artikleid ilmus avaliku arvamust tugevamalt mõjutavates üleriigilistes ajalehtedes – avaldati nii oma toimetuse kirjutatud artikleid, kui ka uudisteagentuuri TT uudiseid. Suhteliselt vähe tähelepanu on pööratud üldpoliitilistele ja päevakajalistele teemadele, rohkem tõusevad esile skandaalimaigulised lood, eelkõige prostitutsiooni ja kuritegevusega seotud temaatika ja sporditeemalised uudised.

Kui võrrelda erinevaid päevalehti, kohalike lehti ja õhtulehti, siis võib märgata mõningaid erinevusi. Kõige Eesti sõbralikumaks leheks võib pidada Dagens Nyheterit. Selles lehes ilmub enim pikemaid Eestit käsitlevaid artikleid ning teemade ring oli kõige laiem. Dagens Nyheteri puhul võib välja tuua ka mõningaid autoreid, kes järjepidevalt Eestist kirjutavad ning tänu oma korrespondentide olemasolule on pilt, mis lugejale Eestist tekib, ilmselt kõige tasakaalustatum. Teise suure päevalehe Svenska Dagbladeti osa Eestist kirjutamisel võib pidada tagasihoidlikumaks. Rohkem on lühemaid ning TT kaudu edastatud uudiseid. Kõige Eesti sõbralikumateks kohalikeks lehtedeks võib lugeda kahte Gotlandil ilmuvat ajalehte Gotlands Allehanda ja Gotlands Tidningar. Artiklid paiknesid peamiselt välisuudiste külgedel (*Utrikes*), mõned jõudsid ka juhtkirja veeru peale (*Ledare*) ja ilmub terve rida reportaaže. Eraldi võib välja tuua artiklite seeriad erinevatel teemadel – reisikirjeldused, Rootsi ettevõtete kolimine Eestisse, ohtlikud probleemid Rootsi läheduses (AIDS, prostitutsioon, kuritegevus).

2002. ja 2003. aastat Rootsi ajalehtedes ilmunut iseloomustas teatav segadus ja ebakindlus läheneva Euroopa Liidu laienemise eel, mis ei puudutanud üksnes välispoliitika käsitlusi, vaid ka majandussuhete, igapäevaelu, kuritegevuse, isegi Eurovisiooni käsitlemist.

Suurematel ajalehtedel on olemas oma ajakirjanikud, kes Baltikumi teemadel kirjutavad. Eesti pildi kujunemine oleneb ajakirjaniku suhtumisest Eestisse. Näiteks kirjutas esimesel perioodil Dagens Nyheteri produktiivne ajakirjanik Mert Kubu hulgaliselt kriitilisi artikleid Eesti teemal. Enamasti on need ajakirjanikud Eesti päritoluga ja üldjuhul kirjutavad neutraalse tooniga artikleid. Õhtulehed kasutavad enamasti rootslastest ajakirjanike, kes vähese huvi ja aja puuduse tõttu ei süvene Eesti probleemidesse.

Esimese perioodi artiklites oli tegelaste seas vähe rootslasi. Teise perioodi tegelaste seas oli üpris palju ka rootslasi, kel oli ettevõtte Eestis. Neid intervjueriti peamiselt seoses artiklitega, mis rääkisid töökohtade kadumisest Eestisse. Esimesel perioodil oli tegelaste hulgas ka Rootsis elavaid eestlasi seoses maade tagastamisega seotud artiklites. Üsna

paljudel juhtudel oli tegelasteks Eestis elavad venelased. Seda peamiselt artiklites, kus kirjeldati kui raske on neil integreeruda Eesti ühiskonda. Aga ka paljudes Eesti elu kirjeldavates artiklites oli tegelasteks valitud eestlase asemel hoopis vene vähemuse esindaja.

Võrreldes Jan Ekecrantzi poolt tema viimases analüüsis (2004) esiletoodud teemasid ja antud töös kasutatud temaatilist jaotust, võib öelda, et see on osalt sarnane ja osalt erinev. Näiteks toob Ekecrantz ühe teemana välja Kriisides poliitika. Töö autorile tundus, et poliitikast kirjutatakse üldse vähe ja sel perioodil ei esinenud suuri poliitilisi kriise, erinevalt Lätist. Ka ei tundunud töö autorile, et Eesti Eurovisiooni kasutati selleks ära, et müüa Eesti Euroopa Liitu (küll aga tutvustada ennast positiivselt maailmale). Vana hea Rootsi aeg esines peamiselt artiklites, mis antud töös liigitati reisikirjadeks. Üsna lähedane liigitus on Tagahoovi ähvardavad probleemid ja Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid.

Formaliseerimata analüüsi tulemusena võib välja tuua kuus suuremat mõtteviiside rühma: Edukas Eesti, Ilus Eesti, Abivajaja Eesti, Konfliktne Eesti, Muutumise vajadus ja Meie ja Nemad. Enamus nendest esines mõlemal vaatlusalusel perioodil, kuigi proportsioonid olid erinevad, nagu ka proportsioonid temaatikas. Temaatilised erinevused olid kõige suuremad poliitiliste päevasündmuste ja kuritegevuse puhul, esimene nendest teemadest oli tugevasti vähenenud ja teine tugevasti suurenenud. Samalaadsed tendentsid selgusid formaliseerimata analüüsi põhjal – Eestit edukana näitavate lugude osakaal oli tugevasti vähenenud, Eestit ohtlikuna näitavate lugude osakaal suurenenud. Uue mõtteviisina lisandus teisel perioodil Meie ja Nemad.

Eesti on stabiliseerumisperioodi algusest 1995 kuni euroreferendumini 2003 teinud läbi pika arengutee. Seda arengut on Rootsi ajakirjanduses märgatud, kuid Eesti pilt Rootsi ajakirjanduses pole alati objektiivne ja tasakaalustatud. Muutunud on Eesti ja Rootsi suhted, mis on mõjutanud ka pilti Eestist. Näiteks on kultuurisuhted stabiliseerunud ja sel teemal kirjutatakse vähe. Samas on järjest olulisemaks kerkinud majandussuhted ja selle teemaliste artiklite osakaal on kasvanud tublisti. Eesti arengut on märgatud –

kirjutatakse palju majanduse edust, kuid igapäeva elu kajastavad artiklid sellest ei kirjuta. Nii arvavad rootslased siiani, et Eesti on mahajäänud ja abivajav riik.

Võib öelda, et Rootsi meedias on keskseks müüt Eestist kui rändurist, kes on teel Läände. Nagu ühele “Idariigile” kohane on rändur väike ja vaene, kuid samal ajal väga tubli. Ühelt poolt on tee Läände avatud ja rändurit toetatakse, teiselt poolt on tema vastu umbusk suur.

Artiklitest on tunda, et Rootsi suhtumine Eestisse on muutumas seoses Eesti astumisega Euroopa Liitu ja NATOsse. Ühelt poolt hakatakse Eestit võtma võrdse partnerina, teiselt poolt kuulumine samasse liitu toob kaasa ka probleemid (näiteks võib vaba tööjõuliikumine tekitada võõravaenulikkust). Algamas on uus ajajärk Eesti ja Rootsi suhetes, mille peegelduste uurimist võiks jätkata.

Esimene töös püstitatud hüpotees selle kohta, et 1995-1997 ja 2002-2003 ajalehtedes esitatud pildid Eestist on küllaltki sarnased, leidis kinnitust. Eesti ja teiste Läänemere idakalda riikide suhtes on rootslaste hulgas ja ajakirjanduses kujunenud tugevad skeemid ja stereotüübid. Kuigi areng on toimunud, representeeritakse Eestit valdavalt samade skeemide kohaselt.

Ka teine hüpotees leidis kinnitust. Eesti pildi stereostüpiseeritus on tugevasti sõltuv isikliku kogemuse olemasolust. Selleks võrreldi Eesti representatsiooni üleriigilistes ja kohalikes lehtedes. Need on üsna erinevad, kohalike lehtede esitatud pilt Eestist on vähem negatiivsetest stereotüüpidest kantud. Kohalikus ajalehes avaldatud artiklid rääkisid enamasti omavalitsuse tasandil toimuvast eestlaste ja rootslaste suhtlemisest ja kohalikust initsiatiivist. Üldjuhul olid artiklid Eesti suhtes südamlikud ja sooja tooniga. Ka Jan Ekecrantz tõi oma analüüsis ühe peamise teemana välja “Kohalikud kohtavad kohalikke – provintsis tunnetatakse kõiki omadena”, väites, et kohalikes ajalehtedes on Eesti kirjeldatud kui küllaltki normaalne maa üsna normaalsete inimestega. Neil on muidugi probleeme, kuid nendest võib tihedama omavahelise suhtlemisega jagu saada.

Kinnitust leidis kolmaski hüpotees. Tabloidiseerituse üldise suurenemise tõttu Rootsi ajakirjanduses (ja kogu läänemaailmas) oli Eestiga seonduvates materjalides näha kõmulisuse kasvu, seejuures pealkirjades tunduvalt rohkem kui artiklite sisus. Päevalehed hakkavad kirjutama lihtsamatel ja skandaalsematel teemadel, tähelepanu köitmise huvides on ka arutlevate artiklite pealkirjad kõmulisemad kui varem.

Kristel Vaino

Summary

The aim of the master's thesis *Picture of Estonia in the Swedish Press between 1995-1997 and 2002-2003* was to continue studying the views on Estonia in the Swedish press mainly concentrating on comparing tendencies between 2002-2003 and 1995-1997.

The study carried out revealed that at the beginning of the 1990s there were three factors in Swedish newspapers – historical connections that lasted for 800 years, the wish of the Swedish to compensate for the silence of the past 50 years and compliance with Moscow, the Estonians living in Sweden – which influenced the relations between Estonia and Sweden and also the picture of Estonia. Their influence had started to weaken by 1995-1997 but it was still noticeable in the articles about Estonia published in 2002-2003.

The picture of the period was also influenced by other factors: 1) changes in the Swedish society and press during the last 10 years; 2) general tendencies in Europe and the world – globalisation, strengthening of post-modern tendencies, enlargement of the European Union and NATO, etc.; 3) stereotypical views about post-socialistic Europe as “the barbaric East”; 4) journalistic traditions, certain schemes to depict Estonia and the other Baltic States which were widespread already in the pre-war period.

The pictures of Estonia in 1995-1997 and 2002-2003 were rather similar because there were schemes to depict Estonia, stereotypes about it and the other Baltic States among the Swedish and in the press.

It can be concluded that the stereotype about Estonia is largely influenced by personal experiences. Therefore it is important to compare the representation of Estonia in the

local and national papers. They are rather different as the picture of Estonia in the local newspapers is less influenced by negative stereotypes.

Articles published in 2002 and 2003 in Swedish newspapers can be characterised by certain confusion and uncertainty about the enlargement of the EU which did not influence only the treatment of foreign affairs but also the treatments of economic situation, everyday life, crime and even Eurovision.

The increase of tabloidism in general in the Swedish press was also seen in the materials concerning Estonia. Tabloidism can be seen more in the headlines than in the report contents (in order to increase sales it is more important to attract attention).

Estonia has undergone changes since the beginning of the stabilisation period in 1995 until the referendum on the EU in 2003. The study showed that the development has been noticed in the Swedish press but the picture of Estonia in the Swedish press has not always been objective and balanced.

Kasutatud kirjandus

- Aareleid-Tart, A. (1998). Eesti kultuurivahetuse geograafiast. Rmt.: *Eesti inimarengu aruanne 1998*. Tallinn: ÜRO arenguprogramm. Kättesaadav elektrooniliselt www.iiss.ee
- Ahlander, S. D. (1993). *Mäng Baltikumi pärast*. Tallinn: Olion
- Berlin, P. (1998). *Sellised nad on...rootslased*. Tallinn: Egmont Estonia
- Demker, M. (1995). *Att bli en riktig svensk*. S. Holmberg & L. Weibull (red). *Det gamla riket*. Samhälle-opinion-massmedia, Rapport nr. 13. Göteborg: Göteborgs Universitet
- Economy at a Glance 2004 – www.vm.ee
- Ekecrantz, J. (2000a). Discourses of Transition. In *Media Societies Around the Baltic Sea. Research Program*. Stockholm: Södertörns högskola.
- Ekecrantz, J. (2000b). Postkommunizm i globalnaja kultura. Rmt.: *Sredstva massovoi informatsii i sovremennoje obshtshestvo*. Sankt Peterburg: Sankt Peterburgskii Gosudarsvennoi Universitet.
- Ekecrantz, J. (2002) Going East Again: Journalistic Travels in the Baltic Sea Timespace. Paper presented at the Conference “Medias et Societes autour de la Baltique”, Paris, 24-25 Oct (käsikiri).
- Ekecrantz, J. (2004). In Other Worlds: Mainstream Imagery of Eastern Neighbors. For Nordicom anthology, Stockholm University (käsikiri).
- Fairclough, Norman, (1995). *Media Discourse*. London, New York, Sydney & Auckland: Edward Arnold.
- Gerner, K. (1988). *Det splittrade Östeuropa*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Harrie, E. (2003). The Newspaper Market. In E.Harrie (comp), *The Nordic media Market: Media Companies and business Activities 2003*. Göteborg: Nordicom
- Hadenius, S. & Weibull, L. (1989) *Massmedier. En bok om press, radio och TV*. Stockholm: Bonniers Grafiska Industrier AB
- Jonuks, T. (2003). Eesti ja kujutus Eestist Skandinaavia saagades. <http://www.folklore.ee/tagused/nr23saagad.pdf>, mai, 2004

- Hedegaard, L. & Lindström, B. (2003). *The NEBI Yearbook: North European and Baltic Sea Integration*. Berlin & Heidelberg: Springer.
- Human Development Report 2003*. New York & Oxford: Oxford University Press.
- Kaljulaid, I. (2003). Eestlaste ja leedulaste stereotüüpsed ettekujutused iseendast ja üksteisest. Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (käsikiri)
- Kalkun, M. (2002). Ajakirjanduses loodud eestlustunne. Rmt.: A.Valk (toim), *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kaplinski, J. & Salminen, J. (2003). *Ööd valged ja mustad*. Loomingu Raamatukogu 2003/19-20, Tallinn: Perioodika
- Kiin, S. (1997). Soome-pilt Eestis ja Eesti-pilt Soomes. Rmt.: *Eestlane olla...Eesti keele ja kultuuri perspektiivid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kuoppa, Å. & Uhlin, L. (1994). Grannland Estland, Vad svenska dagstidningar skrev under Estlands frigörelseprocess. Lunds Universitet, Sociologiska Institutionen, C-uppsats (käsikiri)
- Kubu, M. (2000). Roots ja Eesti. Stockholm: Rootsi Instituut (käsikiri)
- Kääramees, K. (2003). Eesti temaatika Rootsi meedias. Kodutöö õppeaines Baltic Media. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (käsikiri)
- Küng, A. (1973). *Saatusi ja saavutusi. Baltikum tänapäeval*. Lund: Wallin & Dalholm
- Küng, A. (1993) *Eesti ja Rootsi*. Tallinn: Perioodika
- Küng, A. (2002) *Baltikumile elatud aastad*. Tallinn: Olion
- Lauk, E. (1996). *Algteadmisi teadustööst*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lauristin, M. (2000). Kas see ongi siis nüüd see Eesti aeg? Muutuste diskursus Eesti Ajakirjanduses. Rmt.: V.-R.Ruus (koost). *Kõnelev ja kõneldav inimene: Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus*. Tallinn: TPÜ kirjastus
- Lauristin, M. & Vihalemm, P. (eds) (1997) *Return to the Western World: Cultural and Political Perspectives on the Estonian Post-Communist Transition*. Tartu: Tartu University Press.
- Lehtonen, J. (1990). *Kultur, språk och kommunikation*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lepp, H. (2003). Eesti ja Rootsi kultuurisuhted. *Forseliuse Sõnumid*, nr 10.

- Lewis, R. D. (1997). *Kultuuride vahelised erinevused: Kuidas edukalt ületada kultuuribarjääri*. Tallinn: TEA Kirjastus
- McQuail, D. (2003). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Meri, L. (1996). *Presidendikõned*. Tartu: Ilmamaa
- Medieanalys* (1997). Nya Östersjögrannar i svenska medier. Analys om mediernas sätt att beskriva S:t Petersburg, Estland, Lettland, Litauen, Kaliningrad och Polen. Stockholm: Observer & Pressurklipp
- Nilsson, A & Severinsson, R. (2001) *Trender och traditioner i svensk morgonpress 1987-1999*, JMK Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Piirimäe, H. (1997). Historical Heritage: The Relations between Estonia and Her Nordic Neighbors. In M. Lauristin & P. Vihalemm (eds) (1997), *Return to the Western World: Cultural and Political Perspectives on the Estonian Post-Communist Transition*. Tartu: Tartu University Press.
- Pilk peeglisse 2002* (2003). Tallinn: Eesti Välisministeerium, Meediabüroo. Kättesaadav ka EV Välisministeeriumi koduleheküljel www.mfa.ee
- Pilk peeglisse 2003* (2004). Tallinn: Eesti Välisministeerium, Meediabüroo. Kättesaadav ka EV Välisministeeriumi koduleheküljel www.mfa.ee
- Poola, M. (2002). Objektiv nyhetsförmedling i svensk och estnisk press. En jämförande studie om nyheter i svenska och estniska tidningar. Examensarbete, Institutionen för nordisk filologi, Tartu Ülikool.
- Rahuoja, H. (2003). Eesti pilt reisikorraldajate, messikülaliste ja diplomaatide silmis 1999-2003. Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (käsikiri)
- Reimer, B. (1994). *The Most Common of Practices*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Rootsi reisifirmade soovitusel: pakkuge elamusi ja head teenindust. *Reisimaailm*, nr 2.
- Rosengren, K.E. & Arvidson, P. (1992). *Sociologisk metodik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Ruus, V.-R. (2000). Saateks. Rmt.: V.-R. Ruus (koost). *Kõnelev ja kõneldav inimene: Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus*. Tallinn: TPÜ kirjastus

- Soosaar, E. (2000). *Eesti asja arutusi*. Tallinn:Tänapäev
- Sverige i utländska medier 1993-2003*. Stockholm: Utriketsdepartementets Pressbyrå.
Kättesaadav ka elektrooniliselt www.ud.se
- Tigasson, K.-R. (2003). Valimisreklaami muutumine televisioonis 1992-2002. Magistritöö, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (käsikiri)
- Vaino, K. (1999). Eesti ja Rootsi suhted. Eesti temaatika Rootsi meedias 1995-1997. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (käsikiri)
- Vihalemm, P. (1997). Changing National Spaces in the Baltic Area. In: Lauristin, M. & Vihalemm, P. (eds.), *Return to the Western World: Cultural and Political Perspectives on the Estonian Post-Communist Transition*. Tartu: Tartu University Press,
- Vihalemm, P. (1998). Sotsiaalne ruum eorintegratsiooni tegurina. Rmt.: *Eesti inimarengu aruanne 1998*. Tallinn: ÜRO arenguprogramm. Kättesaadav elektrooniliselt www.iiss.ee
- Vihalemm, P. (1999). Changing Baltic Space: Estonia and its Neighbours. *Journal of Baltic Studies*, 30 (3), 250-269.
- Vihalemm, P. (2004). Changing Social Distances: Estonian Social Space before EU Enlargement. Paper presented at the Seminar “Cross Border Cooperation in the Baltic Sea Region: Euro Regions and Region Building”. Tallinn, 5-8 February 2004.
- Veere, K. (2002). Eestlaste ja soomlaste stereotüüpide muutused 1990.aastatel. Rmt.:Valk, A. (koost.), *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Volt, M. (2000). Diskursus ja sotsilingvistiline perspektiiv. Rmt.: V.-R.Ruus (koost). *Kõnelev ja kõneldav inimene: Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus*. Tallinn: TPÜ kirjastus
- Weibull, L. & Rosengren, K.E. (1992). Svenskarna och omvärlden. In S. Holmberg & L. Weibull, L. (red.) *Trendbrott? Samhälle. Opinion. Massmedia, rapport nr. 8*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Weibull L. & Rosengren K.E. (1997). Swedish Views of the World. In M.Lauristin & P. Vihalemm P. (eds.), *Return to the Western World: Cultural and Political*

Perspectives on the Estonian Post-Communist Transition. Tartu: Tartu University Press.

Åker, P. (2000). *Public Spheres in Transition.* University of Stockholm, Dep of Journalism, Media and Communication (käsikiri)

ALLIKAD

Ajalehed

Aftonbladet

Dagens Nyheter

Dagens Industri

Eesti Ekspress

Eesti Päevaleht

Expressen

Postimees

Svenska Dagbladet

Äripäev

Interneti leheküljed

EV Välisministeeriumi kodulehekülg - www.vm.ee

Rootsi ajaleheartiklite andmebaas - www.eniro.se

Rootsi ajaleheartiklite andmebaas - www.nyheter.se

Intervjuud

Andersson, L. (2004) Uppsala Maakonna kultuurinõunik

Ehn, P. (2004) Eesti Vabariigi Suursaatkond Stockholmis

Ignats, Ü. (2004) Stockholmi "Eesti Päevalehe" toimetaja

Kiilmaa, E. (2004) Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kommunikatsioonijuht

Klementi, K. (2004) Põhjamaade Ministrite Nõukogu Tallinna büroo juhataja

Kümmik, L. (2004) Rootsi Tallinna Suursaatkonna kultuurisekretär

Lepp, H. (2004) Endine Rootsi Tallinna Suursaatkonna kultuuriatašee, Rootsi

Instituudi kultuuriosakonna juhataja

Maandi, K. (2004) Tartu Ülikooli skandinavistika osakonna lektor

Rüütli, I. (2004) Vabakutseline rootsi keele tõlk ja rootsi keele õpetaja Rootsi

Rahvaülikoolis

Särglepp, M. (2004) EV Välisministeeriumi pressi- ja infoosakonna meedia analüüsi

büroo

LISAD

Lisa 1

Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend

Eesti kujutamine rootsi ajalehtedes 1995.-1997. ja 2002.-2003. aastal.
Valimi alus: peateemana Eesti ja eestlased

1. Artikli kood
2. Ajalehe nimi
3. Ilmumise kuupäev
4. Loo pealkiri
5. Autori nimi
6. Teematika
  - 6.1 Poliitilised päevasündmused
  - 6.2 Majandussuhted
  - 6.3 Igapäevaelu
  - 6.4 Koostöö ja abi
  - 6.5 Loodus ja keskkond
  - 6.6 Venekeelne elanikkond
  - 6.7 Reisikirjeldused
  - 6.8 Suured saavutused
  - 6.9 Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid
  - 6.10 Rootsi Eestis ja Eesti Rootsis
7. Pealkirja emotsionaalne varjund
  - 7.1 Neutraalne
  - 7.2 Kriitiline, ründav
  - 7.3 Irooniline
  - 7.4 Pateetiline
  - 7.5 Normatiivne
  - 7.6 Ideoloogiline
  - 7.7 Dramaatiline, kõmuline
  - 7.8 Muu
8. Kogu teksti emotsionaalne varjund
  - 10.1 neutraalne
  - 10.2 kriitiline, ründav
  - 10.3 irooniline
  - 10.4 pateetiline
  - 10.5 normatiivne
  - 10.6 ideoloogiline
  - 10.7 dramaatiline, kõmuline
  - 10.8 muu

Ajalehtedes ilmunud artiklite arv

	1996	1996	1997
Aftonbladet	3	0	1
Arbetet	1	1	0
Arbetarbladet	0	5	0
Barometern	3	1	0
Blekinge Läns Tidning	1	0	4
Borås Tidning	8	1	2
Dagbladet	0	0	2
Dagen	2	2	6
Dagens Politik	0	1	0
Dagens Industri	10	4	7
Dagens Nyheter	44 (26%)	43 (33%)	42 (40%)
Dala-Demokraten	1	0	0
Eskilstuna-Kuriren	1	0	1
Expressen	4	2	3
Falu-Kuriren	2	0	0
Göteborgs-Posten	17(10%)	12 (9%)	5 (5%)
Idag	2	0	0
Jönköpings-Posten	0	1	0
Helsingborgs Dagblad	4	0	0
Nerikes Allehanda	6	2	1
Norrbottnens-Kuriren	4	2	1
Norrköpings Tidningar	1	1	0
Norrlands Socialdemokraten	1	0	0
Sydsvenska Dagbladet	4	0	1
Skånska Dagbladet	5	7	2
Smålands-Posten	2	2	3
Svenska Dagbladet	29 (17%)	25 (19%)	19 (18%)
Sydöstra Sveriges Dagblad	2	2	0
Upsala Nya Tidning	7	12	1
Västerbottens-Kuriren	2	3	3
Vestman Läns Tidning	1	2	0
Östgöta-Correspondenten	1	0	0
Östersunds-Posten	1	0	0
Östra Småland	2	1	0
Kokku:	170	132	104

Ajalehtedes ilmunud artiklite arv (koos TT uudistega) 2002.-2003. aastal

1. Üleriigilised ajalehed, mis avaldavad nii pikemaid oma artikleid kui ka TT-uudiseid.

Ajaleht	Artiklite arv 2002.aastal	Artiklite arv 2003.aastal
Svenska Dagbladet	45	45
Dagens Nyheter	55	55
Dagens Industri	40	24
Aftonbladet	33	35
Expressen	29	25

2. Suuremad kohalikud ajalehed, kus ilmuvad peamiselt oma artiklid ja nendele lisaks TT-uudised.

Sundsvalls Tidning	37	38
Trelleborgs Allehanda	18	17
Motala & Vadstena Tidning	20	26
Länstidningen Östersund	19	27
Gotlands Allehanda	10	35
Hallandsposten	21	22
Gefle Dagbladet	25	33
Blekinge Läns Tidning	25	13
Barometern	24	11
Corren	28	19

3. Suuremad kohalikud ajalehed, kus ilmuvad peamiselt vaid TT-uudised.

Bohuslänningen	17	13
Norra Västerbotten	7	16
Sydsvenska Dagbladet	13	17
Eskilstuna Kuriren	13	4
GT	9	15
Örnsköldsviks Allehanda	6	19
Helsingborgs Dagblad	10	2
Norrköpings Tidningar	7	11
Nerikes Allehanda	9	5
Göteborgs Posten	9	24
Dalademokraten	8	17
Norbottens-Kuriren	4	9
Östersunds-Posten	15	11
Boras Tidning	9	12
Arbetsbladet	12	7
Falukuriren	4	15
Smålands Posten	19	3

VestmanlandsLäns Tidning	7	7
Upsala Nya Tidning	16	13

4. Raadio ja teleuudised

Sveriges Radio	6	8
SR Ekot	9	22
SVT	10	14
TV4	18	7

5. Kohalikud lehed, kus ilmub alla viie artikli Eesti kohta aastas:

Nya Ludvika Tidning, Dagbladet, Norrländska Socialdemokraten, Västerbottens Kuriren, Tidningen Angermanland, Nya Dagen, Värmlands Folkblad, Hälsinge Kuriren, Nytt Fran Öresund, Norrtelje Tidning, Hudiksvall Tidning, Västerbottens Folkblad, Vasabladet, Ljusdals-Posten, Östran/Nyheterna, Katrineholm-kuriren, Södermanlands Nyheter, Sydöstran, Bergslags Posten, Dalabygden.

6. Teemaajalehed ja –ajakirjad, kus ilmub alla viie artikli Eesti kohta aastas:

Homoplaneten, Avanza, Moderat, Nummer, Naturvårdsverket, Trailer, Foodfire, Drug News, Sourze, Privata Affärer, Vår Bostad, Restauratören, ICA Nyheter, Tidningen Fastighetsaktien, Riksdagen, Folket, Kommunalarbetaren, Kommun Aktuellt, Dagens Handel, Värnpliktsnytt.

7. Iternetileheküljed uudistega:

Nyhet.nu, Yahoo Nyheter, Aktiesajt.com, Spray nyheter.

Artiklite arv kuude lõikes

	Artiklite arv
1995	
jaanuar	11
veebruar	10
märts	58
aprill	5
mai	12
juuni	10
juuli	9
august	3
september	9
oktoober	34
november	5
detsember	5
1996	
jaanuar	8
veebruar	7
märts	8
aprill	17
mai	6
juuni	9
juuli	8
august	21
september	26
oktoober	5
november	9
detsember	8
1997	
jaanuar	13
veebruar	12
märts	6
aprill	14
mai	10
juuni	8
juuli	2
august	15
september	4
oktoober	11
november	7
detsember	2

Aeg	Artiklite arv (koos TT uudistega)
2002	
Jaanuar	36
Veebruar	35
Märts	38
Aprill	45
Mai	84
Juuni	38
Juuli	108
August	67
September	37
Oktoober	66
November	175
Detsember	94
2003	
Jaanuar	86
Veebruar	92
Märts	93
Aprill	81
Mai	24
Juuni	77
Juuli	87
August	78
September	90
Oktoober	60
November	69
Detsember	13

Refereeringuid ja tsitaate iseloomulikest artiklitest

Antud lisa on koostatud 2002.-2003. aastal rootsi ajakirjanduses ilmunud artiklite põhjal ja edastab peegelduse meie elust ja tegemistest. Eesmärgiks oli lissasse koondada killud, mis kõige iseloomulikumalt ja tabavamalt peegeldavad rootslaste nägemust Eesti inimestest, meie igapäevaelust. Lisa koostamise põhjuseks on see, et iseloomulikke artikleid Eesti kohta oli palju ja kõike polnud võimalik kontent- ja formaliseerimata analüüsis kasutada. Lisa tegemisel on kasutatud olemasolevat materjali, mis on ilmunud “Nädal välismaedias” ning on koostatud Eesti Välisministeeriumi pressi- ja infoosakonna meediabüroo poolt. Sellele lisaks on töö autor püüdnud leida huvitavaid katkendeid ajakirjandusest ja tõlkinud need eesti keelde.

Poliitilised päevasündmused

Valitsuskriis

08.01.2002 astus peaminister Mart Laar ametist tagasi. Vastavalt seadusele lahkus ametist kogu valitsus.

Euroopa Liidu liikmeks saamise lävel raputab Eestit poliitiline kriis. 8. jaanuaril esitas peaminister Mart Laar lahkumisavalduse, millega lagunes riigi kolmikliidu valitsus. Sellel aastal loodab Eesti lõplikult oma nõukogude mineviku seljataha jätta ja astuda NATO liikmeks ning samuti saada heakskiit ELi astumise avaldusele. Lisaks sellele reklaamitakse seda väikest Balti riiki maikuus 300 miljonile televaatajale, kui Eesti on Eurovisiooni lauluvõistluse korraldajaks. Seega tuleb kriis vähem kui kolme aasta vanuses koalitsioonivalitsuses väga ebasobival ajal. Artiklis antakse ülevaade valitsuse kriisi käigust ja põhjustest. (Erik Ohlsson, DN, 08.01.2002, SvD, 08.01.2002, 09.01.2002, DI, Metro 09.01.2002)

28.01.2002 astus ametisse uus Reformierakonna ja Keskerakonna koalitsioonivalitsus.

Eesti uus valitsus hakkab selgemaid piirjooni võtma. President Arnold Rüütel esitas peaministrikandidaadiks senise rahandusministri Siim Kallase. Euroopa Liidu ja NATO suunas liikumine jätkub ja maksupoliitika jääb muutmata. Seda võib lugeda Reformierakonna ja Keskerakonna vahel sõlmitud koalitsioonileppest. Reformierakonnale jääb peale peaministri koha ka välisministri koht. Viimaseks võib suure tõenäosusega saada Kristiina Ojuland. (Reet Waikla, DI, 19.01.2002, DN, 18.01.2002)

Eesti on saanud uue valitsuse. Võimuvahetust on aga varjutamas Rootsi lauljanna võit Eesti Eurovisiooni eelvoorus ja suusakuninganna Šmiguni dopingukahtlused. Autor annab põhjaliku ülevaate valitsuse kriisi algusest kuni uue valitsuse iseloomustamiseni. ELi ja teiste välisvaatlejate silmis on Eesti saanud kõrged punktid poliitilise stabiilsuse eest. Sellise hinnangu kujunemisel, hoolimata sagedastest valitsuste vahetustest, on suur osa ka sellel, et kogu Eesti iseseisvuse aja on enamik rahvas toetanud kiireid majanduslikke reforme, turumajandust ja Euroopa Liiduga liitumist (Peeter Luksep, Gotlands Allehanda, 30.01.2002).

Riigikogu valimised 2003. aastal

Eesti valimiste peamiseks teemaks on tõusnud erinevad tulumaksusüsteemi reformikavad. Keskerakond sooviks sisse viia astmelise tulumaksu, seevastu Reformierakond soovib säilitada praeguse süsteemi, ent alandada maksumäära praeguselt 26 protsendilt 20 protsendile. Tundmatu suurus nendel valimistel on aga Res Publica, kelle valimisprogramm kuulutab täisleppimatust kuritegevuse vastu. Samas on neil ka venekeelsele elanikkonnale midagi pakkuda – nimelt tahavad nad kaotada keelenõude kodakondsuse taotlemisel (Eric Ohlson, DN, 28.02.2003).

Juhan Parts

Savisaar on narritanud hullumeelsuseni Euroopa Liidu –meelset peaministrit Juhan Partsi võrreldes seda Nõukogude Liiduga. – Võrdlus on totaalselt absurdne! Kes on Euroopa Liidu Stalin? Kus on Euroopa Liidu Gulag? paukus 37-aastane Parts ärritunult (Epok, 12.09.2003).

Mart Laar

Eesti Vabariigi peaminister aastatel 1992-1994 ja 1999-2002

Rootsi reformiinstituudi poolt korraldatud reformipäeval oli kutsutud külaliste seas ka Eesti endine peaminister Mart Laar ning tema Rootsi kolleeg Carl Bildt. Küsimusele, milline reform on omanud Eesti jaoks kõige suuremat tähtsust, vastas Laar, et tegelikult tuli ju reformida kõike. Tähtsaim on ehk see, et meil õnnestus luua hästi toimiv õigussüsteem. Bildt ja Laar olid ühel nõul, et mitme-partei-valitsusel on suuri eeliseid ühe-partei-valitsuse ees. Esimene on kindlasti suutlikum konfliktide lahendamisel, sest valitsuse lähtekohaks on juba erinevate seisukohtade ühendamise. Laar viitas samuti uurimustele, mis näitavad, et koalitsioonivalitsused on efektiivsemad reformide läbiviijad kui ühe-partei-valitsused (Mattias Lundback, SvD, 18.04.2002).

Carl Bildt seisab poodiumil oma helesinises särgis ja oma laiade žestidega. Ta ei kuku alla kividele, kuigi kõik seda ootavad. Mart Laar seisab tema kõrval, jupike maad poodiumi servast. Tema žestid on minimaalsed, miimika vaoshoitud, rahulik naeratus. Aga on ju olemas erinevaid viise, kuidas põleda Euroopa koostöö eest (Expressen, 12.09.2003).

Edgar Savisaar

Intervjuu Edgar Savisaarega, keda artikli autor iseloomustab kui vihatud ja armastatud elavat legendi. Savisaar räägib, et kui Eestis mõni valitsuse liige oleks Euroopa Liidu vastu, jääks ta tõenäoliselt ametist ilma. Rootsis saavad aga ministrid valitsuse liinile vastu rääkida. Savisaar kritiseerib ka Eesti valitsusparteide liberaalset maksupoliitikat,

mis “pole ei õiglane, ega euroopalik”. Savisaar on alati väitnud seisvat iseseisvuse eest ning kahelnud, kas see on võimalik Euroopa Liidus. Seda on tõlgendatud kavala retoorikana ja manipulatsioonina. Põhjus seisneb ilmselt Keskerakonna toetajates, kelle jaoks on iseseisvus väga oluline ja kelle seas on palju pensionäre. Keskerakond on võimalus protesteerida liberaalse ja Euroopa Liidu meelse valitsuse vastu. Parempoolsed kardavad aga Savisaare võimule tulekut, kuna arvatakse, et ta suunab Eestit Moskva poole. Savisaart peetakse eestlaste seas etteaimamatuks ja autoritaarseks. Keskerakonna sees on Peeter Kreitzberg ainukesena astunud Savisaarele vastu. Kreitzbergi sõnul peaks erakond muutuma demokraatlikumaks, juhtima peaks uus põlvkond, kes ei pärine nõukogude ajast. “Rootsi jaoks pole 15 aastat poliitikas pikk aeg. Aga Eesti jaoks on see ebatavaline aeg, konstateerib Rein Toomla Tartu ülikoolist. Riik on pooleteise kümnendi jooksul teinud läbi meeletu muutuste protsessi”(Arne Bengtsson, Epok, 28.09.2003).

NATO tippkohtumine Prahas

Rahvusvaheline õiglus on jalule seatud ning ajaloolisest ebaõiglusest tulenev viga on parandatud. Selliselt väljendas selle päeva tähtsust pisarateni liigutatud Läti president Vaira Vike-Freiberga, mil NATO kutsus Lätile lisaks veel kuus riiki alliansiga ühinema. Ta tänas NATO riike “selle tarkuse ja julguse” eest, mida nad selle kutsega üles näitasid. Riigikogu istungil viibinud rahvasaadikud tõusid püsti ning aplodeerisid kuuldes sõnumit selle kohta, et Eesti on samuti saanud kutse NATOga ühinemiseks (Bengt Albons, DN, SvD, Expressen, 22.11.2002).

Euroopa Liidu Kopenhaageni tippkohtumine

Ehkki EK-i laienemisvolinik Günter Verhaegen ja Euroopa Liidu eesistuja Taani leiavad, et kümne uue liikmesriigi vastuvõtmisega on rahu maapeal, ei saa silma kinni pigistada ka nende probleemide ees, mis lahendust nõuavad. Nende hulka kuuluvad eelarveküsimused, CAPI reform, võimu jagunemine uues laienenud Euroopa Liidus. Siiski on Euroopa seda nägu, milliseks inimesed ja valitsused ta teevad, ja seetõttu peavad Lääne poliitikud julgema rääkida laienemisest positiivselt, kuna see toob endaga kaasa suurenenud heaolu, rahu ja ühtsena Euroopa (DN, 10.10.2002).

Viimase hetke muudatuste jaoks on juba hilja; Brüsseli koridorides võib kohata närvilisi pilke. Mis õigupoolest pärast laienemist kandidaatriikidest saab, ei tea keegi. Euroopa Liidu vaevavad tõsised küsimused, mis tuleb lähemate aastate jooksul lahendada – eelarve põhimõtted, CAPI reform, ühine põhiseaduslik alus. Kõike seda peataolekut arvesse võttes tundub, et kandidaatriigid on laienemiseks paremini ette valmistatud kui Euroopa Liit ise (SvD, 07.10.2002).

Kümne uue riigi liikmeksvõtmine detsembri alul toimuval Kopenhaagenil tippkohtumisel on juba üsnagi tõenäoline, kuid selle saavutamiseks tuleb veel mitmeid poliitilisi jõupingutusi teha. Lahendamist vajavad mitmed tõsised probleemid. Ebaefektiivset ja keskkonnavaanulikku põllumajanduslikku tootmist tuleb reformida ning põllumajandusele makstavaid otsetoetusi tuleb vähendada kiiremini, kui EK on pakkunud. Samuti tuleb muuta regionaalpoliitikat. Uutele liikmesriikidele tuleb Euroopa Liidu struktuurifondide kaudu suunata täiendavaid rahalisi vahendeid keskkonna, teede ja raudteede olukorra parandamiseks. Tuleb muuta töökorraldust nii,

et ka siis, kui kohtumislaua taga istub 25 ministrit, on veel võimalik midagi asjalikku otsustada; tuleb lõpetada olukord, kus “suured” riigid kinniste uste taga otsuseid teevad. Euroopa tulevikukonvent peab oma tööülesannete tähtsust tajuma, sest “väikestel” Rootsi-taolistel riikidel on hilisematel valitsuskonverentsidel väga raske mingeid muudatusi läbi viia. Sotsiaalsel ühtekuuluvustunnet laienenud 500 miljoni töötajaga siseturul tuleb tõsta. Euroopa Liit peab saama selgemalt tajutavama sotsiaalse mõõtme; tuleb vähendada vahet Ida ja Lääne vahel. Majanduses tuleb keskenduda jätkusuutlikele Euroopa Liidu stabiilsuspaktist tulenevatele investeeringutele uutes liikmesriikides. Koostööd Venemaa ja Ukrainaga tuleb tõhustada ning Euroopa Liit peab selgemalt toetama inimõiguste arengut nendes riikides (Aftonbladet, 10.10.2002).

Rohkem töökohti, kiire majanduskasv, paranenud töö- ja elukeskkond. Läänemere regioon võib Euroopa Liidu laienemisest kõige enam kasu saada. Ehkki on oodata, et Euroopa Liit laieneb kümne uue liikme võrra, on sinna veel pikk tee ning lahendamist nõuavad eelarveküsimused, Kalingradi transiit, Küprose ja Türgi suhted. Tulevik pakub mitmeid võimalusi. Saabuv sügis näitab, millised neist ka realiseeruvad (Aftonbladet, 07.10.2002).

Türgi küsimus muutub Euroopa Liidu poliitilisele ladvikule üha piinarikkamaks “peavaluks”. Ebakõlad selle küsimuse lahendamise osas mürgitavad juba praegu poliitilist õhkkonda ning olukord kulmineerub kahtlemata 12.-13. detsembril peetaval Kopenhaageni Ülemkogul (SvD, 09.10.2002).

Euroopa Liidu kandidaatriigid on kümme “majanduslikku kääbusriiki”, leiab SEB hiljutises kandidaatriike tutvustavas analüüsis. Nendes kümnes riigis elab 75 miljonit elanikku, kuid nende summaarsed majandused vastavad ainult 4 % Euroopa Liidu SKPst (Johan Myrsten, SvD, 10.10.2002).

Rahvahääletus 14. septembril

Rahvahääletus Euroopa Liiduga liitumise küsimuses toimus Eestis 14.09.2003, kümnest ELi kandidaatriigist eelviimasena. Liitumise poolt hääletas 66, 83 protsenti ning vastu 33,17 protsenti, osavõtuprotsent oli 64,06. Kandidaatriikide hulgas euroskeptitsismi kantsiks peetud Eesti hääletas ülekaalukalt Euroopa Liiduga liitumise poolt.

Eelmäng

Eesti ekspeaminister Mart Laar ja Rootsi ekspeaminister Carl Bildt külastasid hiljuti teineteise koduriike ning arutasid mõlema riigi asjade üle. Mõlemad on 14. septembri rahvahääletustel “ja” poolt. Laari sõnul on Keskerakonna otsus vastu hääletada ainult tugevdanud europooldajate ridu. “Tegelikult oleks Eestile parem kui rootslased hääletaksid “ei” poolt – “siis läheksid investeeringud meile” - naljatas Mart Laar. Kerge on mängida inimeste hirmul tundmatu tuleviku ees ja see käib nii Rootsis kui Eestis.”(Kari Molin, DN, 09.09.2003)

Rootsi ekspeaminister Carl Bildt võõrustas oma Eesti ametivenda Mart Laari. Rahva ees Norrmalmstorgi turul räägiti mõlema riigi referendumitest. Laar ütles, et kui rootslased hääletavad euro kasutuselevõtu vastu, tulevad investorid Rootsi asemel Eestisse. Kuid selle peale loota oleks Laari sõnul lühinägelik, kuna koostöö Rootsigi on olulisem. Carl

Bildt ütles, et Balti riigid on juba oma raha sidunud euroga, olles selles mõttes Rootsist sammu võrra ees. “Laar ütleb, et Eesti vajab Rootsi “jahi” eurole, selleks et ka tulevikus oleks koostöö. Ta ei taha, et Euro-Eesti sattuks Rubla-Venemaa ja Krooni-Rootsi vahele” (Jan Lindström, Expressen, 12.09.2003).

Riigikogu valimised

2. märtsil 2003 toimusid Eestis Riigikogu valimised.

Valimiskampanias on valitsuserakonnad rõhutanud oma erinevusi. Keskerakond esindab neid, keda kutsutakse Teiseks Eestiks (neid eestlasi, kes ei ole osa saanud kiirest majanduskasvust) ning on eestkostjaks ümberjagamispoliitika olulisusele. Samal ajal Reformierakond eesotsas Siim Kallasega peab vajalikuks panna jätkuvalt rõhku turumajanduse arengule, mis soodustab Eestit tervikuna (DN, 03.03.2003).

Tallinna Keskturu erastamise ümber tekkinud skandaali vari langeb ka keskerakonna esimehe Edgar Savisaare peale; ta näib olevat isiklikult selle segase ja kriminaalse looga seotud. Eesti valijad võivad protestida Savisaare vastu, ning kuna valimiste uustulnuk Res Publica on vandunud leppimatust kuritegevuse suhtes, on valijatel ka konkreetne valikuvõimalus. Eesti peaks ükskord ja korralikult tegema poliitikas toa korda (DN, 02.03.2003).

Uue poliitika võidukäik

Hiljutiloodud parempoolne Res Publica erakond osutus valimistel üledukaks, saades 101-kohalisse Riigikokku Keskerakonnaga võrdselt mandaate. Valimiste suurimad kaotajad olid paremsentristlik Isamaaliit ja sotsiaaldemokraatlik Mõõdukad (DI, 04.03.2003).

Eesti suhted naabritega

Soomes toimus kohtumine teemal “Eesti, Rootsi ja Soome Euroopa Liidus – partnerid või lihtsalt head sõbrad?”, kus osalesid kõigi kolme riigi peaministrid. Rootsi peaminister Göran Persson pidas probleemseks Balti riikide madalat maksusüsteemi – Rootsi ja Soome maksavad Euroopa Liidule, et Eesti saaks makse madalal hoida. Soome peaminister nägi Eestit pigem positiivse väljakutsena, kinnitades, et Euroopa Liidule on kasulik, kui vähemalt kuskil Euroopas majandus jõudsalt kasvab. Juhan Parts kaitses oma liini väitega, et Eestis pole veel ressursse infrastruktuuri ja heoluteenuste väljaarendamiseks ilma välisabita. (SvD, 11.10.2003)

Rootslased mõõdavad sageli kõiki Balti riike ühe mõõdupuuga. Kui aga küsida leedulaste käest, et mida on neil ühist eestlastega, siis nad “pöörivad selle peale silmi”. “Meie oleme rohkem kesk-eurooplased,” ütleb Leedu ajakirjanik Rokas Tracevskis ja lisab, et eestlased on pigem mingi segu skandinaavlastest ja venelastest. Viimane ei ole öeldud kiitusena. “Meid, leedulasi, kutsutakse aeg-ajalt ka “Baltikumi itaallasteks,” ütleb ülikooli lektor Erika Sausverde. Pärast mõnepäevast viibimist Vilniuses on autorile saanud selgeks, et Eestil on Baltikumi piirkonnas teatud “suure venna tempel”. Hoolimata sellest, et Eesti on Leedust nii territooriumilt kui ka rahvaarvult väiksem, nähakse teda üldiselt siiski kui kõrgema elustandardi ja

arengutasemega riiki. Võib olla on just sellest allajäämise tundest sündinud kõik need naljad eestlaste kohta, mida Leedus räägitakse (Eric Ohlsson, DN, 04.02.2002).

Majandussuhted

Majanduse plussid ja miinused

Eesti on piirkonna Euroopa Liidu kandidaatriikidest parim. Eestis on Baltikumi kõige avatum majandus, eksport moodustab 50 protsenti SKPst, import 70 protsenti. Inflatsioon langeb, tarbimine kasvab ning säästmine väheneb. Suurimad välismaised investorid on Rootsi ja Soome (DN, 24.05.2002).

Baltikum hoiab endiselt maailma ühe kiiremini areneva piirkonna positsiooni. Globaalse madalseisu negatiivsed efektid on Eestit, Lätit ja Leedut vähe mõjutanud. Sellise positiivse pildi andsid SEB panga analüütikud, esitledes ülevaadet "Baltic Outlook". SEB Baltikumi piirkonna nõunik Bengt Dennis leiab, et üldiselt on poliitiline olukord Baltikumis stabiilne. Ühtlasi usub ta ka, et Eesti uus valitsus peaminister Siim Kallase juhtimisel jätkab välispoliitiliselt samas suunas kui Mart Laari valitsus. "Isegi kui Eesti välispoliitika on kindlalt paigas, on teravamalt tooni andmas siiski NATO ja Euroopa Liidu läbirääkimised," arvab Dennis (Reet Waikla, DI, 31.01.2002).

Mikael Johanson, kirjutab SEB Baltic Outlooki eessõnas: "Maailmamajanduses näeme me tagasimineku märke, ent Baltikumi osas oleme endiselt optimistlikud" (SvD, 03.04.2002).

Intervjuu endise Rootsi Riigipanga (Riksbanken) juhi Bent Dennisega (72.a.). Pärast Riigipanga juhi kohalt lahkumist 1993. aastal on ta töötanud Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) nõunikuna muuhulgas ka Balti riike puudutavates küsimustes. "On olnud väga huvitav jälgida Balti riikide arengut alates iseseisvumisest 90. aastate algusest kuni tänapäevani välja. Euroopa Liidu kandidaatriikide hulgas on majanduse kasvu näitajate poolest kõige tipus Eesti ja Läti," ütleb Dennis (SvD, 06.07.2002).

Läänemereriikide majanduskasvu tulevik näib positiivne, kuid ülesmäge minek on veidi kõikuv ja sõltub muuhulgas ka USA majanduse arengust. Selliste järeldusteni jõudsid Föreningssparbankeni majandusanalüütikud oma viimases raportis Läänemereriikide kohta. Kõige suuremat kasvu oodatakse Balti riikides ja Venemaal, samal ajal kui Saksamaa, Taani, Norra, Soome ja Rootsi puhul arvestatakse tagasihoidlikuma kasvuga. Föreningssparbankeni ennustuste kohaselt peaks Eesti olema Euroopa Liidu kandidaatriikidest esimene, kes liitub EMUga ja seda suures osas tänu oma suhteliselt edukale reservfondile. Nõudlus kodumaise toodangu järele on Eestis, Lätis ja Leedus järjest kasvamas, eelarvepuudujääk on vähenenud ja usaldus nii ettevõtete kui ka tarbijate hulgas on suurenenud (DI, 05.03.2002).

Eesti 2001. aasta majanduskasv oli esialgu pakutust suurem. Eesti Statistikaameti andmetel tõusis SKP 4. kvartalis 5,7 protsenti, ning terve 2001. aasta jooksul 5,4 protsenti. Soodsa arengu taga on jätkuvalt suured investeeringud, mis on üllatanud isegi analüütikuid. Eksport on ootuspäraselt pisut vähenenud. SKP kasvu seostatakse eelkõige teenindussektoriga. Olgugi, et käesoleva aasta kasvuprognosis ei ole nii suur,

on see siiski tervelt 4-5 protsenti, võrreldes nt Rootsi 1,3 protsendilise kasvuproгноosiga (Reet Waikla, DI, 03.04.2002).

Liitumisel Euroopa Liiduga on Eesti sunnitud kaotama nii tax-free-kaubanduse kui ka senise vägagi liberaalse ettevõtlustulumaksu seaduse. Eriti just viimase puhul on Euroopa Liidu liikmesriigid arvamusel, et ettevõtete tulumaksust vabastamine annaks Eestile eelise. Mis puutub tax-free-kaubandusse, siis otsivad laevakompaniide juhid sellele võimalikke alternatiivseid lahendusi. Eesti välisminister Kristiina Ojuland arvab, et laevafirmad võiksid kaotatud tulude eest kompensatsiooni saada, nagu see toimub teistes Põhjamaades (Reet Waikla, DI, 05.04.2002).

Artikli autor, kes on ühte Eesti lastekodu aitava organisatsiooni liige, kirjeldab põhjalikult Eesti majanduslikku olukorda ning analüüsib Eesti majanduse pideva kasvu põhjusi. Autor võrdleb Eestit ka Läti, Leedu ning Rootsi. Artikli lõpus tõstatatakse autor küsimuse, kas Rootsil ei oleks midagi eestlaste käest õppida. Seda just näiteks majanduskasvu osas (Ola Ström, Nerikes Allehanda, 20.03.2002).

Rootsi Põllumeeste Liit (RTF) on juba aastaid teinud suuri investeeringuid põllumajanduse ja toiduainetetööstusega seotud projektidesse nii Poolas, Eestis kui Venemaal. Alates 1990. aastate lõpust on investeeritud 450 mln rootsi krooni. Eestis omab RTF koos ühe Soome firmaga aktsiaenamust ettevõttes Tallegg. Samas on RTF saanud talumeeste kriitika osaliseks. "Sest mis kasu saavad Rootsi talupidajad, kui nende huviorganisatsioon õpetab eestlastest konkurentidele salmonella vabade munade tootmist," küsib üks talupidaja. RTFi juhatuse liige Leif Zetterberg leiab aga, et investeeringud võimaldavad neile tulevikus suurt kasu, ning et ka Rootsi talupidaja peaks suutma rahvusvahelisel turul konkurentidega sammu pidada (Magnus Thorén, DN, 11.04.2002).

Rootsi peaminister Göran Persson kritiseeris Balti riikide maksupoliitikat. Perssoni arvates peavad suurte maksudega riigid hakkama madalate maksudega uustulnukaid üleval pidama. Eesti peaminister Juhan Parts vastas, et soodne investeerimiskeskond on kõigi huvides, et Eesti peab konkureerima aasia ja ameerika turuga. "Eesti on vaene riik, mis peab leidma endale sobiva mudeli," ütles Parts (SvD, 11.10.2003).

FöreningsSparbankeni Läänemere-aruande kohaselt areneb Baltimaades majandus hästi, kuid riigid pole veel valmis eurole üleminekuks. Kuigi aastane majanduskasv jääb 5 ja 7 protsendi vahele, on väliskaubandusbilansis puudujääke. Eesti eksport peab kasvama kiiremini kui import. Üleminek eurole oleks praegu ohtlik. See võiks riikidele saada saatuslikuks. See võiks toimuda panga hinnangul 2010. aasta paiku (Leif Petersen, SvD, 10.09.2003).

Balti riigid eesotsas Eestiga on juba pikka aega ajanud edukat stabiilse vahetuskursiga rahanduspoliitikat. Juba aastal 2006 võib euro Eestis, Lätis ja Leedus käibel olla. Soome Panga analüütiku Pekka Sutela koostatud raportist selgub, et Balti riigid on Argentina saatusest õnnelikult pääsenud tänu oma väiksusele, mille tõttu on nii sise- kui välisvõlg olnud väikesed, ega ole andnud ruumi valuutaspekulatsioonidele (Huvfudstadsbladet, 17.01.2002).

Tootmise ületoomine

Pealkirja all "Made in Estland, Lettland, Litauen" juhatatakse sisse artiklite seeria Rootsi ettevõtetest Baltikumis. Ajalehe Aftonbladeti andmetel on vähemalt 130 Rootsi tööstusettevõtet rajanud tütarfirma Baltikumi. Sajad Balti riikide ettevõtted toodavad kõike alates Ikea mööblist kuni Hennes & Mauritz riiete ja Ericssoni telefoniosadeni. Artiklites räägitakse Rootsi ettevõtjate ja ka nende ettevõtete töötajatega Baltikumis (Thomas Gustafsson, Maria Trädgårdh, Urban Andersson, Aftonbladet, 29.01.2002).

Rootsi tööstusettevõtte Tarkon ühe omaniku Gunnar Bergströmi sõnul on Eesti Rootsi tootmistööstuse tulevik. Tarkonil on Eestis juba 550 töötajat ja käsil on tootmise laiendamine ning uute ruumide renoveerimine, et oleks võimalik täita kõik Rootsist saabuvad tellimused. Enne II Maailmasõda valmistati Rootsi telefonid samuti Tartus ettevõttes Tarkon. Nüüd pannakse samades ruumides kokku Ericssoni telefone. Lisaks sellele toodetakse allhanke korras komponente ettevõtetele ABB, Atlas Copco, Allgon, Flextronics, Nolato, Intermec, Siemens, Bosch jne (Aftonbladet, 29.01.2002).

Viimastel aastatel on sajad Rootsi tööstusettevõtteid rajanud tüdarettevõtteid Baltikumi, paljud on seda veel tegemas. Suureks plussiks Eesti puhul on ka ettevõtete reinvesteeringute tulumaksuvabastus. Seda on rootslased olnud usinad ära kasutama – eelmise aasta Eesti välisinvesteeringutest oli 36 % Rootsi päritolu. (Aftonbladet, 29.01.2002)

Kreenholm

Rootsi ärikontserni Borås Wäferi jätkuvalt nõrgenevaid majandusnäitajaid käsitlev artikkel mainib ära, et kontserni Eestis asuv osa on kõige tulusam. Eestis on kontsern suutnud täita käesoleva aasta kolme esimese kvartali kasumiprognooosi ja sama trendi ennustatakse ka aasta viimasele kvartalile. Samas on sedagi tuluosa vähendatud sel aastal suured investeeringud Eesti ettevõttesse ning tootmismahude kahanemine suvekuudel. (DI, 27.11.2002)

Borås Wäferi, kellele kuulub Eesti suurim tekstiilitootja Kreenholm, vallandas tegevjuhi Meelis Virkebau. Borås Wäferi esindaja sõnul oli põhjuseks erimeelsused ettevõtte arengustrateegia üle Eestis. Samas vaevleb Kreenholm majandusraskustes ning 2002. aasta üheksa esimese kuu lõikes ulatus ettevõtte kahjum 14 miljoni Rootsi kroonini. Sellest tulenevalt on ettevõtte vähendanud personali. Eelmisel aastal koondati 300 töökohta ning töötajatele maksti kompensatsiooni kümne kuupalga ulatuses, mis Narva oludes on ebatavaline. (Reet Waikla, DI, 30.01.2003)

Rootsi tekstiiliettevõtte Borås Wäferi, kellele 1995. aastast kuuluvad Kreenholmi tehased Narvas, on otsustanud tasuvuse tõstmiseks vähendada töötegijate arvu Boråses täiendavalt 80 inimese võrra. Sellega ei kaasne ettevõtte sõnul tootmismahu vähenemist, kuid Boråse tehases minnakse üle taolisele toodangule, mis vajab vähem järelvalvet. Ettevõtte 5600st töötajast töötab 4500 Kreenholmis. (Peter Sandberg, DN, SvD, DI, 21.08.2003)

Rootslastele kuuluv Kreenholmi tekstiilivabrik Narvas võidakse sulgeda. 400 töolist ähvardab töö kaotus. Vabriku kahjum ulatus eelmisel aastal 47 miljoni Eesti kroonini. Tehase võib päästa Eesti astumine Euroopa Liitu, kui Venemaa kaotab topelttollid ja avaneb sealne hiigelturg. "Alles äsja otsustas Kreenholmi omanik Borås Wäfveri kolida tekstiiltootmise Boråst Narvasse. Põhjus: liiga kõrged kulud Rootsis. Nüüd suletakse osakond Narvas ja üks osa lõngatootmisest viiakse üle Aasiasse. Põhjus: liiga kõrged kulud Eestis." (DN, 12.09.2003)

Uued turud – uued tegijad

Artikkel Tallinki uuest laevast Romantika, mis on läbi aegade Eesti üks suuremaid ja kallemaid laevu. Muu hulgas mainitakse, et Tallink on taas edasi lükanud otsuse Stockholm-Tallinn liinile uue laeva toomisest. "Üheks probleemiks on see, et Soomes kaotati ära laevanduse toetused. Samuti ei ole me veel valmis jõudnud turu-uuringutega Rootsis," ütleb Tallinki Soome tegevdirektor Keijo Mehtonen. (Mosse Wallén, DI, 15.05.2002)

Eesti poorbetootodete tehas Aeroc loodab haarata 10-15 protsenti Rootsi betooniturust Euroopa Liidu kvaliteedile vastava, kuid kohalikust tunduvalt odavama toodanguga. Rootsi praegune turuliider Yxhult ei karda Eesti konkurenti ning arvab, et Stockholmi ehitusturule tulek ei saa Aerocil kerge olema. (DI, 17.04.2002)

Üllatuslikult hakkab Silja Line saabuval suvel kurseerima Helsingi ja Visby vahel vahepeatusega Tallinnas. Kruiisilaevaks saab Silja Opera, mis on küll enam tuntud õnnetu Silja Albatrossi nime all. Laev on nii põlenud kui "upunud" ja viimasel ajal kruiisilaevana sõitnud Lõuna-Hiina merel. Praegu on laeva nimeks Superstar Taurus. Silja Line kommunikatsioonidirektor Tuomas Nylund teatas, et laev hakkab sõitma Läänemerel alates 29. juunist Helsingi-Visby vahet kolm korda nädalas. Ühtlasi meenutab ta ka, et Tallinkil hakkab sellel suvel käima uus suur laev M/S Romantika. "Hea tunne on vastata väljakutsele täiesti uue kontseptsiooniga," ütleb selle peale Nylund. (Mosse Wallén, DI, 18.01.2002)

Pärast Soome telekompanii Sonera ja Rootsi Telia ühendamist, on uue suure kompanii Telia Sonera eesmärgiks saada mobiilturu liidriks nii Rootsis, Soomes kui ka kolmes Balti riigis. Türgi, Venemaa ja Balti riikide turge kirjeldatakse oma pideva kasvu tõttu kui väga soodsaid, ning mis seetõttu ei nõua suuri investeeringuid. (Thomas Augustsson, SvD, 11.04.2002)

Puidutöötlemisettevõtte Stora Enso ostab 66 % Sylvesteri saeveskist (mis on Eesti suurim) ning 100 % ettevõtte puidu hankimise tegevusest. Stora Enso pressiteate järgi on Sylvesteril aastas läbimüüki ligikaudu 160 miljoni euro eest ning neil on 5 saeveskit Eestis ja Leedus. Antud ostuga suureneb Stora Enso tootmisvõimsus umbes 6,5 miljonile kuupmeetriks aastas, mis muudab firma liidriks kogu Euroopas. (DN, SvD, 15.08.2002, DN, 16.08.2002)

Gävles aset leidnud ettevõtlusmess Baltic Trade Arena viis omavahel kokku 80 Rootsi ettevõtjat 50 ettevõtjaga Balti riikidest. Erilist huvi tundsid rootslased IT-lahenduste pakkujate vastu, kuid üllatuslikult suur oli huvi ka Eestis valmistatavate palkmajade ja

muude puukonstruksioonidega majade vastu. Eesti ettevõtjate toodete madal hind mõjub konkurentsieelisena. Samas on rootsi ettevõtjad huvitatud taoliste majade soojustamis-, elektri-, siseviimistlus- jmt töödest (Sigrid Boe, DI, 25.09.2002).

Uusim trend Rootsi ehitusturul on puidust valmiskomponent majade import Eestist. Ivo Kaasik firmast Matek selgitab, et firma on müünud Rootsi juba 30 maja ning huvi nende vastu on suur. Ettevõttes töötab 50 inimest, 90 % nende toodangust läheb ekspordiks. (Reet Waikla, DI, 03.10.2002)

Rootsi ettevõtte Rottneros on otsustanud mitte investeerida Estonian Cell tselluloositehasesse, kuna analüüsid näitavad, et investeringu kasum on väiksem kui esialgu arvati. (DI, 02.10.2002)

Ivo Nikkolo on esimene Eesti moekunstnik, kes on suutnud endale nime luua ka väljaspool Eestit. Oma esimese poe avas Nikkolo Tallinnas Suur-Karja tänaval 1994. aastal, kuid nüüd müüakse tema rõivaid kõikjal üle Rootsi ja Soome. Tema stiil on väljapeetud, ajatu, aga samas naiselik; rõivad on mugavad ja kõrgkvaliteetsed. Ehkki Nikkolo nimi on kõige tuntum, pole ta siiski ainuke Eesti moelooja. Artikli autori sõnul võib Tallinna vanalinnas leida mitmeid moe aardeid, nende hulgas ka käsitsi kootud villaseid kampsuneid, mis esmapilgul tunduvad olema kahest erinevast maailmast, kuid tegelikkuses esindavad need kaks näidet eesti kunsti kahte tugevust – traditsioone ja innovatiivsust. (Lisbeth Borger-Bendegård, DN, 05.10.2002)

Luksusjahtidel Arcona, mõningatel Finngulfi mudelitel ning Saksa mootorpaatidel Classic on ühine nimetaja. Nimelt ehitatakse need kõik Saaremaal. Acronade ehitaja Lennart Alpståli ettevõtte Eestis, Luksusjaht, kasvatab jõudsalt kasumit ning on Saaremaa stabiilsemaid ettevõtteid. (Reet Waikla, DI, 16.11.2002)

Eestis Rimi kaubamärki kasutatav Ica Ahold kontsern on võtnud sihikule peatselt Euroopa Liiduga liituvad Balti riigid. ICA idalaienemist juhivad Christer Akerberg koos kontserni Eesti ja Leedu harude juhtidega. Tema sõnul on Balti riikides elujõudu ja optimismi ning üha suurem osa Baltimaade 7,5 miljonist elanikust saab Euroopa Liidu laienemisega kaasnevast majanduslikust kasvust osa. Eestis saadab ICA Aholdi tihe konkurents Soome Kesko ja Eesti ETKga, ent Akerbergi sõnul saab kontserni jaoks otsustavaks Ülemiste keskuse avamine, mille suurimaks ürnikuks saab just Rimi hupermarket (Reet Waikla, DI, 30.05.2003).

Maailma suurim peibutussöötade tootja Rapala on otsustanud tuua üle täiendavalt osa tootmist Soome Vääksyst Pärnusse, kus sellega seoses võetakse sügisest juurde 40-50 uut töötajat (Mosse Wallén, DI, 04.06.2003).

Tarbimisbuum

“Hoolimata maailmamajanduse üldisest nõrkusest, hoiab siseriiklik tarbimine Balti riikide majanduskasvu tugevana ka järgmisel aastal,” leiab Hubert Fromlet Föreningsbankeneni uues Läänemere raportis (Östersjörapporten). Euroopa Liiduga liitumise ootuses investeeritakse Balti riikidesse palju, Fromleti sõnul kasvavad

investeeringud Eestisse protsentuaalselt nii sel kui järgmisel aastal kahekohalise arvu võrra, kuid püsib väliskaubanduse defitsiit (Reet Waikla, DI,10.09.2002).

Eestlased, lätlased ja leedulased ostavad nii, nagu ei kunagi varem. Tarbimine Eesti pealinnas Tallinnas on tõusnud rekordiliselt kõrgele ja arendab seeläbi majandust. Samal ajal kui lääneriikide majandus liigub edasi konarlikult, on kolm Balti riiki endaga kenasti toime tulnud, laskmata ennast koos teistega alla kiskuda. Samas hoiatatakse, et taoline tarbimise kasv võib lõppeda ülekuumenemisega. Üheks hoiatavaks märgiks on pankade kasvav krediidi andmine tarbijatele. Probleemiks on muutumas ka see, et suure tarbimise tõttu kasvanud import on enda varju jätnud ekspordi (Reet Waikla, DI, 10.01.2002).

Kirjaümbrikuid valmistav Rootsi ettevõtte Bong Ljungdahl korraldab ümber oma tootmise ning selle käigus viiakse Kohilast ümbrikute tootmine üle Torgausse Saksamaal. Kokku koondab Bong Ljungdahl 70 töökohta (SvD, 21.10.2002).

Numbrid räägivad ise

Rootsi ja Suurbritannia majandusanalüütikute “keskpika” prognoosi kohaselt on Euroopa Liidu kandidaatriikides oodata stabiilset majanduskasvu, keskmiselt 2 protsenti aastas. Kõige helgemad on Eesti väljavaated, kellele lubatakse kuni 2,8 protsendilist majanduskasvu. Euroopa Liiduga liitudes suureneb poliitiline stabiilsus nendes riikides veelgi, ning seetõttu on pikemas perspektiivis oodata keskmiselt 4 protsendilist majanduskasvu, kusjuures enim lõikavad sellest protsessist kasu Leedu, Rumeenia ja Bulgaaria (Mattias Lundbäck, SvD, 27.01.2002).

Eesti 2001. aasta majanduskasv oli ennustatust suurem. Eesti Statistikaameti andmeil tõusis SKP 4. kvartalis 5,7 protsenti ning aasta arvestuses 5,4 protsenti. Soodsa arengu tagavad jätkuvalt suured investeeringud. Eksport on ootuspäraselt veidi vähenenud. SKP kasvu seostatakse eelkõige teenindussektoriga. Olgugi et käesoleva aasta kasvuprognos ei ole kuigi suur, on see siiski tervelt 4-5 protsenti, võrreldes nt Rootsi 1,3 protsendilise kasvuprognosiga (DI, 03.04.2002).

Eestis on Baltikumi kõige avatum majandus, eksport moodustab 50 protsenti rahvuslikust koguproduktist, import 70 protsenti. Inflatsioon langeb, tarbimine kasvab ning säästmine väheneb. Suurimad välisinvestorid on Rootsi ja Soome (Disa Håstad, DN, 24.05.2002).

Jätkub välismaise kapitali sissevool Eestisse. Otseinvesteeringud Eestisse ulatusid käesoleva aasta esimesel poolel 1,9 miljardi Rootsi kroonini (ca 3,04 miljardit Eesti krooni), mis Eesti Investeerimisagentuuri juhi Andrus Viirgi sõnul on taasiseseisvumisjärgsel ajal suuruselt teine tulemus. Viirg ennustab, et töajukulud püsivad konkurentsijõulisel tasemel veel kümne aasta jooksul pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga (DI, 26.09.2002).

Artikli autor, kes on ühte Eesti lastekodu aitava organisatsiooni liige, kirjeldab põhjalikult Eesti majanduslikku olukorda ning analüüsib Eesti majanduse pideva kasvu

põhjusi. Autor võrdleb Eestit ka Läti, Leedu ning Rootsi (Ola Ström, Nerikes Allehanda, 20.03.2002).

Leedu juhib Baltimaade kasvuliigat 6,9 protsendi suuruse kasvuga teises kvartalis; Eesti on napilt maas 6,5 protsendise majanduskasvuga. Viimasel kohal on Läti "kõigest" 4,9 protsendiga. Trigon Marketsi peaanalüütik Toomas Reisenbuki sõnul on Eesti nii suur majanduskasv üllatav, mille on peamiselt põhjustanud pikemat aega kestnud tugev kodumaine tarbimine ning mistõttu on majanduse ülekuumenemise oht täiesti reaalne. Hulgikaubanduse kasv oli 15 protsenti 2001. aasta püsihindades ning teises kvartalis kulutasid Eesti tarbijad 8 miljardit krooni. (Reet Waikla, DI, 18.09.2002)

Eesti ettevõtte Norma, mis kuulub suures osas turvavöösid ja – patju tootvale Autolivile, sai 2001. aastal kasumit 107 miljonit Rootsi krooni, mis on 12,8 protsenti suurem 2000. aasta kasumist. Müük Läände kasvas 2001. aastal 124 protsenti ja Venemaale 15 protsenti. Samuti tõusis Norma aktsiate hind möödunud aastal 2,4 protsenti (DI, 25.01.2002).

Põhjamaade jaekaubandusketid on tänaseks Eesti kaubandusturul juhtival kohal. Ka kinnisvarakompaniide optimism Eesti turul ei ole langenud. Veebruaris otsustas Norra Kinnisvarakompanii Linstow International ehitada Tallinna lennujaama lähedale Eesti suurima hüpermarketi (Reet Waikla, DI, 28.03.2002).

Suurte supermarketitega kaasnev pahupool seisneb selles, et kohalik kaubandus ei suuda konkureerida põhjamaiste kaubanduskettidega, mis kaubanduselu juhivad. Väikepoed ja Eesti kauplusteketid jäävad nii kapitali kui ka oskuste puudusel konkurentsis kaotajaks. Eurooplastega võrreldes on eestlaste ostujõud mitu korda väiksem (DI, 28.03.2002).

Rootsi Post on otsustanud kasutusele võtta uued vormiriided. Uued riided peaksid olema ühtsema disainiga ja mugavamad, samuti pööratakse suuremat tähelepanu naisterõivastele. Kuna aga Rootsis õmmeldud riided läheksid liiga kalliks, on rõivad otsustatud tellida Eestist, Portugalist, Taanist, Hiinast ja Taist (Björn Suneson, SvD, 16.04.2002).

Igapäevane elu

Arengu hind

Vaevalt jõudis Eesti hakata Nõukogude Liidust vabanemise üle rõõmu tundma, kui üle piiride hakkasid sisse voolama narkootikumid ning nendega kaasnevad probleemid (nt kasvav kriminaalsus). Eesti geopoliitiline asend vaese transiitmaana ida ja lääne vahel on muutunud ta vene maffiale suurepäraseks narkootikumidega kaubitsemise kohaks. Sotsiaalminister Siiri Oviiri sõnul ei ole riigil praegu lihtsalt raha, et maksta narkomaanide võõrutuskuuride eest, isegi kui nad on HIVi nakatunud. Jättes aga probleemi nüüd tähelepanuta, kasvab tulevikus lahenduse hind järjest kõrgemaks nii Eesti kui ka muu maailma jaoks. Seega ollakse teelahkmel just praegu, kui epideemia on alles algusjärgus (SvD, 08.07.2002).

Rootsi ajakirjandus on kajastanud HI-viiruse plahvatuslikku levikut Eestis. Ka Eesti sotsiaalminister Siiri Oviir ning tervisekaitseinspektsiooni epidemioloogia nõunik

Kuulo Kutsar tunnistavad olukorra tõsidust. Siiski, ÜRO prognooside kohaselt peaks Eestis olema umbes 7000 nakatunut, tegeliku ligi 2300 asemel. Seega põhjust ettevaatlikuks optimismiks on. “Me oleksime pidanud veel rohkem ära tegema, kuid meil puuduvad selle jaoks vahendid,” selgitab minister Oviir. Sügisest käivitub uus teavitamiskampaania, millesse kaasatakse koole ja pop-muusikuid, ärgitamaks noori AIDSi – vastasele võitlusele. Hetkel on Eestis 43 AIDSi haigestunut, kelle aastane ravidoos maksab 5 miljonit krooni. “Seetõttu ongi teavitamine ja selle kaudu uute nakatusjuhtude vastu võitlemine eriti oluline,” leiab Oviir (SvD, 07.07.2002).

Eesti on suur segu Balti kultuurist, millel on palju ühist ühelt poolt Soome ja teiselt poolt Nõukogude aja arhitektuuriga. Viimasest ei ole isegi mitte parima tahtmise juures võimalik midagi head rääkida. Lohakalt ehitatud, juba lagunevad suured üürimajad on teravaks kontrastiks idüllilistele puumajadele ja elegantsele linnamiljööle keskajast ning esimesest Vabariigist (1918-1939) (DN, 10.07.2002).

Olemusloos kirjeldab artikli autor 1991. aasta nõukogude elu – ühiskonda, kus ka kõige igapäevasemad teenused olid luksus. Turisti jaoks oli see eksootika, kuid nende inimeste jaoks, kes seda elu elasid, oli see igapäevane elu. Tundeid elati välja laulva revolutsiooni ajal, kuid Euroopa Liidu ja NATOga liitumisel on argipäevased piimakvootide ja väekontingendi suurust puudutavad küsimused need, mis valitsevad päevakorda. Ja eks ta nii peabki ju olema. (Tiina Meri, DN, 12.12.2002)

Tulevik on juba alanud!

Veidi enam kui aasta pärast, siis kui Eesti, Poola ja teised ida-Euroopa riigid Euroopa Liiduga liituvad, kolib Euroopa Liidu välispiir ida poole. Selle tarvis on Euroopa Liit “pumbanud” ohtrasti raha kandidaatriikide tolliametnike töö tõhustamiseks. Muuhulgas on ehitatud ka kõikidele kaasaegsetele nõudmistele vastavaid tollipunkte. See puudutab ka Eesti ja Venemaa vahelist Luhamaa piiripunkti. Seal, kus enne oli vaid kahest roostetavast konteinerist ehitatud ajutine kontrollpunkt, seisab nüüd uhke, kõige vajalikuga varustatud tollipunkt, mis oma tehniliste näitajate poolest on kaasaegsem kui mistahes Rootsi tollipunkt (Niklas Orrenius, Sydsvenska Dagbladet, 18.11.2002).

Selle aasta jooksul võivad Eesti, Läti ja Leedu saada kinnituse Euroopa Liidu ja NATO liikmeks saamise kohta. Sellise sammuga loodavad Balti riigid endalt raputada viimsegi nõukogude aja tolmu. Kuid endiselt leidub veel teatud takistusi teel Lääne-Euroopasse. Peamiselt Eesti ja Läti suur hulk vene keelt kõnelevaid inimesi ei ole just positiivselt meelestatud nende riikide NATOsse astumise suhtes. Euroopa Liitu astumisel on kerkinud uue probleemina EK ettepanek maksta otsetoetusi uutele liikmesriikidele esialgu ainult veerandi ulatuses võrreldes teiste liikmesriikidega (Erik Ohlsson, DN, 15.02.2002).

Artikkel räägib sellest, et Eestis on mindud avalikustamisega väga kaugemale. Nimelt on alates 1. märtsist kõikide parteide nimekirjad pandud vabaks kasutamiseks välja Internetti. Nimekirjade avalikustamisel selgus, et paljud parteid on oma ridadesse võtnud inimesi nende endi teadmata. Internetis peavad olema kättesaadaval ka kõikide parteide arvepidamised. Edaspidi muutub parteide toetamine avalikuks. Artikli autor toob võrdluseks olukorra Rootsis, kus inimeste poliitilised vaated ei kuulu

avalikustamisele ning parteisid käsitletakse nagu mistahes teisi organisatsioone, mis kuuluvad eraõiguslikku sfääri (Reet Waikla, DI, 16.04.2002).

Väljavõte Transparency International avaldatud iga-aastasest Corruption Perception Indexist (nimekiri maailma 91 õige korrumppeerunumast riigist). Vähim korrumppeerunud riik on Soome, Rootsi 6. ja Eesti 28. kohal (Aftonbladet, 21.05.2002).

Kirjastus Timbro tegevust ja trükiseid kajastavas väljaandes leiab Eestit tutvustava kirjatüki. Maria Rankka kirjutab Eesti kohta raamatu "Estland, En ny generations nation" (Eesti. Uue põlvkonna rahvas). Neljal leheküljel on avaldatud üks peatükk nimetatud raamatust. (Maria Rankka, Timbro sommar, suvi 2002).

Arvamusloo autor võtab endale õiguse veidi nostalgiliselt heietada sellest kui räpane, hall ja trööstitu elu Eestis veel kõigest kümme aastat tagasi oli. Nüüd on Eestil jalg nii NATO kui ka Euroopa Liidu ukse vahel. Tõepoolest, areng on olnud hämmastav. Eelseisva rahvahääletuse tulemus Euroopa Liiduga liitumise osas on veel ebaselge, kuid mida iganes eestlased valivad, on see nende endi otsus – kui ka rahvas otsustab liitumise vastu, on reformid olnud nii paikapanevad, et nende järgi otsustades on olemusvõitluse lahingus saavutatud juba oluline võit (Per Ahlin, DN, 08.11.2002).

Kaks advokaati, kelle tegevuspiirkonda kuulub ka Eesti, leiavad oma kirjutises, et vastupidiselt Dagens Industris avaldatud arvamustele, on Eestis hästi arenenud õigussüsteem ja et Eesti on täiesti Euroopa Liitu vastuvõtmiseks valmis (Margo Kask, Aku Sorainen, DI, 08.11.2002).

Koostöö ja abi

Seitse õpilast Gotlandilt Visby Elfrida Andrée gümnaasiumi lõpuklassist sõidavad kümneks päevaks Eestisse sotsiaalhoolekande praktikale. Peamiseks praktika kohaks saab Keila SOS-lasteküla. Lisaks on plaanis külastada vaimsete ja füüsiliste puuetega inimeste hooldekodusid, haiglaid ja vanadekodusid nii Keilas kui ka Tallinnas. Praktikaga Eestis loodetakse ühtlasi saavutada enam rahvusvahelisi suhteid. Gotlandi kommuun on seadnud eesmärgiks tugevdada koostööd Läänemere regioonis. Reisil loodud kontakte loodetakse kasutada ka tulevikus sotsiaalhoolduse programmi raames (Claes-Åke Stein, Gotlands Allehanda, 16.04.2002).

Heategevusorganisatsioonidele, kes on kümme aastat probleemideta Eestis, Lätis ja Leedus töötanud, on nüüd takistuseks bürokraatia ja keerulised tollinõuded. "Vene ajal oli lihtsam," ütles Punase Risti kaastöeline Anne-Marie De Geer. Probleemid algasid eelmisel aastal Lätis ja levisid seejärel Leetu ja Eestisse. Vajadus abi järele (haigla ja tervishoiutarbed jms) on jätkuvalt väga suur. "See on naeruväärne. Oleksin ma pistist maksnud, oleks kõik libedalt läinud, aga seda ei tee me kunagi. Eks paistab, mis edaspidi saab", ütleb Anne Marie De Geer (Reet Waikla, DI, 15.-16.06.2002).

Võru rügementi külastanud Rootsi ajakirjanikud tutvusid Rootsi riigi poolt saadetud varustusega. Rootsi armee esindaja Võrus, ohvitser Peter Holmqvist selgitab, et Rootsi saadab abi korras Balti riikide sõjavägedele rõivastust, relvi, laskemoona ja isegi

veokeid. Balti riigid saavad tõenäoliselt eelseisval NATO tippkohtumisel Prahast kutse Alliansiga ühinemiseks, ja sellega seoses tahab Rootsi riik toetada Eesti, Läti ja Leedu rahumeelset ja stabiilset arengut. Peale NATOga liitumist tuleb Rootsil tõenäoliselt käia Läänemere idakaldal sõjalistel õppustel. Seega on teatud mõttes tegu investeeringuga tulevikku, leiab Holmqvist (Niklas Orrenius, Sydsvenska Dagbladet, 06.11.2003).

Rootsi saadab Eestisse relvi tuhandete sõdurite tarvis, sadu sõidukeid, laevu, radari- ja hospitalivarustust – kokku mitme miljardi Rootsi krooni väärtuses. Abi korras saadetakse Eesti kaitsevägele Rootsi armee reformimise ja väekontingendi vähendamise käigus üleliigseks jäänud vara. Eesti Piirivalve staabiülem Aare Evisalu sõnab: “See abi on meie jaoks oluline. See annab meile võimaluse kasutada oma ressursse muudes valdkondades. Samas, investeerib Rootsi ka enda julgeolekusse.” Rootsi toetab ka Balti riikide ohvitseride väljaõpet ja seeläbi aitab Eestil ette valmistuda Euroopa Liidu ja NATOga liitumiseks (Jan Höglund, Göteborgs-Posten, 01.03.2003).

Reisikirjeldused

Tallinn – 21. sajandi tõusev täht

Vähe järjekordi, arvukalt jalutajasõbralikke paiku rohkete vaatamisväärsustega. Tallinn oleks justkui loodud neile, kes vajavad eemalolekut stressirohkest argipäevast. Pariis, Rooma ja London võisid ju 30ndatel või 50ndatel olla kõige romantilisemad reise sihtkohad, kuid kelle südame paneb tänapäeval põksuma Veneetsia, kus gondlisõitu võivad endale lubada vaid 80-aastased ameeriklased? Ja mida on selles kirglikku, kui pead kerge eine eest Eiffeli torni loovutama poole oma õppelaenu? Samal ajal on Ida-Euroopa kultuurilinnad kõigest kiviviske kaugusel. Veebruarikuist Tallinna soovitatakse neile, kes on infotulvast ja telefonide helinast tüdinenud, või neile, kes soovivad lihtsalt hoida üksteisel käest kinni ja vaadata üksteisele sügavalt silma. (DN, 17.02.2002)

Autor on külastanud Tallinnat ja leidnud, et võrreldes teiste hansalinnadega on Tallinnas kõige rohkem säilinud algupärast. Rohkete kiidusõnade osaks saab Tallinna vanalinn. Restoranide kultuuri kohta Eestis kirjutab autor, et see on lausa “õide puhkenud”. Veidi lähemalt kirjeldatakse rahvuslikke roogasid pakkuvaid Kuldse Notsu Kõrtsi ja Eesti Maja. Neis pakutav toit viib lausa keele alla. Märkimist leiab ka noorte rõõmsate ettekandjate sorav inglise keel (Staffan Skott, DN, 08.07.2002).

Tallinnast välja

Artiklite seeria “Eesti teedel” 2. osa pealkirjaga “Kõigele lähedal ja väga suured linnud”. Eestis võiks autoga reisimise asemel pigem ringi sõita jalgrattaga, kuna Eesti on ainult veidi suurem kui Taani ning peaaegu sama tasane. Mõningaseks probleemiks võib osutuda vaiksema liiklusega heade teede leidmine. Ohtlikud on ka hulljulged autojuhid, keda õnneks ei ole liiga palju, kuid kelle suhtes tuleb ettevaatlik olla ka ise autoga sõites. Samas ei ole autoga sõitmine Eestis siiski hullem kui Hispaanias või Prantsusmaal. Imponeerivaks on suur hulk vabas looduses elavaid toonekurgi. (Staffan Skott, DN, 10.07.2002)

“Eesti teedel” 8. osa pealkirjaga “Taas kord ajalooramatus”. Artikkel Saaremaast, Hiiumaast ja Muhust ning nende jõudmise võimalustest. Eriliste kiidusõnade osaliseks

saab piiskopilinnus. Järjest rohkem rootslasi võiks leida tee Eestisse, ning olles saanud esimeste meeldivate kogemuste osaliseks, tuleksid nad juba tagasi, et reisida autoga Tallinnast kaugemalegi. Eestis leidub ju idüllilisi, kibedaid ajaloolisi mälestusi, kõikmõeldavat mugavust turistidele või viimasele vastukaaluks ökoturismi. Võimalus on toime tulla vähese rahaga, kuid ka luksuse taotlejad leiavad endale midagi, ning seda Lääne-Euroopa hindadega võrreldes tunduvalt odavamalt. (DN, 24.07.2002)

On viimane aeg taasavastada Eesti saared – Saaremaa, mis kubiseb sanatooriumitest – ning sellest tunduvalt väiksem Hiiumaa, kus peamiseks tõmbenumbriks on puutumatu loodus ja turismitalud. Seal elasid vanasti rannarootslased. Hiiumaa (Dagö) – oli kodu veidi enam kui tuhandele rootslasele. Nende mõju on tunda kasvõi saare pealinna nimes: Kärkla pärineb rootsikeelsest *kärrdalist* (eesti k raba org). Kui Katariina II 1781. aastal maaorjusest vabad rootslased saarelt Ukrainasse küüditas, pidasid lahkujad oma viimase jumalateenistuse Ristimäel, kuhu siiani asetatakse puidust või metallist isetehtud ristikesi. Usutakse, et kui sinna rist jätta, täitub ristimeisterdaja südamesoov. (SvD, 25.07.2003)

“Eesti teedel” 9. osa pealkirjaga “Kohtumine Ainoga”. Autori viimasel päeval Eestis oli tal määratud kokkusaamine Peeter Saaniga, kes on kaitseväge puhkpilliorkestri dirigent. Väikesel Eestil on kaks täiskohaga professionaalset sõjaväe orkestrit, suurel Rootsil on aga üks täiskohaga ja üks poole kohaga. Peeter Saani külastades on autoril meeldiv võimalus tutvuda ka Peetri ema Ainoga. Viimane on elanud 17 aastat Siberis ja autor annab ülevaate nende põgusal kohtumisel kirja panna jõutud mälestustest. (Staffan Skott, DN, 27.07.2002)

Tartu, Valga ja Haapsalu

“Eesti teedel” 3. osa pealkirjaga “Märkimisväärsed monumendid”. Artikkel annab lühidalt ülevaate Tartu ülikooli rajamisest, millega seoses mainitakse Gustav II Adolffi kuju. Koos ajaloolise lühiülevaatega leiavad märkimist ka hotelli Barclay ees olev Michael Barclay de Tolly ausammas, samas hotellis asuv Nõukogude armee kindral D. Dudajevi mäletustahvel ning Kahe Wilde kuju. (Staffan Skott, DN 15.07.2002)

“Eesti teedel” 4. osa pealkirjaga “Selles toidus on püssirohi sees”. Ülevaade Tartust – ülikool, raekojaplats, arhitektuur, püssirohukelder. Tartu restorani Püssirohukelder on Ameerika reisikäsiraamat (*Lonely Planet*) soovitanud minna turistidel, kelle eesmärgiks on õhtueineks saada *a very formal meal* [rangelt pidulik söögikord]. Vastavalt antud õpetusele talitab ka artikli autor, kes rõõmsaks üllatuseks leiab siiski, et ees ootab kõike muud kui *formal meal*. Tellitud lambašašlõkk on maitsestatud “rohke huumorimeelega” ja algselt ääretult suurena tundunud suur õlu osutub siiski suhteliselt parajaks, sest selles toidus oli püssirohi sees. Raekojaplatsil astub üles Norra vabakoguduse laulu- ja popppgrupp ning teeb kõik endast sõltuva, et Eestit päästmisele tuua. Kas keegi võiks öelda Norra vabakogudusele, et Eestil on olnud juba piisavalt palju märtreid oma luteri usu tõttu, et nad võiksid oma religioossuse hoida iseendale? (Staffan Skott, DN, 16.07.2002)

“Eesti teedel” 5. osa pealkirjaga “Kaksiklinn”. Nii nagu ükskõik kuhu Eestis, ei ole ka eriliselt pikk maa piirilinna Valga/Valka, kes on teinud kogemuste vahetamiseks

koostööd rootslastele tuttava kaksiklinnaga Haparanda -Torneå. Valgas tundub, et Eesti on kaugel sellest särast ja standarditest, mida saab kogeda Tallinnas. Valgas ei ole nõukogudeaja pärand kõrvaldatud ega peidetud, nagu mujal Eestis. Seetõttu on see linn heaks kogemuseks neile, kes ei ole kunagi nõukogudeaja kurbust omal nahal tundnud. Põhjaliku ja huvipakkuva uurimuse Valga/Valka olukorrast esitab professor Thomas Lundéni värskelt ilmunud õppekirjandus ja lugemist väärt raamat “Över gränsen – om människan vid territoriets slut” (Üle piiri – inimesest piirialal).

Ühtlasi meenub 1993. aastal Pär Lindströmi kirjutatud “Att resa i Estland” (“Eestis reisimisest”), kus hoiatatakse lihtsameelseid Rootsi turiste kohutavate kogemuste eest Eesti tualettides ja kästi igal juhul kaasa võtta tualettpaberit. Täna turistid võivad selle vabalt unustada. Ka kõige väiksemas tänavakohvikus on meeldiv ja puhas ning leidub vähemalt üks rull tualett-paberit. Sageli on just tualettruum kohviku/baari kõige puhtamaks ja säravamaks detailiks. Tualettide olukord ongi see, mis näitab riigi tsiviliseerituse taset. Me rõõmustame koos Eestiga (Staffan Skott, DN, 19.07.2002)

“Eesti teedel” 6. osa pealkirjaga “Rannakuurordi idüll”. Juba 1930ndatel aastatel kirjutasiid Rootsi lehed idüllist Haapsalus ja autori meelest täiesti õigustatult. Nõukogude ajal oli paik laiemale üldsusele suletud. Ettekujutuse sealsetest kaunitest puumajadest annavad aga Ilon Wiklandi joonistused. (Staffan Skott, DN, 21.07.2002)

“Eesti teedel” 7. osa pealkirjaga “idapool päikesest, läänepool kuust”. Kogu Baltikum oli nõukogude ajal välismaalaste jaoks suletud. Erandiks oli aga vasakpoolsete (SKP) ajalehe Ny Dag (Uus päev) toimetaja Gustav Johansson, kes kogus oma Baltikumi kohta kirjutatud artiklid väikeseks raamatuks pealkirjaga “Resa i Baltikum” (Baltikumis reisimine). Kuid isegi Nõukogude Liidu enda kodanike jaoks oli teatud territooriumid suletud, näiteks nagu Haapsalu ja saared. Tavalise inimese jaoks olid need piirkonnad idapool päikesest ja läänepool kuust. Kommunismiajast on mälestusena jäänud maha mitmed lagununud majad ja sõjaväebaasid. Selliseid leidub ka Haapsalus. Kuid turistidele soovitatakse sinna sõita kõigest hoolimata – kõige nõukoguliku kõrval on idüll siiski alles. Eriliselt soovitatakse külastada piiskopilinnust ja selle ümbrust ning rannarootslaste muuseumi (Staffan Skott, DN, 22.07.2002)

Reisikiri jalgrattamatkast peamiselt endistel rannarootsi aladel – Noarootsi, Haapsalu, Vormsi. Eestit, eriti Haapsalut võrreldakse Ilon Wiklandi illustatsioonidega Astrid Lindgreni raamatutele. Räägitakse nii minevikust (nõukogude aeg) kui olevikust (positiivne, palju on viimaste aastatega muutunud) (Charlotte Wendt, SvD, 19.06.2002).

Kuurordid

1930ndatel aastatel oli Pärnu kuurort väga moes. Sellest ajast pärit mustvalged pildid rahvast tulvil Pärnu rannast sarnanevad väga hilisematele juba värvilistele Hispaania randadest tehtud fotodele. Turiste meelitasid Pärnusse soe vesi ja madalad hinnad. Nõukogude ajal konkureeris Eesti edukalt Musta mere puhkusepaikadega. Nõukogude intellektuaalid eelistasid selgelt Baltikumi, mis tundus lääne-euroopaliku nurgakesena tohutut Nõukogude impeeriumis. Nõukogude aja viimasel kümnendil oli vesi Pärnus juba nii reostunud, et igal pool seisid üleval ujumist keelavad sildid. Ainult enesetapust huvitatud käisid seal veel ujumas. Alates taasiseseisvumisest 1991. aastal on Eesti

intensiivselt turismile panustanud. Tänu puhastatud veele ja uutele hotellidele on Rootsi turistid leidnud taas tee Pärnu randa ning neid käib seal isegi rohkem kui 1930ndatel aastatel – ligi 14 000 külastajat aastas (Staffan Skott, DN, 19.07.2002).

Rohkete kiidusõnade osaliseks saab Pärnu – klassikaline kuurortlinn vaiksete promenaadide ja esplanaadidega, lummaparkide ja tervisliku mudaravilaga. Pärnuga seoses leiavad mainimist Rootsis tuntuks saanud väliseestlased Andres Küng ja Mert Kubu (Staffan Skott, DN, 21.07.2002).

Suured saavutused

Eurovisioon

25.05.2002 toimus Tallinnas Eurovisiooni lauluvõistlus, mille otseülekannet jälgis kokku vähemalt 166 miljonit inimest enam kui kolmekümnes riigis. Eurovisiooni lauluvõistlust saabus Eestisse kajastama 1452 välisajakirjanikku 36 riigist.

Eesti Eurovisioon 2002 eelvooru võitnud rootslanna Sahlene on võitmise üle õnnelik. Lugu oli küll algselt mõeldud esitamiseks Inesele, kuid viimane ütles pakkumisest ära. Kui lugu Sahlenele pakuti, ei kahelnud ta hetkegi. “See on hea lugu. Vastasel juhul ei oleks ma ju seda vastu võtnud. Kuid praegu on veel vara öelda midagi minu võiduvõimaluste kohta Eurovisiooni lõppvõistlustel. Selle üle on mul ääretult hea meel, et eestlased lasevad välismaalasel end esindada ja ma kavatsen tõsiselt anda endast parima,” ütleb Sahlene (Hannah Sjöström, Aftonbladet, Expressen, 27.01.2002).

Rootsi lauljatar Sahlene'i, kes esindab Eurovisiooni lauluvõistlusel Eestit, süüdistatakse R Kelly hiti plagiaadi laulmises. Kuid Sahlene võtab seda kõike rahulikult, sest tema arvates on kõik need süüdistused naeruväärsed. Ta leiab, et Eesti artistid on suures kadeduses sellised süüdistused välja mõelnud (Aftonbladet, 31.01.2002).

Eurovisiooniga Euroopasse

Kui Eesti möödunud aastal Eurovisiooni võitis, tabas maad rõõmuhüsteeria. Dave Benton usub, et võit tähendab Eestile rohkem kui mõnele teisele maale, muusika on ainult üks osa, võimas on see, et sada miljonit inimest vaatavad Eestit. Edasi on juttu briti konsultatsioonifirma välja töötatud Brand Estoniast. “Õigupoolest ei ole vahet, kas turustada maad, riideid või arvuteid” (projektijuht Rain Pikandi). Anna Sahlin (Sahlene): “Poliitikud ja meedia, kes on Euroopa Liidu liikmelisuse poolt, kasutavad Eurovisiooni lauluvõistlust ära, et eestlasi Euroopa Liidu suhtes positiivselt meelestada. Aga kõik mu sõbrad siin suhtuvad Euroopa Liidu negatiivselt. Nad kardavad keskjuhtimist, ja sellest võib aru saada, mõeldes nende minevikukogemusele /.../ Mulle ei meeldi, et lauluvõistlus on sellele suunatud: see on puhas propaganda”. Edasi tuuakse välja kontrast ilusa vanalinna ja nõukogude aega meenutava Lasnamäe vahel. 22-aastane Anastasia Sjivinskaja, kellel ei ole kodakondsust ja kes elab ära 200 Eesti krooniga nädalas, tuuakse näiteks venekeelse elanikkonna olukorrast. Eurovisiooni pilet on üle mõistuse kallis ja Brand Estonia jaoks kulutatud raha oleks võinud millekski muuks kasutada (vestlusest 20-aastase Martin Kauberiga) (Stina Blomgren, DN, 23.05.2002).

Eesti tahab vabaneda idabloki riigi templist. “Paljudes Euroopa maades nähakse Eestit ikka veel kui mahajäänud venelikku riiki. Eurovision Song Contest on meie võimalus näidata, et Eesti on noor, modernne ja kiiresti arenev maa”, ütleb Raivo Suni, Eurovisiooni pressiesindaja. “Tahame üllatada nii ajakirjanikke kui oma külalisi fantastilise, toreda ja originaalse showga” (SvD, 21.05.2002, Expressen 23.05.2002).

Eesti laulis ennast Nõukogude Liidust välja ja laulab end nüüd Euroopasse. 12. mai 2001, kui Eesti võitis Eurovisiooni, oli suur päev. Parimat võimalust ennast Euroopale näidata, kui laupäevasel otseülekandel, ei saa väike Eesti enam kunagi. Laulva revolutsiooniga sai Eesti vabaks ja on Balti riikidest kõige kiiremini ja edukamalt edasi liikunud. Pärast möödunud aastast Eurovisioonivõitu on suurem osa eestlasi Euroopa Liiduga ühinemise poolt ja kui kõik läheb nagu planeeritud, võib Eestist saada Euroopa Liidu liige juba aastal 2004. Selle aasta novembris peaks Eestit ootama ka kutse NATOsse, mille suhtes eestlased on alati positiivsed olnud (Mats Larsson, Expressen, 23.05.2002).

Lauluvõistluse korraldus: hea ja halb

Mind aetakse koos teiste ajakirjanikega sinna-tänna Saku Suurhalli kõrval asuvas pressitelgis ning palju ei jää puudu, et ma kukuksin ümber. Loomulikult kujutasin ma ette, et tuleb sigimist-sagimist, aga nii põhjalikku ettevõtmist kui see, polnud ma küll osanud oodata. Ajakirjanikud rüselevad Sahlene'i ees, soovides saada üksikusutlust ning parimat fotot Eesti uue silmateraga, rootslasega, kes esindab neid Eurovisiooni lauluvõistlusel.

Õhtuks on Tallinna linnapea kutsunud meid avapidustusele, kus pakutakse maitsvaid tikuvõileibu, on ka head veini ja muusikat. Kohal on tipp-lauljad mitmelt maalt ning fotoaparaatide välgusähvatused järgnevad neile sabana.

Olen Eestis esimest korda ning seetõttu laenutame auto, et mööda maad veidike ringi sõita. Ma ei tea Eestist peaaegu midagi, hoolimata tõsiasiast, et ta on Rootsile nii lähedal. Maal on ilus roheline, siin-seal paistavad tüsedad tuuleveskitornid keset lopsakaid aasasid. Inimesed, keda ma kohtan, üllatavad mind oma avatuse ja külalislahkuse poolest. Siin on lood, mis ootavad, et keegi neid kuulaks – pensionile jäänud kirikuõpetaja Kalev ja tema elutöö mahapõlenud Halliste kiriku taastamisel pärast 30 aasta pikkust meeleheidet. Või Kunda linn, mis on viimaks ometi saanud lahti hellitavast “halli põrgu” nimest. See tööstuslinn investeerib nüüd loodushoidu ning linnapea loodab peagi näha turiste uuel rannaäärsel telkimisplatsil. Kundas kohtan ka 18-aastast Evelyt, kes tahab saada juristik. Koeru lastekodus püüab kasvataja Eta kulusid võimalustega kokku viia.

Samal ajal ettevalmistused Saku Suurhallis jätkuvad. Kui Sahlene peaproovis laulab, elab rahvas saalis talle kaasa – mulle on selge, et see on tema “kodu väljak”. Laupäeval saabub oodatud hetk, ning ka pressikeskuse atmosfäär on pingeline. Täna on siis see otsustav õhtu. Artiklid vale laulu võidust ning pildid õnnelikust võitjast saadetakse üle maailma laiali. Väljaspool suurhalli ootavad inimesed looklevas sabas pääsu tänavale.

Võib-olla pole mul õigus, kuid kui õhtujuhid tutvustavad esimest laulu, tekib mul küsimus, kas prožektorid on ikka suunatud õigetele tähtedele. Mõeldes Etale, Kalevile ja teistele on mul tunne, et tõeliselt imetlusväärseid inimesi võib leida sealt, kuhu vaid mõni üksik fotoaparaadi välgusähvatus oma tee leiab.

(Anneli Clemente on Hälsinge Kurireni reporter Anna "Sahlene" Sahlini kodulinnast Söderhamnist Rootsisis.)

Rootsi mõru suutäis

SVT kommentaator Christer Björkman oli hääletuse ajal nii šokeeritud, et ei mäleta, mida ütles. "Ma arvan, et jäin täiesti vait, aga tagantjärele võin öelda, et see on skandaal. Võistlus kaotab kogu oma väärtuse, kui see niiviisi jätkub. Minu arvates peaks Ida-Euroopa maadel olema oma poolfinaal, enne kui nad tulevad suurde finaali." (Per Bjurman, Aftonbladet, 26.05.2002)

Edu ennustati Rootsile, Saksamaale ja Suurbritanniale, ent kahe enim hääli saanud laulu hulgas oli vähemalt Läti oma täiesti ootamatu. Veel eelmise päeva pressikonverentsil, kui Marija Naumova üritas ajakirjanike tähelepanu püüda, poleks keegi arvanud, et Lätil on võiduvõimalus. Täpselt nagu eelmiselgi aastal, kui Tanel Padar ja Dave Benton tõid võidu Eestile, üllatas Balti riik täiesti. Võib küsida, kas kunagi on mõni maa võtnud Eurovisiooni võitu nii tõsiselt kui Eesti, rõõmu jätkub ikka veel ja see peegeldub tohutus turustusaparaadis Eesti oma kaubamärgi ümber. Nagu palju kordi varemgi, erines lõpptulemus suuresti ennustatust. Afro-Dite garanteeris Rootsile kaheksanda kohaga siiski võimaluse osaleda ka järgmise aasta võistlusel, 14 viimasel jääb see vahele (Malena Rydell, DN, 25.05.2002).

"Euroopa halb muusikamaitse ei ole Afro-Dite süü." Poole hääletuse peal oli Rootsi pingereas kohal, mis oleks tähendanud väljalangemist. "See on tõeliselt imelik. See on siiski kõige parem laul", ütleb Per Bjurman. "Läti laul ei ole ju laul, nagu möödunud aastalgi, vaid lõbus hoogne lavashow. See lugu on ülehommene unustatud." Telefonihääletus ei ole adekvaatne ja tuleks uuesti sisse viia žüriid (Mattias Lundell, Aftonbladet, 25.05.2002, 26.05.2002).

"Rootsi teine lootus" Sahlene juubeldas kolmanda koha üle Eurovisioonil. Sahlene lootis tulla viie hulka, kolmas koht on fantastiline tulemus. Võidulaulu eriti heaks ei pea, küll aga esitajat. Sahlene: "Ma arvan, et publik hääletas tema, mitte laulu poolt" (Frida Håkansson, Aftonbladet, 25.05.2002).

Bert Karlsson ei kavatse järgmise aasta lauluvõistlust siiski boikoteerida, kuid püüab teha kõik, et seda muuta. Svante Stockselius väidab vastu, et võidulaul sai hääli kõikjalt Euroopast ja Bert Karlssoni hinnangu põhjuseks on pettumus. Bert Karlsson tahaks sisse viia eelvõistlused, kus sõelutakse välja kümnekond lugu muusikaliselt tugevatest riikidest, mis siis omavahel võistleksid (Anneli Rogerman, SvD, 27.05.2002).

Pärast hääletuskandaali Tallinnas on Afro-Dite otsustanud enam mitte kunagi Eurovisiooni lauluvõistlusel osaleda. Kui hääli loeti, oli kõigile selge, et Ida-Euroopa riigid olid sõlminud pakti Läti laulu võiduks. Võitja Marie N ütles pressikonverentsil, et selles pole midagi imelikku, et naabrid üksteist aitavad ning et võita ei saa, kui ei ole head laulu (Johan T. Lindwall, Lars Johansson, Expressen, 27.05.2002, Aftonbladet, 26.05.2002).

Pärast Eurovisiooni näitab Bert Karlsson ennast kui maailma halvimat kaotajat. Just nagu Põhjamaad ei hääletakski üksteise poolt. Läti võidulaul sai kõrgeid punkte Hispaanialt, Saksamaalt, Iisraelilt, Austrialt ja Kreekalt, keda ei saa kuidagi idabloki maadeks pidada. Rootslaste kriitika võib kokku võtta: rahval pole õigus, eriti idaeurooplastel, ja kuna rahvast ei saa välja vahetada, peab asja juhtima kitsas “šlaagriteadlik” ring. Lätis nagu Eestiski on rahvuslik identiteet tugevasti muusikaga seotud. Eesti jaoks tähendab korraldamine suurt võimalust tutvustada oma maad suurele Euroopa telepublikule. Eesti laul ja kolmas koht said rootslastelt rahuldava hinnangu, kas sellepärast, et seda esitas rootslane? (Expressen, Aftonbladet, SvD, 28.05.2002).

Marie N vabandab Läti ees Eurovisiooni võidu pärast, kuna niigi majanduslikes raskustes riigil lasub nüüd koorem korraldada järgmise aasta võistlus. Praegu ehitatakse Lätis kahte halli, mis peavad valmima 2006. aasta jähoki MM-iks, kuid need ei saa kindlasti valmis järgmiseks aastaks. Et kasutada Riia jalgpallistaadionit, tuleks see varustada katusega. Läti delegatsiooni juht Arvids Babris ütleb: “Me saame hakkama, isegi kui peame korraldama võistluse telgis oma pealinna turuplatsil” (Lars Johansson, Expressen, 29.05.2002).

Eurovisiooni lauluvõistlust on tabanud kasvuvalu. Osaleda soovivate maade rohkuse tõttu on tekkinud idee eelvõistlusest. Mõte võib teostuda paari aasta jooksul. “See oleks võimalus järjepidevuse säilitamiseks nendele riikidele, kes välja langevad ja peaksid muidu paar aastat ootama, enne kui jälle võistelda saavad,” ütleb Svante Stockelius, selleaastase ülekande peavastutaja (Dan Panas, Aftonbladet, 29.05.2002).

Eurovisiooni lauluvõistlus jäi rahaliselt suuremasse plussi, kui oli alguses arvata. Kasumiks saadi 3,5 miljonit krooni. Hetkel ei ole veel siiski selge, kas sama summa võrra väheneb Eesti maksumaksjate osalus projektis. Järgmisel aastal lauluvõistlust korraldava Läti jaoks on selline info vaid julgustav (Reet Waikla, DI, 27.08.2002).

Suusatamine

Andrus Veerpalu võitis 12.02.2002 Salt Lake City taliolümpiamängudel 15 km klassikadistantsil Eestile läbi aegade esimese murdmaasuusatamise olümpiakulla, millele Jaak Mae lisas pronksmedali.

Meeste 15 km suusatamist vaatas otseülekandes Eesti Televisiooni vahendusel 434 000 eestimaalast. Itaalias Val di Femmes peeti 13.02-01.03.2003 põhja suusaalade MM. Eestile oli suusapidu äärmiselt edukas: Kristina Šmigun võitis ühe kuldmedali, kaks hõbemedalit ja ühe pronksmedali. Ühe hõbemedali tõi Eestile ka Jaak Mae. Kogu talve väldanud MK-sarjas tuli Šmigun kokkuvõttes teiseks, MK-sari oli meestest edukas Andrus Veerpalule, kes võitis talve jooksul kaks etappi.

Pealkirja all “Bestland” kirjutatakse, et Lahtis šokeeris praegu 31-aastane eestlane Andrus Veerpalu suusamaailma ja võitis MMi kulla. Eile tegi ta seda jälle olümpiamängudel ja poodiumil oli tal seltsiks kaasmaalane Jaak Mae. Veerpalu ei ole maailmakarikasarjas eriti silma paistnud. Enne 15 km sõitu ei uskunud kuigi paljud temasse, peale tema enda muidugi. “Ma olen valmistunud olümpiamängudeks kogu talve ja pööranud peatähelepanu klassikasõitudele,” ütleb Veerpalu. Samuti on treenitud

alpinajas. Autor märgib, et Veerpalu on saanud tuntuks oma “üllatuslike väljailmumiste poolest” (Patrick Thornéus, Aftonbladet, DN, 13.02.2002, Aftonbladet, 12.02.2002).

“Meeste 15 km klassikasõidu eestlastest medalivõitjad kasutasid dopingut.” Vähemalt üritab rootslasi selles veenda telejaam SVT. Muidugi ei öeldud süüdistusi välja otsesõnu – pole ju mingeid tõendeid, ent SVT kommentaatorite jutt ei jätnud mingit kahtlust. Andrus Veerpalu ja Jaak Mae edu üle avaldas üllatust SVT saatesse kutsutud ekspertkommentaator Anders Blomkvist. Ta märkis, et on äärmiselt tähelepanuväärne, kuidas eestlastel õnnestus järsku tippu tõusta, ehkki senisel hooajal polevat mehed silma paistnud. Võimalik, et Blomkvistil ei õnnestunud kunagi tippvormi ajastada, kuid endise sportlasena peaks ta olema vähemalt kuulnud, et mõni atleet oskab parima mineku saavutada just suurvõistluse ajaks. Ning kui Blomkvist tõepoolest kahtlustab Veerpalu ja Maed dopingut pruukimises, võinuks ta selle otse välja öelda, mitte ümmargust juttu puhuda. SVT kommentaator Peter Jihde läks veel kaugemale. Ta torkas mikrofoni Per Elofssoni nina alla ja uuris, ega too juhuslikult arva, et eestlaste edu oli väga tähelepanuväärne. Seekord Elofsson löksu ei langenud. Oleksid Blomkvist ja Jihde pisutki järjekindlad, taipaksid nad, et kahtlane võib näida ka Elofssoni mullune edu. Kuid et Elofsson on rootslane, siis tema puhul sääraseid vihjeid ei tehta. Rootslased võidavad alati ausalt. Nad söövad kodus putru ja teevad kõvasti trenni, ja kui nad on juhuslikult OMi eel kehvemini esinenud, siis vaid seetõttu, et on sihid seadnud tippvõistluseks. Välismaa sportlased on kahtlased tüübid, eriti siis, kui nad rootslasest favoriiti edestavad. Sest kuidas on võimalik, et välismaalane suusatab rootslasest kiiremini, laseb täpsemalt, on tugevam või parema psüühikaga...? Rootslasi võib takistada vaid ebaõnn, puhas ja selge. Kui laskesuusasoosik Magdalena Forsberg kaht märki ei tabanud, oli see puhas ebaõnn. Muidu oleks kuld kindlalt tema. SVT kommentaare võib isegi mõista. Kulutas ju telejaam olümpiaülekannetele üle saja miljoni Rootsi krooni, muidugi oodati raha eest kullasadu. See et SVT kommentaatorid ei nimeta rootslaste altminekuid õige nimega, vaid toovad üha uusi õigustusi, on halb. Ent kui igasuguste tõenditeta asutakse süüdistama rootslaste vastaseid, ületab natsionalism igasugused piirid. Esitage tõendid. Või paluge vabandust” (Jonas Arnesen, SvD, 15.02.2002).

Õhtulehe Expressen spordikommentaator kirjutab, et tema elektronposti aadressile saabus pärast eestlaste medalivõitu hulgaliselt kirju, mille sisu oli ühene: “Kirjuta nüüd, kurat võtaks, sellest, mida kõik niikuinii teavad – paljasta eestlased!” Rootsi koondise peatreener Magnar Dalen tunnustas eestlaste täistabamust. “Eestis napib lund ja seal on vähe tippsuusatajaid, kuid nad hiilgavad professionaalse töössesuhtumise ja hooldemeeskonnaga.” Autori arvates on tegu maailma kõige halvema kaotajaga, kui Per Elofssoni viienda koha juures hakatakse kõiki paremaid süüdistama dopingut kasutamises. Õnnetu juhu tõttu sattus dopingut kasutajate nimekirja Kristina Šmigun, kuid pärast negatiivset B proovi tulemust ta sealt kustutati. Autor lisab, et kuigi Veerpalu ja Mae tulevad Šmiguniga ühest riigist, ei tähenda see kohe, et kõik eestlased kasutavad dopingut (Mats Olsson, Expressen, 14.02.2002, Expressen, DN, 13.02.2002).

Ta teenib 3 miljonit aastas, räägib vaikselt ja harva, hingab tundide kaupa klaaskuplis ning sõidab ringi viimase peal Mercedesega. Sellest hoolimata on Andrus Veerpalu rahvuskangelane. Veerpalu hindavad ka konkurendid ning näiteks Frode Estili arvates

on Veerpalul kõige parem klassikaline tehnika. Tartu maratonist võtsid osa nii Veerpalu ühes oma pojaga kui ka Björn Daehlie oma poja Sivertiga. Andruse sõnul ei heidutanud tema poega kolmas koht põrmugi. "Kõige olulisem on, et ta võitis Sivertit," kuulutab uhke isa poja saavutust (Norra ajaleht Dagbladet, 19.02.2003).

Kristina Šmigun

Kristina Šmigunil on hõbemedali üle väga hea meel ning tema hinge ei kriibigi Bente Skari kuldmedal. Šmigun ütles: "Olen hõbedaga rahul. Meie eesmärk oli MMilt üks medal võita, kuid nüüd on mul juba kaks hõbedat." Šmigun ei kurvasta eriti ka selle üle, et ta Bente Skarile kaotama pidi. Šmigun tõdeb, et "Bente on lihtsalt liiga tugev minu jaoks. Ma pean veel treenima" (Dagbladet, 21.02.2003).

Markko Märtin – võimeline võitma kõikjal

Fordi autorallimeeskonna esipiloot Markko Märtin tutvustas Eestit kõige erinevates maailmanurkades – alates Soomest ja Rootsist ning lõpetades Uus-Meremaa ja Argentinaga.

Tänapäeva rallimaailmas ei ole ühtegi rootslast, kes võitleks esikohtade pärast, küll leidub seal aga üks eestlane. Nimelt saavutas Markko Märtin Akropolisrallil oma elu esimese MM võidu. "Eestis elab vaid 1,5 miljonit elanikku, aga ralli on üks suurtest spordialadest. Kui Rootsi ei suuda panna välja kedagi sõitma MM-il, on eestlastel oma esimene rahvusvaheline täht – 27-aastane Markko Märtin. Juba 12-aastaselt sai Markko proovida, kuidas oli juhtida ralliautot. Siis oli Eesti üks osa Nõukogude Liidust ja ralliautod olid tihti Lada erinevad mudelid. /.../ Aga ka paar rootslast on tähendanud palju, et Markko Märtin saab täna võiduga koju sõita"(Sven Gustavsson, DN, 08.06.2003).

Eesti võitis taas kord MMi naisekandmises. Tiitli viisid endaga kaasa Meelis Tammere ja Anna Silberberg Rakverest. Teiseks jäid soomlased ja pronksi võtsid jällegi eestlased. Võistlusel osalenud 28 paari ei suutnud takistada eestlaste triumfi hoolimata karmistunud reeglitest – naine ei tohtinud sellel aastal kaaluda alla 49 kilo (TT, SvD, Aftonbladet, Expressen, 05.07.2002).

Kuritegevus ja seda soodustavad tegurid

Prostitutsioon

Bordelliperenaine Teresa Lilius, 51, toob iga kuu Eestist kuni neli noort tüdrukut, kes müüakse Rootsis prostituudiks. Politsei on tema tegevusest teadlik juba paar aastat, ent ei sekku. "Meil ei ole praegu ressursse, et tema vastu midagi ette võtta," ütleb Anders Gripenlöf politsei prostitutsioonigrupist (Richard Aschberg, Erik Korsås, Aftonbladet, 28.-29.05.2002).

59-aastasele Stockholmi Söderalmi linnaosas bordelli pidanud mehele mõisteti 5-aastane vanglakaristus. Üks bordellis töötanud prostituutidest rääkis politseile, kuidas teda ja teisi tüdrukuid oli Läti ja Eesti meeste poolt pettusega Rootsi meelitatud ja siis eespool nimetatud 59-aastasele mehele müüdüd. Asja uurimise käigus on vahistatud ka

30-aastane eestlane, keda kahtlustatakse naiste toimetamises Baltikumist Rootsi (Lasse Wierup, DN, 17.07.2002).

Lilja elu, mida kajastab mõne aja eest valminud Lukas Moodyssoni film "Lilja 4-ever", on kahjuks tõelus ka paljude jaoks tänapäeva Rootsis. Filmis osaleb ühe osatäitjana ka näitleja Tõnu Kark. Lilja hirmuäratav elusaatus paljastab vaataja jaoks selle küünilise ja hoolimatu maailma, milles müüakse naisi ja lapsi. Sellest kirjutavad välisminister Anna Lindh, võrdõiguslikkuse minister Margareta Winberg ja migratsiooniminister Jan Karlsson. Eesti ja teised Balti riigid on Rootsi partneriteks inimkaubandusevastases võitluses (Anna Lindh, Margareta Winberg, Jan Karlsson, Sydsvenskan, 04.09.2002).

Rootsis arreteeriti kolm inimkaubitsejat-kupeldajat, kellest kaks on pärit Eestist. Kõiki kolme süüdistatakse inimkaubanduses seksuaalsetel eesmärkidel ja jõhkras kupeldamises. Kolmikut ähvardab pikk vanglakaristus. Rootsi elanud 54-aastane endisest NSV Liidust pärit mees ja Eestist pärit abielupaar värbasid Eestist naisi, kes töötasid prostituudina Stockholmis ja Norsborgis (Gunnar Sörbring, DN, 24.10.2003).

Estonia katastroof

Saksamaa dokumentaalfilmide tegija Jutta Rabe kavandab uusi sukeldumisi Estonia juurde järgmise aasta alguses. Eesmärgiks on uurida laeva lasti ja leida tõestusmaterjali oletuse kohta, et Estonia pidi uppuma relvade smugeldamise varjamiseks. "Me keskendume seekord süüdlase leidmisele", ütles Rabe Rootsi ajalehele Svenska Dagbladet. Kõige tõenäolisemaks peab ta varianti, et Venemaa ja tuumarelvade- ja kõrgtehnoloogiat smugeldati Tallinnast läbi Stockholmi USAsse. Rabe jutu järgi korraldasid Estonia plahvatuse illegaalse relvaäri peatamiseks Venemaa julgeolekuaparaadiga seotud inimesed. Ei USA ega Rootsi ei julgenud protesti avaldada, kuna mõlemad olid Rabe sõnul äriga liigselt seotud. Sügisel alustab Jutta Rabe Estoniast jutustava mängufilmi "Baltic Storm" võtetega. Film peaks esilinastuma Saksamaal järgmise aasta aprillis-mais ning Rootsis 2003. aasta sügisel (Tomas Lundin, SvD, 17.07.2002).

Rootsi telekanal TV 4 näitas Maria Carlshamre ja Johan Brandhammari dokumentaalfilmi M/S Estonia hukuga seotud asjaolude uurimisest. Ajakirjanike arvates ei ole mingit alust uskuda Jutta Rabe väiteid, nagu hukutanuks Estonia rahvusvaheline salaliit. Estonia tehnilisest kirjeldusest selgub, et alus oli ehitatud ristlema mitte enam kui 20 meremiili kaugusele rannikust. Kui Soome ametivõimud andsid loa Estonia müügiks Tallinn-Stockholm liinile, tegid nad saatusliku vea, kuna nad ei täpsustanud, et taolisel marsruudil tuleb laeva visiiri taha ehitada veekindel vahesein. 1994. aasta 27. septembri öösel möllanud torm murdis Estonia visiiri ja saatis 852 inimest märga hauda 157 meremiili sadamast (SvD, 19.09.2002).

28. septembril möödus kaheksa aastat M/S Estonia hukust. Djurgårdeni mereväekalmistul asuva mälestusmärgi juures Stockholmis oli sellel päeval vaikne. Norrmalmstorg'il toimus 50 kuni 100 inimese osavõtul rahvakogunemine, kus räägiti laevahukust. Kogunemise eestvedajad ei võta omaks komisjoni lõppraporti seletusi huku põhjustest, mille järgi laevale osutus saatuslikuks tugev torm, mitte plahvatus.

Norrholmstorg'ilt suundus rahvahulk Djurgårdeni mälestusmärgi juurde, kus peeti lühike mälestushetk (TT, DN, 29.08.2002).

Estonia vöörivisiir, mis siiani on seisnud vihma ja tuule käes Stockholmi skäärides asuval Älvsnabbenil, viiakse üle uude kohta. Rootsi meremuuseum on välja valinud neli võimalikku kohta, kus visiiri võiks ajutiselt hoida, kuid lõpliku paigutuskoha suhtes ei ole veel üksmeelele jõutud (DN, 26.10.2002).

Uues reisiparvlaeva Estonia hukku käsitlevas raamatus esitatakse seisukoht, et Rootsi ametivõimud oleksid võinud peatada Estonia väljumise ning sellega seoses ära hoida sadade inimeste huku. Estonia laeva kontrolliti enne väljasõitu ja leiti 17 viga, viis nii ohtlikud, et kapten oleks pidanud need enne väljasõitu korda tegema. "Aga meeskond tegi vastuhaku ja tahtis välja sõita igal juhul"(Björn Malmström, SvD, 23.04.2003).

Rootsi valitsus vastab kõikidele seoses reisiparvlaeva Estonia hukuga esilekerkinud küsimustele vaikusega. Ent laevahukk ning kõik sellele järgnenud heidab valgust rootsi valitsemiskultuurile ning tõsiasjale, et on saanud tavaks kõik konfliktid ja probleemid kalevi alla panna. "Järelmäng on tüüpiline näide rootsi valitsemiskultuurile, mis kannab salgamise ja lojaalsuse pitsereid ning probleemid ja konfliktid püütakse maha vaikida"(juhtkiri, DN, 29.04.2003 seoses Susanna Popova ja Mats Holmi raamatuga "Protokoll. Seepärast juhtub see uuesti").

Rootsi Eestis ja Eesti Rootsis

Intervjuu Astrid Lindgreni raamatute illustreerija Haapsalust pärit Ilon Wiklandiga. Oma seotusest Eestiga ütleb Wikland, et läbi kogu oma elu on tema jaoks kõige tähtsamateks inimesteks olnud tema vanemad, kes jäid Eestisse, kui Wikland ise Rootsi põgenes. Ta leiab, et Dostojevskit ja Gorkit lugedes tunneb ta samuti erilist hingesugulust, ning leiab, et seegi on seletatav tema Eesti juurtega. (Karin Thunberg, Dag Hansson, SvD, 10.11.2002)

Artikkel Rootsi eestlasest Maria Kiiskist, kes töötab Rootsi riigiteleviisioonis SVT. "Mu isa uskus alati, et Eesti saab kord vabaks.1989. aastal olin ma seal esmakordselt. Lõpuks ometi oli mul võimalus näha seda fantastilist ja ebatõenäolist Eestit, millest ma olin nii palju unistanud." Maria vanemad on alati olnud rahul oma eluga Rootsis ning on Rootsi suhtes väga positiivselt meelestatud. Kuid Maria arvates on rootslased liigselt rahulolematud. (DN, 28.08.2003)

Artikkel eestlase Ilmar Reepalu elust, kes põgenes Teise maailmasõja ajal Rootsi ning kes on nüüd Malmös linnaametnik. "Kui ma olin väike poiss, siis ma sain tunda, mis tähendab olla sisserändaja, rääkida teist keelt, olla alati vaesem kui kõik teised vaesed." (Dan Nilsson, SvD, 10.10.2003)

Järelehüüded

Suri üks Eesti Piirivalve taasrajamise alustugesid, Johan Saar. Saar oli enne II maailmasõda Eesti armee ohvitser ning sarnaselt paljude saatusekaaslastega pidi ta Norilski vangilaagrites selle eest kannatama. Aastast 1991 juhatas ta piirivalvelaagri

tööd Remnikul Narvast lõunas. Järelhüüde autor meenutab teda kui tõelist Rootsi sõpra. (Leif Törnquist, SvD, 14.10.2002)

Kohaliku ajakirja kajastus oli pealkirjastatud järgnevalt: “Küng: “Eesti saab vabaks.”” Retsensiooni aluseks oli imperialismi käsitleva raamatu esitlus, mille autoriks oli Andres Küng. Aasta oli 1971. Selline teemakäsitus tundus naiivse unistusena, mis kõigele lisaks ei tekitanud enamuses inimestes mingit huvi. Balti riigid kuulusid Nõukogude Liitu, punkt ja jutul lõpp. Kakskümmend aastat hiljem on punktist saanud sulud. Balti riigid on taasiseseisvunud ja on oma tegevusega kaasa aidanud Nõukogude Liidu lagunemisele. Nüüd esitleb Andres Küng oma mälestusteraamatut “Ett liv för Baltikum” (Baltikumile elatud elu). Küngi elus on toimunud väga palju, kuid olulisim on olnud tema võitlus vabaduse nimel Rootsis ning võitlus Balti riikide vabaduse eest. (Claes Arvidson, SvD, 31.10.2002, 30.10.2002)

Järelhüüdes Rootsi ühiskonnategelasele Ivo Ilitele toovad tema lähemad kaastöölised välja Ivo Iliste erakordset aktiivsust arengu- ja koostööabi korraldamisel Rootsis. Iliste ehk üheks olulisemaks saavutuseks võiks aga pidada väsimatud tõlketööd eesti kirjanduse vahendamisel Rootsi lugejatele. (Lennart Frick, Gunnar Rydström, Birgitta Östlund, DN, 27.02.2003)

Järelhüüde germaani keelte professor Juhan Tuldavale, kes oma pika teadusliku tegevuse jooksul Tartu Ülikoolis tegeles muu hulgas kvantitatiivse lingvistikaga, andis välja Läänes kõige enam kasutatavama eesti keele õpiku Artur Haani nime all, ning töötas veel ilmumata eesti-rootsi suursõnastiku kallal. “Hilisematel aastatel üritasin ma teda mitmel korral veenda kirjutama memuaare oma vaheldusrikkast elust, mida pole nii kerge mõista olles ise pärit rahvusest ja põlvkonnast, kes on saanud õnnelikuma saatuse. Minu meelest oli see tema kohus anda oma nägemus ebaselgetest punktidest tema ja Eesti ajaloost. Ta keeldus alati viisakalt.”(Stig Örjan Ohlsson, SvD, 15.04.2003)

Ramona

Rootsi alustati uue teleseriaali Ramona võtteid. Tegevus toimub 1952. aasta külma sõja ajal. Režissöör Harald Hamrelli sõnul on tegemist fiktiivse jutustusega ajalooliselt korrektse kontekstis. 50. aastatel õpetas Rootsi luureteenistus välja mehi ja naisi Baltikumist, kes saadeti pärast treeninguid tagasi kodumaale spioonidena. Peategelased Kernell ja Leo randuvad salaja Eestis, kus neid on ees ootamas venelased, keda on spioonide tulekust juba informeeritud. Järgneb võitlus elu ja surma pärast. 3 x 60 min. teleseriaal peaks Rootsi televaatajateni jõudma 2002. aasta jõulude ajal. (Jeanette Gentele, SvD, 08.05.2002)

Rootsi riiklikus telekanalis SVTs valminud spioonitriller “Ramona”, mis kirjeldas segaseid sõjajärgseid aegu, mil ametlikult neutraalne Rootsi värbas ja valmistas Balti riikidest pärit põgenikke ette spionaažiks nende endistel kodumaadel. “Tänu” Nõukogude agent “Ramonale”, kellel oli ligipääs Rootsi salainfole, langesid kõik operatsioonis osalenud Läänemere idarannikule jõudes Nõukogude erijõudude kätte. Üks nendest oli Evald Hallisk, kes 24-aastaselt saadeti Rootsist 1950. aastal Eestisse. Järgnevad 15 aastat oma elust veetis ta Magdani oblastis sunnitöö laagris ning pöördus

Eestisse tagasi aastal 1965, mil ühenduse pidamine Rootsi ja sinna jäänud naise ja pojaga oli rangelt keelatud. (Gunnar Johanson, Expressen, 06.01.2003)

Teisest maailmasõjast saadik on Rootsis hoiul olnud riiklikud dokumendid esimese Eesti Vabariigi ajast, muuhulgas esimene põhiseadus. Nüüd viiakse need tagasi Tallinna, ametlik üleandmine toimub septembris ühisel ajalookongressil. (Bengt Falkloo, DN, 31.05.2002)

Ojamaal ilmuv leht tutvustab Saaremaad lindude sügisrände tugipunktina. Ornitoloogide seas teeb selle kohta selgitustööd Soome tugiühing Viron Lintuseura (Gotlands Allehanda, 30.09.2002)

Mai lõpus-juuni alguses aset leidva Püha Birgitta 700ndale sünniaastapäevale pühendatud pidustustele Vadstenas on kutsutud auväärseid külalisi, nende hulgas ka vabariigi president Arnold Rüütel. (SvD, 29.04.2003)

Narvas ja Jaanilinnas kannavad Rootsi, Eesti ja Vene amatöörnäitlejad ette Astrid Lindgreni jutustuse Röövlitütar Ronja dramatiseeringu. (Anna Angström. SvD, 07.06.2003)

Rootsi kohalikus ajalehes ilmunud uudislugu Šveitsi turisti poolt leitud pudelikirjast, mille sisu järgi otsustades oli kirjutanud keegi Eestist põgenenud Maja Westerman. Kirjas seisab: Kallis sõber, me elame selle saarel ja me tulime siia aasta tagasi. Laev tuli Eestist minu ja mu õega. Tuletornivahi perekond on väga sõbralik, aga me unistame ikka veel oma kodust. Kas sõda on lõppenud? Ma oleksin nii tänulik, kui ma saaksin kohtuda jälle oma perega. (Eva Dalin, Södermanlands Nyheter, 12.08.2003)

Teadus ja kultuurielu

Artikkel tehnikast, mille abil on võimalik kindlaks teha mobiiltelefonilt hädaabinumbri 112 helistaja asukoht. Järgmise aasta juulist hakatakse seda kasutama ka Rootsis, Eestis on see juba kasutuses. Nimetatud tehnika kasutamisest Eestis räägib Põhja-Eesti häirekeskuse IT-juht Taavi Tiitsu. (Lilian Almroth, DN, 17.06.2002)

Ungarit, Türgit ja Eestit ei seostata tipptechnikaga, ometi toimub just neis maades palju huvitavat telekommunikatsiooni valdkonnas. Eestis tehakse kiireid, põnevaid katsetusi kombineerides mobiilsidet, Internetti ja igapäevaseid teenuseid, nt mobiilne parkimine. (Per Helgesson, DN, 17.06.2002)

Helilooja Arvo Pärt

Arvo Pärdi helilooming kõlas Eesti Filharmoonia kammerkoori kontsertidel. ECM Records väljaandel ilmus CD Arvo Pärdi muusikast "Orient & Occident". Plaadil musitseerivad Rootsi Raadio Sümfooniaorkester ja Rootsi Raadio koor dirigent Tõnu Kaljuste juhatusel.

Eesti helilooja Arvo Pärt on saavutanud viimasel kahel kümnendil hämmastava läbimurde. Tema kunst asub vaikuse piirimail, religioosselt müstilise kogemuse lähedal. Tema muusika tundub lihtne, olles ehitatud klassikalisele kolmkõlale. Kuna see aga

baseerub tekstidel, siis tundub muusika otse sõnadest välja kasvavat. Tema muusika heliseb erilisest hingelisusest. (Magnus Ringgren, Aftonbladet, 02.08.2002)

Arvo Pärt on tagasihoidlik mees, kes kirjutab sügavalt religiooset, lihtsat ja mõtisklevat muusikat. See muusika koosneb lihtsatest mažoorsetest ning minoorsetest kolmkõladest, mis korduvad filigraanselt intensiivistuvas mustris. Olenemata sellest, millise koosseisu jaoks Pärdi muusika on kirjutatud, jääb kuulajal tunne, nagu poleks ta kunagi ühtegi intervalli, kolmkõla või kirikuruumi varem kuulnud. Ebamaisusest hoolimata on Pärdi kuulsus rahvusvahelise plaadifirma EMC kaasabil levinud kaugemale vaid asjatundjatele mõeldud festivalidest. (Dagen, 02.11.2002)

Terve nädala jooksul toimus Östersundi väina mõlemal kaldal Arvo Pärdi loomingule pühendatud festival. Festivali kõrghetkeks oli Pärdi uusima teose, "Orient & Occident" esitus. Arvustuses antakse ülevaade festivalil ette kantud teistest Pärdi teostest. Ajakirjaniku hinnang on, et "Pärdi muusika ligineb vaikusele", kuid sellisena on ta oma populaarsusega erandiks kaasaegses klassikalises muusikas. (Thomas Anderberg, DN, 06.11.2002)

Muusikafestivalil Umeås on keskmes Arvo Pärt. Hiljuti andis teoloog Torsten Kälvemark välja ka raamatu Arvo Pärdist. (Carl-Gunnar Åhlén, SvD, 16.06.2002)

Helilooja Eduard Tubin

Eduard Tubina elu oli väga pikalt seotud Rootsiga, ning ehkki Tubin oli maailmaklassi helilooja, ei teata temast Rootsis kuigi palju. Artiklis antakse arvustus Tubina sümfooniade kogule, mille on plaadistanud Neeme Järvi. (SvD, 15.11.2002)

Kirjanik Jaan Kross

Eesti tõlgituim kirjanik Jaan Kross on korduvalt esitatud Nobeli kirjanduspreemia kandidaadiks. Krossi teosed ehitavad eesti lugudele silla maailmasse.

Rootsi ajakirjanik Christian Braw kirjeldab oma kohtumist Jaan Krossi ja Ellen Niiduga. Krossi nimetab ajakirjanik "lootuse kirjanikuks", kuna ühelgi teisel Euroopa kirjanikul peale Solženitsõni ei ole olnud nii dramaatilist elulugu kui Krossil. Ta on istunud nii natside kui ka kommunistide vanglates, olnud Siberi koonduslaagris ja kõigest eluga välja tulnud. Ta kirjeldab sageli oma elukogemusele toetudes lootusena näivat võitlust ülemvõimu vastu, kuid ei kaotanud ise kunagi lootust. (SvD, 13.02.2002)

Jaan Kaplinski

Retsensioon raamatule Vita nätter och svarta (Valged ja mustad ööd), Jaan Kaplinski ja Johannes Salminen kirjade kogumik. Muuhulgas räägitakse Nõukogude Liidu lagunemise suurest mõjust nii Eestile kui Soomele, Eesti iseseisvuse teemast ja Soome vajadusest tähelepanu järele, mis olid aktuaalsed 80-ndate lõpus, kui nimetatud autorid andsid 1990. aastal välja oma eelmise kirjade kogumiku Sjunger näktergalen än i Dorpat? (Kas ööbik laulab veel Tartus?). Artikli autor kirjutab: "Tänapäeval on Eesti uusliberaalne musterrükk, kus eraisikute initsiatiiv õitseb mõlemal pool seaduse piirimärke." (Mickel Ekman, SvD, 14.06.2002).

Lavastaja Georg Malvius

1989. aastal lavastas Georg Malvius Estonia teatris “Viuldaja katusel”, mis sinnamaani oli olnud keelatud kogu Nõukogude Liidus. Sellega võitis Malvius endale “Aasta parima lavastaja” auhinna. Pärast ülimenukat “Miss Saigoni” lavastamist, on Malviusel tänavu kevadel käsil Tallinnas koguni kaks lavastust. Vanalinnastuudios esietendub märtsi alguses ajalooline draama “Bent” ning Vene Draamateatris muusikal “Cabaret”. Malviuse eesmärgiks on kutsuda inimestes esile rahulikkust ja rahunust kunstivõtetega. Malvius on Eestile lisaks hõivatud erinevates projektides Saksamaal, Luksemburgis ning Soomes. Selle suure töökoormuse põhjuseks on Malviuse sõnul soov ennast uuesti leida. (Anna-Lena Persson, SvD, 09.02.2003)

Paul Burman

Eestis sündinud Kristi Burman kaitses Umeå ülikoolis väitekirja, mis rääkis tema kunstnikust sugulasest Paul Burmanist (1888-1934) ja tema maalidest. Paul Burman on balti-saksa päritolu kunstnik, kelle tööd on kahjuks unustusehõlma vajunud, sest enne II MS ei peetud tema töid piisavalt natsionalistlikeks, ning pärast sõda, kui Eesti liideti Nõukogude Liiduga, ei olnud tema tööd piisavalt sotsialistlikud. Nüüd on aga kunstniku noor sugulane teinud suure panuse tema maalide taastuvustamisele. Seoses sellega avatakse Paul Burmani maalide retrospektiivnäitus Tartus. (Kerstin Vinterhed, DN, 15.04.2002)

Lühendid:

DI – Dagens Industri,

DN – Dagens Nyheter,

SvD – Svenska Dagbladet

Intervjuude kokkuvõtted

Küsitletud on järgnevaid eksperte:

- 1) Ivar Rüütli, vabakutseline rootsi keele tõlk ja rootsi keele õpetaja Rootsi Rahvaülikoolis (intervjuu toimus 25.03.2004, Tartu)
- 2) Liina Kümnik, Rootsi Suursaatkond Tallinnas, kultuurisekretär (02.04.2004, Tallinn)
- 3) Margus Särgelepp, Eesti Vabariigi Välisministeeriumi pressi- ja infoosakonna meedia analüüsi büroo ametnik, põhisuunitlusega Põhjamaadele (05.04.2004, Tallinn)
- 4) Kalli Klementi, Põhjamaade Ministrite Nõukogu Tallinna büroo juhataja, väliseestlane (05.04.2004, Tallinn)
- 5) Edith Kiilmaa, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kommunikatsioonijuht (06.04.2004, Tallinn)
- 6) Ülo Ignats, Stockholmi “Eesti Päevalehe” toimetaja, on korjanud ja süstematiseerinud Rootsi ajalehtedes ilmunud artikleid, väliseestlane (22.04.2004, Stockholm)
- 7) Hans Lepp, endine Rootsi Suursaatkonna kultuuriatašee, Svenska Instituteti kultuuriosakonna juhataja (22.04.2004, Stockholm)
- 8) Lars Andersson, Uppsala Maakonna kultuurinõunik (28.04.2004, Uppsala)

1. Ivar Rüütli, vabakutseline rootsi keele tõlk ja õpetaja Rootsi Rahvaülikoolis Eestis

Põhiliselt vaatan Rootsitelevisiooni saateid ja seal pole halvustavaid saateid näha olnud. Ka teleuudised on olnud neutraalse tooniga. Siiski on näha, et rootslastel on teemade valikul omad kindlad huvid, millele keskendutakse rohkem – näiteks võrdõiguslikkus ja vähemused.

Miks on venekeelt rääkivate elanike teema niivõrd oluline rootslaste jaoks?

Ma arvan, et rootslased ei saa paljudest asjadest Eesti ühiskonnas aru, kuna tegemist on nii erinevate kultuuridega. Seoses Eesti Euroopa Liitu astumisega on märgata rootslaste poolset suhtumise muutust, aeglast aga see eest kindlat. Eriti võiks välja tuua viimasel ajal välja kujunenud rootslaste soovi, et nad tahaksid ka meilt midagi õppida.

Kas tegemist pole lihtsalt tühipalja fraasiga?

Ei, nad on eraldi rõhutanud, et nad tahavad meilt õppida. Eriti on seda näha gruppide vahetusel, kus näiteks õpilasgrupid tulevad Eestisse ja meie õpilased lähevad vastukülaskäigule. Viimasel ajal on lausa öeldud, et loomulikult oleme me teid aidanud, aga nüüd tahaks midagi vastu ka saada, õppida midagi uut. Rootslased on toonitanud, et Eesti on kümne aasta jooksul meeletult edasi arenenud. Minu arvates saaksid nad õppida seda, kuidas peavad toimima sisserändajate rohkes piirkonnas olevad omavalitused. Eestis on ju sisserändajate hulk kontsentreeritud ühte piirkonda – Põhja-Eestisse. Rootsi linnades on samuti olemas teatud sisserändajate rohked linnaosad. Nad küll püüavad neid hajutada laiali, aga mitte eriti efektiivselt. Kokkuvõttes võib öelda, et rootslased on natukene muutunud. Mainida võib ka erinevat suhtumist erinevate vanusegruppide vahel. Vanemad inimesed on minu meelest leplikumad.

Negatiivse mälestusena on mul meeles see aeg kui Läti võitis Eurovisiooni ja ajakirjanduses lajutati ikka mõnuga. Bert Karlsson irvitas Ida-Euroopa muusikamaitse üle. Kui jube! Ta teatas, et rumalad lood pääsevad ette ja lehed ning televisioon võimendasid seda tõsiselt. Hakati arutama, et milline lugu näiteks järgmine aasta võidab. Oldi kindlad, et võidab mingi Ida-Euroopa lugu. Rootslaste puhul on kerge näha nende üleolevat suhtumist.

Mis on rootslastele Eestist midagi meeldivat leida?

Vanemad inimesed tulevad hea meelega Eestisse. Nad leiavad siit midagi, mida Rootsis enam alles pole. Linnades ringi käies on nende meelest siin lopsakas ja hämar, idülliline.

Mulle meenub üks Rootsi tudeng, kes paar aastat tagasi tuli Eestisse oma projektitööd tegemas. Ta külastas erinevaid rahvakõrgkooli Eestis. Oma Eestis oldud ajast kirjutas ta päeviku, mille ta ka mulle lugeda andis. See oli huvitav lugemine, sest nemad näevad asju, mida eestlased ise ei näe.

Kui vaadata televisioonis näidatavaid viimaste aastate filme, siis just kriminaalsarjades on näha võitlust hea ja kurja vahel. Rootsis on üks tuntud kriminaalpolitseinik Martin Beck. Loomulikult on seal hea rootsi politsei, kes peab võitlema kurja ida-euroopast pärit pahategijaga. Enamasti on tegemist kas naiste kupeldajate või narkodiileritega. Kirjeldatakse näiteks Lätist pärit naisprostituute, kes üksteise järel ära tapetakse, et varjata patsientide peal tehtavaid katseid jne. Nendes telesarjades on enamasti tegemist Poolast või Lätist või Eestist pärit kurjategijatega. Kurjad räägivad tugeva vene aktsendiga ja siis vaprad rootsi politseinikud vahistavad nad. See temaatika on ilmunud viimase kolme-nelja aasta jooksul.

Vahel kui rootslased küsivad minu käest, et kas Eestis on ohtlik, siis olen vastanud, et põhimõtteliselt pole vahet, kas sa oled Stockholmis või Tallinnas. Ettevaatlik pead sa olema igal juhul.

Olete märganud ka positiivset suhtumist Eestisse?

Vaatasin Vasaloppeti suusaülekannet otseülekandes ja seal kiidusõnu kokku ei hoitud. Kiideti ikka taevani ja öeldi, et tegemist on esimese välismaalasega, kes on võistluse kaks korda võitnud. Tunda oli sooja suhtumist. Mitmed minu rootsi tuttavad saatsid mulle nii Eurovisiooni kui ka suusavõistluste võitjate puhul õnnitlusi sms:ga. Samas Eurovisiooni järel ütles ju Bert Karlsson, et me teeme ise oma Eurovisiooni, ida-

eurooplased hääletavad kogu aeg vaid omade poolt. Neil oli ikka suured lootused võiduks. Lugesin seejärel netist rootslaste kommentaare Karlssoni kohta. Tahtsin näha, mida tavainimene kirjutab. Ametlikes ajalehtedes kommenteerimise võimalust ju pole. Leidsin sellise koha ja lugesin – suhtumised olid väga vastuolulised.

Rootslaste suhtumine on ikka väga imelik. Kui kiidetakse, siis kiidetakse sind taevani ja kui kritiseeritakse, siis pannakse täie rauaga. Ma ei oskagi seda seletada, miks see nii on. Rootslaste suhtumine eestlastesse ongi väga vastuoluline.

Rootslased olid väga pettunud kui neid kahel käel Euroopa Liidus vastu ei võetud. Nemad läksid Brüsselisse kui asjalikud töötajad, kirjutasid õhtud otsa taotlusi ja päeval pidasid koosolekuid ning õhtul jätkasid taotluste kirjutamist. Ja vihastasid, kui nende taotlused positiivsed vastust ei saanud. Samal ajal istusid lõunaeurooplased kusagil restoranid, jõid veini, ajasid juttu ja nende taotlused rahuldati. Rootslased ei tulnud selle pealegi, et asjad võivad ka teistmoodi käia.

Miks jätkuvalt kirjeldatakse abi saatmist Eestisse?

See on tõesti kummaline. Saadetakse riideid Euroopa Liitu kuuluvasse Eestisse. Mida ütleksid rootslased siis, kui Eesti korjaks kokku kasutatud riideid ja saadaks puudust kannatavatele Rootsi pensionäridele?

2. Liina Kümnik, Rootsi Suursaatkond Tallinnas, kultuurisekretär

Kuidas iseloomustate Eesti-Rootsi suhteid viimastel aastatel?

90. aastate alguse kohta on mul raske üldistusi teha, sest alustasin oma tööd saatkonnas alates 1997. aastast. Nii palju olen ma mõistnud, et iseseisvuse alguses toimus tohutu huvi tõus Eesti poolt. Ka Rootsi avastas, et Eesti, Läti ja Leedu on olemas ja toetust oli palju. Rootsi Instituut suunas palju oma tegevust Baltikumini. Rootsi Suursaatkonnas töötas kultuuriatašeenä Eestis päritolu rootslane Hans Lepp. Ta on sündinud Rootsis, aga vanemad olid eestlased ja tal oli suur huvi arendada kultuurisuhteid Eesti ja Rootsi vahel. Peale selle on ta väga hea suhtleja. Siiani tulevad vahel saatkonda inimesed, kes ütlevad, et “Teate, me rääkisime kunagi Hans Lepaga.” Ta oli isiklikult väga aktiivne. Pärast Eestist lahkumist läks ta tööle Rootsi Instituuti, kus ta sai jätkata Eesti ja Rootsi kultuurisuhte toetamist. Muu hulgas toetas ka väliseestlaste tegemisi. Kui eesotsas oleks olnud rootslane, siis oleks toetusi Eestile vähem tulnud. Alguses oli mõlemapoolne huvi väga suur. Rootsi maksis kinni nii neid üritusi, mida rootslased Eestis korraldasid, aga ka eestlaste külaskäigud Rootsi. Kultuurisuhted on aja jooksul stabiliseerunud ja normaliseerunud. Viimasel ajal on suhted hakanud ka pisut vähenema, sest Rootsi Instituut on lõpetanud toetamise. Alates 2004.a. maikuust peame me raha taotlema teiste riikidega võrdselt. Siiani oli suhteliselt kerge taotleda Rootsi Instituudist näiteks muusikute jt reisirahasid. Rootslased ei taha enam kõiki kulusid ise kinni maksta. Pigem tahetakse teha koostööd ja sellist koostööd, millel on pikemaajaline perspektiiv. Rootslastele on oluline rootsi kultuuri levitamine ja info Rootsi kohta ehk siis Sverigeframjande, millega me tegeleme.

Kuidas rootslased suhtuvad Eestisse?

Mul on raske anda objektiivset vastust. Need rootslased kellega mina kokku puutun või kes siia tulevad, on valdavalt positiivselt meelestatud. Need, kes siia esimest korda tulevad, on positiivselt üllatunud, et siin on teil hästi vahva ja kõik töötab. Imestatakse

isegi seda, et kõike on poes saada. Samas on neil rootslastel, kes pole Eestis käinud suured eelarvamused. Minul on seda ehk raske hinnata, sest enamasti on nendel, kellega mina kokku puutun, Eestiga tihe kontakt olemas. Kuid mu tuttavad on rääkinud, et vahel kui nad arutavad, et peaks Eestisse sõitma, siis on teised rootslased öelnud, et kas te olete hulluks läinud, teid lüüakse ju seal kohe maha. Sellist suhtumist on küllaltki palju tavalise rootslase poolt, kel puudub igasugune kontakt Eestiga. Samas on Rootsis nii palju neid väliseestlasi, kes 1944. aastal põgenesid. Kõik, kellega rääkima hakkad ütlevad, et tegelikult meil oli koolis keegi, kellel oli natuke teistmoodi nimi, ta oli vist Eestist. Seega mingi side Eestiga on paljudel olemas. Aga neil, kellel seda sidet pole, nemad võtavad Baltikumi halli massina. Eestit võetakse Ida-Euroopana ja ida on natuke halva kõlaga. Meedia on sellele halva kõla tekkimisele kaasa aidanud, sest palju kirjutatakse skandaalidest ja pahandustest, prostitutsioonist ning AIDSi levikust.

3. Margus Särglepp, EV Välisministeeriumi pressi- ja infoosakonna meedia analüüsi büroo ametnik, põhisuunitlusega Põhjamaadele

Millised on põhilised teemad, millest kirjutatakse?

Kui vaadata Skandinaavia meediat, siis kolmel riigil kõigil on erinev lähenemine, aga Rootsi puhul on silmatorkav just kõige negatiivsem toon. Negatiivne kajastus on väga ühe nurga alt, kas smuugeldamine, prostitutsioon, kuritegevus või Balti riikidest pärit kurikaelad. Peamised teemad on inimkaubandus, kuritegevus Eestis. Eraldi saab veel välja tuua rootsi ajakirjandusele iseloomulikud järelehüüded rootsi-estlastest ühiskonnategelastele. Järelehüüetes mainitakse alati ära, et tegemist oli Eesti päritolu inimesega.

Eesti kaugus Norrast ja Taanist annab vajaliku distantsi ja nende maade pilt on normaalsem. Taanis on teemad muutunud seoses Eesti liitumisega Euroopa Liidu ja NATOga. On hakanud ilmuma positiivsemaid artikleid ja reisikirju, aga samal ajal kirjutatakse Rootsis ja Taanis kõikidest valitsevatest hirmudest. Aasta aega tagasi kardeti sisserändavat tööjõudu ja ettevõtete kolimist Eestisse. Muidugi on vahe sees kvaliteetajakirjandusel ja kollastel lehtedel. Kvaliteetajakirjandus avaldab päris asjalikke artikleid, samas on kollased lehed väga kõmulised. Aftonbladet ja Expressen kajastasid pikalt näiteks pereisa tapmist ja Birgitta Dahli käekoti varastamise lugu.

Üldine toon artiklites on pisut skeptiline, sellist südamlikku poolehoidu näeb harva. Rootslastele, kes siin varem käinud pole, jääb Eesti mõistetamatuks ja kultuuriliselt kaugeks. Ka poliitikast kirjutatakse vähe. Kui teha võrdlus Soome ajakirjandusega, siis sealses ajakirjanduses kirjutatakse Eestist oluliselt rohkem ja mitmekesisematel teemadel. Veel toimib ringi loogika, et kui on Eestist teatud teemadel kirjutatud, siis tulevad ajakirjanikud siia ja kirjutavad taas samadel teemadel.

Eurovisioon oli väga omapärane sündmus, sest meediakajastuse hulk kasvas sellel ajal väga palju.

Välisministeerium koostab ka igal aastal kogumiku. 2002. aasta kogumikust "Pilk peeglisse", olime sunnitud päris palju rootsi ajakirjanduses ilmunud artiklite katkendeid välja jätma, sest vastasel korral oleks kogumik läinud liialt negatiivseks. Jätsime välja näiteks need artiklid, mis puudutasid tükeldamismörva jne. 2003. aasta kogumik "Pilk

peeglisse” on ehk pisut mitmekülgsem, sinna lisasime ka mitmeid negatiivse varjundiga katkendeid artiklitest.

Milliseid stereotüüpe esineb?

Rootsi kajastab Eestit metsiku idana, eriti kui võrrelda teiste Skandinaaviamaade artikleid. Nii nagu meie vaatame ise ida peale, vaatavad rootslased meie peale. Viimasel ajal on olnud hirm et kuritegevusele lisaks hakkab sisse voolama ka tööjõudu, kes töökohad ära võtavad. On olemas ka selliseid mõistlikke inimesi, kes väidavad, et ilma selle juurderändava tööjõuta pole kuidagi võimalik üleval pidada Rootsi sotsiaalsüsteemi. Ka NATOga liitumise läbirääkimiste aluseks oli tugevaks argumendiks Eesti liitumine Soome kõrval.

Meie ja nemad, ida ja lää?

Rootsil on väga problemaatilised suhted kõigi oma naabritega. Rootsi suhtub kõigisse oma naabritesse pisut üleolevalt. Veel võib öelda, et Eestit käsitletakse harva iseseisvana, vaid ühena Baltimaadest. Mingis mõttes seetõttu pilt hägustub. See on praeguse arengu etapi omapära. Meile pole ju endilegi päris selge, kuhu me kuulume – kui võtta näiteks diskussioon lipu üle, kas meil peaks olema ristilipp nagu Põhjamaadel ja kas meie riigi ametlik nimi peaks olema Estonia või Estland.

Kas artiklites on märgata olnud faktivigu, segamini on aetud linnad, maad?

Ei, olulisi faktivigu pole ma märganud.

Üldine trend on selline, et kuna investeeringud hakkavad Tallinnast välja minema, siis tekib ka huvi teiste Eesti paikade vastu. Eriti kajastub see turismialastes artiklites – seal kirjeldatakse lisaks Tallinnale Haapsalu ja Pärnu mudaravilaid, rannarootslaste alasid.

Kohalike lehti me ei monitoori. Arvamus on välja kujunenud üleriigilistes kvaliteetlehtedes ja kollastes lehtedes ilmunud artiklite põhjal. Vahel saadetakse meile saatkonnast artikleid suurematest kohalikest lehtedest nagu Göteborgs Posten jt.

Eesti teemadel kirjutavad kindlad ajakirjanikud nagu Reet Waikla Dagens Industrias. Suurtes ajalehtedes on vähem TT uudiseid, neid leiab rohkem kohalikest lehtedest. Veel võin öelda, et eestlaste pilt Rootsist on märksa positiivsem kui rootslaste pilt Eestist. See näib olevat üldine suhtumise küsimus.

Miks tahab eestlane nii väga teada, mida arvavad meist teised?

Loomulikult oleme me huvitatud sellest, mida teised meist kirjutavad, sest oleme eneseotsimise faasis, kus hirmus palju läheb korda see, mis meist arvatakse. Siiani polnud meil konkreetseid garantiisid, et oleme kõik kriteeriumid täitnud ja et oleme tavaline riik. Selle tunde tekkimisele aitas kaasa liitumine Euroopa Liidu ja NATOga. Ma loodan, et ühel päeval saavad inimesed käega vastu rinda lüüa ja öelda, et meil tegelikult läheb hästi.

Mida Eesti peaks tegema, et ilmuks rohkem positiivseid artikleid?

Me ei saa otseselt mõjutada ja panna ajakirjanikke kirjutama häid lugusid, aga me saame pöörata ajakirjanike tähelepanu Eesti positiivsetele külgedele. Ma arvan, et näiteks sellised asjad nagu miljoni puu istutamine ja laulu- ning tantsupeo traditsiooni tutvustamine on väga head. Eestlaste metsalembus resoneerib kindlasti väga hästi skandinaavlastega.

Kuidas mõjutab riikide vahelisi suhteid Eesti liitumine Euroopa Liidu ja NATOga?

Uute riikide liitumine sunnib mõtestama ümber Euroopa definitsiooni. Kui viikingi ajastul oli Põhjala lihtsalt rahvusriikide kogum põhjas, siis on võimalik, et tulevikus on Põhja-Euroopa riigid määratletud lihtsalt ilmasuunaga, mitte kindlate tunnuste järgi.

4. Kalli Klementi, Põhjamaade Ministrite Nõukogu Tallinna Infobüroo juhataja, väliseestlane

Milline on Teie arvates Eesti pilt Rootsis?

Vahe on tohutu suur, kuidas eestlased näevad rootslasi ja rootslased eestlasi. Eestlastele on see iseenesest mõistetav, et me oleme samas kultuuriruumis ja üldteadmised Rootsi kohta on suured. Rootslastel Eesti kohta teadmisi peaaegu pole. Üldiselt ei nähta, et Eesti kuulub samasse kultuuriruumi. Kuigi teatud muudatused on toimunud.

Kui vaadata stereotüüpe eestlaste kohta, siis on need kindlasti olemas. Meedia paneb stereotüübid paika. Rootsi lehtedest loeb kõige rohkem kuritegevusest Eestis, aga ka kuritegevusest, mis sooritatakse eestlaste poolt Rootsis. Kirjutatakse palju juhul, kui Eestis on toimunud mõrv, palju kirjutatakse integratsioonist, tänavalastest ja sotsiaalsetest probleemidest. Tuline teema on ka prostitutsioon ja eesti naiste müük prostituutideks. See on kindlasti seotud sellega, et Rootsi toonane minister Margaretha Winberg alustas prostitutsiooni vastu võitlemist ja kampaaniad on läbi viidud suuremal jaolt rootsi rahadega. Selle teema puhul on püütud näidata ajakirjanduses, et Eestis on probleemid, aga Rootsi enda probleeme on püütud varjata. See on üks pilt Eestist. Teine pilt Eestist on see, mida kirjutatakse vabaaja lehekülgedel. Kirjutatakse ülistavalt Tallinnast – huvitav koht kuhu sõita, natuke kirjutatakse ka mudaravilatest ja Eesti saartest. Üldiselt on väljaspool Tallinna asuvatest kohtadest vähe kirjutatud.

Miks on välja kujunenud just need kaks pilti?

Ma arvan, et rootsi ajakirjanduse eripäraks on kuritegevusest kirjutamise lembus. Nad kirjutavad palju ka kuritegevusest Rootsis. Ja see, mida kirjutatakse, mõjutab omakorda rootslaste suhtumist Eestisse ja eestlastesse.

Üllatav on see, et ajalehtedes kirjutatakse väga vähe poliitikast, kuigi on millest kirjutada. Pisut rohkem on kirjutatud poliitikast seoses Euroopa Liidu laienemisega.

Kuidas te iseloomustaksite Eesti-Rootsi suhteid?

Alguses olid rootslased väga segaduses. Keegi ei oodanud vabadust. Kui lehed kirjutavad vabadusest, siis suhtuti neisse kui idiootidesse, kes usuvad võimatut. Näiteks nii suhtuti “esmaspäeva-liikumisse”. Rootsi ajakirjanduse arvates olid nad täitsa segased inimesed. Vabadus tuli Rootsi meediale ja poliitikutele täieliku üllatusena.

Sel ajal siiski kirjutati natuke Eestist, Lätist ja Leedust, aga Balti riike vaadati pigem koos. Nüüd on läinud natuke paremaks. Varem oli küll asi väga lihtsustatud – need, kes Balti riikides elasid olid mingid imelikud ida-inimesed. Balti riikidel vahet ei tehtud. Nüüd on see muutunud ja väga paljud on käinud Eestis, Lätis ja Leedus külas ja kontakte on saanud ka seoses abistamisega.

Rootslased arvavad nimelt, et nad saavad kõiki abistada. See on korruga positiivne ja negatiivne. Nad tõepoolest tahavad kogu südamest aidata ning teevad väga palju tööd selleks, et aidata raskemas olukorras inimesi. Negatiivne on selle asja juures see, et nad arvavad, et nad teavad kõike kõige paremini ja nad on kõige tublimad. Seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga on vähenenud ka abistamine. Pilt Eesti kohta ajakirjanduses on hakanud pisut muutuma. Vahepeal oli pilt Eestist toimuvast väga must ja tume. Õige natuke on positiivsemaks muutunud, seoses sellega, et on laienenud võimalused Eestis ise ära käia. Estonia katastroof oli omaette probleem, inimesed said sellega väga haiget.

Seoses Euroopa Liitu astumisega on hakatud Eestiga rohkem arvestama, eriti poliitilisel tasemel. Seda näeb ka meedias.

Millised on tüüpilisemad stereotüübid Eesti kohta?

Enam-vähem iga kord, kui rootslased siia tulevad, siis on alati esimene küsimus, mis te nende vaeste venelastega teete? Ajakirjandus on antut teemat tublisti võimendanud ja vene propaganda on meedias rohkem läbi löönud kui tõepärane pilt Eestist. Minu standardvastus sellele küsimusele on: "Täna, nad elavad paremini kui sisserändajad Rootsis." Siis nad ehmatavad natukene ära ja siis saab hakata neile asja selgitama.

Tüüpilised küsimused on veel: kuidas inimesed, eriti lastega pered ja pensionärid saavad hakkama nii vähese rahaga. Küsitakse üldiselt sotsiaalprobleemide kohta. Üllatavalt vähe küsitakse alkoholi kohta. Ma arvan, et kuna ka Rootsis on alkoholiprobleemid, siis seda teemat eriti ei taheta puudutada. Kui inimestega pikemalt rääkida, siis tuleb välja, et rootslased leiavad, et Eesti on mahajäänud riik. Kui rääkida neile E-valitsusest ja interneti kasutamisest, siis on nad üsna imestunud.

Siin on hea näide selle kohta, kuidas Põhjamaad annavad olukorrast ülevaate. Hiljuti kirjutati sellest, kui paljudel on internetiühendus kodus, sellisel juhul on Põhjamaad tipus ja Baltimaad põhjas. Aga ei olnud küsitud, kui paljudel ja mis tingimustel on näiteks internet kättesaadav. Rootsis on väljaspool kodu võimatu kasutada tasuta interneti, aga Eestis on tasuta interneti punktid kõikjal. Lugesin sealt artiklist, et alla 10 protsendi Eesti elanikest omab internetiühendust kodus. Samal ajal lugesin Eesti lehest, et 80 protsenti eestlastest saatis tuludeklaratsiooni interneti teel. Rootslased arvavad, et Eesti on väga vähe arenenud. Siin on hea võrrelda soomlastega, kes on siin käinud ja nemad seda enam ei usu.

Kuidas mõjutab ajakirjandus suhtumist Eestisse?

Suurem osa rootslasi pole Eestis käinud ja ajakirjanduse mõju on suur. Kuna rootslastel endil on hea sotsiaalhooldus, siis see torkab nendele Eestis silma.

Stereotüübid on muutumas seoses Euroopa Liiduga. Eestit hakatakse nägema kui võrdset riiki. Aga kartus on ka suur. Kõike, mida ei tunta kardetakse ja seda on päris huvitav jälgida. Näiteks arutelu tööjõu vaba liikumise kohta. Alguses lubati ja siis hakati kartma, et kõik eestlased, lätlased ja leedulased tulevad Rootsi sotsiaalabiraha saama. Ja see on nüüd uuesti muutunud.

Minu meelest peaks tegema rohkem koostööd Läänemeremaade vahel. Meil on sarnane mõtlemine ja koostööd on suhteliselt kerge teha.

Mida peaksid eestlased rootslaste kohta ja rootslased eestlaste kohta teadma?

Eestlased peaksid teadma, et rootslased on väga demokraatlik rahvas, kõik arutatakse koos läbi, kõiki informeeritakse kõigest. Rootslane jälle peaks teadma, et kui ta tuleb Eestisse ja räägib kellelegi midagi, arvates, et eestlane räägib edasi, siis eestlane ei tee seda mitte. Eestlane annab info edasi vaid sel juhul, kui talle otse öelda, et ta peab info edasi andma.

Rootslased on harjunud, et riik hoolitseb inimeste eest. Eestis sotsiaalhoolekande süsteemi pole veel välja kujunenud ja enamasti hoolitsevad inimesed ise oma lähedaste eest, mis on jälle rootslastele uudis.

Kuidas suhtute rootslaste üleolevusse?

Rootslased on endast ja oma poliitikast heal arvamusel. Nad arvavad, et tegutsevad alati õigesti ja et nad on maailma misjonärid. Sellest suhtumisest on kindlasti mõjutatud ka ajakirjandusepilt. Rootslasi häirib Eestis see, et on nii suur vahe rikaste ja vaeste vahel. Kuid rootslastel maksab siia tulla. Siin on näiteks toonekured, mis on rootslastele suur elamus. Siin saab jahil käia – lasta põtru ja metssigu. Selleks, et negatiivne pilt muutuks peab rootslasi siia meelitama. Üheks heaks võimaluseks rootslasi siia meelitada on mudaravilad. Ning ajalugu. Aga sellest on väga vähe kirjutatud. Soomes kirjutatakse palju Eesti mõisatest jne. Rootslased lihtsalt ei tea nendest asjadest veel midagi.

Kui palju üldse üks keskmine rootslane Eestist teab?

Nüüd on see asi muutunud, aga 12 aastat tagasi ei teadnud ta midagi. Nüüd nad teavad, et on olemas üks riik teispool Läänemerd. Aga noored näiteks küsivad, kus Narva on, sama moodi ei teata Tartut. Kui ütlen, et Rootsi teine ülikool avati Tartus, siis on kõik väga ehmunud ja see on natuke häbiasi. Ütleme, et Eesti on kaardil paigas, aga Eesti siseselt on raskusi. Arvatakse, et siin näeb välja nagu Venemaal.

Kas aetakse segamini Eestit, Lätit ja Leedut, nende pealinnu?

Seda esineb. Nüüd küll vähem, kui kümme aastat tagasi. Aga selliseid vigu on esinenud ka hiljuti. Baltikumi loetakse enam-vähem üheks riigiks.

Väliseestlaste roll?

Need, kes tunnevad väliseestlasi, nendel on tunduvalt positiivsem pilt kui teistel ja neil on tunduvalt lihtsam siia tulla. Nad on uudishimulikud, tahavad teada. See on suur vahe. Ja nad on ka mures, kui on taas mingi kole artikkel ilmunud, siis helistavad mulle – kas tõesti on nii? Nemas ei neela seda pilti koheselt alla, vaid panevad sinna küsimärgi. Mind üllatab ka see, et eestlaste pilt Rootsi kohta on laiem, aga rootslaste Eesti pilt on küllalt kitsas. Tavaliselt Rootsi ajalehed kirjutavad, mis teistes riikides juhtub. See võib olla seletatav sellega, et neil pole kedagi, kes tunneks siinset olukorda. Üldse näitab press üllatavalt vähe uudishimu välja selle kohta, mis siin toimub. Kindlasti suureneks ka inimeste huvi Eesti vastu, kui sellest rohkem kirjutataks. Aga ma näen tavaliste inimeste huvi. Väliseestlasena kogen ma tihti olukorda, kus minu poole pöörduakse küsimustega ja ma pean selgitama Eesti olukorda. Uudishimu on viimasel ajal suurenenud. Pärast Estonia katastroofi huvi vähenes. See oli nii suur katastroof ja nii palju rootslasi sai surma.

Kuidas on suhted eestlaste ja väliseestlaste vahel nüüd?

Oli küllalt väliseestlasi, kes Eesti iseseisvudes tulid üleolevalt siia ja hakkasid õpetama. Need väliseestlased, kes on siia jäänud, on hoopis teist tüüpi. Nad ei defineeri ennast kui väliseestlasi, vaid peavad ennast eestlasteks või ütlevad, et neil on topeltkodakondsus. Vahel esineb ikka solvumisi. Üks väliseestlane nägi suurt vaeva, korraldas suure ürituse, nägi vaeva, sai kohale meelitatud tähtsad rootslased ja kui üritus lõppes, siis tänati rootslasi, aga mitte teda. Loomulikult oli ta solvunud ja rääkis mulle ära.

Kui ma olen väliseestlane ja räägin eesti keelt, siis mind tihti ei panda tähelegi. Vahel ma lausa otsustan, et räägin inglise keelt, et siis võetakse mind Eestis tõsisemalt.

Kuidas aitab Põhjamaade Ministrite Nõukogu kaasa Eestist parema pildi loomisel?

Me saadame iga nädal raporti Kopenhaagenisse, selle kohta, mis siin toimub. Palju oleneb sellest, mida me räägime, millised on programmid, mida me läbi viime ja projektid, mida me siia toome, mida me külalistele näitame. Ma näitan rootslastele hea meelega seda, et Eesti on arenenud kiiresti edasi. Meil on ka väga tublid kaastöölised, kes teevad suure töö ära. Ja asjad lähevad aina paremaks.

5. Edith Kiilmaa, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kommunikatsioonijuht

Millised on rootslaste stereotüüpsed arvamused Eestist?

Tundub, et rootslased elavad minevikus. Eesti pilt pärineb neil 90ndate keskpaigast. Nad ei saa tihti aru, et Eestist on saanud ka Euroopa mastaapides täiesti arvestatav tegija. Rootsled arvavad, et Eesti on Venemaa mõju all olev piirkond, kus on suur kuritegevus (kedagi ei huvita, et raskete kuritegude arv on Eestis viimastel aastatel oluliselt vähenenud ja on praegu üllatavalt madal), odav alkohol, ilusad naised, kes käivad väga hästi riides. Üldiselt peetakse meid rumalaks (s.t. rumalamateks kui rootslased) ja madalama kultuuritasemega rahvaks. Kui eestlastega lähemalt tuttavamaks saadakse, siis on kõik "tarkusest" üllatunud.

Rootslased kujutavad kohati ette, et siin käivad inimesed vatijopedes ringi. Enamus Eestit külastanud rootslastest on üllatunud siinsest arengust. Tallinna pilt mõjub turistidele positiivselt. Mõned aastad tagasi käis rootsi turistide vähe ja mis seal salata – me tegelikult olimegi iseseisvuse järel viletsas olukorras Ida-Euroopa riik, kes vireles majandusraskustes. Aga inimeste mentaliteet on muutunud ja minu meelest on just see Eestit iseloomustav tegur praegu. Loomulikult ei pruugi rootslased sellest aru saada. Reeglina on rootslased väga üleolevad. See on kindlasti osalt õigustatud, sest Rootsi on maailma üks rikkamaid riike, kus on arenenud sotsiaalhooldus. Kriitikaks võib öelda, et Rootsi ühiskond on kui seisev vesi. Nad ei mõista, et Rootsi ei saa kõiges kõige parem olla. Loomulikult olles mingile tasemele jõudnud, ei saa areng nii hüppeline olla.

Mulle meenub üks lugu, kus üks ajakirjanikest tuli siia valmis mõtetega, kuidas ta tahtis Eestit kirjeldada. Siin ringi käies oli ta täiesti pettunud – inimesed käisid ilusasti riides jne. Lõpuks läks ta Balti jaama ja sai seal joodikuid ja kerjuseid filmides endale vajalikud kaadrid Eesti kujutamiseks. Ma küsisin ka, et kas ta ei tahaks Eestist adekvaatsemat ülevaadet, aga ta ei tahtnudki. Et kui Eesti pilt, mis temal on, ei klapi

reaalsusega, siis ta tekitab pildi. Samas tuleb palju ajakirjanikke, kes tulevad ja tahavad kirjutada Eestist kui hästi tegusast ja modernsest, trendikast riigist. Ja ka nemad saavad materjali kokku ilma eriliselt pingutamata. Meie asjad on läinud järjest paremaks. Oleme kuskil keskel ja see on hea rahulik positsioon igapäevaseks tööks.

Kuivõrd meedia mõjutab Teie arvates rootslaste reisikäitumist?

Meedia suurt mõjuvõimu ei saa mingil juhul alahinnata ühegi rahvuse puhul – positiivsed kirjutised mingist teatud piirkonnast tekitavad üha rohkemates inimestes huvi seda konkreetset paika ka oma silmaga näha. Negatiivsed kirjutised kannavad sõnumit, et sinna pole küll mõtet minna. Meenutagem kasvõi SARSi puhangut Aasias või pommilahvatust Indoneesias Bali saarel. Samuti sobib siia ritta hästi ka Rootsi ametiühingutegelaste tapmine Eestis. Rootsi kui Euroopa heaoluühiskondade üks lipulaevu on turvaline riik, mille elanikud on oma maa üle väga uhked. Ent kohati on rootslaste rahvuslik eneseteadvus tõepoolest häirivalt kõrge. Samas on Rootsi suhteliselt igav riik, kus ei toimu väga palju sellist, mis klassikalises mõttes uudiskünnise ületaks. Sellepärast on kõik negatiivsed uudised teretulnud. Näiteks võiks tuua minister Anna Lindh'i mõrvamise, mille seljas meedia pikka aega ratsutas.

Eestit käsitleb Rootsi meedia reeglina kui viletsuses virelevat endise Venemaa osa, mis on endiselt maffia mõju all. Nüüd kui Eesti edusamme teeb, on suhtumine minu arvates selline heaperemehelikult armulik, et ah, noh rabelege pealegi, meile te järele ikka ei jõua. Mulle tundub, et Rootsi püüab end upitada natuke ja seda teisi hirmsasti maha tehes. Samas paneb Eesti Rootsit teatava murelikkusega juba üle öla vaatama. Kui sa oled hästi vaene ja viletsake, siis ei tunnetata sind kui konkurenti vaid sind lihtsalt haletsetakse. Praegu on Eesti pigem konkurent. Reisimisega on nii, et need, kes siin on käinud, tulevad siia ikka tagasi. Laiavate turistide hulk on viimastel aastatel õnneks järjest vähenenud. Samas on heaoluühiskonnaga harjunud rootslane pidevalt rahulolematu ja vinguv.

Ühe rootslase kommentaar oli see, et Rootsis on inimesed väga egoistlikud ja rahale orienteeritud ja vinguvad alati iga asja kohta, et kõik võiks olla veelgi parem. Eestis öeldakse, et olgu, hetkel pole asjad eriti hästi, aga nõukogude ajal olid veelgi hullemini. Rootslasted, kes on harjunud üliturvalise ühiskonnaga, on oluliselt kartlikumad, kui näiteks endise Idabloki riikidest pärit turistid.

Miks oleme me huvitatud sellest, mis arvamus meist on rootslastel?

See on suurrahva ja väikerahva vahe. Meile on loomulikult oluline, mida meist kirjutatakse. Saame aru, et kuna me oleme nii väike, siis iga negatiivne arvamus tähendab meile paljut – turistide arv võib väheneda jne. Me ei saa endale seda luksust lubada, et meist kirjutatakse halvasti. Peame tegema endast kõik, et kõik kirjutised mida meist avaldatakse oleksid positiivsed. Alati pole kõike võimalik kontrollida, aga positiivne on see, et näiteks me leiame kõigile, kes meie poole pöörduvad, kontaktisikud, kes nendega tegelevad. Mulle tundub, et isiklik lähenemine annab positiivse efekti ja tihti kirjutatakse selle mõjul veel kaks artiklit, kuigi algul oli räägitud ühest.

Viimasel ajal on välja antud terve rida heal tasemel turismibrošüüre. Aga brošüüriiga turisti ei meelita. Eesti riigi müümiseks on meil väga suur töö veel teha. Kunagi ei tasu mõelda, et väikesed asjad ei loe. Mulle tundub, et see, kuidas kujuneb inimesele pilt

mingist riigist oleneb just väikestest asjadest. Me oleme siin EASis proovinud, et kõik, kes meiega kontakteeruvad, et nendega suheldakse professionaalselt, sõbralikult, meeldivalt, abistatakse neid igakülgselt. See on väga oluline. Eestis on teeninduse vaalas veel pikk maa käia. Siin ei mõtle ma ainult ettekandjaid või piletimüüjaid, võtame kasvõi SAS Eesti kontori. Olen nende teenindusega täiesti rahulolematu. SAS, kes on Rootsi omanduses olev ettevõtte, nende teenindus jätab ka soovida. Ülemused peaksid alluvatele suutma seletada, kuidas tuleb käituda ja milline on identiteet. Teenindus ja toit on sellised asjad, millega on kerge head muljet jätta. Asjad on läinud järjest paremaks.

Kas viimasel ajal on rootslaste suhtumine Eestisse muutunud (seoses Euroopa Liitu astumisega)?

Mulle tundub, et rootslaste kujutluspilt Eestist jääb kusagile 90. aastate alguse kanti ja paradigma muutusest minu arvates praegu veel rääkida ei saa. Endiselt arvatakse, et kõigi siinsete naiste palav soov on abielluda rootslasega ja meeste eesmärk kahtlast äri ajades rootslasel nahk üle kõrvade tõmmata. Ka hirm paljasjalgsete armee ees on suur – kardetakse, et siit läheb tohututes kogustes inimesi Rootsi tööle.

Samas on tekkinud uus dimensioon, Eestit tajutakse kohati kui konkurenti, see puudutab just ettevõtlust: võrreldes Rootsiiga muudab Eesti soodne maksusüsteem meid investoritele oluliselt põnevamaks piirkonnaks.

Ma arvan, et me peame ise väga palju tööd tegema. Praegu oleme justkui ohvri rollis, mida meist teised arvavad. Aga me peame ise ennast aktiivselt müüma. Ja looma oma pildi meist, mitte et see tekib kontrollimatutest mehhanismidest. Näen siin suurt tööpõldu ees. Ja seda tööd ei saa keegi meie eest ära teha. Eestit tuleb reklaamida. Näiteks Ungari ostab reklaamiaja teatud spordivõistluste vahele. Need on nii ahvatlevad, et mõtled, kui lahe, sinna tahaks ma minna. Sel tasandil meil võibolla pole nii palju vahendeid, et me saaksime niiviisi reklaamida. Me peame leidma mingid muud lahendused. Praegu on Welcome to Estonia märgi vastu huvi tõusnud. Inimestel on vajadus identifitseerida ennast riigiga. Ettevõtted teevad samuti väga palju tööd Eesti turustamiseks väljapoole. Ettevõtted esindavad ennast ja lisaks sellele ka riiki. Kuna meid on niivõrd vähe, siis iga Rootsit külastav eestlane, mõjutab nende suhtumist. Eesti müümisel tuleks Eesti erinevate institutsioonide vahel luua koostöövõrgustik, et oleks teada, kuhu erinevate küsimustega pöörduda. See kõik võtab aega, arvestades seda, et me oleme nii lühikest aega olnud omal jalul.

Inimeste kaudu Eesti müük on juba aastaid kestnud, sest juba Hemingway ütles, et igas sadamas on üks eestlane. Mida asjalikumad, võluvamad, pädevamad meie inimesed on teiste rahvaste silmis, seda rohkem positiivset vastukaja me leiame. Eesti nime teevad ka Carmen Kass, Markko Märkin jne. Kui Erki Nool tuli olümpiavõitjaks, siis helistati mulle üle terve maailma ja sooviti õnne – Eesti poiss ja võitis ära.

Kas teised põhjamaad on sama negatiivsed Eesti suhtes kui Rootsi?

Võib öelda, et soomlaste arvamus on väga hea ja see on viimasel aastatel kõvasti paremaks läinud. Paljud neist on Eestis käinud, loevad isiklikud kogemused, tutvused, sõprus, äripartnerid jne. Rootslastel on suurrahvas ja nad peavad ennast paremaks kui kõik teised rahvad. See on omane kõigile suurrahvastele ja selles suhtes pole rootslastel mingid erandid, aga kuna nad on meie lähedal, siis me märkame seda rohkem kui teiste rahvaste puhul.

Mingil määral toimib ka fenomen, et kui neil on pilt virelevast Eestist, siis tulevad nad ka sellele pildile kinnitust otsima. Reeglina on inimestel vähe isiklikku kogemust. Tavalised hoiakud teise rahvusse kujundatakse läbi millegi ja kellegi. Meedia roll on siin ääretult suur. Kui ajakirjanduses räägitakse kogu aeg sellest, et kuskil on maa, kus kõik on vilets ja hall ja kole ja räpane, siis inimene, kel enne polnud mingit pilti, siis see kujundatakse tema jaoks. See on väga ohtlik. Ei saa salata, et Eesti kurjategijate tegutsemine Rootsis on meie head mainet rikkunud. Eestist on läinud kurjategijaid, prostituute.

Me oleme seda üritanud parandada ja oleme üritanud suhelda rootsi meediaga. Me pole küll artikleid ise kirjutanud, aga me oleme selle peale mõelnud. Pigem on niimoodi, et oleme nendega ise kontakti võtnud. Ja peab ütlema, et huvi on olnud suur. Kui sa suudad olla piisavalt veenev, siis on üsna suur tõenäosus, et kirjutatakse positiivne lugu. Üks meie ülesannetest on ka ajakirjanike vastuvõtt. Siin on olemas inimene, kes hoolitseb nende eest, korraldab ja organiseerib. Aga näiteks Itaalia meedia on tundnud meie vastu olulisemalt rohkem huvi, kui Rootsi meedia. Kummaline, sest tundub, et itaallastega meil nagu poleks midagi pistmist.

Varem oli Eesti rootslaste jaoks niivõrd väike ja mõttetu riik ja neil polnud meid vaja. Kindlasti ei suuda me oma väiksuse tõttu kaasa rääkida maailma poliitikas. Aga võib olla ka väike ja väärikas ja uutele asjadele avatud. Eesti on omamoodi postmodernistlik eksperiment, me oleme nagu kasvulava. Enne me tõesti tegime puitlusikaid, aga praegu oleme jõudnud heale tasemele.

Meie poole pöördutakse ka kindlate küsimustega, mis näitavad, et Venemaa rünnak Eesti vastu on oma töö teinud ja meid süüdistatakse vene vähemuse diskrimineerimises. Ja järelikult on propaganda oma töö teinud hästi – inimesed on hakanud seda uskuma. Ma olen püüdnud seda asja seletada ja pakkunud välja võimalust rääkida vene keelt kõnelevate kodanikega, kel on olnud võimalus Venemaale tagasi kolida, aga väga vähesed kasutasid seda võimalust. Seega toetume faktidele. Üks asi on emotsioonid ja propaganda, aga kui fakte vaadata, siis võib asju teises valguses näha.

Me võiksime teha lätlastega ja leedulastega koostööd, sest meil on kergem ennast positsioneerida ennast Baltikumina. Muidugi oleme me eripargelised riigid. Aga kergem oleks ennast koos müüa näiteks nimega “Kolm kütkestavat Balti riiki”. Nüüd hakkavad suhted lätlaste ja leedulastega ka paranema. Aga me kindlasti eristume neist selle poolest, et me võtame kiiresti uut vastu. Me ei tohiks olla iseendaga väga rahulolevad, sest ka meie naabrite majandus kasvab ja nad muutuvad järjest edukamateks. Mitte mingil juhul ei tohiks loorberitele puhkama jääda ja öelda, et vaata kui vahvad tegijad me oleme.

Mida Te peate silmas Eesti inimeste mentaliteedi muutumise all?

Ma arvan, et võib olla pole toimunud sellist mentaliteedi muutumist vanematel inimestel. Sellest tuleb ka aru saada, mõeldes sellele, mida kõike nad on pidanud läbi tegema. Meie inimesed on isegi olnud tublid, arvesse võttes kõiki neid muudatusi, mis on läbi tehtud viimase kümne aastaga. Loetleme siin mobiiltelefonide, internetipanga kasutamist jm. Aga pole midagi teha kui parimad aastad on möödunud Nõukogude ajal,

see on jätnud oma jälje. Aga nende suhtumine on väga hea, sest nad on näinud, et elu on läinud tõesti edasi, kuigi mõnusalet ära elamiseks tuleb rabelda.

Olete te tajunud erinevat Eestisse suhtumist noorema ja vanema põlvkonna rootslaste seas?

Nooremad on paratamatult avatumad. Vanemad võtavad jälle asja ehk natuke rahulikumatult - kui kellelgi varastatakse rahakott, siis nad ei võta seda kui akti Rootsi vastu. Paratamatult selliseid asju juhtub. Oleks väga huvitav võrrelda Stockholmi ja Tallinna kuritegevuse statistikat. Kahju, et meedias pole juttu olnud, et Tallinnas ja Eestis on raskete kuritegude arv drastiliselt vähenenud. Võrreldes viimase viie aastaga on toimunud kohutavalt suur langus.

1920ndatel käisid rootslased siin suvitamas. Kuurordid Pärnus, Haapsalus ja Narva-Jõesuus olid rootslastest üleujutatud. Kui me oleksime nii kehvad sel ajal olnud, siis nad poleks ju tulnud. Minu vanaema töötas Narva-Jõesuus ja selle töökoha oli ta saanud just tänu sellele, et oskas rootsi keelt.

Kindlasti ei tohiks Eesti müümisel alahinnata välis-eestlaste tööd. Nad on ka meie esindajad. Me peaksime suhteid väliseestlastega pisut parandama. Mitte ainult omakasu eesmärgil, vaid et nad tõesti tunneksid ennast eestlastena. See on väga halb, et kodueestlased suhtusid pisut üleolevalt väliseestlastesse. Riik võiks neid tunnustada ja tekitada tunde, et nad on kodumaa jaoks vajalikud.

Tuleb tunnustada, et eestlaste ja rootslaste suhted rohujuure tasandil on ääretult head. See avaldub ka segaabiude hulgas. Mul on kahju, et meedia on suhtumist mõjutanud. Häid suhteid näitab ka see, et Rootsi on investeringute osas Soome järel teisel kohal. Kui me oleksime nii mahajäänud, siis loogiliselt ei tuleks rootsi ettevõtteid siia ja investeringuid ei tehtaks.

6. Ülo Ignats, Stockholmi “Eesti Päevalehe” toimetaja, on korjanud ja süstematiseerinud Rootsi ajalehtedes ilmunud artikleid, väliseestlane

Millised on tüüpilisemad teemad, millest rootsi ajalehed kirjutavad Eesti kohta?

Väga pikki aastakümneid ei kirjutatud üldse. Kuni 80ndate aastateni oli haruharva kui üldse midagi leida, mis puudutas Baltikumi. Rohkem kui väga harva oli seda arvamislehekülgedel, debatilehekülgedel. 1980. aastal oli artikleid seoses sellega, et Stockholmis oli ESTO festival. Päril palju kirjutas üks soomlane, kellele Eesti meeldis. Tema kirjutas terve rea artikleid selle kohta. Siis läks jälle mitu aastat, 1985. aastal toimus nn vabaduse ja rahu ristlemine Läänemerel, kus Balti noored üürisid laeva ja sõitsid mööda Balti rannikut. Laevas oli umbes 300 noort ja kuna ajakirjandus ootas, et seal võib midagi põnevat tulla, siis hakati sellest kirjutama. Päril hoogu sai see siis, kui venelased ründasid kogu selle ettevõtmise juhti Bruno Kalminsi, süüdistades teda igasugustes alusetutes asjades. Kokku kutsuti pressikonverents ja asi läks põnevaks. Mitmed lehed saatsid oma reporterid kaasa laevale. Vene sõjalaevad ei julgenud midagi teha väljaspool oma territoriaalvett, aga reporterid said kirjutada, et kontrofrontatsioon pidi peaaegu tulema, aga siiski jäi ära. Pärast selle sündmuse möödumist pidid nad kirjutamist jätkama. Seetõttu ilmus veel terve rida artikleid. See oli teine suurem asi üle aastakümnete, millega seoses Eestist üldse kirjutati.

Eesti oli Vene koosseisus ja suhtumine oli, et see on muutumatu fakt. Toimus Kopenhaageni tribunal, aga selle kohta ei ilmunud peaaegu midagi. Möödus veel kaks aastat, kui midagi ei ilmunud ja siis 1987. aastal helistas mulle üks tuttav Rootsi televisioonist ja ütles, et tead, me pole kaua aega Baltikumist juttu teinud. Ütle, kas Eestis midagi toimub ka. Eestis oli alanud just fosforiidisõda. Ma ütlesin, et võiks rääkida keskkonnaprobleemidest. Tegemist on samade probleemidega, mis Rootsis. Oi, väga huvitav! Tule räägi! Ja siis sain kaks-kolm minutit rääkida uudistesaadetes. Tasapisi hakkas asi sisusema ka Eesti poolel.

Siis hakati kirjutama ja kirjutati väga positiivselt kuni iseseisvuseni välja. Kui oli iseseisvus käes, siis hakati venelaste diskrimineerimisest rääkima. Vene propaganda on ülivõimas. Igal pool, kus nad esinevad, tõstetakse see teema ülesse ja inimestel tõesti tekib arvamus, et venelasi kiusatakse. Kuni iseseisvuseni polnud see teema rootslastele huvitav, sest selle ajani olid baltlased need, keda kiusati.

Põhiliselt kirjutasiid ajalehed Eestist väga positiivselt. Aga kui küsida siin vanemate eestlaste käest, siis nemad väidaksid, et lehed kirjutasiid nii halvasti ja valesti. Tegelikult kirjutatakse ju kõigi maade kohta negatiivset ja sellega tuleb leppida. Ei saa nõuda, et kõik oleks nii ilustatud.

1991. aastal toimus esimene trauma Rootsi-Eesti suhetes - ametiühingu tegelaste mõrv Tallinnas. Seal ei süüdistatud niivõrd eestlasi, kuna nende meestega juhtunu oli traagika perekondadele. Alguses saavad teada, et pereisad on surnud ja siis saavad teada, et nad olid käinud litside juures ja pärast jäetud külmuma. See oli topeltrauma perekondadele, sest kõik kuulsid sellest.

Mõne aja möödudes hakati taas positiivsemalt kirjutama. Natuke aega läks mööda, siis sõitis ametiühingute delegatsioon Eestisse. Mina rääkisin neile pisut Eesti oludest ja minu käest küsiti ka seda, kus üldse võib liikuda. Ma siis ütlesin, et kindluse mõttes võib öösel ka hotellis olla ja mitte mööda tagahoove käia. Jõudsimme kohale ja kella 22 paiku tulid inimesed küsima, et kus need ametiühingu tegelased olid istunud. Ma siis rääkisin, kus see oli ja suur grupp läks asja uurima. Mõni tund hiljem tulid nad pettunud nägudega tagasi. Seal polnud ju mitte midagi, teatasid nad. Ühelt poolt on rootslastel hirm ja teiselt poolt uudishimu.

1994. aastal kirjutati väga palju Estonia katastroofist. Kümme tundi pärast laeva põhja minekut kirjutas Expressen, et eestlased ikka ei tule toime laevade juhtimisega. Mul oli juba järgmisel õhtul võimalus temaga osaleda samal debatil televiisoris. Küsisin selle ajakirjaniku käest, et kuidas sa saad kümme tundi pärast katastroofi toimumist teada selle põhjuseid. Kas seda saab kutsuda tõsiseks ajakirjanduslikuks suhtumiseks? Siis ta taganes, muu hulgas kirjutas hiljem palju positiivset Eesti kohta. Seoses katastroofiga oli palju spekulatsioone ja Rootsi meremehed kritiseerisid tugevalt eestlasi. Loomulikult olid nad huvitatud oma maine parandamisest. Pärast katastroofi ei julgenud vanemad inimesed tükk aega laevaga sõita. Ikka ja jälle tuli see teema üles, et kas Eestil on ikka korralikud meremehed.

Pärast seda on vene küsimus kerkinud kõige teravamaks küsimuseks, mille pärast Eestit ja Lätit kritiseeritakse. See on seotud vene propagandaga, mis võimendus 1997.-98. aastal. Kui midagi toimub, siis on venelased väljas ja räägivad diskrimineerimisest.

Varem näiteks ei näinud vene suursaadikut kunagi väljas esinemas, aga nüüd teeb ta seda pidevalt. Mõju on täiesti märgata.

Üldpilt Balti arengust on väga positiivne. Sümpaatia on olnud kohutavalt suur. Ma ei näe ajakirjanduse negatiivsust probleemina. Muidugi kirjeldatakse Baltikumis olevaid negatiivseid protsesse – näiteks korrupsioon ja naiste kupeldamine. Tihti käsitletakse teemat üles üsna oskamatult. Tihti võetakse ülesse Rootsi jaoks aktuaalsed küsimused ja selles kontekstis vaadatakse lisaks kuidas on Baltikumis. Kui lugeda Rootsi ajakirjandust, siis eestlasi tõstetakse järjest esile kui kangelasrahvast. Näiteks, et praegu liituvad uued riigid Euroopa Liiduga ja kõige tublim neist on Eesti. See ju pole negatiivne suhtumine Eestisse. Eesti on nüüd riik teiste hulgas ja ta peab taluma kriitikat, mida tehakse teiste riikide puhul.

Millal ja mis teemadel on Eestist rohkem kirjutatud?

Kõige rohkem kirjutati kindlasti Eurovisiooni festivali ajal. Eriti sellest kuivõrd hästi see oli organiseeritud. Kirjutatakse kui on mingid erilised probleemid. Põhiteemaks on ikka see, et Eesti on nii edukas – kuidas on suudetud nii kiiresti areneda. Oleme hakanud viimastel aastatel hakanud tegema ka sellist lobby-tööd ajakirjanikega, kutsume neid saatkondadesse ja vestleme nendega.

Esialgu kirjutati väga palju kuritegevusest. Siis hakati järjest rohkem kirjutama majandusimist. Venelaste propaganda suurenedes hakati rohkem kirjutama vene vähemuse probleemidest ja loomulikult ametühingu liidrite mõrvast ja Estonia katastroofist. Siis järjest rohkem sellest, kuidas Eesti valmistub Euroopa Liitu astumiseks ja seda paralleelselt Läti ja Leedu kirjeldamisega. Vahetevahel kirjutatakse ka korrupsioonist. Seda müüti, et Eestis on kõik kulunud ja kokku kukkumas, on hakatud kummutama. Vahetevahel tulevad üles ka sellised teemad nagu Rootsis tegutsevad eestlastest pangaröövlid. Näiteks meie Eesti Päevalehe lugejatele tuli juurde uus kategooria lugejaid – 3-4 eestlast, kes istuvad Rootsi vanglas.

Miks rootslased kirjeldavad Eestit kui idariiki, hoolimata sellest, et Eesti ise määratleb ennast lääneriigina?

See on kirjeldamise küsimus. Varem oli ju kõik Ida-Euroopa. Nüüd öeldakse enamasti Kesk- ja Ida-Euroopa, rõhutamaks geograafilist fakti. Aga Rootsi vaatevinklist on Eesti idas. Läänemeri on rootslastel Östersjön (Idameri). Tegemist pole mitte halvustava terminiga, vaid püsima jäänud kõnepruugiga.

Kuivõrd olete nõus väitega, et rootslased on üleolevad?

Rootslastel oli varem palju rohkem üleolevat, õpetavat suhtumist. Nüüd näiteks esines siin [Svenska Instituteti ruumides] kaks päeva tagasi Anders Ahlén, kes on Hansapanga Nõukogu esimees, kes rääkis, et ka temal oli Eestisse minnes suured plaanid, kuidas ta hakkab Eesti pangandussüsteemi reformima. Aga ta pidi tõdema, et paljudel aladel on Hansapank Rootsi pankadest kaugemale jõudnud.

Mida arvate Göran Perssoni viimase aja käitumisest?

Göran Perssoni juhivad poliitilist parteid, mis teeb koostööd ametühingutega. Ametiühingutes on selge kartus, et palgad võivad hakata langema kui ida-eurooplastel on suurem juurdepääs tööturule. Arvatakse, et Eestist tulevad ainult sotsiaalsed turistid;

inimesed, kes tahavad ära kasutada siinseid hüvesid. Eriti hakkas Rootsi kartma seda siis kui peaaegu kõik teised riigid panid oma tööturud kinni. Nüüd paistab, et see ei lähe Teine asi, mis Rootsis tähelepanu äratas, oli see kui Göran Persson Soomes antud intervjuus kritiseeris Eesti madalaid maksusid. Tegelikult on Rootsi kogu aeg võidelnud selle eest, et määrata ise maksude suurust, sõltumata teiste Euroopa Liidu riikide arvamusest. On natuke imelik, kui Rootsi hakkab nõudma, et tema võiks kaasa rääkida sel teemal, kuidas teised maad oma kodanike maksustavad.

Muidu on ju Göran Persson olnud üks positiivsemaid Balti asjade eest seisjaid. Juba oma esimeses kõnes partei juhina rõhutas ta, et Baltikumi vabanemine on üks põhieeldusi saavutamaks Euroopa demokraatlikku arengut.

Rootsi peab leidma uued koostöövormid Balti riikidega. On olemas mitmeid erinevaid oma aja ära elanud organisatsioone, nagu Läänemeremaade Ministrite Nõukogu, Balti Assamblee, Põhjala Nõukogu jt. Need tuleks asendada uue kaasaegsema organisatsiooniga. Sellele alles otsitakse lahendust. Rootslased armastavad võimu. Olles Euroopa Liidu eesistujamaa peaminister sai Göran Persson tunda võimu ja ta hakkas üle tähtsustama oma rolli. Ta ei mõista, et tegelikult on ta on suhteliselt väikse riigi peaminister. Pikka aega on juttu olnud sellest, et Euroopa Liidus oleks Läänemerepiirkond, kuhu kuuluksid Taani, Rootsi, Soome ja Eesti, Läti, Leedu. See vastanduks suurtele dominantidele Saksamaale ja Prantsusmaale. Kõik need jutud tööjõuliikumisest jm on tulnud seoses üleminekuperioodiga. Aga ükskord saavad ka üleminekuperioodid otsa ja algab reaalsus. Rootsi näeb, et üksinda ta kuskile ei jõua. Praegu on Euroopa Liit pidevalt nii pindalalt kui keskvoimu poolest laienenud. Mingil momendil peab hakkama arutama, mis kuulub Euroopa Liidu kompetentsi ja mis iseseisvate riikide kompetentsi.

Kas Eesti on muutumas konkurendiks Rootsile?

Seda tulebki nii tõlgendada. Varem ei kardetud midagi. Arvati, et eestlased ei oska midagi, neil pole raha siia tulla, pole mingit probleemi. Aga nüüd töötab siin mustalt tuhandeid eestlasi. Lisaks need, kes saavad õpingute kõrvalt töötada. Nähakse, et on tubli töörahvas. Lätlasi ja leedulasi Rootsis ei ole. Nad suunduvad tihti teistesse riikidesse. Just eestlasi on näha. Põgenikena tulnud eestlastel on Rootsis hea maine. Eestlasena on siin olnud kerge elada, sest esimesed olid nii tublid. Mulle meenub lapsepõlvest, et kui kuuldi, et sa oled Eestist pärit, siis sa olid juba nagu tema parim sõber.

Palju on neid rootslasi, kel on perekondlikud suhted Eestiga. Kui Carl Bildt käis esimest korda Eestis, siis pärast demograafidega rääkimist väitis ta, et umbes ühel kolmandikul Eesti elanikest on perekondlik suhe inimestega Rootsis. See mõjutab omakorda suhtumist. Märgata on, et Eestis põhiliselt käivad on pärit Rootsi idarannikult. Ida-Rootsi huvi Eesti vastu on suurem kui Lääne-Rootsis. Lääne-Rootsis on rohkem orienteeritud Inglismaa poole, Taani poole, kontinendi poole. Tihti pole nad Eestis käinud. Aga Idarannikul elavad rootslased on enamus käinud Eestis. Need, kes on Eestis käinud, need peaaegu eranditult armastavad Eestit. Palju on ära teinud Rootsis elavad eestlased Näiteks Eestist pärit Hans Laidwa, lükkas käima Estline liikluse. Ilma selleta poleks võimalik olnud hakata looma suhteid. Peaaegu igas Rootsi ettevõttes on olemas

mõni eestlane. Seda kasutati ära esimeste kohmakate kontaktide loomisel. Selle tõttu läksid ka esimesed investeeringud Eestisse ja mitte Läti ja Leetu. Rootslastel on süütunne, kuna nad andsid välja 146 baltlast ja hiljem kulla Nõukogude Liidule.

Millest tuleneb rootslaste suur soov Eestit abistada?

Kui 1970. aastate lõpus oli Poolas dramaatilised ajad, siis saadeti abi sinna. Kõige loogilisem on saata riideid, sest toit läheks tee peal halvaks ja mööbel on saatmiseks liiga kohmakas. Kui Rootsi kuningas 1992. aastal käis visiidil Eestis, siis helistati meile lossist ja küsiti, kas me ei tahaks kuninga sõjalaevaga midagi Eestisse saata. Oli vaid üks tingimus – me ei tohtinud sellest rääkida. Märgata on eestlaste uhkust ja tundlikust selle teemaga seoses. Öeldakse, et ega meil midagi vaja pole, aga kui saadeti tuleb, siis on hea meel küll. Abi saatmine on viimasel ajal vähenenud.

7. Hans Lepp, endine Rootsi Suursaatkonna kultuuriatašee, Rootsi Instituudi kultuuriosakonna juhataja

Kui ma 1991. aastal saabusin Eestisse, oli siin ikka veel Nõukogude Liit. Ma tundsin, et ma sain oma kätte kaks katkist osa gobeläänist. Keegi oli selle gobelääni katki kiskunud. Minu tööks jäi need kaks osa uuesti siduda. Kui töö oli valmis, siis sain ma fantastiliselt ilusa tervikliku pildi, kus üksteisele Rootsi ja Eesti väga lähedal. Katkiste otsade kokku sõlmimine oli üks osa minu tööst Tallinnas, teist osa kutsun ma kultuurialaseks ujumiskooliks. Ma lubasin õpetada nii eestlasi kui rootslasi ujuma piltlikult üle Läänemere. Lubasin, et kui nad oskavad ujuda, siis sõidan ma tagasi. See ujumisoskus kandus üle ka teistele valdkondadele. Ühe asja olen ma Eestile veel võlgu. Nimelt on mul sahtlis käsikiri, mille nimi on Eesti aeg või Unistus Eestist - ma täpselt veel ei tea, kuidas ma selle nimetan. Kokku peaks tulema raamat umbes 200 leheküljeline ja rääkima just nendest aastatest ja kultuurivahetusest, mida me tegime ja kuidas suhted siis välja nägid.

Kuidas on muutunud Eesti ja Rootsi suhted viimasel kümnendil?

Kõige intensiivsem ja toredam aeg oli just aastad 1990 ja 1991-1993. Rootsi välisministeeriumis räägitakse kolmest Baltikumi perioodist. Esimene periood lõppes just siis kui Balti riigid saavad iseseisvaks 1991. aasta augustis. See on aeg Gorbatšovi võimule tulekust kuni iseseisvumiseni. Oli põnev aeg, kuna keegi ei teadnud, mis juhtuma hakkab. See periood on millegi poolest väga sarnane ajaga enne Eesti esimesest iseseisvust – aastad 1905-1918. Te mäletate Noor- Eestit, kunst, mis areneb, Ants Laikmaa, Nikolai Triik. Nende motiivid on Eestist pärit kõik toimus veel Vene tsaaririigi alluvuses. Kui Eesti saab iseseisvaks, siis muutub kunst üsna igavaks. Teine periood Eesti elus oli minu jaoks august 1991 kuni august 1994, kuni viimase vene sõduri lahkumiseni Eestist. Kolmas, normaliseerumise periood algab pärast seda. Kaks esimest on huvitavamad, sest siis juhtub asju. Esimene periood oli Rootsi ja Eesti vahelises suhtlemises ülekuumenenud periood. See oli põnev aeg. Mingil moel samba – tants kogu öö. Aga mingil ajal hakatakse ju väsima – ei jaksa ju tantsida kõik ööd. Vahepeal peab maha istuma ja tagasi vaatama. Seda tundsin ka mina, kui lahkusin 1994.

aastal Eestist. Tundsin, et olin oma töö teinud. Veel võib öelda, et Eesti oli alguses väga tugevalt orienteeritud Soomele, seejärel Rootsile ja mingil hetkel pidi Eesti enda jaoks hakkama avastama teisi olulisi Euroopa mai. Ma tundsin, et ei saa lõpmatuseni korrata, oo Rootsi, Rootsi, Rootsi.

Paljud, kes Eestisse tulevad, omavad pilti just 1990. aastate algusest?

Jah, ja see pilt on hall, sovjet, lagunenu majad. Kuna ajakirjandus kirjutab väga palju, siis see pilt muutus väga tugevaks. Mõrvatud ametiühingumehed jäi samuti väga tugevalt meelde. Rootslased kardavad, et neid röövitakse Eestis. Sellepärast on mul väga hea meel, et rahvas reisib. Tuli uus laev Victoria, lennufirma Estonian Air teeb väga palju reklaami. Mida rohkem rahvas reisib Eestisse, seda parem. Kümnel juhul üheksast tulevad nad tagasi ja ütlevad, et Eesti oli kihvt. Minu jaoks pole Eesti maa, kuhu sõidetakse nädalaks ajaks. See on lühipuhkuse maa. Näiteks võiks rootslastele sobida nädalavahetuse veetmine Tallinnas. Kõik need rootslased, kes on aastaid reisinud Helsingisse ja Ahvenamaale, sõidavad nüüd hea meelega Tallinnasse. Loomulikult peab hoolitsema selle eest, et neil ikka seal midagi teha oleks. Kõik minu sõbrad, kes on käinud Eestis, leivad, et Eesti on imeline. Nad on ostnud ilusat klaasi ja kampsuneid ja kindaid, nad on ostnud “kohustusliku” kadakase võinoa, linasest laudlinu ja salvrätte. Nad on käinud restoranis ja saanud maitavat toitu, söönud hõrke kooke kohvikus, käinud kunstmuuseumis ja jalutanud Toompeal. Need on kõik lühipuhkuse jaoks vajalikud komponendid. Ka hea hotell, mugav tuba, korralik hommikusöök. Mainima peab ka seda, et rootslastele on oluline, et oleks võimalik reisida koos lastega. Võiks teha rohkem lastega peredele suunatud reklaami, muuta Rocca al Maret nii, et sinna oleks hõlpsam minna ja lastel oleks seal rohkem tegevust. Turism pole vähetähtis, sest see loob samuti teatud pildi maast. Ei tohiks lasta ainult ajakirjandusel ja poliitilistel võimudel juhtida pildi kujunemist. Eestisse saab rootslasi hõlpsasti meelitada, sest Eesti asub Rootsile nii lähedal ja lihtne on reisida.

Mul on kahju sellest, et Rootsis pole tunda Eesti kohalolu. Eestil on veel palju selles küsimuses ära teha. Eesti peab suutma paremini müüa oma kultuuri. Minu meelest peaks Eesti tegema suure maailmaturnee oma muusikaga, mille nimeks võiks olla “From Estonia”. Muusika, mis on pärit aastatest 1900-2000. Kontserti alustaks Cyrriilius Kreek, koorilaul sajandi algusest ja siis läheks edasi suurnimedega nagu Eduard Tubin ja tipp oleks maailmakuulus Arvo Pärt. Lisaks Veljo Tormis, Tõnu Kaljuste kammerkoor, noored heliloojad nagu Urmas Sisask. See saaks olema suur läbimurre maailmas.

Teine idee, mille peale ma vahel mõtlen, on kunstnäitus Eestist – kunst aastatest 1980-2000. See on perestroika aeg kunstnikega, kes olid siis oma karjääri alguses, nagu vennad Vindid, Epp Kokamägi, Peeter Mudist. Koostada suurem näitus koos hea kataloogiga. Eestil on mida näidata! Aga Eesti ei peaks näitama nii palju käsitööd. Loomulikult on rahvariided väga armsad, aga see pole see, mida maailm ootab.

Mida Eestist kirjutatakse?

Rootsi meedia on analoogselt muu meediaga pisut sensatsioonihimuline. Eestist kirjutati palju head ja huvitavat 1990. aastate alguses. Siis oli peaaegu iga päev ajalehtedes uudiseid Eestist. Tänapäeval ei kirjutata enam nii palju, aga ilmuvad väiksed uudised kui midagi head on juhtunud – Eesti võidab Eurovisiooni või eestlane Vasaloppeti

maratoni. Palju ei kirjutata Eesti poliitikast, pigem jälgitakse Läti poliitikas toimuvat. Rootsi meedia on Baltikumist parasjagu huvitatud. See on korruga hea ja halb. Me võime ennast lohutada sellega, et Rootsi meedia ei jälgi eriti seda ka, mis toimub Taanis või Norras. See juhtub ainult siis, kui toimub midagi suuremat. Seda võib võtta kui head märki – Eesti areng sujub. Juhul kui eesti poliitikas juhtuks skandaale, või kui Eesti viiks sisse imelikud seadused või tekiks konflikt vene vähemusega, siis kirjutataks ka rohkem. Või kui näiteks eesti majandus oleks väga, väga edukas.

Eestist on ajakirjanduses olemas ka negatiivne pilt. See on enamasti seotud sellega, et Rootsis avastatakse organiseeritud prostitutsiooni. Üheksal juhul kümnest on nad pärit Baltikumist. Eestist ja Leedust pärit naised, keda müüakse Rootsis. Paljud eestlased jäävad Rootsis vahele kuriteoga. Sellistest asjadest kirjutatakse ja see tekitab negatiivse pildi Eestist. Ma usun, et vahel oleks Eestile kasulik, kui ta aitaks rootsi ajakirjanikel leida häid asju Eestist, millest nad võiksid kirjutada. Selles küsimuses peab Eesti ise rohkem ära tegema. Rootsis püütakse ka teha samalaadseid asju – kutsutakse ajakirjanikud kohale, palutakse vaadata erinevaid asju. Neile pole mingit mõtet näidata Tartu Ülikooli ja Gustav II Adolfit, seda nad juba teavad. Eestis on nii palju asju, mida on võimalik esile tõsta – majandusedu lood, Tallinna restaureerimine, teede ehitus, kuidas ühiskond toimib, kuidas koolid toimivad jne. Tulemus oleks väga hea.

Kindlasti peab endale aegajalt meelde tuletama, et ajakirjandus on sensatsioon. Vahel kirjutavad tublid, arukad, andekad rootsi ajakirjanikud Eestist – ja see on väga positiivne pilt Eestist. Eile olin ma SIDA ja kuulasin arutlust abiministri ja ajakirjaniku Mats Johanssoni vahel, kes on äärmiselt osav välisuudiste osakonna juhtkirjade kirjutaja. Tal oli väga positiivne pilt Baltikumist, kui ta kirjutab midagi, siis kirjutab ta väga positiivselt. Kui aga Eestist kirjutab kollane õhtuleht Expressen, siis nende meelest on kõige põnevam kirjutada prostitutsioonist, “Noored naised Eestist müüvad seksiteenuseid”. Kahjuks on see nii.

Kuivõrd mõjutavad õhtulehtede artiklid avalikku arvamust?

Õhtulehtede artiklid ei mõjuta niivõrd. Kuid ikka kardetakse. Paar päeva tagasi nägin ma televisioonist uudist selle kohta, et kuna Eesti astub Euroopa Liitu, siis toll ei saa enam kõike kontrollida. Kardetakse näiteks, et kasvab kuritegevus, Eestisse viiakse varastatud televiisorid ja muusikakeskused. Loomulikult rahvas kardab, aga samas rahvas hoiab Eestit, sest on nii palju positiivseid asju.

Pole mingit mõtet hakata selle negatiivse pildi vastu võitlema: “Oh ei, me pole üldse vargad.” Parem on öelda, et jah me teame seda ja me töötame pingsalt selle probleemiga. Eesti peaks tõesti tegelema sellega, vaatama, kust tulevad need noored mehed ja naised, miks nad nii käituvad. Kui see on nüüd negatiivne pool Eestist, siis peab esile tõstma ka positiivseid külgi – näiteks rääkima ettevõtetele loodud soodsatest tingimustest, turism – et Eestis on nii palju ilusat näha ja põnevat teha, pole vaja karta kuritegevust. Kohaliku turismi potentsiaal pole ära kasutatud. Rootslastele võiks pakkuda suvist lühipuhkust Eestis. Kui ma Eestis elasin, siis ma mõtlesin sellele, et Eesti on ideaalne jalgrattaga sõitmiseks. Rootslased sõidavad jalgrattaga ringi Taanis, Gotlandil, miks mitte Eestis?

Selleks, et kaaluda üles Eestist kujunenud negatiivset pilti, peab rohkem töötama positiivse pildi müümisega. Ainult juhul, kui midagi hirmsat Eestis juhtuks, siis kaaluks negatiivne üles positiivse.

Artiklite pealkirjad on sensatsioonilised – Eesti naised müüvad seksiteenust, seksiliiga kinni peetud jne. Samas kui lugeda debatilehekülgi, näiteks kui arutati tööjõu vaba liikumist, siis kirjutatakse väga positiivselt Eestist. Svenska Dagbladet ja Dagens Nyheter kirjutavad debatilehekülgedel, et nemad ei näe ohtu.

Kui vaadata kolme Baltimaad, siis Eesti kohta on rootslastel kõige rohkem teadmisi. Seda kahel põhjusel, Eesti areng on toimunud kõige kiiremini ja Rootsis on umbes 100 000 rootsi-eestlast. Need 25 000, kes põgenesid, on saanud lapsed ja lapselapsed. Seega on Eesti saanud endale suure grupi “kaitsjaid” Rootsis – näiteks minu lapsed räägivad Eestist väga positiivselt kõikjal. Eesti on maa, millega meil on kõige paremad suhted. Samas ei pea kindlasti olema Eesti päritoluga, et armuda Eestisse. Mul on mitmed kolleegid, kellel pole Eesti päritolu, aga on Eestis käinud ja nemad räägivad samamoodi vaimustusega Eestist. Neil on mingit laadi armastus Eesti vastu ja miks see on tekkinud? Eestlastel on veel alles hoolivuse tunne, te tahate hoolida ja hoolitseda oma külaliste eest. Väga lihtne on teha koostööd eestlastega. Kui näiteks sõita Itaaliasse, siis nemad suhtuvad rootslastesse pisut üleolevalt. Kui me teeme midagi koos Eestiga, siis see on kuidagi vennalikul tasandil, see on mõnus ja hea. Pole liiga keeruline ja mitte midagi liiga suurt. Vahepeal on tore teha asju, mida ei puhuta suureks. Kõik, mis on hea ei pruugi olla suurejooneline.

Kui vaadata tulevikku, siis Baltikumi enim külastatud linnaks saab tulevikus Riia. Riist saab Läänemere Barcelona. Tegemist on põneva linnaga, kus on piisavalt teatreid, kohvikuid, restorane, ööklubisid, muusikat, arhitektuuri, mere lähedus. Riial on tohutu suur potentsiaal Riia konkureerib välja Helsingi ja Sankt Peterburgi. Tallinn ei saa mitte kunagi hakata konkureerima Riiaga, sest Tallinn on liiga väike.

Ma tahaksin olla Eestis 24. veebruaril 2011. aastal, sest siis on Eesti olnud minu elus 20 aastat. Ma olin parajasti lennuväljal ja ootasin kahte rootsi külalist, kui sõjaväetangid sealt mööda veeresid. Ja siis kuulutati välja Eesti iseseisvus, ma mõtlesin oma esiisadele ja nende püüdele teha kõik selleks, et Eesti saaks taas vabaks.

Milline on Eesti pilt just praegu?

Ma arvan, et rootslased on üllatunud Eesti arengu kiirusest. Kolmteist aastat tagasi sai Eesti iseseisvaks ja nüüd astub juba täisväärtusliku liikmena Euroopa Liitu. Paljud peavad aga ise sõitma Eestisse, et seda kiiret arengut tõepoolest mõista. Kui ma saaksin, siis lähaksin ma välja ja hüüaksin kõva häälega: “Sõitke Eestisse!”

8. Lars B Andersson, Uppsala maakonna kultuurinõunik

Millised on tüüpilised teemad, millest kirjutatakse?

Minnest tagasi aastatesse 1990-1991, vabadusvõitlemise aega ja pärast seda, siis Rootsi ajakirjandus kirjutab väga positiivselt Eestist- meie naabrid, meie sõbrad idas on teel. Eestisse suhtuti väga positiivselt. See kestis mõned aastad. Nüüdsel ajal peab eristama seda, mis on uudistes ja mis on kirjeldavad artiklid. Vaadates Svenska Dagbladetit ja Dagens Nyheterit, on näha, et Baltikumist üldiselt kirjutatakse suhteliselt palju. Kolmest riigist kirjutatakse kõige rohkem Eestist.

Miks räägitakse Eestist rohkem?

Mina näiteks tundsin ennast rohkem lähedasena Eestiga, kui Läti või Leeduga. Üheks põhjuseks on kindlasti see, et Rootsis on rohkem eestlasi kui lätlasi või leedulasi. Sõja ajal põgenesid siia ju paljud eestlased ja mul on nende hulgas palju sõpru juba lapsepõlvest peale, lisaks töökaaslased jne. Eestlasi tuli Rootsi palju ja nad kohanesid Rootsi oludega kenasti, saavutasid palju. Heaks näiteks võib tuua Käbi Laretei. Me oleme nende kaudu saanud teadmisi Eesti kultuurielust. Võtame kas või Arvo Pärdi, kes on aidanud Eestit piltlikult kaardile paigutada. Rootsi ajakirjandusele on loomulik, et keskendutakse Eestile. Mõeldes Lätile ei tule mul mitte ühtegi positiivset artiklit meelde, sest sealsetest probleemidest kirjutatakse palju. Lätist on väga negatiivne pilt ja Leedust peaaegu ei kirjutatagi. Leedul on ka teine religioosne taust ja ta on suunatud teiste maade poole – Saksamaa ja Poola. Ma olen ise olnud kaks korda Leedus ja Lätis ka, aga Eestisse minemine tundub palju loomulikum. Eestis on ka suurem huvi Põhjamaade vastu kui Lätis ja Leedus. Seda kõike arvesse võttes polegi nii imelik, et Eestist kirjutatakse rohkem.

Milline on pilt Eestist?

Uudis pole mingi uudis, kui selles pole midagi negatiivset. Pärast seda kui kirjutati meie vennasrahvast, kes jõudis teiste riikide hulka, siis hakkas tulema ka negatiivsemaid artikleid. Esimesed artiklid kirjutasi vangide olukorrast Eestis, kuidas vanglad nägid välja, kui kaua seal pidi erinevate kuritegude pärast istuma jne. Sellest tekkis negatiivne pilt – vaata, kui kehv neil seal olla on. Pärast seda tuli varastatud autod, mis liikusid üle Läänemere, siis tuli narkootikumide vedu, alkoholi, tubaka smuugeldamine. See puhuti üles meeletult suureks probleemiks. Lausa tekkis selline tunne, et iga inimene, kes tuli sealt poolt, kannab endaga kaasas kotikest heroïniga. Lugu ju tegelikult nii pole! Aga kui ma reisin ja tulen Saksamaalt või Prantsusmaalt, saabun Arlandale ja midagi ei juhtu. Kui ma tulen Venemaalt või Eestist, siis seisab üks mees narkokoeraga väljapääsu juures. Seega on tekitatud pilt, et käib narkootikumide smuugeldamine. Viimane teema, millest on palju juttu - noorte tüdrukute Rootsi toomine. Seda pilti aitavad toonitada ka filmid “Lilja 4-ever” ja “Torsk i Tallinn”. Kuigi see viimane on suurepärase film. Kõige lõbusam film, mida ma tean. See näitab, kui kohutavalt rumalad rootslased on. Iga kord kui ma seda näen, siis ma naeran, sest see on nii tüüpiline Rootsile: Eestisse saabub korralik mammapoeg, autot juhib pikajuukseline ärimees. Kirjutatakse palju ja kriitiliselt ka Rootsi ühiskonna kohta, kes kasutab neid tüdrukuid ära.

Praegusel ajal on enamus artikleid Euroopa Liitu astumisest ja siis naiste kupeldamisest. Näiteks kirjutatakse, kuidas saadi kätte suur kupeldajate grupp. Siis selgub, et see oli vaid seitse inimest. See tähendab, et terve Eesti ei tegelegi noorte tüdrukute Rootsi müügiga. Kõik see on tekitanud negatiivsema pildi kui 1990. aastate alguses. Üks põhjus on meedia fokuseerimine probleemidele. Samas on näiteks minu töökaaslased väga huvitatud Eestist. Mõned neist on olnud Eestis ja neile meeldib väga. Teised, kes pole olnud Eestis, on aga nii palju Eestist kuulnud, et nad on mõistnud, et see on midagi väga tore. Aga need inimesed, kellel pole kokkupuudet Eestiga ja peamiselt just vanemad inimesed, nemad on väga kartlikud Eesti suhtes. Minu ema helistab mulle ja toonitab, et ma Eestis välja ei läheks õhtuti jne. Ma küll üritan seletada, et seal pole

ohtlik, aga see ei aita, neil domineerib pilt ohtlikust Eestist. Paljud küsivad ka näiteks seda, et kas Eestis on ikka piisavalt süüa.

Minu jaoks pole vahet, et kas käia Stockholmis või Eestis. Kõik on sama. Kenad restaureeritud majad. Loomulikult on äärelinnas olevad suured elamurajoonid Lasnamäe ja Mustamäe kohutavad, aga need ei erine nii väga palju Stockholmi äärelinnaosadega. Kuigi me oleme ehitanud ehk pisut paremini ja elustandard on pisut parem, on nad ikka samasugused. Seda üritan ma ka selgitada oma tuttavatele ja sõpradele. Nad küsivad alati, et kas see võib tõsi olla. Aga kohe kui ollakse jõutud Eestisse, siis nähakse, et erinevused pole tõepoolest väga suured. Võibolla tõesti on meil Rootsis pisut rohkem asju ja neid on kergem saada.

Nii et meedia pilt täna Eesti kohta on riik, kust tuuakse naisi, kust tuuakse narkootikume, odavat alkoholi. See pilt põhineb ajalehtede soovil müüa lehte rohkem. Kui vaadata, millest kirjutavad rootsi lehed Rootsi kohta, siis näeb, et kirjutatakse sama moodi. Pole midagi head kirjutada ka Rootsi kohta – kõik on üks allakäik ja kohutavad sündmused. Tegemist on eluohtliku tegelikkuse kirjeldamisega. Inimesed usuvad, et see ka tegelikult on nii. Rootsi meedia tõstab esile kogu aeg vaid Eesti negatiivsed küljed, selle asemel, et tõsta esile ka positiivne ja vaadata, kus on tasakaal. Sama probleem on ka Rootsi enda kohta – peamine teema, mis läbi jookseb on sisserändajate probleemid. Ajakirjandus on mures, et sisserändajad ei suuda sulanduda Rootsi ühiskonda, nad on lausa sündinud kurjategijateks jne. Loomulikult juhtub asju, aga asi pole ometi nii hull. Mingis mõttes võib meie sisserändajate probleemi võrrelda vene vähemuse probleemidega Eestis. Ka seal õpivad lapsed kiiremini keele ja sobituvad ühiskonda. Vanem põlvkond ei õpi ju kunagi eesti keelt ära. Võib tekkida konflikt põlvkondade vahel. Rootsi meedia ei kirjuta neist väga sageli, aga kui näiteks kirjutatakse sisserändajate probleemidest, siis tuuakse Eestit vahel näiteks. Kui Eestis oli arutlus selle üle, kes on kodanikud, siis minu mälu järgi oli Rootsi väga negatiivne Eesti nõudmiste suhtes, et nad peavad oskama eesti keelt. Siis hakati võibolla esimest korda ütleva, et need eestlased pole ikka päris demokraatlikud. Loomulikult on seda väga kerge kõrvalseisjana öelda. Probleem on see, et kui vähemuste grupp enam ei osale parlamendis, kui neid ei ole kõrgematel kohtadel, ei ole õpetajad või professorid ülikoolis või suurtes ettevõtetes juhtidena, siis hakkavad eksisteerima kaks ühiskonda kõrvuti. Need, kes on varem olnud kõrgetel kohtadel, ei saa enam osaleda otsuste tegemisel. Seda probleemi on pisut puudutatud rootsi meedias, aga sellest pole mitte väga palju räägitud. Kuidas Eesti lahendab selle küsimuse? Kas oodatakse, et nad lähevad ära? Või oodatakse, et kasvab peale uus põlvkond? Ma arvan, et on olemas suuremaid ettevõtteid, mida juhitakse venelaste poolt, aga nendest ei kirjutata eesti ajalehtedes. Räägitakse noortest eestlastest, kes loovad uusi edukaid firmasid. Neid tõstetakse kogu aeg esile. See, millest kirjutavad eesti ajalehed, sellest kirjutavad ka meie ajalehed. Üles otsitakse skandaalid ja muud sündmused. Eestil on vedanud, sest pole juhtunud suuri poliitilisi skandaale. Aga skandaalide eest on hoolitsenud Läti. Eestil on olnud ka tublid kaitsjad ja eestkõnelejad nagu Andres Küng, kes kogu aeg on Eestit tõstnud esile kui ühte osa Rootsi elust. Samal ajal on ta seda teinud sel moel, et võib mõelda, kas ta on teinud rohkem kasu või kahju. Ta on kogu aeg, eriti oma viimastes raamatutes süüdistanud Rootsit, et see pole teinud piisavalt. Ta on süüdistanud valitsust, et te oleksite pidanud tegema seda ja seda. Lõpuks tekib aga

tunne, et nii palju ei saa me nüüd ka teha. See pole ju ometi meie vastutus, et hakata võitlema Nõukogude Liiduga selleks, et vabastada Eesti. See pole ju usutav.

Milline diskussioon tekkis seoses üleminekureeglitega?

Selles küsimuses on rootslased rassistlikud – me oleme üles ehitanud väga hea sotsiaalsüsteemi ja maksame kohutavalt makse, et seda üleval pidada. Kas teised inimesed tulevad nüüd ja saavad kasu meie ülesehitatud süsteemist? Viimasel ajal on olnud palju reportaaže ajakirjanduses. Hiljuti näidati taas ühte perekonda põgenikelaagris. Neil oli seitse last – nad polnud saanud elamisluba, aga neil oli õigus toetustele ja nii said nad lastetoetust, sotsiaaltoetust ja eluasemetoetust kokku 28 tuhat. See on rohkem kui tavaline Rootsi lastega pere saab. Kui nüüd seda näidata rootslasele – tavalist ema, kes töötab haiglas ja teenib 12 tuhat ja tal on kaks last. Loomulikult läheb ta vihaseks ja vihkab sisserändajaid. Kuna nüüd üleminekureglid kaotati, siis see suurendab kindlasti ksenofoobiat. See on suunatud nii eestlaste kui teiste rahvuste vastu - rootslased selles küsimuses vahet ei tee. Poliitikas on tehtud viga, mis tulevikus maksab ennast kätte ja riikide vahelised suhted halvenevad.

Millised on Eesti ja Rootsi suhted?

Kui vaadata Rootsi ja Eesti suhteid, siis lähtutakse eelkõige sellest, et me oleme sõbrad, me oleme naabrid, me kuulume samasse kultuuripiirkonda. Aga niipea kui jõutakse konkreetsetesse igapäevastesse probleemidesse, siis suhted võivad lähiajal halveneda. Toetusrahade üle kemplemine käib juba Rootsi siseselt – kas tõesti nemad seal Norrlandis peavad rohkem toetust saama kui meie Stockholmi lähistel ja need, kes on lõuna-Rootsis – nad saavad ju kokkuhoidlikumalt ka elada...

Tõenäoliselt tasakaalustub olukord seoses uue laeva Victoria kasutusele võtuga, väga paljud rootslased on juba olnud Tallinnas ühe korra ja nüüd on neil võimalik uuesti sõita. Paljud rootslased, kellega ma olen rääkinud, ütlevad, et ma olen olnud Eestis ühe korra või kaks korda. Ja seal oli ilus ja puhas. Need, kes sõidavad Eestisse esimest korda, kujutavad ette, et nad näevad maju, kus on värv maha koorunud, majad on nii lagunened, et kanalisatsioonitorud paistavad, inimesed käivad ringi pikkades hallides palitutes ja müts on tõmmatud silmini. Ma arvan, et nad kujutavad ette pilte, mida nad on näinud vanades must-valgetes Vene filmides. Ehk siis pilt on midagi vahepealset sellest, mis tegelikult on ja Venemaast – inimesed kummikutes ja palju prahti tänavate peal. Tegelikkus on ju hoopis midagi muud, kui näiteks istuda Raekoja platsi väliskohvikus, tekib tunne, et oled Seviljas. Ilusad tüdrukud oma kõrgetel kontsadel ja lühikeste seelikutega jalutavad mööda, nagu ükskõik millises maailma linnas.

Aga ma mäletan ka ühte korda novembrikuus 1993. aastal, kui Tallinn oli tõepoolest hall, sadas lörtsi ja inimesed käisid kõssitõmbunult oma hallides mantlites ja hallid kerjused istusid hallidel treppidel ja poisikesed, kes müüsid tänavate peal märke ja postkaarte, olid näost hallid. Ma mäletan, et kirjutasin oma päevaraamatusse, et kõik oli hall, hall, hall. Ma arvan, et kui ma poleks Eestisse tagasi tulnud, oleks see pilt püsinud mu mälus alles. Aga mäletan kummalise pilte Eestist – ma mäletan kolme esimest banaani Eestis. Raekoja platsil Troika restorani kõrval oli väike kiosk, mis müüs jäätist ja puuvilju ja need banaanid maksid kolm saksa marka tükk. Siis ma mõtlesin, et selle raha eest peaks ju saama kümme kilo banaane. Siis mäletan ma inimesi, kes käisid

tänava peal ja sõid keset talve jäätist. Jäätis oli midagi imelist. Mäletan esimest pitsarestorani ja esimest McDonaldsit Tallinnas.

Kuidas mõjutab kujutus Eestist kui kehvast maast Eesti-Rootsi suhteid?

Rootslased on väga abivalmis rahvas. Need inimesed, kes siiani arvavad, et Eestis domineerib viletsus, tunnevad suurt empaatiat Eesti inimeste suhtes, nad tahavad aidata. Ma mäletan, kuidas 1993. aastal ühe väiksema Pärnu hotelli omanik viis mind alla keldrisse ja küsis, mida ma küll peaksin kõigi nende asjadega tegema? Rootslased tulevad, viskavad hotelli juures kasutatud riideid täis kotid maha ja mina pean nende asjadega midagi ette võtma. Kõik see tuleneb abivajaja Eesti pildist. Olen püüdnud oma tuttavatele seletada, et kindlasti on vajadus olemas - vanadekodudes, lastekodudes jne. Sellest tuleneb ka rootslaste pisut imperialistlik pilt – me peame neid aitama neid vaesekesi. Kui minna üks samm edasi, siis tekib viha, et need kuradi eestlased, nad pole ju üldse tänulikud ja nad isegi ei taha vastu võtta meie vanu arvuteid! Kõigele lisaks elavad nad juba vastikult head elu, nad ehitavad maju jne. See ärritab rootslasi. Mina, kes ma tahtsin olla hea inimene, ei saagi seda enam olla.

Vahel ma küsin rootslaste käest, kas te teate, mis on Wireless internetiühendus? Ei, me ei tea, ütlevad nemad. Eestis on see kõikjal olemas, võib oma arvutiga keset Raekoja platsi istuda ja internetis istuda. Kuidas see võimalik on, küsivad nad? Eestlased on meist lihtsalt infotehnoloogia alal kaugemale jõudnud, vastan mina. Eestis helisevad pidevalt mobiiltelefonid. Siis küsivad rootslased – on neil mobiiltelefonid? Jah, ja kogu aeg kasutusel. Tavalisi telefone kõikidel polnud ja seetõttu osteti kohe mobiiltelefon. Seega, minu jaoks olete te üks väike maa, mis on üles ehitanud oma vabariigi ja te olete seda teinud kiiresti. Varsti lähete te Rootsist mööda. Kui ma võrdlen 15-20 aastaseid noori Eestis ja Rootsis, siis oskavad nad võrdselt arvutiga ringi käia, kui isegi mitte rohkem. Seega Eesti pilt on muutumas. Seda on märgata kasvõi minu enda töökohas – mitmed tulevad ja ütlevad, et me tahaks oma perega sõita Eestisse. Oskad sa soovitada mingit head hotelli. Minu jaoks tähendab see, et huvi Eesti vastu on tõusmas.

Eesti pilt muutub kindlasti tänu sellele, et Eestisse on lihtsam sõita. Lennupiletid on ikka veel kallid, eriti kui osta SASist. Kui osta piletid otse Estonian Airist on piletid hulga odavamad. Piletite kallidus ärritab rootslasi - on palju odavam lennata Milanosse või Londonisse kui Tallinnasse. Rootslased lendavad parema meelega, sest pärast Estonia katastroofi kardavad nad laevasõitu. Minu töökohal on näiteks ikka veel inimesi, kes keelduvad laevale minemast. Olen mitmel korral teinud ettepaneku, et me võiks minna laevaga Tallinna ja teha konverentsi laeval.